

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

Ref

Statens
offentliga
utredningar

1971: 92

Inrikes-
departementet

Finansiering av allmänna samlingslokaler

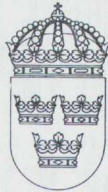
SOU

Betänkande avgivet av
samlingslokalutredningen
Stockholm 1971

Statens offentliga utredningar 1971

Kronologisk förteckning

1. SOU 71. Handbok för det officiella utredningstrycket. Beckman. Fi.
2. Post- och Inrikes Tidningar. Norstedt & Söner. Ju.
3. Veterinärdistriktsindelningen, m m. Svenska Reproduktions AB. Jo.
4. Kommunala val. Esselte. C.
5. Svensk industri under 70-talet med utblick mot 80-talet. Bilaga 2. Esselte. Fi.
6. Ny sjömanslag. Esselte. K.
7. Finansiella tillväxtaspekter 1960-1975. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 4. Esselte. Fi.
8. Arbetskraftsresurserna 1965-1990. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 1. Esselte. Fi.
9. Större företags offentliga redovisning. Esselte. Fi.
10. Snatteri. Berlingska Boktryckeriet, Lund. Ju.
11. Ett nytt bilregister. Göteborgs Offsettryckeri AB. K.
12. Miljövärdan i Sverige under 70-talet. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 8. Esselte. Fi.
13. Utvecklingstendenser inom offentlig sektor. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 6. Esselte. Fi.
14. Varuhandeln fram till 1975. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 3. Esselte. Fi.
15. Förslag till aktiebolagslag m.m. Tryckeribolaget. Ju.
16. Regional utveckling och planering. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 7. Esselte. Fi.
17. Malm - Jord - Vatten. Svenska Reproduktions AB. I.
18. Mått och vikt. Norstedt & Söner. Fi.
19. Familjepensionsfrågor m.m. Berlingska Boktryckeriet, Lund. S.
20. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Betänkande I. Norstedt & Söner. K.
21. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Bilaga A. Norstedt & Söner. K.
22. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Bilaga B. Norstedt & Söner. K.
23. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Register m m. Norstedt & Söner. K.
24. Vuxenpedagogisk forskning och utbildning. Berlingska Boktryckeriet, Lund. U.
25. Boendeservice 3. Kommunstudien. Esselte. In.
26. Boendeservice 4. Projektstudien. Esselte. In.
27. Boendeservice 5. Talkostnadsstudien. Esselte. In.
28. Boendeservice 6. Strukturstudien. Esselte. In.
29. Kyrkan kostar. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
30. Sjömanspension. Göteborgs Offsettryckeri AB. K.
31. Den svenska betalningsbalansstatistiken. Esselte. Fi.
32. Valutareserven och utrikeshandelns finansiella struktur. Bilaga till Den svenska betalningsbalansstatistiken. Esselte. Fi.
33. Fri affärsid. Göteborgs Offsettryckeri AB. H.
34. Lastbil och Taxi. Beckman. K.
35. Den fria rörligheten för personer inom EEC. Esselte. In.
36. Produktionsresurser för tv och radio i utbildningen. Esselte. U.
37. Konsumentpolitik-riktlinjer och organisation. Tryckeribolaget. H.
38. Särskilda tandvårdsanordningar för vissa patientgrupper. Göteborgs Offsettryckeri AB. S.
39. Den svenska köpkraftsfördelningen 1967. Berlingska Boktryckeriet, Lund. In.
40. Export och import 1971-1975. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 5. Esselte. Fi.
41. Ny domstolsadministration. Göteborgs Offsettryckeri AB. Ju.
42. Försäkring och annat kontant stöd vid arbetslöshet. Esselte. In.
43. Arbetskraftens struktur och dimensioner. Esselte. In.
44. Bilagor till KSA-utredningens betänkande. Esselte. In.
45. Utsökningsrätt XI. Norstedt & Söner. Ju.
46. Teknisk översyn av kapitalbeskattningen. Norstedt & Söner. Fi.
47. Psykologiska urvalsmetoder inom statsförvaltningen. Göteborgs Offsettryckeri AB. Fi.
48. Personurval med hjälp av psykologiska undersökningar. Göteborgs Offsettryckeri AB. Fi.
49. Unga lagöverträdare I. Esselte. Ju.
50. Räddningstjänst. Göteborgs Offsettryckeri AB. C.
51. Invandrartutredningen I. Göteborgs Offsettryckeri AB. In.
52. Byggandets industrialisering. Beckman. In.
53. Lärarnas arbete. En statistisk arbetsstudsstudie. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
54. Lärarnas arbete. Bilaga I. Tekniska rapporter. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
55. Lärarnas arbete. Bilaga II. Tabeller. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
56. Ny moratorielag. Svenska Reproduktions AB. Ju.
57. Utbildning av vissa värnpliktiga i stabstjänst. Esselte. Fö.
58. Rätten till abort. Göteborgs Offsettryckeri AB. Ju.
59. Högsta domstolens kansli. Göteborgs Offsettryckeri AB. Ju.
60. Universitetsstudier utan examen. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
61. Val av utbildning och yrke. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
62. Högre utbildning och arbetsmarknad. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
63. Vintersjöfart. Beckman. K.
64. Sanering I. Esselte. In.
65. Sanering II. Bilagor. Esselte. In.
66. Mellanölsfrågan. Göteborgs Offsettryckeri AB. Fi.
67. Räntheomfördelning och vinstutdelning. Göteborgs Offsettryckeri AB. In.
68. Läkartjänster. Göteborgs Offsettryckeri AB. S.
69. Näringspolitiken - ny verkorganisation. Göteborgs Offsettryckeri AB. H.
70. Plan och prognos. 1970 års långtidsutredning. Bilaga 9. Esselte. Fi.
71. Bokskogens bevarande. Svenska Reproduktions AB. Jo.
72. Maskinell teknik vid de allmänna valen. Göteborgs Offsettryckeri AB. Ju.
73. Fonogrammen i musiklivet. Esselte. U.
74. Kriminalvård i anstalt. Esselte. Ju.
75. Hushållning med mark och vatten. Esselte. C.
76. Offentligt biträde och kostnadsersättning i förvaltningsärenden. Göteborgs Offsettryckeri AB. Ju.
77. Svenska folkets alkoholvanor. Esselte. Fi.
78. Jordbruksbeskattningen. Beckman. Fi.
79. Byggnadsindex för bostäder. Esselte. Fi.
80. Vuxna Utbildning Studiefinansiering. Göteborgs Offsettryckeri AB. U.
81. Den mänskliga faktorn i vägtrafiken. Ljungföretagen, Örebro. Ju.
82. Förvaltning av fonder i staten. Göteborgs Offsettryckeri AB. Fi.
83. Skadestånd III. Esselte. Ju.
84. Kommunal kompetens. Esselte. C.
85. Lokalisering av skogsindustri i södra Sverige. Göteborgs Offsettryckeri AB. C.
86. Bilen och konsumenten. Göteborgs Offsettryckeri AB. H.
87. Reformen inom studiemedelssystemet. Beckman. U.
88. Offentlig upphandling. Göteborgs Offsettryckeri AB. Fi.
89. Praktisk prästutbildning. Berlingska Boktryckeriet, Lund. U.
90. Befordran av passagerare och resgodis till sjöss. Göteborgs Offsettryckeri AB. Ju.
91. Samhällsinsatser på läromedelområdet. Esselte. U.
92. Finansiering av allmänna samlingslokaler. Göteborgs Offsettryckeri AB. In.

Statens offentliga utredningar
1971:92
Inrikesdepartementet

Finansiering av allmänna samlingslokaler

Betänkande avgivet av samlingslokalutredningen
Stockholm 1971

ISBN 91-38-00061-X

Till Statsrådet och chefen för inrikesdepartementet

Genom beslut den 25 oktober 1968 (direktiven, se bil. 8) bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för inrikesdepartementet att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att utreda frågor rörande statens ekonomiska stöd till allmänna samlingslokaler samt att besluta om experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt den sakkunnige. Med stöd av detta bemyndigande tillkallades den 18 november 1968 såsom sakkunnig dåvarande riksdagsmannen Einar Eriksson. Den 27 december 1968 förordnades numera statssekreteraren Thage Peterson och försäkringsrådet Torsten Linde att som experter biträda utredningen i dess arbete samt numera utskottssekreteraren Eli Mannegård att vara sekreterare åt utredningen, allt räknat fr. o. m. den 16 december 1968. Sedan Kungl. Maj:t den 14 januari 1971 bemyndigat chefen för inrikesdepartementet att tillkalla ytterligare en sakkunnig för ifrågavarande utredningsuppdrag, tillkallades den 1 februari 1971 Peterson, med entledigande från sitt expertuppdrag, som ledamot i utredningen. Efter egen begäran på grund av sjukdom entledigades den 5 mars 1971 Eriksson från uppdraget som sakkunnig. Genom beslut den 27 augusti och den 7 december 1971 förordnades byrådirektören hos bostadsstyrelsen Bengt Lundin att såsom expert biträda utredningen i dess arbete.

I skattefrågor har utredningen biträtts av kammarrättsassessorn Carl-Lennart Hagbergh.

Till utredningen överlämnades den 8 januari 1969 för att beaktas vid fullgörandet

av utredningsuppdraget en av Folkets husföreningarnas riksorganisation till chefen för inrikesdepartementet gjord framställning angående det ökade behovet av allmänna samlingslokaler. Vidare har den 2 april 1971 till utredningen överlämnats för att övervägas vid fullgörandet av utredningsuppdraget en av samma organisation gjord framställning angående upprustning av vissa samlingslokaler m. m. och därtill fogat utredningsmaterial. Samråd skulle ske med kulturrådet samt teater- och musikerådet. Chefen för utbildningsdepartementet har överlämnat motsvarande handlingar till de nämnda råden för beaktande.

Utredningen har i enlighet med sitt uppdrag samrått med glesbygdsutredningen, servicekommittén och departementsutredningen. Vidare har samråd skett med bl. a. kulturrådet, 1968 års beredning om stat och kyrka, Svenska kommunförbundet och de samlingslokaläggande föreningarnas riksorganisationer.

Sedan utredningen nu slutfört sitt arbete får den härmed vördsamt överlämna sitt betänkande Finansiering av allmänna samlingslokaler. Utredningens förslag biträds av experterna.

Stockholm i december 1971

Thage G. Peterson

Torsten Linde

Bengt Lundin

/Eli Mannegård

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	9	tioner m. m.	28
<i>Kapitel 1. Statens ekonomiska stöd till samlingslokaler m. m. – en översikt</i>	13	2.12 Studiecirkelverksamheten	28
1.1 Allmänna samlingslokaler	13	2.13 Soldatthemmen	28
1.2 Ungdomslokaler – allmänna arvsfonden	16	2.14 Stöd till idrotten m. m.	29
1.3 Studentkårlokaler	18	<i>Kapitel 3. Vissa utredningar m. m.</i>	30
1.4 Bostadslån	19	3.1 Allmänt	30
1.5 Arbetsmarknadsåtgärder	20	3.2 Kulturrådet	30
1.6 Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.	21	3.3 1965 års musei- och utställnings-sakkunniga	30
1.7 Lotterimedel	22	3.4 Filmutredningen	30
1.8 Byggnadsarbeten för vissa kulturändamål	22	3.5 Samfundslokaler	31
1.9 Konstrådet	23	3.6 Statens ungdomsråd	31
<i>Kapitel 2. Vissa statliga bidrag till verksamhet med anknytning till samlingslokaler m. m.</i>	24	3.7 Servicekommittén	31
2.1 Bidrag till Operan och Dramatiska teatern	24	3.8 God bostad	32
2.2 Bidrag till Svenska riksteatern	24	3.9 Normer för serviceutbudet	32
2.3 Bidrag till stadsteatrar m. fl.	24	3.10 Glesbygdsgruppen/glesbygdsutredningen	32
2.4 Rikskonsertter	25	3.11 Stockholmsutredningen om samlingslokaler	32
2.5 Regionmusiken	25	3.12 Departementsutredningen	33
2.6 Bidrag till särskilda kulturella ändamål	25	3.13 Statskontorets kameralutredning	33
2.7 Ungdomsverksamheten	25	3.14 Inventering av vissa Folkets hus, m. m.	33
2.8 Hemgårdarna	27	3.15 Delegationen för bostadsfinansiering	33
2.9 Folkbiblioteken	27	<i>Kapitel 4. Statslån för anordnande och ombyggnad av allmänna samlingslokaler m. m.</i>	35
2.10 Föreläsningverksamhet	28	4.1 Låneobjektet	35
2.11 Bidrag till nykterhetsorganisa-		4.2 Låntagaren – huvudmannen	36

4.3	Upplåtelseskylldigheten	37	8.5	Planeringsnormer	69
4.4	Stödets storlek	37	Kapitel 9. <i>Normering m. m.</i>		70
4.5	Låneunderlag och värde	37	9.1	Allmänt	70
4.6	Säkerhet	39	9.2	Handikappfrågor	70
4.7	Lånevillkor för amorteringsdelen	39	Kapitel 10. <i>Beskattningsfrågor</i>		72
4.8	Subventionsdelen — befrielse från betalningsskyldighet	39	10.1	Beskattningen av statliga och kommunala bidrag	72
4.9	Lån för ekonomisk sanering/rekonstruktionsbidrag	40	10.2	Garantiskatt m. m.	72
4.10	Förfarandet vid betalningsförsummelser	41	10.3	Statlig inkomstskatt m. m.	73
4.11	Anslagsgivning m. m.	44	10.4	Den kommunala skatteutjämningen	74
4.12	Organisationen	44	Kapitel 11. <i>Allmänna överväganden</i>		76
Kapitel 5. <i>Kommunernas ekonomiska insatser</i>		47	11.1	Ramen för prövningen	76
Kapitel 6. <i>De samlingslokälägande föreningarnas riksorganisationer</i>		50	11.2	Samhällsstödets syfte	76
6.1	Allmänt	50	11.3	En ny attityd till stödet för föreningssägda lokaler	77
6.2	Folkets Husföreningarnas riksorganisation (FHR)	50	11.4	Samhällets kostnadstäckning	78
6.3	Våra Gårdar (VG)	51	11.5	Kostnadsfördelningen stat-kommun	78
6.4	Bygdegårdarnas riksförbund (BR)	52	11.6	Huvudmannaskapet	79
6.5	Den statliga lån- och bidragsverksamhetens fördelning på riksorganisationerna	52	11.7	Föreningslivet och de föreningsslösas intressen	80
6.6	Övriga organisationer	52	11.8	Samordning	80
Kapitel 7. <i>Samordning</i>		54	11.9	Planering	81
7.1	Tidigare överväganden	54	11.9.1	Investeringsutrymmet	81
7.2	Servicekommittén	55	11.9.2	Regional fördelning m. m. — planeringsunderlag	81
7.2.1	Kommitténs finansieringsförslag	55	11.9.3	Glesbygdsfrågor	82
7.2.2	Remissyttranden	59	11.9.4	Planeringsnormer	82
7.3	Tillämpad integrerad finansiering	60	11.9.5	Behovskravet — prioriteringar	82
Kapitel 8. <i>Planering och styrning m. m.</i>		62	11.9.6	Organisationskvoter	83
8.1	Demografiska noteringar	62	11.10	Normering och utvecklingsarbete	83
8.2	Regional planering och fördelning	65	11.11	Stödobjektet	84
8.2.1	Allmänt	65	11.11.1	Allmänt	84
8.2.2	Samlingslokaler	67	11.11.2	Ungdomslokaler	84
8.3	Konjunktur- och säsongstyrning	68	11.11.3	Nöjeslokaler	84
8.4	Sektorsplanering	69	11.11.4	Idrotts- och friluftslokaler	85
			11.11.5	Biblioteken	85
			11.12	Utrustning och lokalmiljö	85
			11.12.1	Allmän lokalmiljö	85
			11.12.2	Konst	85
			11.12.3	Utrustning för viss kultur	

turförmedling	85	15.2.6 Tidsbegränsat stöd . . .	98
11.12.4 Pedagogiska hjälpmedel m. m.	86	Kapitel 16. <i>Studentkårlokaler</i>	99
11.13 Upplåtelseskyldighet	86	Kapitel 17. <i>Organisationen</i>	100
Kapitel 12. <i>Stödets allmänna konstruktion</i>	87	17.1 Bostadslänmyndigheterna . . .	100
12.1 Kreditstöd för nytillkommande lokaler	87	17.2 Statens nämnd för samlingslokaler	100
12.2 Räntefritt lån — anordningsbidrag — driftbidrag	87	17.3 Samlingslokalaföretagens tre riksorganisationer	101
12.3 Stöd till befintliga lokaler	87	Kapitel 18. <i>Förfarandet</i>	102
Kapitel 13. <i>Stödmottagare — huvudman</i>	89	Kapitel 19. <i>Speciella stödformer m. m.</i>	104
13.1 Förvaltarfunktionen	89	19.1 FHR:s framställning	104
13.2 Ägarfunktionen	90	19.2 Stöd till riksorganisationerna . .	104
13.3 Befintliga lokaler	90	19.3 Samhället och folkrörelserna . .	106
Kapitel 14. <i>Stöd till nytillkommande lokaler</i>	91	Kapitel 20. <i>Kostnadsberäkningar m. m.</i>	107
14.1 Allmänt	91	Kapitel 21. <i>Övergångsbestämmelser</i> . .	108
14.2 Kreditgivning	91	Kapitel 22. <i>Skattefrågorna</i>	109
14.2.1 Bostadslån	91	22.1 Allmänt	109
14.2.2 Allmänna låneföresättningar	91	22.2 Skattefrihet för bidrag?	110
14.2.3 Lånets storlek	92	22.3 Skattefrihet för garantibelopp? .	111
14.2.4 Fördjupning av bostadslån	93	22.4 Andra skattelättnader?	111
14.2.5 Uppsägning	93	<i>Tabeller</i>	
14.2.6 Förfarandet	93	1. Bidrag ur allmänna arvsfonden räknenskapsåren 1966/67—1970/71 .	17
14.3 Anordningsbidrag	93	2. Bidrag ur allmänna arvsfonden till ungdomslokaler räknenskapsåren 1956/57—1970/71	17
14.3.1 Objektet	93	3. Lån från lånefonden för studentkårlokaler	18
14.3.2 Ändamålet	93	4. Förteckning över samlingslokaler, till vilkas utförande som beredskapsarbete arbetsmarknadsstyrelsen beviljat statsbidrag under tiden 1.1.1967—30.8.1971	20
14.3.3 Bidragmottagaren	93	5. Exempel på bidrag av lotterimedel	22
14.3.4 Särskilda bidragsföresättningar	94	6. Bidrag ur anslaget till särskilda kulturella ändamål 1970/71	26
14.3.5 Bidragsunderlaget	94	7. Beviljade statslån, exkl. tilläggsån, för nybyggnad samt om- och tillbyggnad av allmänna samlingslokaler 1961/62—1970/71	38
14.3.6 Bidragets storlek	94		
Kapitel 15. <i>Stöd till befintliga lokaler</i>	96		
15.1 Allmänt	96		
15.2 Upprustningsbidrag m. m.	96		
15.2.1 Stödformerna	96		
15.2.2 Stödobjektet	96		
15.2.3 Stödmottagaren	96		
15.2.4 Särskilda stödföresättningar	97		
15.2.5 Stödets omfattning	98		

8. Tilläggsån för ökade byggnads- kostnader 1961/62—1970/71 . . .	38	5. Lån till annan än kommun budget- åren 1968/69—1970/71. Finansier- ing enligt uppgift i lånehandling- arna	124
9. Normalräntan och däremot svarande annuitet vid 25 års amortering	39	6. Saneringslån och rekonstruktions- bidrag till tidigare statsbelånade fö- retag t. o. m. 30.6.1971	130
10. Kapitalmedelsförluster redovisade under lånefonden för allmänna samlingslokaler avseende budget- åren 1961/62—1970/71	43	7. Saneringslån till tidigare inte stats- belånade företag t. o. m. 30.6.1971	138
11. Förfallna annuiteter per 31.12. 1970 och 30.6.1971	43	8. Utredningens direktiv	141
12. Kostnader för nuvarande kanslior- ganisation	45	9. Karta. Statliga lån och bidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	144
13. Kommunernas bidragsgivning till allmänna samlingslokaler enligt lå- nehandlingar 1966/67—1970/71 .	48		
14. Rapporterade kommunala bidrag till medlemmar av FHR 1967— 1969	49		
15. Det statliga stödets fördelning efter organisationstillhörighet . . .	53		
16. Befolkningsutvecklingen i glesbygd och tätorter länsvis 1950—1965 .	63		
17. Fördelning av tätorter och tätorts- folkmängd på olika storleksklasser 1960 och 1965	62		
18. Folkmängd i tätortsregioner med mer än 50 000 invånare. Föränd- ring 1960—1965.	64		
19. De snabbast växande tätorterna 1960—1965	65		
20. Andelen personer över 65 år i tät- ort respektive glesbygd 1960 och 1965	65		
21. Planerat byggande av samlingsloka- ler enligt länsprogram 1970	67		
22. Skatteutjämningsbidrag 1966— 1971	75		
23. Skatteutjämningsbidragen för år 1971 fördelade på län och invånare	75		

Bilagor

1. Fastighetsbegreppet m. m.	112
2. Sammanfattning av servicekommit- téns förslag i SOU 1970:68	115
3. Sammanfattning av ungdomsutred- ningens förslag i SOU 1965:63	118
4. Statliga lån och bidrag t. o. m. bud- getåret 1970/71	122

Sammanfattning

Utredningsförslaget innebär i korthet följande.

Utredningen konstaterar att samlingslokal-drift även i föreningsregi är att anse som en samhällsangelägenhet. Mot denna bakgrund blir samhällsbidrag för detta ändamål inte att anse som bidrag till en utanförstående verksamhet utan som i vanlig ordning, med hänsyn till uppfattningen om behovets tyngd, beslutade kostnader för viss samhällsverksamhet. En i privatekonomiska termer förd argumentation bör därför ersättas av en ny attityd till stödet.

Värdet av föreningslivets hittillsvarande och avgörande insatser betonas liksom vikten av att huvudmannskapet för lokalerna så ofta som möjligt uppdras åt föreningslivet.

Utredningen föreslår att nuvarande system för statslån till allmänna samlingslokaler ersätts med nya regler. Dessa regler innebär att behovet av subventionsfria krediter för ny- och ombyggnad tillgodoses genom bostadslån och att statens stöd i övrigt tillgodoses genom anordningsbidrag. För befintliga lokaler föreslås att stöd övergångsvis lämnas genom särskild avskrivning av utestående statslån samt genom upprustningsbidrag. De föreslagna reglerna innebär från statens sida ökade åtaganden som förutsätts i regel vara engångsinsatser. Kommunerna å sin sida förutsätts därmed ta ansvaret för det ytterligare stöd som kan fordras för lokalernas drift och vidmakthållande.

Förslaget innebär vidare att stödområdet

vidgas att avse även fristående ungdomslokaler som betjänar mer än ett mindre bostadsområde. Arvsfondsbidrag skall som hittills utgå för övriga ungdomslokaler. Det särskilda stödet för andra studentkårlokaler än restauranglokaler föreslås överfört till den allmänna stödformen.

Planeringsbehovet föreslås tillgodosett genom att kommunerna i vart fall försöksvis till bostadsbyggnadsprogrammen knyter uppgifter om avsett såväl kommunalt som annat byggande under en femårig programperiod. De regionala planeringssynpunkterna får beaktas av länsstyrelserna i anslutning till deras bedömning av bostadsbyggnadsprogrammen. Översiktliga prioriteringar möjliggörs genom sammanställningar av regionala bedömningar och kommunala programuppgifter.

Intresset av en samordnad finansiering, vilken anses främja både samplanering och under vissa förutsättningar samordnat nyttjande, tillgodoses genom anknytningen till bostadslångivningen och subventionens form av anordningsbidrag.

De särskilda anspråk på bidrag som kan resas för lokaler i glesbygdsområden tillgodoses genom bidragsreglernas utformning.

Organisationen föreslås ändrad på så sätt att beslutanderätten i bidrags- och eftergifts-ärenden m. m. läggs på statens nämnd för samlingslokaler.

Ett särskilt stöd föreslås för att täcka en mer väsentlig del av de kostnader som de

samlingslokalägande företagens riksorganisationer åsamkas för sitt betydelsefulla biträde i den statliga stödverksamheten. Detta stöd föreslås utgå dels till riksorganisationernas allmänna verksamhet, dels till en samordnad konsultativ och utvecklande verksamhet som förutsätts ombesörjas i första hand av riksorganisationerna i förening, i andra hand och om sådan överenskommelse inte träffas, av en av dessa organisationer.

Statsverkets kostnader har för budgetår uppskattats till för anordningsbidrag ca 23 milj. kr och för upprustningsbidrag ca 3 milj. kr. Särskilda eftergifter beräknas motsvara en årlig budgetmässig merbelastning av ca 2 milj. kr. Anspråken på bostadslån beräknas öka med 8 milj. kr. Stödet till riksorganisationerna medför en årlig kostnad om ca 700 000 kr. Särskilda utvecklingsuppgifter beräknas medföra ett anslagsbehov om ca 200 000 kr för de två första åren.

Utredningen behandlar vidare vissa skattefrågor.

Utredningen lämnar bl. a. förslag angående följande huvudpunkter.

A. Riktlinjer

1. En ny attityd till stödet, där de driftekonomiska förutsättningarna inte blir avgörande för prövningen utan en del i en total avvägning mellan en politiskt manifesterad ambition och tillgängligt samhällsekonomiskt utrymme.

2. Föreningslivets huvudmannaskap för lokalerna står fast som en princip.

3. Statens stöd för nytillkommande lokaler skall vara en engångsinsats och förutsätta att i sista hand kommunen är beredd att svara för driftkostnader och normala ovisshetsrisker.

4. Statens stöd till befintliga lokaler skall innefatta en engångsinsats som innebär att behövliga lokaler kan rustas upp till godtagbar standard och att fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun blir i princip densamma som för nytillkommande lokaler.

5. Planeringsunderlaget förbättras och knyts an till den kommunala och regionala

samhällsbyggnadsplaneringen i övrigt.

6. Föreningslivets ansvar för samlingslokalfrågorna befästs genom en anslagsgivning som ger riksorganisationerna fortsatta arbetsmöjligheter och gör en vidgad statlig administration onödig.

B. Stödet för nytillkommande lokaler

1. Nuvarande räntefria stående lån ersätts av ett anordningsbidrag. Detta bidrag utgår till föreningsförvaltd respektive kommunförvaltd lokal med högst 40 respektive 30 % av ett låneunderlag, beräknat efter de principer som gäller för bostadslån. Sålunda innefattas såväl markkostnad som viss konstnärlig utsmyckning i låneunderlaget. De nya reglerna om begreppet fast egendom medför vidare att viss egendom, t. ex. biografstolar och scenutrustning, ingår i låneunderlaget. Anordningsbidrag skall inte maximeras till visst belopp.

2. Anordningsbidrag skall vidare kunna lämnas för lös egendom som möbler, konst och pedagogiska hjälpmedel. Bidraget skall kunna motsvara hälften av skäliga kostnader, dock högst 10 % av låneunderlaget upp till 500 000 kr och 5 % av överskjutande låneunderlag.

3. Anordningsbidrag skall utgå för nuvarande allmänna samlingslokaler samt för fristående ungdomslokaler som betjänar ett större bostadsområde.

4. Anordningsbidrag skall, liksom nu bostadslån, förutsätta

att lokalerna tillgodoser ett varaktigt behov,

att lokalernas fortsatta drift kan anses ekonomiskt säkrad,

att produktionskostnaden är skälig, och

att krav i planer, byggnadsstadga m. m. har iakttagits.

Vidare förutsätts för anordningsbidrag

att lokalernas utrustning — inklusive handikappanpassningen — uppfyller skäliga standardkrav,

att lokalernas förvaltning uppdras åt kommun eller öppen förening utan vinstintresse, samt

att hittillsvarande upplåtelseplikt finns garanterad i särskild utfästelse gentemot kommunen.

5. Kreditbehovet tillgodoses i första hand genom bostadslån. Bostadslån skall utgå med den procentuella andel av låneunderlaget, efter avdrag för anordningsbidrag, som i princip gäller enligt bostadslånekungörelsen. Sålunda får t. ex. kommun lån med 30 % av återstående låneunderlag medan förening förutsätts få lån med 20 %. 70 % av återstående låneunderlag avses täckas genom sedvanliga bottenlån. Det föreslås att tillgång på sådana krediter garanteras genom kreditmarknadsöverenskommelser eller, i andra hand, genom vidgad möjlighet att fördjupa bostadslånet.

C. Stödet till befintliga lokaler

1. Nuvarande saneringslån och rekonstruktionsbidrag ersätts av dels särskild eftergift av utestående statslån, dels upprustningsbidrag. Dessa stödformer avses tillämpas under en femårsperiod, under vilken en upprustning skall ske av de lokaler som tjänar ett någorlunda varaktigt syfte och som kan anses ha garanterats erforderliga ekonomiska förutsättningar. Målet för stödet är att dessa lokaler skall få godtagbar standard inom ramen för statliga åtaganden som i relation till kommunala insatser sätter dem i samma läge som om de fått anordningsbidrag.

2. Särskild eftergift av tidigare statslån föreslås kunna medges i de fall där planeringsförutsättningarna ändrats. Avsikten med sådan eftergift är i första hand att genom därmed minskade kapitalkostnader låta staten ta en skälig del av ansvaret för investeringar som visat sig inte motsvara en antagen befolkningsutveckling.

3. Upprustningsbidrag föreslås utgå med 50 % av kostnaderna för erforderliga upprustningsåtgärder avseende såväl fast som lös egendom och för avlyft av krediter som ställer alltför höga krav på driftbidrag från kommunen. Det förutsätts att återstående

del av kostnaderna tillförs genom nya medel från kommunen eller annan.

D. Planering och prioritering

1. Ett bättre planeringsunderlag föreslås skapat genom att kommunerna i anslutning till de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen försöksvis lämnar uppgift även om planerat byggande av samlingslokaler — även med annan huvudman än kommunen. Dessa uppgifter förutsätts liksom bostadsbyggnadsprogrammen kunna sättas in i länsstyrelsernas regionala bedömningar.

2. Omfattningen av det statliga stödet förutsätts reglerad genom ramar för bidragsgivningen — ramar som Kungl. Maj:t bör få fullmakt att höja under vissa förutsättningar. Prövningen ur arbetsmarknadssynpunkt föreslås ingå redan i prövningen av bidragsansökan och grundas endast på ett informellt samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna. Bidragsgivningens utformning kan tillgodose eventuella statliga önskemål om ändrade regler om ramar för investeringar i lokaler. En ändrad utformning av den statistiska redovisningen har föreslagits så att genom statsstöd prioriterade lokaler kan urskiljas.

3. Prioriteringen av konkurrerande anspråk på stöd för nyinvesteringar avses i första hand gynna lokaler som är av primär betydelse för större områden eller som med hänsyn till resavstånd är nödvändiga i glesbygdsområden. Avsikten därmed är att i första hand skapa ett grovmaskigt nät av fullgoda lokaler som i sin roll som föreningslivets lokaler kan underlätta ett jämlikhetskapande kulturutbud. I den mån sådana anspråk har tillgodosetts kan stöd lämnas för lokaler i närcentra. Frågan om finansiering av lokaler som närmast har karaktär av bostadskomplement får prövas i annat sammanhang.

Även stödet till befintliga lokaler skall sättas in i ett planeringssammanhang. Sålunda förordas att vid konkurrens om tillgängliga medel förtur skall lämnas lokaler i kommuner där godtagbara handlingsprogram för lösandet av samlingslokalfrågorna inom

kommunen eller ett område därav kan presenteras.

Befintliga lokaler i glesbygd bör bibehållas i den mån ett konstaterat om också vikande behov finns. Stödkonstruktionen medger att särskilda hänsyn tas till dessa lokaler om de kommunala insatserna eljest skulle bli mer betungande än i tätortskommuner. Vidare förordas att kvarstående statliga fordringar för sådana lokaler ges en generös behandling.

fram nya normer och allmänna standardkrav. Även detta arbete har förutsatts kunna anförtros en förordad gemensam organisation för teknisk och ekonomisk rådgivning.

E. Förfarandet och organisationen

1. Beslutanderätten i fråga om såväl äldre lån som anordnings- och upprustningsbidrag samt eftergift av lån föreslås lagd på statens nämnd för samlingslokaler.

2. Beslutanderätten i fråga om bostadslån förutsätts ligga på bostadslänemyndigheterna. Det får ankomma på bostadsstyrelsen att avgöra om den vill förbehålla sig beslutanderätten eller om denna skall delegeras till länsbostadsnämnderna.

Har samlingslokalnämnden beviljat anordningsbidrag skall i fråga om bostadslån till samma företag därmed anses visat att lokalerna tillgodoser ett varaktigt behov och att lånet inte är förenat med förlustrisk.

3. Förvaltningen av utestående lån flyttas från länsstyrelserna till länsbostadsnämnderna.

4. Samlingslokalnämndens kansli får endast en begränsad förstärkning. Bostadsmyndigheternas resurser tillgodogörs dels genom deras egen lånehandläggning, dels genom yttranden i bidragsfrågor m. m.

5. De tre riksorganisationernas centrala roll i planering och beredning betonas. Ett särskilt statligt stöd om 500 000 kr/år föreslås för att täcka en del av deras nu till ca 700 000 kr/år uppgående kostnader härför. Återstående 200 000 kr/år har beräknats som stöd till gemensam verksamhet. Det har förutsatts att riksorganisationerna kan ena sig om formerna för denna verksamhet eller att en av organisationerna påtar sig dessa uppgifter. Vidare har 200 000 kr beräknats för att ställas till samlingslokalnämndens förfogande för de två närmaste åren i syfte att bl. a. få

1 Statens ekonomiska stöd till samlingslokaler m. m. — en översikt

1.1 Allmänna samlingslokaler

Begreppet samlingslokal har kommit till användning både i dess mer generella språkliga betydelse och för lokaler som kan få ett statligt ekonomiskt stöd enligt sedan år 1942 öppnade möjligheter till statliga lån och bidrag. I begreppets mer allmänna betydelse av utrymmen i en byggnad, avsedda att ge plats åt människor som samlas utanför sina bostäder — oberoende av varför — har det med hänsyn till speciella avsedda huvudfunktioner fått skilda underbegrepp: kyrka, aula, nykterhetslokal, biograf, ungdomslokal, studielokal, danslokal etc. Med utgångspunkt i mer eller mindre definierade värderingar av vissa syften har under den senare debatten införts begrepp som allaktivitetshus, kulturhus, gemenskapslokaler, kvarterslokaler m. m. Svensk byggnorm 1967 ger en ur bl. a. konstruktionstekniska synpunkter härledd definition som knyter an till storlek och utrymningsvägar. Det statliga ekonomiska stödet har slutligen, som ytterligare kommer att beröras i fortsättningen, gett ett speciellt begrepp "allmänna samlingslokaler" med anknytning till syfte, behov och tillgänglighet och i fråga om ungdomslokaler även den byggnadsmässiga förläggningen. I det följande används om inte annat anges begreppet allmänna samlingslokaler i betydelsen av samlingslokaler som nu kan få statligt ekonomiskt stöd.

De inledningsvis nämnda reglerna om ett

statligt ekonomiskt stöd (kk 11.12.1942, nr 913, ändrad 1945:354 och 1949:605) återförs till förslag av den av riksdagen initierade 1937 års utredning angående allmänna samlingslokaler (SOU 1939:30) och statsmakternas beslut år 1942 (prop. 1942:118, SU 91). Direktiven för denna utredning utgick från behovet av lokaler för sammankomster av olika slag — inte blott för fackliga och politiska sammanslutningar utan även för sådana med skilda folkbildningsuppgifter. Föreningslivets starka utveckling betonades.

Utredningen konstaterade att organisationerna kommit att framträda som den naturligaste arbetsformen för att förverkliga de olika syftemålen inom samhällslivet. Utredningen visade även på föreningsväsendets omfattning och ställde den i jämförelse med lokalbeståndet. I sammanhanget framhölls att föreningslivet utgjorde en naturlig och oumbärlig del av det medborgerliga livet. Mot denna bakgrund befanns det naturligt att frågan om de allmänna samlingslokalerna blev inte endast ett föreningslivets utan även ett samhällets intresse.

Statsmakternas beslut om ett statligt ekonomiskt stöd fattades mot bakgrund av överväganden som anslöt sig till utredningens ståndpunkter. Det ansågs väsentligt att medborgarna i ett land med demokratiskt statskick inte av brist på samlingslokaler hämmades i sina möjligheter att överväga och dryfta de krävande spörsmål som — år 1942 — inte

minst anmälde sig i allvarliga kristider. Föreningsliv och folkbildning hade fått ökad betydelse. Frågan om lokaler där ungdomen kunde få samlas till överläggningar, möten och underhållning och därigenom nöjeslivet kunde saneras hade trätt i förgrunden.

Det beslutade stödet skulle avse allmänna samlingslokaler, ett begrepp till vilket hänfördes för föreningslivet avsedda hörsalar samt rum för sammanträden, samkväm och studiearbete och därtill hörande erforderliga utrymmen. Stöd skulle utgå vid nybyggnad, ombyggnad och köp i de fall där verkligt behov förelåg av samlingslokalen för ortens föreningsliv. Kommunerna skulle erhålla ett bidrag av i regel 25 % och högst 40 % av byggnadskostnaderna. Enskilda sammanslutningar skulle i angivna fall och även för ekonomisk sanering erhålla ett lån om högst 50 %. Högst hälften skulle vid nybyggnad utgöra en räntefri stående del avsedd att kunna efterskänkas. Vid ombyggnad skulle fyra femtedelar kunna utgå räntefritt och stående. Säkerhet för lån skulle ligga inom 90 % av fastighetsvärdet.

Vid 1945 års riksdag (prop. 1945:1, bil. 7, motionerna II:7 och 94, SU 5, kk 1945:354) beslöts att maximigränsen för lån skulle kunna höjas från 50 % till 75 % om det förelåg synnerliga skäl och att den räntefria stående delen även vid ekonomisk sanering skulle kunna gå upp till högst 40 % liksom vid ombyggnad.

År 1955 avlämnades Bostadskollektiva kommitténs betänkande IV Samlingslokaler (SOU 1955:28) och ett betänkande Statsstöd för samlingslokaler (SOU 1955:39), avgivet av en inom socialdepartementet tillkallad utredningsman.

Genom statsmakternas beslut år 1957 (prop. 1, bil. 7 och 26, SU 5 och 83) gjordes vissa ändringar i länreglerna. De dittillsvarande bidragen till kommunerna ersattes med lån. Det högsta beloppet för lån fastställdes till 70 % av låneunderlaget med uttalande att lån till maximal storlek borde förekomma endast undantagsvis och att lånet normalt som tidigare borde få gå upp till högst 50 % av låneunderlaget. Subventions-

delen, som för nybyggnad motsvarat högst hälften av 75 % eller 37,5 % av låneunderlaget, höjdes till högst 40 %. För ungdomslokaler i byggnad som fått stöd med samlingslokallån skulle subventionsdelen dock kunna få gå upp till 50 % av låneunderlaget.

En ny definition i lånebestämmelserna av begreppet allmänna samlingslokaler infördes genom att beskrivningen "för föreningslivet avsedda" byttes ut mot "för allmänheten avsedda".

Lånemedlen skulle fr. o. m. budgetåret 1957/58 anvisas under en särskilt inrättad lånefond under statens utlåningsfonder som även skulle tillföras inflytande kapitalavbetalningar på utestående lån.

1959 års samlingslokalutredning utredde de driftekonomiska betingelserna för statsbelånade allmänna samlingslokaler m. m. (stencil soc. dep. D 367). Detta betänkande och ett förslag i 1958 års besparingsutrednings betänkande (SOU 1959:28) angående inventariebidrag blev föremål för statsmakternas beslut vid 1960 års riksdag (prop. 112, SU 91).

Utredningen konstaterade att de allmänna samlingslokalernas ekonomi i ett stort antal fall var svag och att svårigheterna tilltagit på senare år. Kommunernas bidrag hade kraftigt höjts. Lokalhållarens inkomster av nöjesverksamheten hade minskats. Särskilt pekades på den minskning av biografverksamheten som sattes i samband med televisionens utbyggnad. Utredningen hänvisade också till otillfredsställande planering av vissa lokaler, felaktig lokalisering eller överdimensionering i förhållande till befolkningsunderlaget.

Statsmakterna fann att vid den fortsatta stödgivningen borde stor uppmärksamhet ägnas åt samlingslokalernas driftekonomiska betingelser. De icke-kommunala lokalägarna fick möjlighet till samlingslokallån även för vissa skollokaler och jämfördes därmed med kommunerna med deras möjlighet till skolbyggnadsbidrag. Det uttalades att målet för prövningen av stödet borde vara att endast godkänna planer på sådana lokaler som realistiskt på längre sikt kunde finansiera driften. I fråga om lån till ny lokal skulle

även beaktas konkurrenssituationen för närliggande lokaler. Ett kommunalt stöd borde kunna påräknas i frivillig form. Möjlighet öppnades till särskilda rekonstruktionsbidrag om högst 15 % av låneunderlaget under förutsättning av väsentlig kommunal medverkan.

Som ett led i de nykterhetspolitiska reformer som i huvudsak beslutades av 1954 års riksdag ingick även bidrag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler.

Enligt kk 1954:615 kunde statsbidrag utgå för utrustning av lokaler som användes för ungdomsverksamhet och för materiel för reparation eller förbättring av sådana lokaler. Bidrag utgick med högst 50 % av kostnaderna och högst 1 000 kr till ungdomsvårdande sammanslutningar och nykterhetsorganisationer, lokalägare eller hyresgäster, samt till lokalägare som hyrde ut lokaler för angivet ändamål och således även till kommun. Syftet var att främja föreningslivet bland ungdomen.

Främst i syfte att främja ett alkoholfritt umgängesliv utanför föreningsverksamhetens ram utgick bidrag enligt kk 1955:225. Dessa bidrag utgick till ägare av allmän samlingslokal som fått eller kunnat få statslån — sålunda inte kommun som då endast kunde få bidrag — med högst 50 % av kostnaderna för köksinredning och köksutrustning, dock högst 5 000 kr.

Bidragen enligt 1954 och 1955 års kungörelser fördelades av statens nämnd för samlingslokaler utom i vad avsåg nykterhetsorganisationer, vilkas bidragsansökningar avgjordes av riksorganisationen Våra Gårdar.

Redan tidigare förelåg möjlighet att få bidrag från allmänna arvsfonden för inventarier i ungdomslokaler.

Den särskilda utredningsmannen hade i uppdrag bl. a. även att undersöka hur bidragen enligt 1954 och 1955 års kungörelser skulle kunna samordnas inbördes och med arvsfondsbidragen.

Bostadskollektiva kommittén och utredningsmannen lade fram så gott som samstämmande förslag om en enhetlig form för bidrag till inventarier för allmänna samlings-

lokaler. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1957, bil. 5, s. 273 ff) upphävdes fr. o. m. 1.7.1957, 1954 och 1955 års kungörelser och stadgades i kk 1957:368 om statliga inventariebidrag för ägare av allmänna samlingslokaler med belopp motsvarande högst 5 % av låneunderlaget för lokalerna, dock högst 10 000 kr. Övergångsvis bibehölls, med hänsyn till arvsfondens varierande medelstillgång, möjlighet till vissa bidrag för ungdomslokaler som inte var allmänna samlingslokaler.

1958 års besparingsutredning (SOU 1959:28, s. 184—185) konstaterade att anslagen för inventariebidrag utgjort för vardera av budgetåren 1957/58 och 1958/59 600 000 kr och 1959/60 400 000 kr och att de för finansieringen i stort torde ha varit av relativt underordnad betydelse samt föreslog att bidragen skulle slopas. I yttranden över förslaget avstyrktes detta bl. a. av statens nämnd för samlingslokaler, Folkets Husföreningarnas Riksorganisation (FHR), Bydegårdarnas Riksförbund (BR) och Våra Gårdar, Riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler (VG). Departementschefen (prop. 1960:112) fann att inventariebidragen torde ha haft sin främsta betydelse när det gällde att förnya inventariebeståndet i äldre samlingslokaler men varit av underordnad betydelse för tillkomsten av nya lokaler. Skäl fanns dock enligt departementschefen för ett fortsatt inventariestöd för ungdomslokaler; ett stöd som borde helt överföras på allmänna arvsfonden som redan lämnade avsevärda bidrag till ungdomslokaler. Riksdagen följde propositionen.

I anledning av motioner vid 1963 års riksdag om återinförande av ett statligt inventariebidrag anförde statsutskottet (SU 1963:118), som icke ansåg sig kunna tillstyrka en föreslagen särskild bidragsgivning, att det fanns anledning undersöka om motsvarande syfte kunde uppnås i annan ordning. Det borde främst övervägas om arvsfondens praxis i fråga om bidrag till ungdomslokaler kunde ändras. Riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde.

En mer fullständig redogörelse för stödet

till de allmänna samlingslokalerna lämnas i kap. 4.

1.2 Ungdomslokaler – allmänna arvsfonden

1942 års stödreglers inriktning på föreningslivets behov av lokaler lämnade i viss mån den föreningslösa ungdomens lokalbehov obeaktat. Frågorna togs upp av ungdomsvårdskommittén (SOU 1944:31, 1945:22, 1947:12 och 1951:41) som lade fram förslag beträffande ungdomens fritidsverksamhet och fritidslokaler. Synpunkterna behandlades av bostadskollektiva kommittén (SOU 1955:28) som fann att det visserligen kunde vara nödvändigt att anordna särskilda lokaler för ungdomsverksamheten (ungdomsgårdar) men att även dessa borde betraktas som allmänna samlingslokaler och i denna egenskap vara likställda med andra samlingslokaler när det gällde det allmännas stöd till finansieringen. Bostadskollektiva kommitténs förslag innebar att för ungdomslokaler skulle kunna lämnas såväl samlingslokallån som bidrag ur allmänna arvsfonden. I betänkandet av den nämnda särskilda utredningsmannen (SOU 1955:39) förordades att mindre hobbylokaler liksom tidigare skulle räknas in i låneunderlaget för samlingslokallån och att detsamma skulle gälla ungdomskaféer i anslutning till allmänna samlingslokaler. För ungdomskaféer borde dessutom kunna utgå arvsfondsbidrag. I fråga om andra ungdomslokaler borde endast bidrag från arvsfonden komma i fråga. Utredningsmannen fann att anordnande av lokaler för den föreningslösa ungdomens aktivitet inte tillgodosåg behov som hörde till det offentliga livet eller de kulturella strävandena. Det uppfattades i stället som ett renodlat vårdproblem som fick lösas i särskild ordning.

I prop. 1957:1, bil. 26 ansåg sig chefen för socialdepartementet inte kunna tillstyrka kommitténs förslag. Det borde dock vara möjligt att i större utsträckning kunna räkna in i låneunderlaget sådana ungdomslokaler som fanns i byggnad för vilken samlingslokallån utgick. Som nämnts skulle subven-

tionsdelen därvid bli högre eller 50 % av låneunderlaget för dessa lokaler. När samlingslokallån utgick skulle arvsfondsbidrag inte lämnas. Fristående ungdomslokaler borde som förut stödjas endast med bidrag ur arvsfonden. Ställningstagandet grundade sig på de administrativa olägenheter som förknippades med ett statligt stöd från två håll för samma ändamål.

1962 års ungdomsutredning har i sitt betänkande II Lokaler för ungdomsverksamhet (SOU 1965:63) utvecklat principiella synpunkter och lagt fram konkreta förslag. Bl. a. har anförts att bristen på lämpliga lokaler är kännbar på många håll i landet och att en önskad utveckling av ungdomsarbetet därigenom hämmas. I fråga om statliga insatser föreslås bl. a. att samlingslokallån skall kunna ges även för fristående ungdomslokaler med en generös bedömning av subventionsdelens storlek. Vidare föreslås statliga bidrag till inventarier och utrustning samt samordningsåtgärder, innebärande bl. a. att arvsfondens bidragsgivning för ungdomslokaler skulle upphöra i och med de föreslagna nya låne- och bidragsmöjligheterna. Utredningens sammanfattning av förslagen har tagits in som bil. 3.

En översyn av lagen om allmänna arvsfonden, främst fondens ändamål, har gjorts av arvsfondsutredningen (SOU 1967:2). Statsmakterna har (prop. 1969:83, 1LU 37) antagit vissa ändringar i lagstiftningen. De innebär att den andel av inflytande medel som skall läggas till fondens kapital minskas från en tredjedel till en tiondel. Fondens bidragsändamål vidgas till att omfatta – förutom f. n. vård och fostran av barn och ungdom – också omsorger om handikappade.

Understöd ur arvsfonden – med ett fondkapital per 30.6.1971 om ca 44 milj. kr – beviljas av Kungl. Maj:t men får inte lämnas till ändamål som det obligatoriskt åligger stat och kommun att bekosta. Endast i undantagsfall bör arvsfondsmedel användas för ändamål som kan finansieras med stöd från det allmänna i särskild ordning. Regeln om att beslutanderätten ligger hos Kungl. Maj:t

Tabell 1. Bidrag ur allmänna arvsfonden räkenskapsåren 1966/67 – 1970/71.

Räken- skapsår	Summa	Därav belöper på följande huvudändamål						
		Barnstugor	Barn- kolonier	Ungdoms- lokaler	Studier och yr- kesut- bildning	Invalid- fordon	Diverse	Omsorg om handikap- pade
1966/67	8 053 600	3 831 200	30 400	3 639 000	20 000	—	533 000	
1967/68	7 612 700	3 650 100	357 800	3 487 800	—	—	117 000	
1968/69	8 119 200	4 299 100	152 100	2 911 500	2 500	11 000	743 000	
1969/70	9 818 900	5 255 200	327 000	3 466 200	3 500	—	535 000 ¹	232 000
1970/71	11 776 900	6 020 900	291 000	3 472 100	—	—	1 044 000 ²	967 900

¹ Därav till forskning och försöksverksamhet 300 000.

² Därav till forskning och försöksverksamhet 989 000.

har ändrats så att bidragsgivningen i vissa fall nu kan delegeras till underordnad myndighet. Sådan delegation bör kunna komma i fråga då det gäller vissa klart avgränsade typer av ärenden där en fast praxis utbildats hos Kungl. Maj:t. I samband med delegeringen bör de allmänna principerna för bidragsgivningen anges, och vidare bör myndigheten få en bestämd ekonomisk ram att hålla sig inom.

Bidragen ur allmänna arvsfonden till ung-

domslokaler för räkenskapsåren 1966/67–1970/71 framgår av tabell 1.

Fördelningen av bidragen till ungdomslokaler belyses av tabell 2.

Med bidrag ur arvsfonden till ungdomslokaler brukar f. n. förenas villkoret att lokalerna skall upplätas åt andra ideella organisationer i orten i den mån detta kan ske utan att det inkräktar på den egna verksamheten.

Vissa maximeringsregler tillämpas vid bidrag till ungdomslokaler. Den övre gränsen

Tabell 2. Bidrag ur allmänna arvsfonden till ungdomslokaler räkenskapsåren 1956/57–1970/71

Räken- skapsår	Summa	Därav belöper på följande ändamål						
		Scout- organi- sationer	Religiösa samman- slutningar till- hörande		Kommuner, före- ningar och ung- domsråd	Nykter- hetsor- ganisa- tioner	Idrotts- organi- sationer	Annan huvud- man
			svenska kyrkan	annat samfund				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1956/57	1 393 100	498 700	54 000	265 300	155 700	77 000	7 000	335 400
1957/58	2 019 600	498 900	199 000	436 000	94 200	210 000	25 000	556 500
1958/59	1 941 600	515 400	90 000	628 000	192 000	73 500	—	442 700
1959/60	2 851 900	288 700	488 500	877 000	547 500	227 600	—	422 600
1960/61	2 343 700	314 900	285 000	657 600	409 000	269 200	29 500	378 500
1961/62	4 397 300	1 069 700	500 500	1 065 000	247 200	419 800	99 500	995 600
1962/63	4 143 900	798 400	244 000	1 699 000	345 500	111 500	9 000	936 500
1963/64	5 154 700	1 302 500	277 000	1 789 000	1 281 200	341 500	116 000	47 500
1964/65	4 169 700	831 200	480 000	1 106 000	709 000	152 500	193 000	698 000
1965/66	2 751 000	867 000	105 000	617 000	627 000	111 000	—	424 000
1966/67	3 639 000	888 000	310 000	847 000	1 095 000	115 000	110 000	274 000
1967/68	3 487 800	904 000	255 000	650 000	1 110 000	60 000	2 000	500 800
1968/69	2 911 500	748 000	370 000	401 000	969 000	23 000	55 000	345 500
1969/70	3 466 200	804 600	289 000	828 000	1 244 000	40 000	—	260 600
1970/71	3 472 100	783 600	209 000	841 000	1 475 000	78 000	—	85 500
Summa	48 143 100	11 113 600	4 156 000	12 706 900	10 501 300	2 309 600	652 000	6 703 700

för bidrag är 150 000 kr vilket belopp lämnas endast i undantagsfall. Detta medför att arvsfondsbidraget i vissa fall stannar vid 10 % eller ännu lägre andel av de totala kostnaderna. Uppgifter om beviljade bidrag lämnas varje år i riksdagsberättelsen.

1.3 Studentkårlokaler

Enligt antagna riktlinjer för fortsatt utbyggnad av universitets- och högskoleväsendet m. m. (prop. 1963:172, SU 212) skall bespisinglokaler som huvudprincip inrättas och uppföras genom statens försorg medan för övriga kårlokaler lån kan utgå till studentkår eller motsvarande organisation. I vissa fall, bl. a. då befintliga bespisinglokaler som ägs av en studerandeorganisation behöver byggas om, kan ränte- och amorteringsfritt lån utgå. Lånen utgår ur lånefon-

den för studentkårlokaler enligt kk 1964:398 (ändrad senast 1970:229). Lån från fonden kan enligt kk 1970:273 också utgå för första uppsättningen inredning och utrustning för bespisinglokaler.

Ett gemensamt utnyttjande av kårlokaler-na bör eftersträvas enligt de nämnda riktlinjerna. Vidare bör i princip studentkårlokaler-na kunna tjäna som ett värdefullt komplement till ortens allmänna samlingslokaler.

Lokallånen utgår med högst 50 % eller, om synnerliga skäl finns, med högst 70 % av kostnaderna. Högst 40 % av kostnaderna får utgå som ränte- och amorteringsfritt lån. Säkerhet skall, om inte Kungl. Maj:t för visst fall medger undantag, ligga inom 90 % av fastighetsvärdet.

Statens nämnd för samlingslokaler bereder låneärendena för avgörande hos Kungl. Maj:t.

Tabell 3. Lån från lånefonden för studentkårlokaler

Objekt	Låneunderlag	Lånebelopp	Ränte- och amorteringsfri del av lånebeloppet
a) Bespisinglokaler			
Akademiska föreningen, Lund (Norra Fäladen i Lund)	1 400 000	1 400 000	1 400 000
D:o (Tunavägen i Lund)	3 556 000	3 556 000	3 556 000
Filosofiska fakulteternas studentförening i Göteborg	<u>2 800 000</u>	<u>2 800 000</u>	<u>2 800 000</u>
	7 756 000	7 756 000	7 756 000
b) Övriga kårlokaler			
Västmanland-Dala nation, Uppsala	1 216 000	365 000	365 000
Akademiska föreningen, Lund (kv Föreningen i Lund)	1 035 000	517 500	414 000
D:o (Tunavägen i Lund)	6 350 000	3 175 000	1 905 000
D:o (kv Nämndemannen i Malmö)	1 680 000	840 000	504 000
Kalmar nation, Uppsala	100 000	50 000	30 000
Filosofiska fakulteternas studentförening i Göteborg	2 750 000	1 375 000	1 100 000
Stockholms nation, Uppsala	860 000	430 000	258 000
Östgöta nation, Uppsala	160 000	80 000	48 000
Umeå studentkår, Umeå	5 800 000	2 900 000	1 880 000
Norrlands nation, Uppsala	<u>4 210 000</u>	<u>836 000</u>	<u>627 000</u>
	24 161 000	10 568 500	7 131 000
c) Restaurangutrustning			
Filosofiska fakulteternas studentförening i Göteborg	—	398 000	398 000
Göteborgs studentrestauranger AB (delvis)	—	254 000	254 000
		652 000	652 000
Totalt	31 917 000	18 976 500	15 539 000

Lån från lånefonden har vid utgången av juni 1971 beviljats enligt tabell 3.

Nämnden för samlingslokaler har redovisat lokalprojekt som kan bli aktuella för lånebeslut under budgetåren 1971/72 och 1972/73. Redovisningen omfattar sex projekterade kårlokaler med en beräknad kostnad om ca 12,5 milj. kr och två bespisningslokaler med en uppgiven kostnad om ca 17,7 milj. kr. Tre ytterligare kårlokalprojekt har aviserats.

Under budgetåret 1971/72 får lån beviljas intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

De statliga insatserna för kårlokalbyggnad görs i inte obetydlig omfattning härutöver även i den formen att kårlokaler i anslutning till institutionerna uppförs i byggnadsstyrelsens regi. Respektive studentkår torde kunna påräkna viss hyresnedsättning, i princip motsvarande den minskning i kapitalkostnader som ett kårlokallån skulle ha medfört.

Kåroblicatorieutredningen (U 1970:64) skall utreda de obligatoriska studentsammanslutningarnas verksamhet m. m. genom att redovisa de sakuppgifter som behövs för diskussion om det obligatoriska medlemskapet.

Särskilda sakkunniga – universitetsrestaurangkommittén – har tillkallats för att planera och samordna m. m. restaurangverksamheten vid universitetet och högskolorna (direktiv i riksdagsberättelsen 1970, s. 290 ff). Kommittén har år 1970 avgett ett delbetänkande (stencil U 1970:1).

1.4 Bostadslån

Bostadslån (kk 1967:552, ändrad senast 1971:1182) kan enligt bostadsstyrelsens anvisningar utgå beräknat på låneunderlaget inte bara för bostäder utan även för bl. a. samlings-, hobby-, klubb- och mindre bibliotekslokaler avsedda för ett med statliga lån finansierat mindre bostadsområde. I låneunderlaget får inte räknas in bl. a. bibliotek och samlingslokaler, avsedda för en hel stad (kommun) eller stadsdel, andra kontor än avdelningskontor för bank och post, teater-

och biograflokaler, kyrkolokaler, lokaler för hotell- och restaurangrörelse och skollokaler. I låneunderlaget får ingå även kostnad för konstnärlig utsmyckning, högst med 7 kr per kvm våningsyta.

Lokaler som inte ingår i låneunderlaget får i den omfattning bostadsstyrelsen bestämmer inom ramen för Kungl. Maj:ts beslut beaktas vid beräkning av pantvärde under förutsättning att lokalerna inte är förenade med betydnande kreditrisk.

Om ett hus till mer än hälften av våningsytan innehåller lokaler som inte kan ingå i låneunderlaget utgår inte bostadslån.

Bostadsstyrelsen har i anslagsframställningar 1969 och 1970 påpekat de uppenbara nackdelarna med den splittring som föreligger när det gäller lån- och bidragsgivning.

Kungl. Maj:t har i avvaktan på att ställning kan tas till servicekommitténs då ännu inte framlagda förslag (prop. 1970:1, bil. 13, s. 214–215) öppnat möjlighet att i pantvärdet räkna in integrerade skollokaler. Chefen för inrikesdepartementet har i detta sammanhang konstaterat att bostadsområdena för att fungera väl behöver förses med bostadskomplement av olika slag i tillräcklig omfattning och i takt med byggandet av bostäderna.

Bostadsstyrelsen har vidare förordat att möjlighet öppnas att ge bostadslån även för lokaler i inte statsbelånade bostadsområden (saneringsområden) och att lån skall kunna utgå, då särskilda skäl föreligger, även om huset inte innehåller bostäder eller belåningsbara lokaler till minst hälften av våningsytan.

Ansökan om bostadslån ges in till det kommunala förmedlingsorganet och prövas av länsbostadsnämnd. Förmedlingsorganet har att granska sakuppgifterna i ansökningsen och yttra sig över i vad mån förutsättningarna för att bevilja lån är uppfyllda. Länsbostadsnämnden prövar dels om förutsättningar för lån enligt kungörelsen föreligger och dels om byggnadsföretaget motsvarar gällande byggnadstekniska bestämmelser. Nämnden är inte bunden av förmedlingsorganets yttrande, men bör dock godta yttrandet i den del det avser förlustrisk vid förvaltningen. Den tek-

niska granskningen är av två slag, bostadsteknisk och byggnadsteknisk, och kan uppdras åt kommunen. Efter teknisk granskning skall sökanden underrättas huruvida byggnadsföretaget är godtagbart ur teknisk synpunkt. Ett positivt sådant besked är bindande som ett delbeslut.

I här aktuell lånetyp meddelar länsbostadsnämnden preliminärt och slutligt lånebeslut. Det preliminära beslutet skall innehålla uppgift om sista dag för ansökan om slutligt beslut samt låneunderlag, pantvärde, lånebelopp och in-teckningsgräns. Förmedlingsorganet har att yttra sig även över ansökan om slutligt beslut. Därvid avses bl. a. skäligheten av de uppgivna produktionskostnaderna. Under byggnadstiden utövas byggnadskontroll av förmedlingsorganet, som även besiktigar den färdigställda byggnaden och avger intyg därom vid ansökan om slutligt beslut. Vid prövningen av den slutliga ansökan granskas också om godtagbar underliggande kredit kunnat erhållas.

Ansökan om utbetalning av lån görs hos förmedlingsorganet som därvid prövar även säkerhetshandlingar m. m. Länsbostadsnämnden beslutar om utbetalning och bostadsstyrelsen gör utbetalningen.

Lån förvaltas av länsbostadsnämnden som även har att förvalta ställda säkerheter. Nämnden har att även i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga förlust och förmedlingsorganet har att medverka i den utsträckning som nämnden begär. Aviseringen ombesörjs centralt av bostadsstyrelsen.

1.5 Arbetsmarknadsåtgärder

Enligt bestämmelser i arbetsmarknads-kungörelsen (1966:368, omtryckt 1968:246, ändrad senast 1970:182) kan statsbidrag utgå för sysselsättningsskapande åtgärder bl. a. i form av beredskapsarbete. Under budgetåret 1969/70 gick av totalt 440 milj. kr till beredskapsarbeten 89,7 milj. kr till husbyggnadsarbeten. Bidragsgivningen till samlings-

lokaler m. m. 1.1.1967–30.8.1971 framgår av nedanstående tabell.

Tabell 4. Förteckning över samlingslokaler, till vilkas utförande som beredskapsarbete arbetsmarknadsstyrelsen beviljat statsbidrag under tiden 1.1.1967–30.8.1971.

Län	Beslutad kostnad	Beviljat statsbidrag	Antal objekt
Stockholms län	2 570 500	848 000	1
	700 000	231 000	1
	218 000	164 000	1
	3 488 500	1 243 000	3
Södermanlands län	992 000	992 000	1
	623 000	623 000	1
	1 615 000	1 615 000	2
Kalmar län	600 000	600 000	1
Gotland	100 000	33 000	1
Blekinge län	178 000	178 000	1
	111 000	78 000	1
	289 000	256 000	2
Malmöhus län	2 174 000	870 000	1
Skaraborgs län	33 000	11 000	1
	63 000	25 000	1
	96 000	36 000	2
Värmlands län	342 800	172 000	1
	116 000	38 000	1
	458 800	210 000	2
Örebro län	170 000	128 000	1
	116 000	38 000	1
	286 000	166 000	2
Västmanlands län	1 725 000	570 000	3
Kopparbergs län	217 000	163 000	3
	270 000	203 000	1
	26 000	13 000	1
	513 000	379 000	5
Gävleborgs län	491 300	163 000	1
	583 000	234 000	4
	462 000	211 900	3
	2 353 000	1 164 000	2
	3 889 300	1 772 900	10

Län	Beslutad kostnad	Beviljat statsbidrag	Antal objekt
Västernorrlands län	2 440 000	805 000	2
	180 000	59 000	1
	2 620 000	864 000	3
Jämtlands län	1 052 000	352 000	2
	531 000	150 000	1
	1 102 000	440 000	1
	2 685 000	942 000	4
Västerbottens län	1 794 000	900 000	1
	480 000	240 000	1
	28 000	9 000	1
	1 310 000	483 000	2
	7 284 000	2 257 000	3
	10 896 000	3 889 000	8
Norrbottens län	125 600	65 000	1
	279 000	93 000	1
	427 000	219 000	3
	15 000	5 000	1
	7 100 000	2 729 000	2
	7 946 600	3 111 000	8
Riket årsvis			
1967	6 884 400	2 724 000	8
1968	2 671 800	1 630 000	12
1969	5 441 000	2 656 000	12
1970	3 980 000	1 819 900	13
1971	20 405 000	7 727 000	12
Summa riket	39 382 200	16 556 900	57

1.6 Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

Statsbidrag till byggnadsarbeten för grundskolor samt särskola i fråga om lokaler som ingår i anläggningar för dessa skolor, gymnasier, fackskolor och sjöbefälsskolor utgår till kommun enligt kk 1957:318 om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet (omtryckt 1962:479, ändrad senast 1971:351).

För permanenta skollokaler bestäms bidragsunderlaget med utgångspunkt i ett grundbelopp av 900 kr per kvm nettogolvyta, vilket omräknas med hänsyn till därefter inträffade kostnadsförändringar och med hänsyn till olikheterna i byggnadskostnaderna mellan skilda orter. På bidragsunderlaget utgår statsbidrag med procenttal, som fast-

ställs med hänsyn till bl. a. skatteunderlaget enligt en i bidragskungörelsen intagen särskild tabell.

F. n. varierar bidragsandelen mellan 35 och 45 %. Till provisoriska skollokaler utgår statsbidrag med 325 kr per kvm nettogolvyta.

Statsbidrag kan därjämte, för grundskolan, utgå bl. a. till audiovisuell och hörseltek-nisk utrustning.

År 1966 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att i samråd med statskontoret och riksrevisionsverket och med beaktande av vad riksdagen anfört (SU 1966:8 s. 34, rskr 8) göra en översyn av gällande regler för statsbidrag till byggnadsarbeten för skollokaler. Översynen skulle syfta till att, med utgångspunkt i väsentligen oförändrade totala statsbidragskostnader vid given omfattning av skolbyggnadsverksamheten, skapa en ändamålsenligare avvägning mellan statsbidraget till å ena sidan permanenta skolbyggnader och å andra sidan provisoriska skolbyggnader.

I samband med sin anslagsframställning för budgetåret 1968/69 kom skolöverstyrelsen in med förslag till ändrade bestämmelser rörande statsbidrag till skolbyggnader (prop. 1968:1, bil. 10, s. 216, SU 8, rskr 8). Frågan bereds f. n. i ett vidare sammanhang inom utbildningsdepartementet. Under våren 1970 har färdigställts en promemoria med diskussionsunderlag angående ett nytt statsbidragssystem för skolbyggnader (stencil U 1970:12). Beredningen av ärendet pågår f. n. inom utbildningsdepartementet.

I prop. 1970:1 (bil. 10, s. 234) berörde chefen för utbildningsdepartementet de problem som framkommit i samband med försök att åstadkomma en samordnad planering och förvaltning av olika lokaler inom bostadsområden.

I prop. 1971:1 (bil. 10, s. 230) anmäls att skolöverstyrelsen har begärt att statsbidrag skall få utgå bl. a. till en låg- och mellan-stadieskola i Örebro, vilken integrerats i en centrumanläggning i bostadsområdet Brickebacken. Avsikten är att Örebro kommun skall hyra lokalerna av det

allmännyttiga bostadsföretaget, vilket kommer att projektera, äga och förvalta lokalerna. Det erinras därvid om att frågan om ändrade bestämmelser rörande statsbidrag till skolbyggnader bereds inom utbildningsdepartementet och att servicekommittén i sitt betänkande Boendeservice 2 (SOU 1970:68) lagt fram vissa förslag om nuvarande bestämmelser för statsbidrag till skolbyggnadet. I avvaktan på att beredningsarbetet på dessa punkter avslutas är det enligt departementschefens mening angeläget att nu aktuella projekt rörande integrering av bl. a. skollokaler i olika typer av centrumanläggningar inte hindras av utformningen av nuvarande statsbidragsbestämmelser för olika ändamål. Departementschefen anför att det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om dispens från nuvarande bestämmelser för statsbidrag till skolbyggnader.

Kungl. Maj:t har under 1971 medgivit dispens så att kommun får statsbidrag för skollokaler, vilka ägs och förvaltas av allmännyttigt bostadsföretag.

1.7 Lotterimedel

Lotterimedelsfonden tillkom år 1938 i samband med omorganisationen av penninglotteriväsendet (prop. 1938:24, SU 59) för att tillgodose ändamål av kulturell natur. Enligt då antagna riktlinjer skulle ena hälften av lotteribehållningen användas för statsverkets behov och den andra hälften tillföras lotterimedelsfonden.

Genom statsmakternas beslut år 1964 överfördes bidragsgivningen ur lotterimedelsfonden för de kungl. teatrar, huvuddelen av annan fast statsunderstödd teaterverksamhet samt för skådespelarutbildningen till särskilda anslag på riksstaten. Lotterimedelsfonden upphörde och avsättningsanslaget ersattes med ett särskilt reservationsanslag Bidrag till särskilda kulturella ändamål. Detta anslag liksom tidigare lotterimedelsfonden skulle disponeras av Kungl. Maj:t. Beslutet berörde dock inte de särskilda penninglotterierna till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål, vilkas behållning

disponeras av Kungl. Maj:t. Bidragsgivningen ur denna behållning redovisas årligen i riksdagsberättelsen.

Exempel på bidrag till samlingslokaler och liknande framgår av tabell 5.

År 1971 har sålunda bidrag med 115 000 kr lämnats Folkparkernas centralorganisation för projekteringskostnader. Denna organisation samordnar folkparkernas intressen och bidrar till distributionen av scenföreställningar m. m. Organisationens arbete har haft betydande värde för spridning av dessa kulturyttringar och bidrar till att påverka kvalitetskraven.

1.8 Byggnadsarbeten för vissa kulturändamål

Från ett investeringsanslag med nämnda rubrik under statens allmänna fastighetsfond (utbildningsdepartementet) bekostas vissa

Tabell 5. Exempel på bidrag av lotterimedel

1968 (totalt ca 10,4 milj. kr.):

Avesta stad (teater- och konsertlokal i högstadieskola)	300 000
ABF i Malmö (teaterverkstad)	24 000
Teater- och orkesterrådet (Södra teatern)	1 030 000
Per Edström (båtteaterlokal)	100 000
Stadsteatern Norrköping-Linköping	650 000
Skådebanan (samlingslokal)	150 000
Göteborgs stad (Stora teatern)	100 000

1969 (totalt ca 8,9 milj. kr.):

Stadsteatern Norrköping-Linköping	75 000
Byggnadsstyrelsen (Södra teatern)	800 000
MUS-65 (Samlan)	190 000
Göteborgs stad (barnteaterscen)	75 000
Varbergs stad (teater)	200 000
Folkets hus i Lund (restaurering av medeltida byggnad)	45 000

1970 (totalt ca 9,8 milj. kr.):

FHR, BR, VG (konst)	600 000
Folkets Hus i Södertälje (teater- och konsertsal)	575 000
Byggnadsstyrelsen (Södra teatern)	250 000
Enköpings stad (teaterlokal i Medborgarhus)	250 000
Göteborgs stad (stadsteatern)	50 000

1971 (totalt ca 5,7 milj. kr.):

Norrlands nation i Uppsala (teaterlokal m. m.)	270 000
Folkparkernas centralorganisation	115 000

byggnadsobjekt för kulturändamål inom utbildningsdepartementet. Från anslaget har bl. a. bekostats utbyte av hissar inom Operan och ombyggnad av Operans scenvindmaskiner inom kostnadsramar om ca 2,5 resp. 4 milj. kr.

1.9 Konstrådet

Statens konstråd har till uppgift att genom förvärv av konstnärliga arbeten för statliga lokaler verka för att konstnärliga värden införlivas med samhällsmiljön. Rådet skall även ge kommunala myndigheter råd och anvisningar om förvärv av konst till kommunala byggnader och offentliga miljöer. Rådet samverkar med bostadsstyrelsen i fråga om konstnärlig utsmyckning av bostadsområden. 1937 års riksdag (prop. 157, SU 87) godkände principen att vid beviljande av medel till statliga byggnader i anslaget skulle inbegripas ett för konstnärlig utsmyckning avsett belopp, i allmänhet inte understigande en procent av byggnadskostnaderna, en regel som genom krisförhållanden inte kom i tillämpning. Konstrådet hemställde 1954 (prop. 1955:1 bil. 10 s. 711) att principen skulle återupplivas, ett yrkande som inte vunnit bifall.

Vissa statliga bidrag till verksamhet med anknytning till samlingslokaler m. m.

2.1 *Bidrag till Operan och Dramatiska teatern*

Operan och Dramatiska teatern bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform. Avtal reglerar förhållandet mellan staten och bolagen. Staten svarar genom byggnadsstyrelsen för att bolagen får erforderliga lokaler och garanterar driften genom anslag enligt av Kungl. Maj:t fastställda inkomst- och utgiftsstat. Anslag har för budgetåret 1971/72 anvisats med något över 47 milj. kr.

2.2 *Bidrag till Svenska riksteatern*

Efter sammanslagningen av turnéföretagen Riksteatern och Svenska teatern till ett företag, fr. o. m. år 1968 benämnt Svenska riksteatern, har för teatern tillämpats en provisorisk organisationsform. År 1970 fattade teaterns högsta organ, kongressen, beslut om en ny organisation. Enligt de nya stadgarna är Svenska riksteatern en sammanslutning av lokala teaterföreningar och utgör sammanslutningens riksorganisation. Till Riksteatern knyts länsteaterföreningar. Riks-teaterns uppgift är att bedriva teater och annan scenisk verksamhet samt att bidra till att utveckla teaterverksamheten i alla delar av landet och därvid se till att såväl allmänhetens som skolans och föreningslivets behov och intressen beaktas. Kungl. Maj:t meddelar bestämmelser för verksamheten. Medel anslås som bidrag enligt av Kungl.

Maj:t fastställd inkomst- och utgiftsstat. För budgetåret 1971/72 har anvisats närmare 26 milj. kr.

Med Svenska riksteatern samverkar de samlingslokaläggande föreningarnas tre riksorganisationer. Av teaterns 210 spelplatser utgörs ca 170 av Folkets hus och medborgarhus. Återstoden är ordenshus, bygdegårdar, aulor och stadsteaterlokaler.

2.3 *Bidrag till stadsteatrar m. fl.*

För stöd åt stadsteatrar och därmed likställda teatrar utgår statsbidrag i form av dels grundbidrag, dels tilläggsbidrag. Grundbidraget utgår med belopp motsvarande 55 % av teaternas totala kostnader spelåret 1966/67 – eller för det senare budgetår för vilket grundbidrag särskilt fastställts – för löner, arbetsgivaravgifter enligt lagen om allmän försäkring samt avgifter för yrkesskade- och grupplivförsäkring. Tilläggsbidrag utgår varje budgetår med belopp motsvarande dels 55 % av en löneökning som beräknas motsvara förändringar av statstjänstemännens löner efter det budgetår för vilket grundbidrag senast fastställts, dels 55 % av ökningen av de bidragsberättigade sociala avgifterna. Teater- och musikrådet beslutar med vilket belopp statsbidrag skall utgå. För budgetåret 1971/72 har anslag anvisats med ca 22,8 milj. kr.

2.4 Rikskonserter

Enligt statsmakternas beslut år 1968 skall den sedan år 1963 på försök bedrivna rikskonsertverksamheten byggas ut i reguljära former (prop. 1968:45, SU 114). Den centrala delen av rikskonsertverksamheten är organiserad i form av en stiftelse, Stiftelsen Institutet för rikskonserter. Enligt de av Kungl. Maj:t fastställda stadgarna skall stiftelsen främja musiklivet och vidta åtgärder för att öka intresset för musik bl. a. genom att anordna och förmedla konserter, verka för musikutbildning och för kontakter med musiklivet i utlandet. För budgetåret 1971/72 har anvisats ett anslag av drygt 12,6 milj. kr.

2.5 Regionmusiken

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1970:31, SU 121) har den nuvarande militärmusiken från den 1 juli 1971 ombildats till en ny organisation, regionmusiken, med uppgifter inom både försvaret och det allmänna musiklivet. En övervägande del av kapaciteten skall disponeras för det allmänna musiklivet, där huvuddelen av insatserna skall ske inom rikskonsertverksamheten. Viss kapacitet kommer dock att disponeras för direkta lokala insatser. Verksamheten kommer främst att innefatta skolkonserter, framträdanden i föreningsliv och vid vårdanstalter m. m. samt insatser till stöd för amatörmusiken. Regionmusiken skall tills vidare behålla en anknytning till försvaret. För att förbereda och genomföra omorganisationen har chefen för försvarsdepartementet tillkallat en organisationskommitté. Efter fördelning av kostnaderna med ca 40 % på försvaret och ca 60 % på det allmänna musiklivet har anslag för den senare verksamhetsdelen anvisats med drygt 16 milj. kr för budgetåret 1971/72.

2.6 Bidrag till särskilda kulturella ändamål

Kungl. Maj:t beslutar om bidrag från fall till fall från anslag med angivna rubrik. Disposi-

tionen av anslaget för budgetåret 1970/71, återgiven i tabell 6, kan tjäna som exempel på de skiftande syften som tillgodoses.

Försöksverksamhet med riksutställningar påbörjades budgetåret 1965/66 och avser utställning av konst samt kultur- och naturhistoriska föremål. Verksamheten leds av 1965 års musei- och utställningssakkunniga. I juni 1967 träffades avtal om samverkan mellan de sakkunniga, Föreningen konst i skolan och Riksförbundet för bildande konst. Riksutställningars verksamhet avser till största delen experiment med utställningar, i synnerhet vandringsutställningar. Utställningsarbetet är numera sammanfört till två stora avdelningar, nämligen en produktions- och en distributionsavdelning. Därjämte finns en administrativ avdelning samt en uppföljnings- och utbildningsavdelning. Riksutställningar samarbetar i vissa frågor med Sveriges Radio och med försöksverksamheten med television och radio i utbildningsväsendet. Förutom produktion av utställningar omfattar verksamheten försök med olika former för distribution, sociologiska undersökningar och pedagogiska experiment på området.

2.7 Ungdomsverksamheten

Vid 1969 års riksdag fattades – på grundval av bl. a. 1962 års ungdomsutrednings slutbetänkande (SOU 1967:19) Statens stöd till ungdomsverksamhet – beslut om nya riktlinjer för statligt stöd till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet och ungdomsledarutbildning (prop. 1969:1, bil. 10, s. 91, SU 43). Ungdomsutredningens förslag angående bidragsgivningen till ungdomens fritidsverksamhet togs härvid inte upp till behandling.

I betänkandet (SOU 1969:29) Idrott åt alla berörde idrottsutredningen även frågan om fritidsgruppstödet. I prop. 1970:79 (SU 122) angående stöd till idrotten framhöll departementschefen, med hänsyn till att Kungl. Maj:t uppdragit åt statens ungdomsråd att allsidigt utreda samhällets stöd till

Tabell 6. Bidrag ur anslaget till särskilda kulturella ändamål 1970/71

Ändamål	Belopp
1. <i>Teater</i>	
1.1. Skådebanan för verksamheten	535 000
1.2. Norrbottens länsteater för turnéverksamhet	140 000
1.3. Teater- och musikrådet för verksamheten på Södra teatern i Stockholm	400 000
1.4. Teater- och musikrådet för fördelning på olika teaterändamål	1 112 000
1.5. Svenska teaterförbundet för verksamheten vid Teatercentrum	60 000
1.6. Övrigt	150 000
	2 397 000
2. <i>Musik och dans</i>	
2.1. Yrkesorkestrar (inklusive Örebro orkesterstiftelse och Västerås musiksällskap)	9 245 000
2.2. Teater- och musikrådet för bidrag till körförbund och körer	240 000
2.3. Musikaliska akademiens styrelse för fördelning på olika ändamål	205 000
2.4. Fylkingen för verksamheten	100 000
2.5. Stim:s informationsverksamhet rörande svensk musik	75 000
2.6. Stiftelsen EMS för verksamheten	215 000
2.7. Viss amatörörkesterverksamhet	260 000
2.8. Övrigt	357 000
	10 697 000
3. <i>Konst och utställningsverksamhet</i>	
3.1. Försöksverksamhet med riksutställningar och konstförsäljning	4 450 000
3.2. Folkrörelsernas konstfrämjande för verksamheten	700 000
3.3. Vissa konstskolor för verksamheten	160 000
3.4. Sveriges arkitekturmuseum för verksamheten	210 000
3.5. Föreningen Fotografiska museets vänner för verksamheten	130 000
3.6. Konstnärernas riksorganisation för verksamheten vid Konstnärscentrum	60 000
3.7. Övrigt	98 000
	5 808 000
4. <i>Tidskriftsstöd</i>	392 000
5. <i>Diverse ändamål</i>	
5.1. Estniska kommitténs bildningsverksamhet	20 000
5.2. Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation (Flyco) för verksamheten vid Författarcentrum	200 000
5.3. Föreningen Nordens institut för kurser och seminarier	20 000
5.4. Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet för verksamheten	55 000
5.5. Sveriges schackförbund för verksamheten	85 000
5.6. Föreningen Filmcentrum för informativ och kontaktskapande verksamhet	60 000
5.7. Nämnden för svensk språkvård för verksamheten	80 000
5.8. Barnfilmkommittén för verksamheten	70 000
5.9. Övrigt	320 000
	910 000
6. <i>För tiden efter den 1 oktober 1970 reserverade medel</i>	376 000
	20 580 000

lokalt bedrivet ungdomsarbete, att stödet till fritidsverksamhet allttjämt borde utgå under åttonde huvudtiteln.

1971 års riksdag (prop. 1971:32, KrU 12) har antagit nya grunder för statens stöd till ungdomsorganisationernas och idrottsrörelsens lokala verksamhet. Dessa grunder innebär bl. a. följande.

Det nuvarande fritidsgruppstödet har er-

satts med ett aktivitetsstöd som kan utgå till alla former av mötes- och gruppverksamhet inom organisationerna. Alla sammankomster i ungdomsorganisationernas regi föreslås i princip bli berättigade till bidrag. Detta innebär att man frångår metoden att ge stöd till preciserade aktiviteter och i stället inriktar sig på att stärka organisationernas allmänna verksamhet på det lokala planet. I

konsekvens därmed kan inte kommunerna längre stå som bidragsmottagare och inte heller kan förbudet mot vissa former av politisk och religiös verksamhet bibehållas. De ungdomsorganisationer som så önskar blir ansvariga för bidragsgivningen och skall betala ut bidragen till de lokala enheterna. Departementschefen utgick i propositionen från att det i detta sammanhang inte är en i första hand statlig angelägenhet att stödja ungdomsverksamhet i lokala mer eller mindre tillfälliga gruppbildningar utanför de statsunderstödda organisationernas ram. Samtidigt var det emellertid klart att den lokala verksamheten hos statsunderstödda organisationer kommer att ta olika former och i många fall avse ungdomar som inte är medlemmar i den organisation som bedriver en viss verksamhet. Som en konsekvens av denna frihet bör det bl. a. vara möjligt för fristående grupper eller ungdomsföreningar utanför de statsunderstödda organisationerna att genom samarbete med dessa erhålla statsbidrag till den bedrivna verksamheten. Hela det lokala stödet skall hållas samman i ett enhetligt bidragssystem, vilket således innebär att den genom riksidrottsförbundet rapporterade verksamheten skall erhålla stöd enligt samma grunder som annan ungdomsverksamhet och att bidragsgivningen skall utgå från ett gemensamt reservationsanslag under åttonde huvudtiteln.

Med ledning av antalet medlemmar resp. antalet fritidsgrupper för idrottsrörelsen bör för varje organisation fastställas ett totalt belopp med vilket bidrag maximalt kan utgå. En del av bidraget bör kunna utgå i förskott. För att det förhandsberäknade beloppet också skall utgå i slutligt bidrag måste efter verksamhetsåret ingiven redovisning utvisa att antalet genomförda godkända sammankomster är tillräckligt stort. I den mån en organisation inte genomfört tillräckligt många sammankomster för att kunna ta i anspråk det preliminärt beräknade beloppet bör det därigenom inbesparade beloppet tillgodoföras anslaget för fördelning mellan organisationerna påföljande år. Fördelningen innebär att denna kommer att styras främst

av medlemsantalet i vad avser fördelningen mellan organisationerna. Inom varje organisation bör däremot fördelningen vara direkt beroende av antalet anordnade sammankomster. Bidraget per sammankomst skall utgå med 10 kr. Om antalet sammankomster inom en organisation blir mycket stort, kan en viss reducering av det till olika lokalavdelningar utgående beloppet bli erforderlig med hänsyn till det för organisationen totalt tillgängliga beloppet.

För budgetåret 1971/72 har anvisats 17,5 milj. kr varav 13 milj. kr till idrottsorganisationernas lokala verksamhet och 4,5 milj. kr till övriga organisationers verksamhet.

2.8 Hemgårdarna

Huvuddelen av det statliga stödet — för budgetåret 1968/69 264 000 kr av ett anslag om 300 000 kr — fördelades mellan 35 hemgårdar som drivs som stiftelse, föreningar o. d. Återstående 36 000 kr utgick till Riksförbundet Sveriges ungdoms- och hemgårdar. Enligt beslut av 1969 års riksdag skall de fortsatta statliga insatserna inriktas på att stödja den centrala verksamheten inom förbundet. Bidragen till hemgårdarna har upphört med utgången av budgetåret 1970/71.

2.9 Folkbiblioteken

Från och med år 1966 infördes en bidragsgivning i allmänt skatteutjämnande syfte — kommunal skatteutjämning. I samband därmed avlöstes vissa bidrag till kommunerna, bl. a. bidragen för upprättande och underhåll av folkbibliotek. Denna omläggning av det statliga stödet liksom schabloniseringen av bidragsgivningen på skolområdet byggde på erfarenheten att kommunerna har intresse och förmåga att fullgöra sina uppgifter utan bidragsanknutna detaljbestämmelser för olika verksamhetsgrenar. Statsmakterna fattade år 1965 beslut rörande de fortsatta statliga åtgärderna för att främja folkbiblioteksverksamheten (prop. 1965:50, SU 124), innebärande att de direkta statliga insatserna för främjande av folkbiblioteksväsendet inriktas

i första hand på stöd till utvecklingsverksamhet i ett begränsat antal kommunala enheter.

2.10 Föreläsningens verksamhet

Bestämmelserna om stödet till föreläsningens verksamhet återfinns i kk 1963:463 om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (ändrad senast 1970:329). Statsbidrag utgår för föreläsningar anordnade av länsbildningsförbund, lokal föreläsningssällskap, studieförbund eller till studieförbund ansluten lokal avdelning för föreläsningar som är avsedda att meddela allmän och medborgerlig bildning. Statsmedel får tas i anspråk för i regel högst tre fjärdedelar av det belopp, som under budgetåret utbetalas i arvoden, resekostnadsersättningar och traktamenten till samtliga föreläsare i riket. Som villkor för bidrag till föreläsning gäller bl. a. att denna skall vara offentlig, dock kan skolöverstyrelsen medge undantag från denna bestämmelse för bl. a. handikappade.

För budgetåret 1971/72 har anvisats 2,49 milj. kr, varav 1,8 milj. kr beräknats för den allmänna föreläsningens verksamhet.

2.11 Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

I enlighet med de grunder som angetts i prop. 1954:155 angående bl. a. undervisning och upplysning i alkoholfrågan (SäU 5) utgår bidrag till nykterhetsorganisationerna bl. a. i form av s. k. grundbidrag. Detta utgår dels till fyra samarbetsorgan med vissa fixerade belopp, dels till enskilda organisationer med belopp, som står i viss relation till organisationernas medlemsantal. Dessutom disponeras medel för speciella bidrag avseende samfällid upplysnings- och propagandaverksamhet, särskild verksamhet bland barn och ungdom, upplysning på arbetsplatser och för hemmen, publiceringsverksamhet samt upplysningsverksamhet bland speciella befolkningskategorier. För budgetåret 1971/72 har anvisats drygt 2,7 milj. kr.

2.12 Studiecirkelverksamheten

Det finns i dag tolv av staten godkända studieförbund, av vilka de flesta har anknytning till någon folkrörelse. Studieförbunden bedriver en omfattande studiecirkelverksamhet. För att statsbidrag skall utgå till en studiecirkel krävs bl. a. att den har lägst fem och högst tjugu deltagare, att den omfattar minst tjugu studietimmar, fördelade på minst fyra studieveckor, att den har högst två sammankomster per vecka samt högst tre studietimmar per sammankomst. Ledare för studiecirkel skall godkännas av studieförbundet. Vissa undantag från dessa bestämmelser är möjliga.

Statsbidrag utgår enligt kk 1963:463 om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (omtryckt 1970:329) med 75 % av kostnaderna för ledararvode och studiemateriel, dock högst 30 kr per studietimme. Av detta belopp får högst 24 kr avse ledararvode. För allmän studiecirkel i svenska, engelska, matematik eller samhällskunskap som i huvudsak motsvarar utbildning enligt läroplanen för grundskolan utgår dessutom ett tilläggsbidrag om högst 10 kr per studietimme. Av tilläggsbidraget får högst 8 kr avse ledararvode. Dessutom utgår visst statsbidrag för administration och pedagogisk verksamhet. Vidare utgår bidrag för s. k. universitetscirklar.

Lsåret 1968/69 uppgick antalet deltagare i statsbidragsberättigade studiecirklar till ca 136 000 och 1969/70 till ca 158 000. Den 1.11.1970 hade 17 500 studiecirklar med tilläggsbidrag startat. Deltagarantalet i dessa cirklar uppgick till över 170 000.

För budgetåret 1971/72 har för bidrag till studiecirkelverksamheten anvisats 130 milj. kr.

2.13 Soldathemmen

Soldathemsrörelsen är organiserad i lokala föreningar, varav de flesta är anslutna till Förbundet Soldaternas vänner. Rörelsen och verksamheten har kristen anknytning. 1967 års riksdag (prop. 1967:1, bil. 6, s. 154—

164) anvisade medel för verksamheten enligt ett förslag om verksamhetens inriktning som anslöt sig till vad Soldathemsutredningen förordat (SOU 1965:52). Det statliga stödet bör ges ut till det centrala organet för verksamheten vid hemmen med möjlighet dock till bidrag för organisation som startar motsvarande verksamhet att få bidrag. Arvsfondsbidrag förutsattes kunna utgå på grund av att huvudmannskapet fortfarande skulle åvila frivilliga organisationer.

För budgetåret 1971/72 har under anslaget till Försvarets personalvård: Fritidsverksamhet m. m. för bidrag till soldathemsverksamhet beräknats 465 000 kr.

2.14 Stöd till idrotten m. m.

Under jordbrukshuvudtiteln anvisas anslag för stöd till idrotten som organisationsstöd m. m. och som anläggningsstöd m. m. Det förra anslaget – för budgetåret 1971/72 45,4 milj. kr – används för bidrag till Sveriges riksidsrottsförbund för den idrottsverksamhet som bedrivs av förbundet och till förbundet anslutna organisationer. Från anslaget utgår också av Kungl. Maj:t särskilt fastställda bidrag till vissa utanför riksidsrottsförbundet stående organisationer. För anslagets användning gäller de av 1970 års riksdag beslutade riktlinjerna för organisationsstödet till idrotten (prop. 1970:79, SU 122). Från anslaget till anläggningsstöd – för budgetåret 1971/72 22 milj. kr – lämnas bidrag till idrottsanläggningar enligt riktlinjer som fastställts av 1970 års riksdag (prop. 1970:79, JoU 33) samt vissa på dessa riktlinjer grundade av Kungl. Maj:t angivna normer. Härifrån tillgodoses också medel för sådana anläggningar för ett rörligt friluftsliv som förut kommit i fråga för bidrag ur friluftsfonden: friluftsgårdar, motionscentraler m. m. Anslaget disponeras också för bidrag enligt kk 1969:323 angående statsbidrag till hamn, brygga eller farled för fritidsbåtar samt för vissa serviceåtgärder för fritidsbåttrafiken m. m. Från anslaget utgår vidare ersättningar till vissa organisationer för serviceverksamhet beträffande anlägg-

ningar samt bidrag till riksanläggningar för den samlade idrottsrörelsens behov. Anslaget används dessutom för utvecklingsarbete rörande idrottsanläggningar.

3 Vissa utredningar m. m.

3.1 Allmänt

Inom det område som knyter an till ett direkt samlingslokalstöd verkar ett flertal statliga och andra utredningar m. fl. Vidare har några utredningar slutfört sitt arbete utan att ställning ännu tagits till resultatet därav. En redovisning av denna verksamhet ges i det följande.

3.2 Kulturrådet

Den till utbildningsdepartementet knutna kulturpolitiska rådgivningsgruppen ombildades år 1968 till ett utredande kulturråd. Rådet skall i första hand under en treårsperiod överväga frågor om den långsiktiga inriktningen av de statliga åtgärderna på kulturområdet – varvid kulturpolitikens roll att främja ökad jämlikhet ställs i centrum.

Kulturrådet har i juni 1969 till chefen för utbildningsdepartementet överlämnat en plan för utredningsarbetet. I planen anges bl. a. att inom rådet upprättats en första översikt "Sammanfattning av kulturhusläget". Rådet anmäler vidare bl. a. de i direktiven för dess arbete inte särskilt nämnda lokalfrågorna som ett rådets preliminära utredningsområde.

I ett betänkande som torde avlämnas i början av år 1972 avser kulturrådet att behandla mål och organisation för en ny kulturpolitik.

3.3 1965 års musei- och utställnings-sakkunniga

De sakkunniga (E 1966:52) utreder den statliga och statsunderstödda musei- och utställningsverksamheten samt kulturminnesvårdens organisation och finansiering.

Till de sakkunnigas förfogande har ställts medel för utarbetande av ett typprojekt av samlingslokal ("Samlan").

3.4 Filmutredningen

Utredningen (U 1969:52) tillkallades 1968 för att utreda frågan om filmbranschens ekonomiska struktur och villkor m. m. I delbetänkandet Samhället och filmen (SOU 1970:73) behandlas frågor bl. a. om samhällsstödda biografer och filmstudios. Utredningen föreslår att ekonomiskt stöd lämnas av kommunerna och staten för att främja tillkomsten av biografer eller andra lokaler för visning av kvalitetsfilm. Härvid förutsätts att kommunen eller föreningslivet tillhandahåller själva visningslokalen. Kommunen bör svara för det årliga driftunderskottet. Det statliga stödet bör få karaktär av stimulansbidrag för att få i gång och påskynda verksamheten. Ett villkor för statsbidrag skall vara att filmvisningsverksamheten drivs utan vinstintresse. Enligt utredningens förslag skall ett statligt anordningsbidrag för inred-

ning och utrustning försöksvis utgå under en femårsperiod med 150 000 kr per biograf.

3.5 Samfundslokaler

1962 års riksdag (mot. I:88 och II:116, ABU 15) begärde en förutsättningslös utredning om möjligheterna att lämna statligt stöd till de fria kristna samfundens byggande och underhåll av kyrkor och samlingslokaler. Den i anledning därav tillkallade *frikyrkolokalutredningen* föreslog i betänkandet Statslån till samfundslokaler (SOU 1964:52) ett statligt lånestöd efter mönster av den statliga långivningen för anordnande av allmänna samlingslokaler. Låneberättigad skulle vara församling eller annan därmed jämförlig sammanslutning tillhörande annat evangeliskt trossamfund än svenska kyrkan. Som villkor för lån skulle gälla att låntagaren, i den mån så kunde ske utan att det inkräktade på den egna verksamheten, opartiskt och på skäliga villkor tillfälligt upplåt lokalerna för ändamål som inte kan anses motverka syftet med den avsedda verksamheten. För skyldighet att upplåta gudstjänstrum borde därutöver gälla, att upplåtelsen inte innebar något som stred mot rummets helgd eller samfundets trosuppfattning samt att det kunde tas för visst att gudstjänstrummet och dess inventarier behandlades med aktsamhet och pietet. I en reservation föreslogs att upplåtelseskyligheten inte skulle omfatta gudstjänstrum.

Betänkandet jämte remissyttranden har av inrikesdepartementet överlämnats till dåvarande ecklesiastikdepartementet för fortsatt handläggning. Handlingarna i ärendet har därefter överlämnats till 1968 års beredning om stat och kyrka för att tas i övervägande i samband med fullgörande av utredningsuppdraget.

1962 års ungdomsutredning föreslog i sitt förut nämnda betänkande II Lokaler för ungdomsverksamhet (SOU 1965:63) att de religiösa sammanslutningarna skulle få samlingslokallån för andra än gudstjänstlokaler, främst då för ungdomslokaler.

3.6 Statens ungdomsråd

Statens ungdomsråd har till uppgift att inom ramen för samhällets kultur- och fritidspolitik främja ungdomens sociala och personliga utveckling. Rådet skall särskilt såsom planerings- och utredningsorgan handlägga och utreda frågor om samhällets stöd till ungdomsorganisationerna och om samhälleliga åtgärder för att bl. a. tillgodose ungdomens möjligheter till fritidsverksamhet. Rådet skall vidare bedriva försöksverksamhet i frågor av central betydelse för ungdomsarbetet samt förmedla information i ungdomsfrågor.

Under år 1970 har enligt ungdomsrådet ett omfattande arbete lagts ned på att få en stabil organisation för verksamheten, varvid även en utvärdering gjorts av den verksamhet som rådet tidigare bedrivit. En särskild arbetsgrupp har gjort en översyn av det s. k. fritidsgruppstödet och andra grupper har utrett frågor rörande rådets service- och informationsverksamhet.

En annan arbetsgrupp inom ungdomsrådet utkom i april 1970 med ett koncept "Utbildning av fritidslokaler" närmast avsett som en handbok på lokalplaneringsområdet utarbetad efter samtal och diskussioner med dem som i sin dagliga gärning har att handlägga dylika frågor.

3.7 Servicekommittén

Kommittén (In 1968:16) tillkallades med uppgift att behandla vissa frågor angående service i bostadsområden. År 1968 utgavs en informationskrift med titeln Boendeservice 1 (SOU 1968:38) med information för dimensionering och lokalisering av serviceanläggningar i tätorter. I delbetänkandet Boendeservice 2 (SOU 1970:68) togs upp mål, finansiering av lokaler samt utvecklingsprojekt. Vidare har presenterats fyra specialstudier (SOU 1971:25–28) innehållande en enkät om kommunernas serviceförsörjning och serviceplanering, en redovisning av aktuella serviceanläggningar, en diskussion om ekonomiska konsekvenser av några former av

boendeservice samt tio uppsatser om samhällsförändringar som påverkar boendeservicen. Kommitténs sammanfattande ställningstaganden och förslag i betänkandet Boendeservice 2 framgår av *bilaga 2*.

3.8 *God bostad*

Inom bostadsstyrelsens tekniska byrå har år 1970 utarbetats ett förslag till ny utformning av skriften *God bostad*, som innehåller villkor för statliga lån till bostäder samt rekommendationer och information om goda lösningar. Förslaget, som lagts fram för diskussion och remissbehandling, innehåller bl. a. ett avsnitt om gemensamma lokaler, som utmynnar i ett förslag till en närlokal avsedd att betjäna 30–50 lägenheter. Kompletterande lokaler i form av ett närcentrum för 800–1 000 lägenheter föreslås innehålla barnstuga, låg- och mellanstadieskola, fritidsgård m. m. och ett centrum för ca 10 000 lägenheter med fullständig centrumservice och högstadieskola alternativt kvartersgårdar för 400–500 lägenheter och områdescentra för 3 000–4 000 lägenheter. Närlokalen avses ha ett gångavstånd på ca 50 m från lägenheterna medan kvartersgård och områdescentrum föreslås ligga på ett gångavstånd av 100–300 m.

3.9 *Normer för serviceutbudet*

Stockholms stads generalplaneberedning har utgivit skriften *Norm för serviceutbudet* (meddelande nr 2). I skriften ges en preliminär sammanställning av de normer som olika serviceproducenter i främst stockholmsområdet faktiskt tillämpar vid sin planering.

3.10 *Glesbygdgruppen/ glesbygdsutredningen*

Sedan år 1966 har inom Kungl. Maj:ts kansli funnits en särskild arbetsgrupp för glesbygdsfrågor. Dess uppgift har varit att pröva och successivt lägga fram förslag till åtgärder för

att förbättra levnadsförhållandena i glesbygd.

Medel har anvisats under såväl socialdepartementets som inrikesdepartementets huvudtitlar för särskilda åtgärder i glesbygd.

I juni 1969 (In 1970:27) har tillkallats en parlamentarisk utredning om glesbygdsfrågorna. Utredningen bör enligt direktiven ses som ett led i strävandena att skapa ökad jämlikhet i ekonomiskt och socialt avseende mellan de människor som bor i olika regioner. Glesbygdsutredningen har tillhandahållit samlingslokalutredningen preliminära synpunkter på målsättningen för glesbygdens serviceförsörjning i stort och därvid angett tre servicenivåer: närservice, kommuncentrumservice och regioncentrumservice. Som utgångspunkt för planeringen har angetts att restidsavståndet till sådan grundläggande service som bör finnas i kommunblockcentra – inklusive komplett samlingslokal – i princip inte bör överstiga 45 minuter. Viktigare service bör tillhandahållas glesbygdsbefolkningen även om underlaget sviktar. Ett sådant sviktande underlag bör i första hand mötas med nya former och speciella varianter av konventionella inrättningar.

3.11 *Stockholmsutredningen om samlingslokaler*

En av stadskollegiet i Stockholm år 1966 tillsatt parlamentarisk utredningskommitté har i juli 1971 till kommunstyrelsen överlämnat ett betänkande *Samlingslokaler*. Betänkandet innehåller bl. a. förslag till mål för kommunens åtagande i fråga om fritidslokaler, rekommendationer för inredningar och utrustningsstandard, förslag till fritidslokalnorm, diskussion och principförslag angående hyrestaxor samt förslag om inrättande av en samlingslokalstyrelse med tillhörande förvaltningsorganisation. Kommittén fortsätter sitt arbete.

I fråga om hyrestaxorna förordar utredningen att föreningen och organisationen för sin verksamhet fritt får disponera de fritids-

lokaler som kommunen erbjuder. Vidare föreslås att en förtroendevald samlingslokalstyrelse inrättas med huvuduppgift att svara för det kommunala åtagandet "att ställa till förfogande lokaler och anläggningar för olika typer av fritidsverksamheter" och samordna fritidslokalutbudet även från de föreningsägda lokalerna — om deras huvudmän önskar det — och från skolorna. Till distriktsenheter föreslås knutna dels en organisation som skall utgöra distriktets samrådsorgan med representation från föreningar, organisationer och eventuellt andra grupper, dels distriktscentraler för arbetsledning och för service till föreningar och organisationer.

3.12 *Departementsutredningen*

Utredningen (Ju 1964:58) har lagt fram ett stort antal promemorior i fråga om decentralisering av beslutanderätt från Kungl. Maj:ts kansli. Utredningen är under avveckling.

3.13 *Statskontorets kameralutredning*

I samband med ett åt statskontoret år 1967 lämnat uppdrag att utreda länsstyrelsernas arbetsformer m. m. har en delutredning — kameralutredningen — undersökt handläggningen av ärenden inom landskontoren. Utredningen har omfattat även ärenden rörande lån till allmänna samlingslokaler (rapport nr 13, PM nr 4).

3.14 *Inventering av vissa Folkets hus, m. m.*

FHR har i samarbete med bl. a. Svenska riksteatern, Rikskonserter och Riksutställningar gjort en inventering av 260 Folkets hus i syfte att kartlägga möjligheterna att ta emot kulturutbudet. För 212 av dessa samlingslokaler har upprättats sammanprövade inventeringsinstrument. I övriga fall planerades nybyggnad eller omfattande ombyggnad. På grundval av detta material har lagts fram förslag till erforderliga åtgärder. Dessa åtgärder beräknades dra en kostnad av ca 17,4 milj. kr. Av detta belopp avser 9,25 milj. kr åtgärder för konsertverksamheten, ca 4,2 milj. kr

teknisk utrustning för utställningar, 2,5 milj. kr scenteknisk utrustning och 1,5 milj. kr ett allmänt behov av upprustning.

FHR har hos statsrådet och chefen för inrikesdepartementet hemställt att inventeringsmaterialet måtte överlämnas till utredningen med direktiv och förslag till åtgärder. Materialet har också överlämnats för att övervägas vid fullgörande av utredningsuppdraget. Handlingarna har vidare av statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet överlämnats till kulturrådet samt teater- och musikerådet för beaktande.

3.15 *Delegationen för bostadsfinansiering*

Delegationen för bostadsfinansiering föreslår i en promemoria (Ds In 1971:17) att för byggandet av bostäder och lokaler, s. k. bostadskomplement, med statliga bostadslån bestäms en gemensam ram uttryckt i m² våningsyta. Enligt förslaget skall ramen omfatta både lokaler som ingår i låneunderlaget och lokaler som ingår enbart i pantvärdet. Inom den föreslagna gemensamma ramen jämföras bostäder och lokaler. Det ankommer sedan på kommunerna att fördela den anvisade ramen på bostäder och bostadskomplement. Ramen för hela landet skall som nuvarande bostadsbyggnadsram årligen fastställas av statsmakterna och ingå i bostadsbyggnadsplanen. Den gemensamma ramen skall fördelas på samma sätt som hittills på län och kommuner. Bostadsstyrelsens och länsstyrelsernas ramfördelning underlättas väsentligt av att kommunerna redovisar det planerade lokalbyggandet i de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen. Delegationen föreslår därför att de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen fr. o. m. programmet för perioden 1973—1977 kompletteras med bedömningar av omfattningen av det lokalbyggande som avses ingå i låneunderlaget eller pantvärdet. Den föreslagna gemensamma ramen för bostäder och bostadskomplement avses skola tillämpas fr. o. m. år 1974. Förslag till sådan ram bör därför enligt delegationen läggas fram i 1973 års statsverksproposition.

I februari 1971 träffades för femte året i följd en överenskommelse mellan DFB och bankerna om finansiering av bostadsbyggnad. Dessa överenskommelser är inte preciserade i skriftliga avtal utan redovisas i sina huvuddrag i en gemensam kommuniké. Överenskommelserna syftar till att säkerställa krediter under byggnadstiden för bl. a. det statligt belånade nybyggande som omfattas av bostadsbyggnadsplanen. 1971 års överenskommelse utvidgades till att omfatta även statligt belånade ombyggnader av småhus och flerfamiljshus. I samband med denna utvidgning har som tidigare nämnts riksbanken utfärdat anvisningar om att statsbelånade ombyggnader får räknas till prioriterade ändamål för institut med placeringskvoter.

Genom denna utvidgning täcker numera DFB:s överenskommelse hela det byggande som finansieras med statliga bostadslån. Det innebär att bankerna har utfäst sig att ge byggnadskredit även till statsbelånade hus med övervägande andel lokaler trots att krediter till dessa inte är prioriterade på kreditmarknaden.

Även om bankerna genom överenskommelserna har utfäst sig att ge kreditiv till statsbelånade "lokalhus" föreligger i praktiken tidvis betydande svårigheter att klara finansieringen. Det är inte bara de institut som har placeringskvoter som drar sig för att ge kreditiv till lokalhus. Även affärsbankerna visar ibland tveksamhet att ge kreditiv till dylika projekt, eftersom det föreligger betydande avlyftssvårigheter med hänsyn till de förut redovisade prioriteringsreglerna. Inteckningsbolagen och stadshypotekskassan kan inte ge lån inom de 90 % av utlåningen som skall gå till "bostadshus" utan får utnyttja de 10 % av utlåningen som kan användas för kontorshus och liknande ändamål. Kön av projekt som väntar på avlyft inom detta 10-procentiga utrymme är förhållandevis lång.

4.1 Låneobjektet

Som framgått av den allmänna översikten har definitionen av de belåningsbara lokalerna från att från början vara anknuten formellt till lokaler för "föreningslivet" knutits till "allmänheten". I prop. 1942:118 uttalade departementschefen (s. 32) att stöd borde kunna påräknas endast i de fall att verkligt behov föreligger av samlingslokaler för ortens föreningsliv. 1937 års samlingslokalutredning betonade (s. 66) att byggnader som tillkommit i huvudsakligt syfte att tillgodose "det allmänna nöjeslivet" inte borde få statsstöd. Bostadskollektiva kommittén (SOU 1955:28) konstaterade emellertid att en utvidgning av området för långivningen då hade ägt rum genom belåning av lokaler för bildning och förströelse utan föreningsanknytning. Vidare konstaterades att man i samband med nykterhetslagstiftningens revision haft anledning att uppmärksamma frågan om ungdomens, kanske främst den inte föreningsanknutna ungdomens fritidssysselsättningar. Kommittén förordade därför att definitionen på allmänna samlingslokaler vidgades så att den anslöt sig till de faktiska förhållandena. Den särskilt tillkallade utredningsmannen anslöt sig till denna åsikt (SOU 1955:39) men föreslog för det fall att ändring skedde en föreskrift om skyldighet för lokalägare att upplåta lokalerna till inom orten verksamma organisationer. Så blev också statsmakternas beslut.

Statens nämnd för samlingslokaler anförde i ett yttrande 26.6.1952 att osäkerhet rådde i fråga om begreppet allmänna samlingslokaler bl. a. i fråga om hobbylokaler, närmast avsedda för den föreningslösa ungdomen. Nämnden ansåg att det kunde vara till gagn om i anslutning till de för föreningslivet avsedda utrymmena kunde med statligt stöd anordnas lokaler för ungdomsvården. Bostadskollektiva kommittén ansåg att den av kommittén föreslagna – och sedermera godtagna – vidgningen av definitionen skulle undanröja tvekan om att också sådana lokaler för ungdom kunde betraktas som allmänna samlingslokaler. I 1957 års kungörelse infördes också ett särskilt stadgande om möjlighet att belåna ungdomslokaler som var inrymda i samma byggnad som de för "allmänheten" avsedda lokalerna.

Dualismen i stödhänseende mellan lokaler avsedda för "allmänheten" respektive för "ungdomen" torde ha minskat genom departementschefsuttalandet år 1957 (prop. 1, bil. 26, s. 38) om en skillnad mellan "särskilt inredda" ungdomslokaler och andra lokaler. De särskilt för ungdom inredda fristående lokalerna hänvisades då till stöd från allmänna arvsfonden.

Ungdomsutredningen (SOU 1965:63) föreslog att även de fristående ungdomslokaler (ungdomsgårdar och liknande) skulle kunna få stöd i den ordning som gällde för allmänna samlingslokaler – ett stöd som skulle gälla även inventarier och utrustning

till vissa sådana lokaler.

Statens nämnd för samlingslokaler har, särskilt under senare år, intagit en principiellt välvillig hållning till frågan i vilken utsträckning ungdomslokaler skall kunna inrymmas i låneunderlaget för samlingslokallån. I medvetande om att den föreningslösa ungdomen behöver lokaler för sina aktiviteter och att den kommunala välviljan gentemot lokalbyggare många gånger influeras av möjligheterna att inom anläggningen ta emot dessa ungdomar har nämnden tillstyrkt belåning av exempelvis ungdomskafeer med särskild ingång från gatuplanet, "trivselrum", rum för make-up och sminkundervisning etc. och för diskotekanläggningar. Givetvis har nämnden inte kunnat bortse från lånekungörelsens krav på att ungdomslokalerna skall vara inrymda i samma byggnad som de allmänna samlingslokalerna. Detta har å andra sidan fört med sig att nämnden som ungdomslokaler nödgats godta mindre attraktiva lokaler i källarplan eller med sekundärbelysning. Nämnden har däremot inte kunnat tillstyrka statlig belåning för friliggande s. k. ungdomsgårdar (med kommunalt huvudmannaskap).

Fram till mitten av 1950-talet kan i nämndens verksamhet noteras en viss – inte minst av knappheten på lånemedel förorsakad – återhållsamhet vid belåning av lokaler med kommersiell anstrykning. Man ansåg exempelvis att en samlingslokal rimligen erfordrade endast en större lokal, "A-sal", avsedd för större sammanträden, dans och teater/biograf. Ville lokalhållaren ha både en danslokal och en biograf/teaterlokal vägrades belåning för endera eller medgavs belåning på grundval av ett reducerat låneunderlag (25–75 %) för den "överflödiga" lokalen. Följden av denna långivning, som diskriminerade de lokaler, som realiter hade till uppgift att ge lokalhållaren det ekonomiska underlaget för att driva de "för föreningslivet avsedda lokalerna" har blivit en av anledningarna till de ekonomiska svårigheter, som drabbat allt flera ägare av allmänna samlingslokaler. Nämnden har därför alltsedan slutet av 1950-talet som regel räknat

in i låneunderlaget alla i en anläggning ingående samlingslokaler, givetvis med iakttagande av att, såvitt kunnat bedömas, den totala ytan inte överstigit vad som kunnat anses skäligt med hänsyn till ortens behov. Efter vad som kan utläsas av Kungl. Maj:ts beslut i låneärenden av hithörande slag har nämndens bedömning inte frångåtts.

4.2 Låntagaren – huvudmannen

Kretsen av (bidrags-) låntagare har sedan år 1942 angetts med anknötning till låntagarens juridiska status som kommun, bolag, förening eller stiftelse. 1937 års utredning angav att med kommun avsågs inte endast borgerlig primärkommun utan även kyrklig kommun. Landstingskommun ansågs ej låneberättigad. Uppräkningen av de icke-kommunala låntagarformerna torde inte ha haft annat syfte än att anknyta till föreningslivet och avskära enskilda nöjeslokaler från stöd redan på denna grund.

Med låntagarkretsen i lånebestämmelserna hänger intimt samman frågan om huvudmannaskapet för lokalerna. Departementschefen ansåg 1942 att det ur det allmänna synpunkt måste anses önskvärt att de kommunala myndigheterna tog initiativ till lokalfrågornas lösning och att kommunen såvitt möjligt ställde sig som företagare. Den särskilde utredningsmannen (SOU 1955:39) diskuterade huvudmannaskapsfrågorna och fann att en förvaltning i föreningsregi i flertalet fall var fördelaktigast. I storstäderna liksom i vissa fall på andra orter kunde det dock erfordras att lokalerna drevs i kommunal regi. Yttranden över hans betänkande (prop. 1957:1, bil. 26, s. 25–26) utvisar en splittrad bild. 1959 års samlingslokalutredning ansåg att den samordnande uppgiften borde ligga på kommunen men att denna inte borde förbehållas byggandet av samlingslokaler. Ägandet och drivandet av sådana lokaler var enligt utredningsmannens uppfattning av stort värde för föreningslivet. Kommunal medverkan och visst kommunalt ansvar borde vara regel.

4.3 *Upplåtelseskyldigheten*

Redan i 1942 års låne- och bidragsregler – om än inte direkt uttalat i författningarna – låg som ett oeftergivligt villkor för stöd att lokalerna stod öppna för alla på skäliga och lika villkor. Kravet upprätthölls genom förbindelser i samband med lånets utbetalning. I remissyttrande anförde Sveriges storloges av IOGT verkställande råd att principen var naturlig men förutsatte att skyldigheten inte kunde omfatta vare sig plikt att upplåta lokaler för en föreningsverksamhet som på orten allmänt uppfattas som uppenbart samhällsskadlig eller plikt för nykterhetsförening att upplåta lokaler för sammankomster där alkoholhaltiga drycker försäljs eller förtärs. Svenska Missionsförbundet konstaterade att dess församlingars kyrkor och församlingshus enligt förslaget inte kunde komma i fråga för statligt stöd.

Som tidigare redogjorts för infördes i 1957 års författning en uttrycklig regel att lokalerna ”opartiskt, i skälig omfattning och på skäliga villkor upplåtes åt envar inom orten verksam organisation.”

Upplåtelseskyldigheten som stöd villkor har härefter diskuterats av Frikyrkokalutredningen som enligt vad tidigare anförts föreslagit att de fria samfunden skall beredas ett stöd för sina lokaler efter mönster av stödet till de allmänna samlingslokalerna. Enligt utredningens förslag skulle i dessa fall upplåtelseskyldigheten mjukas upp.

I fråga om utelöpande statslån har hittills inte ifrågsatts uppsägning av lån på grund av att upplåtelseskyldigheten ej följts.

För nykterhetsföreningarnas del har upplåtelseskyldigheten inte ansetts omfatta upplåtelse för sammankomster med alkoholförtäring. Upplåtelseskyldighetens oförenlighet med krav på förbud mot viss användning har däremot lett till att kyrklig kommun inte stått som låntagare.

4.4 *Stödets storlek*

Lån utgår med högst 50 %, eller när synnerliga skäl är därtill, med högst 70 % av

ett låneunderlag som motsvaras av den verkliga anskaffningskostnaden, kostnader för tomt och inventarier borträknade. Lokaler i samma byggnad som inte klassificerats som allmänna samlingslokaler räknas dessutom inte in. Lokaler som delvis används som allmänna samlingslokaler ingår i beräkningen till en skälighetsuppskattad del.

Subventionsdelen – den ränte- och amorteringsfria delen av lånet – får inte överstiga 50 % av låneunderlaget för ungdomslokaler (i samma byggnad som de allmänna samlingslokalerna) och 40 % för övriga lokaler.

Ett totalt stöd med mer än 50 % av låneunderlaget ansågs (prop. 1957:1. bil. 26, s. 36) få lämnas endast undantagsvis. Motiveringen för det högre beloppet lades i de skilda finansieringsbetingelserna på olika orter såväl i fråga om kapitalanskaffningen främst som bottenkrediter som i fråga om driftkostnader för att täcka dyrare tertiärkrediter. Det betonades att lånet då finansieringsbetingelserna var gynnsamma borde understiga 50 %.

Subventionsdelens storlek avsågs utmätas med hänsyn till finansieringsbetingelserna från fall till fall. Lån till kommun angavs som ett exempel då subvention ibland inte alls borde utgå. Departementschefen erinrade om att de angivna högsta procenttalen avsågs vara maximigränser.

4.5 *Låneunderlag och värde*

Låneunderlaget vid nybyggnad och köp – ”det belopp, vartill med ledning av kostnadsberäkning (entreprenadkontrakt), försäljningsanbud eller värdering byggnadskostnaderna, köpesumman eller byggnadsvärdet (exklusive tomt och inventarier) prövas böra beräknas” – fastställs inte genom något explicit beslut. Nämnden för samlingslokaler anger i sitt yttrande till Kungl. Maj:t över låneansökan det belopp till vilket nämnden efter granskning uppskattar det blivande låneunderlaget. I lånebesluten anger Kungl. Maj:t förutom lånets storlek i procent av låneunderlaget också lånets högsta storlek i kronor, utmätt efter det i nämndens yttran-

Tabell 7. Beviljade statslån, exkl. tilläggslån, för nybyggnad samt om- och tillbyggnad av allmänna samlingslokaler 1961/62–1970/71.

Budgetår	Nybyggnad				Om- och tillbyggnad				
	An- tal	Bev. lån kr.	Genomsnittl. procent av låneunderlaget	Varav ränte- fri stående del kr.	An- tal	Bev. lån kr.	Genomsnittl. procent av låneunderlaget	Varav ränte- fri stående del kr.	Genomsnittl. procent av låneunderlaget
1961/62	25	6 321 500		3 680 500	17	1 777 100		1 098 320	
1962/63	22	7 296 800		3 976 000	23	2 980 250		1 809 450	
1963/64	19	5 144 500		3 214 250	21	2 613 000		1 714 300	
1964/65	15	3 898 000		2 132 500	20	2 260 300		1 421 600	
1965/66	18	6 383 000		3 416 500	27	2 452 000		1 628 500	
1966/67	12	3 762 000	50	2 199 500	17	1 755 600	47	1 208 300	36
1967/68	7	2 858 500	51	1 780 700	13	1 370 500	51	1 016 500	36
1968/69	14	7 253 000	46	4 940 000	19	2 220 350	55	1 363 800	36
1969/70	13	7 302 000	48	4 358 700	11	2 289 900	54	1 456 400	37
1970/71	14	5 469 500	51	3 222 050	21	4 097 700	55	2 457 450	37

de beräknade låneunderlaget. Då byggnaden färdigställts efterbesiktigas den av särskilda, av länsstyrelsen förordnade värderingsmän, vilka i ett värderingsinstrument anger byggnadskostnaderna som då de facto utgör låneunderlaget. Vid samma besiktning och i samma värderingsinstrument anges det värde av fastigheten som läggs till grund för säkerheternas placering inom den övre lånegränsen. Detta värde erhålls vid nybyggnad i regel genom att tomtvärdet läggs till låneunderlaget.

Länsstyrelsens formella beslut i detta skede innefattar ett beslut om utbetalning av statslånet mot in-teckningar inom visst förmånläge. Beslutet fattas på grundval av värderingsinstrumentets uppgifter i dessa hänseenden. På grund av att lånebeslutet innefattar en maximering av lånebeloppet även i kronor ger ett av värderingsmännen bedömt låneunderlag som är högre än det av nämnden antagna inte större statslån.

Om det av värderingsmännen bedömda låneunderlaget väsentligt överstiger det uppskattade kan ansökan om tilläggslån förekomma. Lånebeslutet innebär i realiteten att det tidigare beslutet omprövas med hänsyn till värderingsinstrumentets uppgifter om byggnadskostnaden såvitt rör det i kronor angivna högsta lånebeloppet. I hit-tillsvarande praxis har kommun inte beviljats tilläggslån för ökade kostnader. Enligt vad som uppgetts från samlingslokalsnämnden har denna praxis främst grundats på uppfattningen att kommunerna bort ha tillräckliga

Tabell 8 Tilläggslån för ökade byggnadskostnader 1961/62–1970/71

Budgetår	Antal lån	Låne- belopp	Därav räntefri stående del
1961/62	10	1 009 150	722 050
1962/63	11	810 300	727 300
1963/64	9	767 000	548 700
1964/65	7	143 300	132 500
1965/66	12	772 000	509 000
1966/67	10	641 500	435 000
1967/68	14	865 000	453 200
1968/69	2	94 000	58 000
1969/70	11	935 100	582 500
1970/71	2	54 600	34 000

möjligheter för att göra en realistisk kostnadsuppskattning.

Omfattningen av tillägsslånen framgår av tabell 8.

4.6 Säkerhet

Säkerhet skall utgöras av inteckningar i fast egendom eller tomträtt med förmånsrätt inom övre lånegränsen – 90 % av "värdet". Underliggande överhypotek skall pantförskrivas i andra hand. Kungl. Maj:t kan enligt författningsändring genom kk 1960:315 föreskriva att ytterligare säkerhet skall ställas. Detta motiverades (prop. 1960:112, s. 32) av att fall kunde tänkas där nämnden hyste tvekan om möjligheterna att på längre sikt finansiera driften av en planerad samlingslokal men kommunen var angelägen om att lokalen skulle komma till stånd. Kommun eller helkommunalt företag (ej definierat i författningen) får lån utlämnat utan inteckningssäkerhet – för det helkommunala företaget mot kommunal borgen.

I ett fall har lån efter medgivande från Kungl. Maj:t (1967:B 894) lämnats ut till enskilt företag som inte kunnat frigöra inteckningar inom övre lånegränsen mot att kommunen iklädde sig borgensansvar.

En kommentar till de nya reglerna om vad som är att hänföra till fast egendom har fogats härtill som bilaga 1.

Värderingens ursprungliga och fortfarande i stort gällande anknytning till säkerhetsaspekter kan utgöra anledning till erinran även om de nya reglerna för företagsinteckning. Företagsinteckning kan meddelas i näringsidkares verksamhet bl. a. om han är bokföringskyldig. Bokföringskyldighet föreligger enligt bokföringslagen för aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar samt för även andra subjekt vid en rad angivna verksamhetstyper, bl. a. teater eller biografverksamhet. Inteckningen gäller i princip i den till verksamheten hörande lösa egendomen. Företagsinteckning medför bl. a. vid utmätning och konkurs viss förmånsrätt till betalning ur egendomen. Det tidigare förlagsinteckningsinstitutet var förbehållet inneha-

Tabell 9 Normalräntan och däremot svarande annuitet vid 25 års amortering

		ränta	annuitet
Fr. o. m.	1/7 1944	4 %	6,37
"	1/7 1958	4,25 %	6,53
"	1/7 1959	4,5 %	6,7
"	1/7 1960	4,75 %	6,88
"	1/7 1962	5 %	7,06
"	1/7 1964	5,25 %	7,23
"	1/7 1965	5,75 %	7,59
"	1/7 1968	6 %	7,77
"	1/7 1969	6,25 %	7,96
"	1/7 1970	6,75 %	8,34

vare av industriell rörelse eller idkare av hotell-, pensionat- och restaurangrörelse.

4.7 Lånevillkor för amorteringsdelen

Amorteringsdel av statslån återbetalas med en fast, vid lånets beviljande bestämd annuitet. Räntefoten skall vara lika med den vid beviljandet gällande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder (se kk 1943:936). Normalräntan fastställs budgetårsvis. Vid nybyggnad bestäms annuiteten så att lånet blir slutamorterat på 25 år. Vid ombyggnad bestäms amorteringstiden med hänsyn till lånets storlek samt byggnadens ålder och beskaffenhet.

Normalräntan sedan låneverksamheten påbörjades och den däremot svarande annuitetsprocenten för en amorteringstid på 25 år framgår av tabell 9.

4.8 Subventionsdelen – befrielse från betalningsskyldighet

Lån eller del av lån som är räntefri och stående kan under amorteringsdelens löptid eller i beslutet angiven tid sägas upp till betalning endast under vissa angivna förutsättningar som innefattar något slag av försummelse från låntagarens sida. I 1942 års författning ingående bidrag till kommun motsvarades för enskilda företag av räntefri stående del av lån. Anledningen därtill var att staten därmed som panthavare med sin uppsägningsrätt avsågs få inflytande över att

lokalerna kom att tjäna sitt avsedda ändamål.

Sedan amorteringsdelens löptid gått ut och betalning också erlagts skall låntagaren normalt helt eller delvis kunna befrias från sin latenta återbetalningsskyldighet. Befrielse förutsätter och är till sin storlek beroende av om lokalerna stått till avsett förfogande. Avskrivningen har angetts som en erkänsla för lokalhållarens sålunda dokumenterade insats.

Befrielsen förutsätter ansökan hos Kungl. Maj:t. Om beslut inte föreligger inom ett år efter det att amorteringstiden gått ut och amorteringsdelen infriats är subventionsdelen enligt författningen förfallen till betalning. Kungl. Maj:t har dock getts möjlighet att även därefter om särskilda skäl kan föranleda därtill befria låntagare från betalningsskyldighet helt eller delvis eller medge amortering efter amorteringsplan. I praxis har befrielse normalt lämnats även efter ettårstidens utgång — formellt skiljer sig besluten, som innefattar ett medgivande att den räntefria stående delen ”skall anses tillfullo infriad”, endast genom att särskilda omständigheter åberopas i det senare fallet. Full befrielse är regel även i de fall där lokalen utan låntagarens vållande stått oanvänd under viss tid. Medgivande har även lämnats beträffande visst belopp av subventionsdelen (1969:B728) innan amorteringstiden gått ut men under villkor om slutbetalning av amorteringsdelen och återstående subventionsdel. Behov av lokalerna konstaterades inte föreligga då eller i framtiden. (Jfr även 1969:B869).

4.9 Lån för ekonomisk sanering/ rekonstruktionsbidrag

Saneringslånen infördes genom 1942 års kungörelse och öppnade möjlighet till statslån för annan ägare av befintliga allmänna samlingslokaler än kommun och kommunalt företag, då sådan ägare på grund av ekonomiskt trångmål hade svårighet att hålla lokalerna tillgängliga. Ett villkor för saneringslån är enligt 1957 års kungörelse att

kommunen i form av bidrag eller lån lämnar lokalägaren ekonomiskt stöd som till sitt värde motsvarar lägst 25 % av den räntefria och stående delen av statslånet. Departementschefen (prop. 1957:1, bil. 26, s. 35) anförde att undantag från detta villkor inte borde medges av den anledningen att kommunen tidigare lämnat lokalägaren ekonomiskt stöd.

De för nybyggnad m. m. gällande reglerna om låneunderlag och belåningsvärde gäller formellt även för saneringslånen. Detta skulle vid en strikt tillämpning medföra att i de fall där statslån förut beviljats med maximal procentandel något utrymme för saneringslån inte skulle föreligga eftersom låneunderlaget inte ökat. Belåningsvärdet kan dock vid tillämpning av enahanda värderingsregler vid båda lånetillfällena komma att anses ha stigit med hänsyn till att återanskaffningskostnaden ökat mer än värdeminskningen under samma tid. Med tillämpning av en sådan värderingsregel har utrymme skapats i praxis för en kanske inte från början förutsedd ytterligare belåning, grundad på ett förhöjt låneunderlag.

Saneringslånen kompletterades 1960 med ett — försöksvis infört — *rekonstruktionsbidrag* åt statsbelånade företag som fortfarande häftade i skuld till staten. Bestämmelserna avser endast enskilda lokalföretag. Bidraget utgår med belopp motsvarande högst 15 % av låneunderlaget vid tiden för bidragets beviljande. Som förut angetts har den ursprungliga skillnaden mellan låneunderlag (= konstaterad produktionskostnad) och värde (= saluvärde) principiellt ur säkerhetssynpunkt kommit att överbryggas — troligen delvis mot bakgrund av orden ”värdering” och ”byggnadsvärde” i 4 §, 1 st. 1957 års kungörelse, vilka dock får anses ha avsetts korrespondera med den äldre byggnadens värde vid lån för ombyggnad. Bestämmelserna synes därför ha i praktiken även för rekonstruktionsbidragets del fungerat på så sätt att ett med hänsyn till återanskaffningskostnaden med avdrag för värdeminskning beräknat värde fått fungera som låneunderlag.

Som särskild förutsättning för bidrag har angetts att kommunen åtar sig att ”i väsentlig omfattning” medverka till lokal-företagets rekonstruktion. I detta hänseende har förutom lån och bidrag även godtagits att kommunen tecknar borgen för statslånets amorteringsdel (1964:B2015). I praxis har krävts att kommunen bidrar med eller ansvarar för ett belopp om lägst 30 % av bidraget.

I samband med beviljande av samlings-lokallån för sanering och rekonstruktions-bidrag har i besluten ofta angetts andra förutsättningar för stödet än kommunala lån och bidrag eller borgen för statslånet. Villkor som frekvent förekommer är att lokalägaren inbetalar förfallna eller även inte förfallna belopp på statslånet och att kommunal revision eller kommunalt företräderskap i styrelsen anordnas. I ett fall (1967:B65) har även föreskrivits att kommunen skall ställa borgen för bottenlån hos försäkringsbolag. Formuleringen torde dock avse medgivande för kommunen att ställa sådan borgen. De belopp som på grund av villkor om inbetalning tillförts statsverket uppgår enligt bilaga 6 till ca 3,7 milj. kr eller i det närmaste lika mycket som utgått som rekonstruktionsbidrag.

4.10 *Förfarandet vid betalnings-försummelse*

I låneförbindelsen regleras de i regel kalenderhalvårsvis återkommande förfallodagarna för annuiter på utlämnade lån. Flertalet länsstyrelser uppges avisera låntagarna i god tid före förfallodagen.

Betalas förfallet belopp inte in till länsstyrelsen inom åtta dagar har låntagaren att erlagga dröjsmålsränta på detta belopp. Sådan ränta utgår enligt kk 1943:936, senast ändrad 1962:375, med en räntesats som med en procentenhet överstiger den för lånet gällande, dock lägst efter 5 %. Det ankommer på länsstyrelsen att besluta om krav på dröjsmålsränta.

Enligt såväl 1942 års som 1957 års kungörelser ankommer det på länsstyrelserna

att på betryggande sätt förvara lämnade säkerheter samt att i övrigt vidta de åtgärder som erfordras för säkerställande och indrivning av statens fordran i anledning av utlämnat lån. Länsstyrelseinstruktionen (kk 1971:460) ålägger i 8 § länsstyrelserna att, i den mån det inte ankommer på annan myndighet, förvalta statliga lån och förskott på sådana lån, bevaka att skuldförbindelser behålles i kraft och att säkerheten är betryggande samt i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att bevaka statens rätt. Länsstyrelse har att förordna ombud i mål där den skall bevaka statens rätt.

Länsstyrelserna underrättar statens nämnd för samlingslokaler om de belopp som inte betalats vid respektive förfallodag. Denna anmälningsplikt grundas på föreskriften i kungörelserna att till nämnden anmäla förhållanden som kan föranleda uppsägning av lånets hela belopp. Bland sådana förhållanden ingår enligt kungörelserna att låntagaren visar försumlighet med erläggande av föreskrivet annuitetsbelopp.

Beslut om uppsägning av lån meddelas av nämnden för samlingslokaler. Nämnden undersöker, i regel med hjälp av de lokalägande föreningarnas riksorganisationer, orsakerna till betalningsförsummelsen. I de flesta fall leder denna undersökning till att positiva åtgärder vidtas för att låntagarens ekonomi skall saneras och lokalen kunna bibehållas för sitt ändamål.

När anmälan kommit in eller försummelsen eljest blivit känd för nämnden, skall denna utan dröjsmål föranstalta om erforderlig utredning. Härvid skall särskilt undersökas om förutsättningar finns för återställande av låntagarens betalningsförmåga eller om dennes ekonomiska svårigheter kan avhjälpas på annat sätt. I praktiken har detta tillgått så att nämnden två gånger om året upprättat en sammanställning över förfallna annuiter, som tillställts de tre riksorganisationerna för allmänna samlingslokaler. Dessa har sedan genom sina distriktsombudsmän eller på annat sätt tagit kontakt med vederbörande huvudmän för att undersöka huruvida försummelsen varit av tillfällig natur eller om

den bottnat i mera djupgående ekonomiska svårigheter. I förra fallet har huvudmannen fått en påstötning om att annuiteten skall inbetalas, i det senare fallet har förhandlingar upptagits med huvudmannen för att diskutera vilka åtgärder som skall vidtagas. I första hand har därvid undersökts driftmöjligheterna för lokalerna — uthyrningsfrekvens, hyror, kostnader osv. Om man inte på denna väg kunnat få en rättelse till stånd, har överläggningar i regel upptagits med kommunen om ökade driftbidrag o. dyl. Dessa förhandlingar har ofta utvidgats till att omfatta förutsättningarna och villkoren för en sanering av företagets ekonomi, till vilken nämnden för samlingslokaler sedan haft att ta ställning.

Mot denna bakgrund brukar länsstyrelserna vanligen inte företa några kravåtgärder innan nämnden tagit ställning till uppsägningsfrågan.

Om lånet sägs upp i dess helhet har länsstyrelsen som pantvärdare och bevakare att föranstalta om kravåtgärder som kan utmynna i exekutiv auktion i den mån sådan inte kommer till stånd på annan fordringsägares begäran.

Länsstyrelsens agerande genom skyddsinrop eller bud vid exekutiv auktion är inte närmare reglerat. I de fall auktion förekommit har länsstyrelserna i regel haft kontakt med samlingslokalsnämnden eller dess kansli. Skulle länsstyrelsen bedöma det lämpligt att för statens räkning avge bud i skyddssyfte eller av andra skäl — närmast för att förhindra att exekutionen används som ett sätt att överföra lokalerna till annat subjekt med lägre kostnad — måste emellertid Kungl. Maj:ts bemyndigande begäras. Om inrop sedan sker måste genom beslut av Kungl. Maj:t medel ställas till förfogande för inköpet i den mån avräkning inte kan ske mot statens lånefordran. Förluster överförs som ovan sagts till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Som förut nämnts åligger det länsstyrelsen att förvalta bl. a. sådan egendom som kan ha köpts på exekutiv auktion. Då fråga uppkommer om försäljning på nytt erfordras

Kungl. Maj:ts medgivande. Stadgandet i regeringsformen § 77 om att Kungl. Maj:t inte får avhända sig fast egendom utan riksdagens samtycke har tidigare iakttagits genom bemyndiganden för viss egendom och budgetårsvisa medgivanden för fastigheter med taxeringsvärde under visst belopp. Fr. o. m. den 1 juli 1967 har Kungl. Maj:t medgivits (prop. 1967:99, JoU 23) att tills vidare sälja fast egendom med taxeringsvärde, såvitt angår bl. a. samlingslokaler, om högst 300 000 kr.

Försäljning av statsbelånad samlingslokal fastighet regleras indirekt genom föreskrifterna om uppsägningsgrunder. Lånet kan sägas upp enligt 1942 års kk om fastigheten eller tomträten säljs utan medgivande av Kungl. Maj:t och enligt 1957 års kk om försäljning sker utan medgivande av samlingslokalsnämnden, som sålunda i detta avseende har fått beslutanderätt. I de fall där försäljningen sker på villkor att köparen får överta beviljat statslån måste Kungl. Maj:t dock fatta beslut om övertagandet.

Statsmakterna har (prop. 1965:160, SU 180) antagit riktlinjer angående ackord och eftergift beträffande vissa statens fordringar m. m. Riktlinjerna avser ackord rörande skatt samt avskrivning (oftast innebärande att fordringsrätten bibehålls) av sådana skatter som inte omfattas av bestämmelser om avskrivning i uppbördsförordningen. Beträffande andra statens fordringar än skatter, böter, lån av statsmedel m. m. har bemyndigande bl. a. att anta ackordsförslag och meddela eftergift (med klart avstående av fordringsrätten) lämnats Kungl. Maj:t med viss delegationsrätt. För statslån till allmänna samlingslokaler är Kungl. Maj:ts eftergiftsrätt fortfarande knuten till riksdagens allmänna bemyndiganden vid tillkomsten av 1942 och 1957 års författningar och ytterst till bestämmelserna i cirkuläret 1940:677 angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackord och eljest eftergiva statens rätt med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m. Annan eftergift av lån eller antagande av ackord fordrar sålunda riksdagens medgivande i varje enskilt fall.

Reglering av uppkommande smärre kapitalmedelsförluster sker genom budgetårsvis överförande till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster och anmäls till riksdagen (statsverkspropositionen, bil. 20) i samband med anslag till fonden. Förlusterna på lånefonden för allmänna samlingslokaler uppgår för de senaste åren till belopp enligt tabell 10.

Omfattningen av de betalningsförsummelser som anmälts per den 31.12.1970 och 30.6.1971 framgår av tabell 11.

Tabell 10. Kapitalmedelsförluster redovisade under lånefonden för allmänna samlingslokaler avseende budgetåren 1961/62 – 1970/71.

Budgetår	Kapital
1961/62	178 847:89
1962/63	258 340:89
1963/64	31 372:72
1964/65	48 869:17
1965/66	370 730:84
1966/67	171 009:49
1967/68	267 597:74
1968/69	824 309:12
1969/70	327 845:86
1970/71	214 372:98
Summa	2 693 296:70

Tabell 11. Förfallna annuiteter per 31.12.1970 och 30.6.1971

Län	Antal företag		Förfallna belopp kr	
	31.12.1970	30.6.1971	31.12.1970	30.6.1971
A och B	0	0	0	0
C	0	0	0	0
D	2	1	2 381	3 470
E	0	0	0	0
F	0	0	0	0
G	0	0	0	0
H	2	2	17 845	24 538
I	2	2 ¹	29 357	34 840
K	1	1	3 105	643
L	3	2	23 097	23 260
M	0	0	0	0
N	0	0	0	0
O	2	2 ²	5 453	7 701
P	4	6 ¹	61 722	70 638
R	0	1	0	603
S	2	0	6 908	0
T	0	0	0	0
U	0	0	0	0
W	3	4 ³	38 037	52 197
X	3	4 ⁴	29 090	33 262
Y	8	3 ⁵	64 056	45 836
Z	11	10 ⁶	101 559	100 914
AC	7	7 ⁷	120 052	132 403
BD	15	15 ⁸	92 207	85 647
Summa	65	60	594 869	615 957

¹ Äldsta förfalldag 30.6.1965

² Äldsta förfalldag 31.12.1965

³ Äldsta förfalldag 30.6.1964

⁴ Äldsta förfalldag 31.12.1960 (exekutiv försäljning)

⁵ Äldsta förfalldag 30.6.1963

⁶ Äldsta förfalldag 30.6.1961

⁷ Äldsta förfalldag 31.12.1960

⁸ Äldsta förfalldag 30.6.1960

4.11 *Anslagsgivning m. m.*

Under budgetåren 1942/43–1956/57 anvisades investeringsanslag till lån för anordnande av allmänna samlingslokaler under fonden för låneunderstöd. Enligt förslag 1956 av den särskilde utredningsmannen, som antog att långivningen inte längre skulle vara en försöksverksamhet, anvisas lånemedlen fr. o. m. budgetåret 1957/58 under en för ändamålet särskilt inrättad lånefond – Lånefonden för allmänna samlingslokaler – under statens utlåningsfonder. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1957:1, bil. 26, s. 40–41) tillförs fonden även inflytande kapitalavbetalningar som skall stå till förfogande för långivningen.

Med hänsyn till att lånen i flertalet fall beviljas innan byggnadsarbetena påbörjas och sålunda lång tid före utbetalningen anvisas (prop. 1965:1, bil. 13, s. 232) investeringsanslag till lånefonden fr. o. m. budgetåret 1965/66 med endast det belopp som kan beräknas bli erforderligt för att täcka väntade utbetalningar. Beviljandet av nya lån begränsas i stället av en låneram som statsmakterna fastställer årligen. På grund av tidigare anslagspraxis kvarstod å fonden förut relativt höga belopp som nedbringats genom att endast formella anslag om 1 000 kr anvisats.

Fondens kapitalbehållning i utestående lån var den 1.7.1971 ca 150 milj. kr. Av beloppet torde omkring en dryg tredjedel eller ca 50 milj. kr motsvaras av räntebärande amorteringslån och återstoden av räntefria stående lån.

Lån- och bidragsgivningens omfattning och fördelning framgår av bilagorna 4–7.

4.12 *Organisationen*

Samlingslokalstödet enligt 1942 års kungörelse förbehålls beslutsmässigt Kungl. Maj:t.

Statens nämnd för samlingslokaler inrättades för att handha samlingslokalstödet och upplysningsverksamheten. Nämnden skulle som en av sina första uppgifter bl. a. dra upp riktlinjer för verksamheten. Till ledamöter i

nämnden skulle utses representanter för föreningslivet, väl förtrogna med samlingslokalfrågor. Därjämte borde enligt propositionen lämplig representant finnas för att tillgodose kommunernas intressen. Den byggnadstekniska granskningen avsågs byggnadsstyrelsen ombesörja.

Det bakomliggande förslaget från 1937 års utredning innebar att dåvarande statens byggnadslånebyrå skulle vara beslutande och utredande centralorgan för verksamheten. Departementschefens ställningstagande grundades på dels att Kungl. Maj:t som beslutande i andra statsbidragsfrågor till byggandet hade större möjligheter till en riktig prioritering dels att det var fråga om en försöksverksamhet inom vilken Kungl. Maj:t hade att skapa en fast praxis. Sedan en sådan praxis utbildats borde det på nytt övervägas om verksamheten helt kunde överlämnas till ett underordnat organ.

Bostadssociala utredningen föreslog i sitt slutbetänkande, del II (SOU 1947:26) inrättandet av bostadsstyrelsen. I förslaget ingick att inom styrelsen skulle inrättas en särskild avdelning för frågor rörande gemensamhetsanläggningar till vilken även skulle knytas den tekniska och ekonomiska granskningen i samlingslokalärenden. Organisationssakkunniga (stencil soc. 22.1.1948) förordade dock att frågan om organisationen för samlingslokalstödet skulle prövas i samband med övriga förslag från den då planerade bostadskollektiva kommittén. Departementschefen (prop. 1948:218, s. 117) anslöt sig till de sakkunnigas förslag.

Departementschefen förklarade sig år 1960 (prop. 112) inte beredd att förorda några organisatoriska ändringar. Frågan om länsbostadsnämndernas engagemang i låneverksamheten för samlingslokaler borde lämpligen prövas närmare av utredningen om den bostadspolitiska organisationen.

Den åsyftade bostadspolitiska organisationskommittén lade fram förslag år 1961 (SOU 1961:32). Kommitténs förslag, som i fråga om förvaltning av bostadslån innebar ett förordande av en överflyttning till riksbanksorganisationen, tog dock inte upp

samlingslokallänens förvaltning. Frågan berördes inte heller i det i anledning av utredningen gjorda propositionsförslaget (prop. 1962:1, bil. 7) där departementschefen i fråga om bostadsstyrelsernas låneförvaltning förordar en fortsatt utflyttning av beslutanderätten till länsbostadsnämnderna.

Nu gällande instruktion för nämnden för samlingslokaler (1965:671) uppdrar åt nämnden att handlägga ärenden enligt 1957 års kungörelse om allmänna samlingslokaler, de särskilda bestämmelserna om rekonstruktionsbidrag och 1964 års kungörelse om lån för studentkårlokaler samt ärenden som har samband därmed. Nämnden består av åtta ledamöter och utses av Kungl. Maj:t.

Vid handläggning av studentkårlokalärenden ingår i nämnden ytterligare tre ledamöter som utses av Kungl. Maj:t efter förslag av byggnadsstyrelsen, universitetskanslersämbetet respektive Sveriges förenade studentkårer. Kungl. Maj:t utser bland ledamöterna nämndens ordförande.

Bostadskollektiva kommittén och den särskilde utredningsmannen föreslog att handläggningen av samlingslokalstödet skulle flyttas till bostadsstyrelsen. Nämnden för samlingslokaler skulle bestå – med hänsyn till sin ställning i relation till de stora folkrörelserna – men som rådgivande organ knytas till styrelsen. Departementschefen (prop. 1957:1, bil. 7, s. 272) fann dock inte

fördelarna med en ändring erforderligt välgående. Som ett ytterligare skäl för att bibehålla gällande ordning angavs även samordningen inom socialdepartementet med arvsfondsärendena.

1959 års samlingslokalutredning föreslog att nämndens kansli skulle bibehållas och förstärkas. Länsbostadsnämnderna borde dock vid behov medverka med utredning i de enskilda ärendena.

Förvaltningen av utlämnade lån berördes inte i 1942 års proposition och tillhörde de frågor som överlämnades till Kungl. Maj:ts ställningstagande. Med statsmakernas ställningstagande i beslutsfrågan blev en låneförvaltning genom länsstyrelsernas försorg naturlig och föreskrift därom togs in i kungörelsen.

Den särskilde utredningsmannen (SOU 1955:39) fann vid sin granskning av skälen för en omflyttning av beslutsrätten till bostadsstyrelsen att dess kamerala organisation och erfarenhet av låneförvaltning talade för en överflyttning av även förvaltningen av utestående lån till styrelsen. Departementschefen ansåg mot bakgrund av sitt ställningstagande i beslutsfrågorna att länsstyrelserna borde bibehållas vid sin tidigare befattning med samlingslokalärendena.

1959 års utredning undersökte låneförvaltningen särskilt mot bakgrund av förfarandet vid betalningsförsummelse. Utredningen

Tabell 12. Kostnader för nuvarande kansliorganisation.

	Lönegrad	Lönekostnader	Anm
<i>Tjänster (utom arvodestjänster)</i>			
1 kontorsskrivare	Ae 14	40 682	
1 kontorsbiträde	Ag 3/Ae 9	30 043	
<i>Arvoden i arvodesanställning</i>			
1 sekreterare		10 416	
2 biträdande sekreterare		16 368	
1 sakkunnig för ritningsgranskning		10 416	
2 sakkunniga för kostnads- och teknisk granskning (timersättning)		10 540	
1 vaktmästarbiträde (timersättning)		3 100	
<i>Övertidstillägg</i>			
Vikariats- och övertidstillägg, tillfällig skrivhjälp		6 435	
Summa kr		128 000	

fördade att länsbostadsnämnderna övertog länsstyrelsernas befattning med samlingslokallänen och alltså företrädde staten i ärenden som föranleddes av betalningsförsummelse. Förslaget föranledde ingen åtgärd.

Nämndens kansliorganisation och kostnaden för budgetåret 1971/72 framgår av tabell 12.

Statskontoret har fått i uppdrag att utreda länsstyrelsernas arbetsformer, organisation och personalbehov m.m. Arbetet har i huvudsak organiserats på tre delutredningar varav en, kameralutredningen, undersöker handläggningen av ärendegrupper inom landskontoren och därvid bl. a. även undersöker handläggningen av samlingslokälärenden. Ett preliminärt organisationsförslag (PM 4, 9.7.1969) har utarbetats.

Som tidigare angetts samarbetar nämnden intimt med de tre riksorganisationerna för samlingslokaler: FHR, BR och VG. Från och med budgetåret 1947/48 har – sedan motioner om ersättning till organisationerna för utredningsarbete m. m. bifallits av 1947 års riksdag (SU 1947:5, s. 6) – årliga bidrag av statsmedel utgått för dessa organisationers verksamhet. Bidraget uppgick för budgetåren 1947/48–1956/57 till 5 000 kr för varje organisation för att därefter höjas till 10 000 kr eller sammanlagt 30 000 kr. Numera anvisas årligen 45 000 kr som av nämnden fördelas lika mellan de tre organisationerna. Organisationernas verkliga kostnader för den därmed avsedda verksamheten har emellertid uppgått till avsevärt högre belopp som närmare anges i det följande.

I fråga om *förfarandet* kan noteras att sedan låneansökan ingivits skall nämnden föranstalta om s. k. förhandsgranskning av planerade åtgärder. Nämnden skall härvid inhämta erforderliga yttranden från andra myndigheter samt tillse att utredningen i ärendet i övrigt är tillfyllest. Det sistnämnda gäller även då fråga är om rekonstruktionsbidrag. Nämnden har att utreda sökandens behov av lån respektive bidrag och hans möjligheter att på längre sikt täcka driftkostnaderna för verksamheten ävensom övriga förutsättningar för lånet eller bidraget. Nämnden avger

härefter yttrande över ansökningsen till Kungl. Maj:ts (inrikesdepartementet) som meddelar beslut i ärendet.

Länsstyrelserna är remissinstanser i såväl låne- som bidragsärenden. Den besiktning och värdering av fastighet m. m. som skall ske dels då låneansökan avser ombyggnad eller köp av byggnad, dels då lån eller bidrag söks p. g. a. ekonomiskt trångmål, dels vid prövning av ansökan om utbetalning av lån för ny- eller ombyggnad skall göras av särskilda av länsstyrelsen för ändamålet utsedda förrättningsmän. Ansökan om utanordning av lån eller bidrag skall inges till och prövas av länsstyrelsen, som meddelar beslut i anledning av densamma. Länsstyrelsen fastställer därvid, då fråga är om lån för ny- eller ombyggnad, det belopp som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut i ärendet skall utgå. Även låneförvaltningen handhas av länsstyrelsen. Om länsstyrelsen finner att anledning till uppsägning av lån föreligger och att omedelbar rättelse inte kan vinnas genom dess egna åtgärder, skall länsstyrelsen omgående anmäla förhållandet till nämnden, som har att besluta om uppsägning av lån.

Skolöverstyrelsen är remissinstans då lån sökes för anordnande av allmänna samlingslokaler som avses användas även för skoländamål.

Kommun skall i samtliga ärenden, innan ansökan om lån inges (dvs. i samband med förhandsgranskningen), antingen själv eller i samråd med annan myndighet företaga utredning rörande tillgången på och behovet av allmänna samlingslokaler i orten samt även eljest avge yttrande i ärendet. Det sistnämnda gäller även i fråga om rekonstruktionsbidrag, där som ovan nämnts en av förutsättningarna för bidragets beviljande är att kommunen åtagit sig att i väsentlig omfattning medverka till lokalföretagets rekonstruktion.

Statskontoret handhar förvaltningen av lånefonden för allmänna samlingslokaler.

5 Kommunernas ekonomiska insatser

Efter statsmakternas beslut år 1942 om ett stöd till de allmänna samlingslokalerna har tvekan inte rått om den kommunala kompetensen att anslå medel för samlingslokaländamål. Detta stöd tar sig uttryck dels i byggande och drift av samlingslokaler genom kommunernas försorg, dels i stöd till föreningslivets samlingslokaler. Redan 1937 års utredning utgick från att den allmänna uppfattningen skulle bli att det var en samhällelig förpliktelse för kommunerna att i möjligaste mån ställa till förfogande även andra lokaler än de som tillkommit med statens medverkan. Bostadskollektiva kommittén anförde år 1955 att samlingslokalfrågan mer och mer torde anses såsom en angelägenhet som det i sista hand ankom på kommunen att svara för. Bestämmelsen om t. ex. kommunalt stöd som villkor för statslån ansågs i det stora flertalet fall sannolikt inte medföra någon väsentlig vidgning av de kommunala insatserna.

Det hittills sagda har i första hand gällt de traditionella samlingslokalerna för ursprungligen endast föreningslivets men senare även för fritidens och den allmänna kulturdistributionens behov. I fråga om lokaler, avsedda helt eller huvudsakligen för ungdomens behov har det kommunala ansvaret återförts till den i barnavårdslagen (1960:97) givna uppgiften att sörja för sin barnavård enligt särskilda stadganden och även i övrigt främja en gynnsam utveckling av de unga och goda uppväxtförhållanden i övrigt för

dem. Sålunda åläggs barnavårdsnämnden bl. a. att i mån av behov och möjligheter främja anordningar för bättre fritidsförhållanden bland barn och ungdom och att förvalta egendom som hör till kommunens barnavård i den mån ej förvaltningen uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse. Den statliga tillsynen av att barnavården ordnas och handhas ändamålsenligt har uppdragits åt länsstyrelserna.

I detta sammanhang kan noteras länsberedningen med dess uppdrag att överväga fördelningen i stort av samhällsuppgifter mellan stat och kommun. I dessa överväganden bör enligt direktiven även ingå frågan om samverkan bl. a. för den regionala utvecklingen. Detta bör ske genom ett system som innebär möjligheter för staten att påverka inriktningen i stort av den kommunala verksamheten men lämnar en betydande frihet för kommunerna vid den närmare utformningen av olika åtgärder. Beredningen har att efter nämnda principiella överväganden även gå in på frågan om uppgiftsfördelningen mellan primär- och sekundärkommuner.

Vidare bör i detta sammanhang hänvisas till utredningen om den kommunala demokratin. I direktiven har till frågan om åtgärder för att förstärka den kommunala självstyrelsens lokala förankring knutits överväganden bl. a. om åtgärder för att vidga och fördjupa kontakterna med föreningar och organisationer inom kommunen och om for-

merna för insyn och inflytande i kommunala bolag och andra särskilda rättssubjekt.

Det kommunala stödet till anläggning och drift av samlingslokal tar sig skiftande uttryck. Det kan utgå som direkta anslag till anläggningskostnaderna, som räntefritt lån, som andelsteckning, som tomtupplåtelse, som borgensåtagande, som periodiska driftbidrag och som hyror med subventionsinslag. De kommunala bidragen i skilda former blir mer eller mindre direkt påverkade av statlig myndighets bedömanden då viss kommunal insats ställs som villkor för statligt stöd och då medgivande till ett borgensåtagande är erforderligt.

Som härefter närmare kommer att utvecklas har föreskrivits (kk 1957:367) att lån för avhjälpan av ekonomiskt trångmål får beviljas endast om kommunen i form av bidrag eller lån lämnar lokalägaren ekonomiskt stöd som till sitt värde motsvarar lägst 25 % av den räntefria stående delen av statslånet och (k.br. 20.5.1960) att som förutsättning för rekonstruktionsbidrag skall gälla att kommunen åtar sig att i väsentlig omfattning medverka till lokalföretagets re-

konstruktion. Härtill kommer att den ekonomiska kalkylen även i övrigt regelmässigt förutsätter ett kommunalt bidrag för att ge lokalföretaget de nödvändiga driftekonomiska betingelserna för att driva lokalen och återbetala statslånet.

Enligt kommunallagen gäller som huvudregel att Kungl. Maj:ts medgivande krävs för att ta upp lån och ingå borgen. Utan medgivande får kommunen bl. a. ta upp kortfristiga lån inom en av utdebiteringen bestämd beloppsgräns. Vidare får kommun ta upp lån av statsmedel som beviljas av Kungl. Maj:t – t. ex. samlingslokallån – och i den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer ta upp lån och teckna borgen i vissa övriga fall. Närmare villkor anges i kk 1962:581 (ändrad 1965:906 och 1966:179). Kommunerna kan enligt angivna regler bl. a. ta upp bostadslån och därunder liggande lån, gå i borgen för bostadslån åt bl. a. allmännyttigt bostadsföretag och för byggnadskreditiv till bostadsbelånat företag. Beslut om borgen för samlingslokallån, underliggande lån och byggnadskreditiv i samband med sådant lån kräver däremot underställning. Kungl. Maj:ts

Tabell 13 Kommunernas bidragsgivning till allmänna samlingslokaler enligt lånehandlingar 1966/67–1970/71.

Budget- år	Anslag kr.	Borgen för stats- lån kr.	Borgen för övr. kredit kr.	Anmärkning
1966/67	1 370 650	21 000	295 000	¹ 25 000 kr. värdet av fri tomt.
1967/68	1 435 000 ¹	29 000	750 000	¹ 75 000 kr. bidrag fr. fritidsnämnd, 4 000 kr. fr. kyrklig församling.
1968/69	4 355 000 ¹	1 542 500	3 766 000	¹ 250 000 kr. räntefritt lån.
1969/70	6 256 500 ¹	670 000	1 697 334	¹ 2 180 000 kr. amorteringslån, 200 000 kr. bidrag fr. kyrkl. församling, 150 000 kr. tecknade andelar, 20 000 kr. värdet av fri tomt.
1970/71	2 364 300 ¹	706 500	526 000	¹ 40 000 kr. tecknade andelar.

Under budgetåret 1969/70 har vederbörande kommun i ett fall garanterat täckning av framtida årligt underskott.

Tabell 14. Rapporterade kommunala bidrag till medlemmar i FHR 1967–1969

	Driftbidrag		Kapitalbidrag	
	Antal fören	kr	Antal fören.	kr
1967	275	6 064 000	58	1 605 000
1968	285	6 729 000	66	2 038 000
1969	278	8 614 000	55	3 144 000

medgivande till kommunal borgen för lån till allmänna samlingslokaler lämnas regelmässigt i den formen att borgen ställs som villkor för lånet. I praxis ställs numera aldrig krav på borgen för räntefri stående del av samlingslokallån.

De ovan nämnda skiftande formerna för det kommunala stödet för anordnande av samlingslokaler gör det svårt att få en helt rättvisande bild av de kommunala insatserna. En sammanställning av dessa som de framgår av låneärendena för de fem senaste budgetåren framgår av tabell 13.

Bygdegårdarna redovisade för år 1970 att 35,9 % av inkomsterna täcktes av kommunala anslag. Folketshusrörelsen redovisar den kända bidragsgivningen enligt tabell 14.

Dävarande stadsförbundet har (Kommunal tidskrift 1968:8) redovisat en undersökning av bl. a. organisationen av kommunernas kulturella aktiviteter varav även framgår hur stora belopp vissa kommuner anslagit för kulturändamål år 1968. Undersökningen baserades på enkätsvar från 107 av de 112 städer och köpingar som då hade 10 000 invånare eller mer. Redovisningen framgår närmare av bilaga 6. Undersökningen visade att kulturanslagen uttryckta såväl i procent av driftbudgeten som i kronor per invånare steg med invånarantalet. Biblioteken tog upp den största andelen av de samlade kulturutgifterna.

Statens ungdomsråds arbetsgrupp Kommunerna och ungdomen redovisade i ett betänkande med samma titel (SOU 1966:32) anslagsgivningen lokalkommunalt och i landsting för främjande av fritidsliv och samhällsfostran. Arbetsgruppen lade i betänkandet även fram förslag till riktlinjer för bl. a. lokalkommunal bidragsgivning. Försla-

get innebar bl. a. att ungdomsorganisationerna skulle för sin egen verksamhet, då avgift inte togs upp, få disponera samlings- och andra lokaler utan betalning. Lokalplaneringen förordades inordnad i en rullande tioårig planering i vilken kommunerna samordnade sitt lokalbyggnadsprogram med de samlingslokaläggande organisationernas byggnadsplanering och verksamhet i övrigt. Vidare föreslogs att i den mån samhällliga lokaler med erforderlig utrustning inte fanns särskilda inventariebidrag skulle utgå med högst 1 500 kr.

6.1 Allmänt

Flertalet av våra allmänna samlingslokaler har tillkommit på folkrörelseinitiativ. Utan de stora folkrörelsernas insatser att ordna mötes- och samlingslokaler för sina egna, men även för övrigt föreningslivs behov, hade vi inte haft det samlingslokalbestånd vi idag har. På föreningsinitiativ tillkommer alltjämt flertalet av våra nya allmänna samlingslokaler.

Tre riksorganisationer för lokalfrågor finns, nämligen Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, FHR, Riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler Våra Gårdar, VG, och Bygdegårdarnas Riksförbund, BR.

6.2 Folkets Husföreningarnas Riksorganisation (FHR)

FHR är en ideell organisation bildad 1932. Enligt stadgarna för FHR är uppgifterna och ändamålet,

att vara centralorganisation för föreningar och företag som har till uppgift att tillhandahålla allmänna samlingslokaler och andra anläggningar för fritidsverksamhet,

att i samarbete med föreningslivet samt kommunala och statliga myndigheter söka åstadkomma en ändamålsenlig planering av allmänna samlingslokaler och andra anläggningar för fritidsverksamhet samt att främja tillkomsten därav,

att verka för att förvaltningen av dessa anläggningar sker på sådant sätt att därigenom skapas goda betingelser för föreningslivet samt för kulturell och ideell verksamhet i övrigt.

FHR har cirka 800 medlemmar, varav större delen är folketshusföreningar. Bland medlemmarna märks för övrigt ett 30-tal kommuner och ett 20-tal halvkommunala institutioner. För medlemmarna är riksorganisationens uppgift av i första hand samlande och rådgivande natur.

FHR, som har sitt huvudkansli i Stockholm, är indelat i 8 distrikt med lokala avdelningar. För varje distrikt finns ett distriktskontor med en heltidsanställd ombudsman såsom chef.

Bland distriktsombudsmännens mera betydelsefulla arbetsuppgifter ingår att företräda lokalföreningarna vid överläggningar med läns- och kommunala myndigheter samt att på distriktsplanet handha servicen till föreningarna för den statliga låne- och bidragsgivningen.

Centralt har FHR inrättat en omfattande serviceverksamhet för medlemmarna och andra som kontaktar FHR i samlingslokalsangelägenheter.

Planeringsavdelningen handlägger ärenden angående lokalisering och dimensionering av allmänna samlingslokaler, biträder kommuner och föreningar vid upprättande av översikts- och regionplaner för hela kommu-

ner och regioner, diskuterar fram byggnadsplaner i samråd med folketshusföreningarna, upprättar ansökningshandlingar av olika slag som t. ex. för statliga lån, kommunala bidrag och stöd från industri och organisationer.

Företagsekonomiska avdelningen svarar i första hand för rådgivning i ekonomiska och förvaltningsmässiga frågor. Den tyngsta uppgiften är emellertid handläggandet av ärenden rörande statliga saneringslån och rekonstruktionsbidrag.

FHR ger ut tidningen "Folkets Hus", som utkommer med 10 nummer per år i en upplaga av 10 000 exemplar. I tidningen redovisas bl. a. löpande den statliga låne- och bidragsverksamheten till allmänna samlingslokaler.

FHR bedriver en bred grund- och fortbildning av personal och förtroendevalda för ökad kunnsighet i ekonomi och förvaltning av samlingslokaler för föreningsliv och kulturliv. Idé- och kulturfrågor intar också en framträdande plats i kurs- och konferensverksamheten. FHR:s treåriga företagsledarutbildning "FHR-skolan" startades 1967. Genom kombination av korrespondens- och internatkurser bedrivs studier i olika ämnen för att få fram föreståndare för Folkets Hus och Medborgarhus.

En särskild kulturfilmavdelning "Bio-Kontrast" har till uppgift att stimulera och ge service till föreningarna för start av kvalitetsfilmvisningar. Budgetarbete, förhandlingar med kommunernas kulturnämnder och information till folkrörelser och föreningar samt bildande av lokala programråd sker i samarbete med folketshusföreningarna. Avdelningen framställer informationsmaterial och trycksaker samt arrangerar kurs- och konferensverksamhet centralt för programrådets ledamöter.

För service åt medlemmarna har riksorganisationen bildat olika bolag bl. a.

FIAB (Förenade Inredningar AB), Föreningsfilmo AB, AFS (Arkitektbyrån för samlingslokaler).

6.3 Våra Gårdar (VG)

Våra Gårdar bildades 1942 av Sveriges storloge av IOGT under namnet Ordenshusens Riksförening. Denna förening blev följande år även organ för NTO:s ordenshus. För att ytterligare öka möjligheterna till samarbete mellan nykterhetsrörelsens lokalägande föreningar har även Blåbandsrörelsens fastighetsförening inordnats i riksföreningen. Denna namn ändrades i samband därmed till det nuvarande.

Våra Gårdar har till uppgift, att lämna medlemmarna stöd och råd i frågor rörande fastigheterna, deras förvaltning och därmed sammanhängande affärsrörelse, att genom affärsverksamhet främja medlemmarnas intressen, samt att representera medlemmarna vid förhandlingar med myndigheter och organisationer.

Medlemskap kan vinnas av varje till den svenska nykterhetsrörelsen anslutet företag som äger samlingslokal eller annan fastighet respektive ämnar förvärva sådan lokal eller fastighet. Antalet medlemsföretag var i december 1971 758.

Våra Gårdars kansli är förlagt till Stockholm och utgörs i huvudsak av en fastighetsavdelning, en inredningsavdelning, en biografavdelning och en bokföringsavdelning.

Fastighetsavdelningen lämnar råd och anvisningar vid planering av nybyggnad av samlingslokaler, om- och tillbyggnad av sådana lokaler samt lokalrenoveringar. Avdelningen upprättar ansökningshandlingar om lån och bidrag till stat, kommun och fonder av olika slag samt biträder med juridisk rådgivning i äganderätts- och skattefrågor.

Inredningsavdelningen lämnar service i inrednings- och inköpsfrågor.

Biografavdelningen lämnar hjälp och service till föreningar, som driver biografer.

Bokföringsavdelningen lämnar service i bokföringsfrågor samt upprättar bokslut och deklarationer åt de lokala medlemsföretagen.

Våra Gårdar utger tidskriften "Våra Gårdar", som utkommer med fyra nummer om året. Tidskriften belyser de olika problem

som är aktuella beträffande lokalfrågorna samt ger information och vägledning i arbetet att tillvarata nykterhetsrörelsens lokalintressen.

6.4 Bygdegårdarnas Riksförbund (BR)

BR bildades 1944 med bl. a. Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens Folk, Svenska Landsbygdens Ungdomsförbund, Svenska Landsbygdens Studieförbund och Jordbrukare—Ungdomens Förbund som intressenter. Riksförbundet har enligt sina stadgar till ändamål,

att vara centralorgan för bygdegårdsföreningar och på liknande grunder arbetande företag,

att i samarbete med kommunala och andra myndigheter samt intresserade organisationer söka åstadkomma en förnuftig och ändamålsenlig planering av samlingslokaler samt så långt möjligt samordna olika lokalbehov,

att biträda medlemmarna med råd och anvisningar beträffande ritningar och kostnadsberäkningar för ny- och ombyggnader,

att biträda medlemmarna vid uppgörande av stadge-, finansierings- och budgetförslag, lämna råd och upplysningar om ekonomiskt stöd från det allmännas sida för bedrivande av verksamheten samt vara kontaktorgan och förespråkare hos myndigheter och andra.

BR:s kansli är förlagt till Stockholm. Förbundet lämnar råd och upplysningar, hjälper till med upprättande av finansieringsplaner och driftskalkyler, utför förberedande granskning, ombesörjer förhandsgranskning hos statens nämnd för samlingslokaler och upprättar låneansökningar samt bistår vid upprättande av skrivelser till kommuner, länsstyrelser m. m.

Distriktsorganisationer tillhörande Bygdegårdarnas Riksförbund finns i alla län i landet. Deras förnämsta uppgift är att fungera som kontaktorgan för medlemmarna.

Ett 15-tal kommuner med egna lokaler är anslutna till BR. Antalet till BR anslutna bygdegårdsföreningar är för närvarande om-

kring 400, varav cirka 380 är ägare till lokaler.

Bygdegårdsbiograferna är i stor utsträckning anslutna till samma biografkedjor som Folkets Husbiograferna.

Som BR:s arkitektkontor fungerar K-konsult (Kommunernas konsultbyrå), där den tekniska expertis som erfordras för bedömning av bygdegårdarnas planering och samordning med andra allmänna lokaler (skolor och idrottsanläggningar) finns.

BR har tidigare utgett en tidskrift "Bydegården", men p. g. a. medelsbrist har sedan några år tillbaka endast till medlemmar fyra gånger om året utsänts en stencilrad skrivelse, där medlemmarna informeras om aktuella bygdegårdsfrågor.

6.5 Den statliga lån- och bidragsverksamhetens fördelning på riksorganisationerna

Intill den 1 juli 1971 hade beviljats 963 lån för ny- samt om- och tillbyggnad på sammanlagt 183 392 758 kr, 105 saneringslån på sammanlagt 9 785 530 kr (varav större delen i sin helhet räntefria och stående), 78 rekonstruktionsbidrag på sammanlagt 3 850 750 kr, samt 47 bidrag till kommuner (enligt 1942 års bidrags- och lånekungörelse) på sammanlagt 2 660 945 kr.

Det statliga stödet fördelade sig enligt tabell 15.

6.6 Övriga organisationer

Utredningsmannen är väl medveten om att det finns fler riksorganisationer än de tre angivna, som arbetar med frågor som rör anordningar av olika slag för kultur, fritid och rekreation. Hit hör t. ex. idrottsrörelsen, folkparksrörelsen, RESO m. fl. Det har emellertid för utredningen varit nödvändigt att göra en avgränsning till de organisationer, som i verklig mening arbetar med allmänna samlingslokaler.

Tabell 15. Det statliga stödets fördelning efter organisationstillhörighet.

Lån- och bidragstagare av samlingslokaler	Antal lån för ny- samt om- och tillbyggnad	Belopp kronor	Antal saneringslån	Belopp kronor	Antal rekonstruktionsbidrag samt bidrag till kommuner	Belopp kronor
Folkets Hus	361	100 011 550	70	8 271 080	40	2 562 050
Ordenshus	169	25 532 990	25	1 306 100	26	969 000
Bygdegårdar	244	20 427 490	9	201 250	10	287 650
Kommunägda ¹	99	23 085 000	—	—	47	2 660 945
Övriga	90	14 335 728	1	7 100	2	32 050
Summa	963	183 392 758 ²	105	9 785 530 ³	125	6 511 695

¹ En del av de kommunägda lokalföretagen är medlemmar i FHR eller BR.

² Varav räntefria stående delarna utgör ca 59 % (107 930 134 kr).

³ Varav de räntefria stående delarna utgör ca 97 % (9 514 630 kr).

7.1 Tidigare överväganden

Redan i 1942 års proposition erinrades om att det vid anordnande av allmänna samlingslokaler borde samtidigt undersökas möjligheten att i samma byggnad inrymma även lokaler för andra behov. Lämpligheten borde dock enligt departementschefen prövas i varje fall för sig. I fråga om gymnastiklokaler framhölls emellertid lämpligheten av att tillgodose såväl skolans som den frivilliga gymnastikens behov.

I 1957 års proposition framhöll departementschefen vikten av att utnyttja lokaler både som samlingslokaler och för andra behov, främst skolans. Det skulle ankomma på de kommunala organen att bevaka dessa synpunkter. Regler föreslogs i fråga om förfarandet så att samordningsmöjligheterna lättare kunde beaktas.

Departementschefen framhöll i 1960 års proposition mot bakgrund av driftsekonomiska synpunkter att samlingslokalernas storlek och lokalisering i bebyggelsen måste prövas med största noggrannhet. Möjligheterna att i samma lokaler inrymma olika verksamheter, såsom exempelvis föreningsarbete och skolundervisning borde beaktas. Lånebestämmelserna jämkades för att underlätta sådana strävanden. Jämkningsen innebar dels att, om utrymme som erfordras för skolbruk men inte som samlingslokaler i mindre omfattning ingår i en föreningsägd anläggning dessa utrymmen får räknas in i

låneunderlaget, dels att för den lokaldel som erfordras för skoländamål får utgå räntefri stående del av samlingslokallån till belopp som kommunen kunnat få i form av skolbyggnadsbidrag. Föreningarna blev därigenom jämställda med kommunerna som huvudmän för gemensamhetsanläggningar.

Enligt skolöverstyrelsens anvisningar för handläggning av skolbyggnadsärenden skall lokalbehovsutredningen innehålla uppgift om det allmännas behov av lokaler (allmänna samlingslokaler, bibliotek, gymnastikhall etc.) och om detta bör tillgodoses i samband med planerat skolbygge.

Enligt skollagen ankommer det på skolstyrelsen att upplåta skolans mark och lokaler för annat än skolans behov. Enligt skolstadgan bör sådan upplåtelse ske om större olägenhet inte vållas skolans verksamhet.

Samordningsbehovet stryks under i Kungl. Maj:ts cirkulär 1954:671 och 1959:604. Förslag om obligatorisk upplåtelseskyldighet har avvisats.

Ett utförligt referat av de nyssnämnda uppgifterna återfinns i SOU 1965:63 där ungdomsutredningen betonar vikten av att samplaneringsanvisningarna följs och erinran om anvisningarna om upplåtelse av skollokaler. Utredningen fann att utvecklingen syntes genom rekommendationerna ha påverkats i gynnsam riktning men att några generella anvisningar inte kunde lämnas på grund av de skiftande lokala förhållandena.

Utredningen förordade att kommunerna genom cirkulär från skolöverstyrelsen och socialstyrelsen uppmanades företa en samlad översyn beträffande gemensam användning av skollokaler.

I yttranden över bostadskollektiva kommitténs och den särskilde utredningsmannens betänkanden underströks allmänt behovet av ett samordnat utnyttjande av lokalresurserna. I det övervägande antalet yttranden framfördes synpunkten att en ökad användning av skollokaler för samlingslokaländamål borde eftersträvas. Skolöverstyrelsen framhöll att problemet var av en betydande storleksordning ur ekonomiska synpunkter. Socialstyrelsen var emellertid inte övertygad om lämpligheten av att i den omfattning kommittén ansett önskvärt och möjligt förena skolans och fritidslivets lokalbehov. Statens nämnd för samlingslokaler påpekade att standardkrav av annan art måste ställas upp för samlingslokaler än för skolor och ansåg att de exploateringsökonomiska synpunkterna inte fick drivas så långt att syftet med stödet till föreningslokaler förfelades. Liknande synpunkter anfördes av Arbetarnas bildningsförbund.

Möjligheten till kombinerad användning av andra lokaler än skolans togs upp i yttranden av bl. a. HSB (daghem) och Bygdegårdarnas riksförbund (församlinghem).

7.2 Servicekommittén

7.2.1 Kommitténs finansieringsförslag

Servicekommittén anger som huvudmål för finansieringssystemet att det måste ge utrymme för samordning mellan olika former av boendeservice och mellan olika huvudmän.

Ett viktigt steg i denna riktning är att antalet statliga låne- och bidragsformer när det gäller anläggningsstöd minskas samt att antalet låne- och bidragsbeviljande myndigheter begränsas. Enligt kommitténs mening bör det långsiktiga målet på anläggningssidan vara att begränsa stödet till ett enda enhet-

ligt lån.

Det statliga anläggningsstödet bör vidare utformas så generellt som möjligt för att stimulera till en så generell utformning och användning av lokalerna som möjligt.

Ett långsiktigt huvudmål är vidare att bostadskomplement samt andra anläggningar, som formar den del av boendemiljön som ligger utanför bostäderna, ges samma betydelse som bostäderna. Detta medför beträffande finansieringssystemet att bostäder och bostadskomplement bör, så långt det är möjligt, ges likartade finansieringsvillkor, och infogas i likartade planerings- och granskningsammanslagningar.

Kommittén betonar att de uppställda målen inte kan uppfyllas samtidigt. De åtgärder som föreslås bli genomförda omedelbart utgör emellertid steg på väg mot de långsiktiga målen.

Kommittén övergår därefter till förslag till förändringar av finansieringssystemet.

Kraven på speciell utformning av lokaler för ett visst ändamål kan enligt kommitténs mening begränsas. Kommittén föreslår därför att *krav på möjlighet till samordning och flexibilitet beträffande lokalanvändning* successivt bör inskrivas som förutsättning för statliga låne- och bidragsformer som avser lokaler för olika ändamål. Planverket bör i samråd med berörda myndigheter föreslå närmare utformning av dessa krav och i vilken tidsordning de skall genomföras.

Kommittén anser vidare att lån och bidrag som redan utgått för en speciell lokal och ett speciellt ändamål inte automatiskt skall kunna återkrävas när lokalen tas i anspråk för andra ändamål än det ursprungligen avsedda. Kommittén föreslår slutligen i detta sammanhang att den bestämmelse som gäller för upplåtelse av allmänna samlingslokaler, nämligen att dessa skall upplåtas opartiskt och till alla organisationer, skall ställas som villkor för bostadslån samt för andra statliga lån och bidrag till sådana lokaler i bostadsområden som används för fritidsändamål.

Kommittén har sammanställt finansieringsmöjligheterna för boendeservice och funnit att de är splittrade på många finansie-

ringsformer och statliga myndigheter. Det är enligt kommitténs mening ofta svårt för kommunala myndigheter och byggherrar att överblicka alla dessa möjligheter. Splittringen beträffande normer och rekommendationer i anslutning till finansieringsvillkoren är nära nog lika stor som beträffande finansieringsformer och kapitalkostnadsvillkor. Även granskningen i anslutning till dessa normer och rekommendationer blir splittrad. Kommittén föreslår därför som ett första steg att *gällande finansieringsmöjligheter, kvalitets- och behovsnormer samt rekommendationer avseende utformningen av lokaler i bostadsområden sammanställs i en informationskrift*. Skriften bör få karaktären av en handbok i två delar, den ena avseende finansieringsmöjligheterna och den andra avseende de kvalitets- och behovskrav som ställs på lokaler för boendeservice. Bostadsstyrelsen bör i samråd med berörda myndigheter få ansvaret för den del som rör finansieringsmöjligheterna medan huvudansvaret för att sammanställa kvalitets- och behovsnormer faller på planverket.

Kommittén avser att i sitt nästa betänkande återkomma till frågan om samordning av normer och rekommendationer och granskning i anslutning till dessa.

Därefter övergår kommittén till att diskutera *skolans betydelse när det gäller att förbättra servicen i bostadsområden*. Detta sker mot bakgrunden av att det ofta visat sig lämpligt att uppnå den eftersträfvade samordningen och integreringen med utgångspunkt i skolans lokaler och verksamheter. Genom samordnad planering och förvaltning av olika lokaler kan dessa utnyttjas bättre, samtidigt som de boendes behov av lokaler blir bättre tillgodosett. I dessa sammanhang har emellertid problem uppstått som har samband både med den kommunala planeringen och förvaltningen och med de statliga finansieringsformerna.

Enligt nuvarande bestämmelser kan endast kommun erhålla anläggningsbidrag för att uppföra skolor. I många pågående eller planerade projekt avser emellertid kommunerna att överlåta uppförande och förvalt-

ning av samtliga lokaler i integrerade anläggningar till en byggherre. Gällande kungörelse om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet hindrar emellertid byggherren att motta anläggningsbidrag. Kommittén föreslår därför att kungörelsen ändras så att den får den innebörden att annan än kommun kan motta statsbidrag och statliga lån, om kommunens fullmäktige så bestämmer.

Beträffande förvaltningen av skollokaler har kommittén funnit att kommunens styrelse eller den nämnd som fullmäktige beslutat uppdra förvaltningen åt kan träffa avtal med exempelvis bostadsföretag att svara för tillhandahållande och viss förvaltning av skollokaler. Någon ytterligare ändring av reglerna för förvaltning av skollokaler är därför inte erforderlig.

I anslutning till ett av en grupp inom utbildningsdepartementet, statsbidragsgruppen, utarbetat diskussionsunderlag diskuterar kommittén olika möjligheter till finansiering av skollokaler. Med hänsyn till den betydelse skolan har för att förbättra boendeservicen och berika boendemiljön talar många skäl för att skolor, i första hand låg- och mellanstadieskolor, ges samma lånevillkor som gäller för bostadslån till lokaler. Kommittén anser sig emellertid, i avvaktan på den fortsatta prövningen av statsbidragsgruppens förslag, inte kunna ta ställning till frågan om att skolbyggen generellt skall finansieras med bostadslån eller andra statliga lån med villkor av samma slag som för bostadslån.

När det däremot gäller integrerade anläggningar, dvs. anläggningar där lokaler och personal samordnas på ett servicefrämjande och ekonomiskt sätt, föreslår kommittén att skoldelen skall kunna belånas med statliga lån. Lånen bör utgå med samma villkor som bostadslån till lokaler. Anläggningsbidraget bör utgå jämsides med det statliga lånet och avräknas från låneunderlaget på samma sätt som nu sker beträffande anläggningsbidraget till barnstugor.

Denna utökning av den statliga belåningen ställer ökade krav på statsmedel. Kommittén

föreslår att dessa medel, åtminstone under ett inledningskede, utgår genom en *särskild lånefond*. Även bostadslånemedel som avser den integrerade anläggningens övriga delar bör utgå från den särskilda lånefonden. Från fonden bör vidare utgå medel för belåning av barnstugor, allmänna samlingslokaler samt ny- och ombyggnad av lokaler i tidigare inte statsbelånade bostadsområden.

Kommittén föreslår beträffande *anläggningsstödet till barnstugor*, mot bakgrund av bl. a. det allmänna syftet att minska antalet stödformer, att antalet låneformer begränsas så att ett enda statligt lån i fortsättningen utgår till sådana. Detta lån bör ha samma villkor som bostadslån till lokaler. Bostadsstyrelsen bör ombesörja all långivning till barnstugor. Socialstyrelsens anläggningsbidrag till daghem och fritidshem bör enligt kommitténs mening tills vidare utgå på samma sätt som hittills. Om anläggningsbidraget till skolor ersätts av ett hyresbidrag bör emellertid ett liknande bidrag införas för barnstugor.

Kommittén anser beträffande *anläggningsstödet till fritids- och samlingslokaler* att antalet stödformer samt av dessa berörda myndigheter och organisationer bör begränsas. Målet bör vara att begränsa antalet till en enda myndighet och en enda finansieringsform. Utgångspunkten bör vara att fritids- och samlingslokalbehovet i bostadsområden i huvudsak skall tillgodoses genom de integrerade serviceanläggningar som tidigare beskrivits och de mindre lokaler som nu vanligen belånas med bostadslån.

Kommittén föreslår i samförstånd med samlingslokalutredningen beträffande stödet till allmänna samlingslokaler att dessa i fortsättningen skall belånas med statliga lån av samma slag som bostadslån till lokaler. Ett anläggningsbidrag motsvarande ränte- och amorteringsfri del av nuvarande samlingslokallån bör utgå jämsides med det statliga lånet och härvid frånräknas låneunderlaget på det sätt som nu sker vid statsstöd till barnstugor och på det sätt som servicekommittén föreslagit beträffande stöd till skoldelen i s. k. integrerade anläggningar.

Långivningen bör handhas av bostadsstyrelsen och ske med medel från nyss nämnda lånefond, som bör tillföras belopp motsvarande vad som nu anvisas för ränte- och amorteringspliktiga samlingslokallån.

Möjligheten till *förbättringar av servicestandard* i äldre bostadsområden har övervägts av kommittén. Den har därvid konstaterat att bostadslån för närvarande kan utgå endast till lokaler i bostadsområden med hus som finansierats med statliga lån. Servicekommittén anser att lokaler även i andra områden i ökad utsträckning bör kunna finansieras med statliga lån.

Kommittén föreslår därför att statliga lån med villkor motsvarande bostadslån till lokaler skall kunna utgå till såväl nybyggnad av lokaler som ombyggnad och förbättring av befintliga lokaler i äldre bostadsområden. Denna belåning bör kunna ske även utan samband med upprustning av bostäder. Alla lokaler och anläggningar som får ingå i låneunderlaget för bostadslån eller andra statliga lån med samma villkor som bostadslån, med undantag dock av bilplatser och större kommersiella anläggningar, bör omfattas av denna belåning.

Kommittén har övervägt i vad mån och i vilken utsträckning det är nödvändigt att föreslå ytterligare *utvidgningar av den statliga långivningen* utöver den utvidgning som blir följderna av kommitténs nyss nämnda förslag. Kommittén konstaterar härvid, som den gjorde redan i sitt första betänkande, att alla serviceanläggningar i bostadsområden kan belånas, i första hand genom statliga bostadslån. Förslagen till mera generella låneformer och lånevillkor som undanröjer hindren för flexibilitet och stimulerar till samordning torde leda till att lokaler för nya behov lättare kan tillskapas utan att nya bestämmelser behöver utformas så snart ett nytt behov uppstår. Det är därför enligt kommitténs mening inte nödvändigt att föreslå några ytterligare utvidgningar.

I ett avsnitt om *beräkningsregler* diskuterar kommittén frågan om belåningsvärdena för serviceanläggningar täcker de verkliga kostnaderna. Kommittén föreslår i samman-

hanget att bostadsstyrelsen ges i uppdrag att vidta de ytterligare åtgärder som behövs för att lokaler från belåningssynpunkt skall bli mera jämställda med bostäder. Siktet bör vara inställt på att ge beräkningsmetoden den utformning som behövs för att belåningen av lokaler skall bli lika kostnadsanpassad till olika utföranden som när det gäller bostäder. De genomsnittliga överkostnaderna för lokaler bör inte vara högre än för bostäder. Vidare pekar kommittén på att fortsatt standardökning i boendet måste inriktas på boendemiljöns utformning och utrustning. Styrelsens beräkningsmetod bör liksom rekommendationerna i God Bostad därför anpassas till detta mål.

Kommittén konstaterar att när nya bygghusetypen introduceras det kan finnas behov av att göra vissa avsteg från metoden att schablonmässigt bestämma låneunderlag och pantvärde. Därför föreslås att bostadsstyrelsen ges bemyndigande att, såvitt gäller projekt med mer omfattande service och en utformning som svarar mot denna service, efter kostnadsprövning i varje särskilt fall göra avsteg från det schablonmässigt bestämda låneunderlaget och pantvärdet.

En speciell fråga är vilka beräkningsmetoder som skall tillämpas vid beräkning av låneunderlag och pantvärde för barnstugor, skolor och samlingslokaler. Beträffande barnstugor anser kommittén att bostadsstyrelsens beräkningsmetod bör användas. Vid beräkningen bör dock låneunderlaget per plats maximeras. Det statliga lånet bör vidare kunna fördjupas så att eventuella försämringar jämfört med nuvarande lånemöjligheter undviks.

Även beträffande skoldelen i integrerade anläggningar bör enligt kommitténs mening bostadsstyrelsens beräkningsmetod användas. Beräkningen bör tillgå så att pantvärdet/låneunderlaget först fastställs för hela anläggningen med hjälp av styrelsens metod. Därefter beräknas skolbyggnadsbidraget enligt skolöverstyrelsens metod och frånräknas det tidigare erhållna låneunderlaget/pantvärdet. Samma metod bör användas för att fastställa låneunderlag och pantvärde för

samlingslokaler.

Kommittén diskuterar *kapitalkostnadsvillkorens utformning* mot bakgrund av att dessa påverkar kapitalkostnadernas storlek och därmed även hyran och kostnaderna för servicen. Kommittén konstaterar att kapitalkostnadsvillkoren för flertalet lokaler är sådana att kapitalkostnaderna f. n. blir ca 70 % större de första åren än om samma kapitalkostnadsvillkor som för bostäder tillämpas. Kommittén framhåller vidare att betydande administrativa förenklingar skulle uppnås om samma kapitalkostnadsvillkor tillämpades för bostäder och lokaler.

Kommittén föreslår emellertid, med tanke på de förändringar i finansieringssystemet som kan bli följden av paritetslåneutredningen, att kapitalkostnadsvillkoren för lokaler övervägs när resultaten av utredningen föreligger. Resultatet av den tidigare nämnda inom utbildningsdepartementet pågående översynen av skolbyggnadens finansiering bör likaså inväntas. S. k. nominella kapitalkostnadsvillkor för bostadslån till lokaler bör alltså enligt kommitténs mening tills vidare tillämpas.

Kommittén diskuterar behovet av *planerings- och medelsramar* för olika ändamål. Den föreslår att särskilda investeringsramar för skolbyggnader och allmänna samlingslokaler bibehålls. En särskild investeringsram för belåning av lokaler i tidigare inte statsbelånade bostadsområden föreslås vidare. Beträffande lån till barnstugor konstaterar kommittén att dessa utgått i den omfattning som behövs för att tillgodose det dokumenterade utbyggnadsbehov som ansökningar om lån och bidrag till utbyggnad av barnstugor årligen angett. Tills vidare bör samma princip följas.

Kommittén avslutar finansieringsavsnittet med en diskussion om anspråken på resurser och medel. Kommittén konstaterar härvid att en grundläggande förutsättning för kommitténs förslag har varit att få ett bättre utnyttjande av resurser och medel som idgas i anspråk för boendeservice. Ökningen av anspråken bestäms i huvudsak av kommunala ambitioner.

I överensstämmelse med denna målsättning kommer kommitténs förslag att öka anspråken på statsmedel endast i två avseenden. Förslagen att med statliga lån belåna även skoldelen i integrerade serviceanläggningar samt nybyggnad, ombyggnad och förbättring av lokaler i äldre bostadsområden ökar medelsbehoven med ca 5 milj. kr det första budgetåret för att stiga till ca 15 milj. kr det tredje budgetåret.

Utbetalningarna från den föreslagna särskilda lånefonden beräknas till sammanlagt ca 60 milj. kr under ett första budgetår. Huvuddelen av dessa medel skall enligt förslaget överföras till fonden från befintliga anslag.

7.2.2 Remissyttranden

De av kommittén angivna *huvudmålen för finansieringssystemet* – möjlighet till samordning, begränsning av antalet stödformer och inblandade myndigheter och önskemålet att den del av boendemiljön som ligger utanför bostäderna skall ges samma betydelse som bostäderna – har vunnit stor anslutning bland remissinstanserna. Bostadsstyrelsen instämmer i de av kommittén angivna långsiktiga målen, som i vissa delar motsvarar vad styrelsen anfört i olika sammanhang. Ett angeläget mål är sålunda att byggandet av lokaler finansieras enligt en enda låneform och att till driften av vissa lokaler bör utgå bidrag som avpassas med hänsyn till verksamhetsform, personalbehov m. m. Några remissinstanser ansluter sig till huvudmålen men gör samtidigt vissa reservationer eller anser sig inte ha möjligheter att bedöma angelägenheten av de föreslagna långsiktiga åtgärderna. Bland dessa remissinstanser återfinns skolöverstyrelsen som beträffande integrerade anläggningar framhåller att man ännu saknar erfarenheter av hur förmåliga sådana anläggningar är. Frågan bör därför bli föremål för fortsatta överväganden och de praktiska erfarenheterna bör studeras noggrant. SÖ tillstyrker emellertid i princip det system för statlig finansiering som kommittén föreslår. Riksbanksfullmäktige

har uttryckt tveksamhet inför det av kommittén angivna huvudmålet att bostadskomplement skall ges samma betydelse som bostäderna. Fullmäktige anför att det sannolikt kan anföras goda motiv för att låta bostäder och boendeservice bilda en enhet ur administrativa, finansiella m. fl. synpunkter. Av samma skäl skulle emellertid ytterligare en rad, huvudsakligen kommunala, samhällsfunktioner kunna tillfogas. Den utvidgning av den prioriterade sektorn på kreditmarknaden som detta kunde innebära skulle emellertid medföra att möjligheterna att föra en konjunkturstabiliserande kreditpolitik begränsades.

Meningarna är delade beträffande kommitténs förslag att krav på möjlighet till *samordning och flexibilitet* beträffande lokalanvändning successivt bör inskrivas som förutsättning för statliga låne- och bidragsformer. Bostadsstyrelsen, som instämmer i angelägenheten av att flexibilitet genomförs i så stor utsträckning som möjligt, avstyrker att krav f. n. skall kunna ställas på flexibilitet i samband med långivningen. Tveksamma till förslaget är vidare Svenska kommunförbundet och statens planverk. Kommunförbundet kan tillstyrka att bestämmelserna utformas så att integration uppmuntras men motsätter sig en sådan utformning att låne- och bidragsbestämmelserna i själva verket kommer att hindra möjligheterna att utveckla enskilda funktioner på serviceområdet. Om bestämmelser av den innebörd, som kommittén har tänkt sig, kommer att införas måste en vid tolkning förutsättas.

Sammanläggningsdelegerade i Norrtälje och HSB har kommenterat kommitténs förslag att redan beviljade lån och bidrag inte automatiskt skall kunna återkrävas när en lokal i vissa fall tas i anspråk för annat ändamål än det ursprungligen avsedda. Båda dessa instanser delar kommitténs uppfattning. HSB föreslår därutöver att beviljat lån efter tillstyrkan av kommun skall kunna överföras på annan låntagare, om låntagaren tillför bostadsområdet en serviceaktivitet som bedöms som önskvärd.

Alla remissinstanser utom en har tillstyrkt

eller lämnat utan erinringar förslaget att *annan än kommun skall kunna motta statsbidrag till skollokaler* om kommunens fullmäktige så bestämmer. Skolöverstyrelsen som inte har något emot att skollokaler i integrerade anläggningar uppförs och ägs av bostadsföretag, finner dock ej tillräckligt starka skäl tala för att annan än kommun skall få motta statsbidrag.

Förslaget att statliga lån med villkor av samma slag som bostadslån skall utgå till *skoldelen i integrerade anläggningar* stöds av Svenska kommunförbundet, bostadsstyrelsen och många länsbostadsnämnder. Svenska byggnadsarbetareförbundet tillstyrker likaså förslaget men anser att möjligheterna att genomföra den föreslagna integreringen av servicefunktionerna torde vara sammankopplade med samhällsstorleken och befolkningstätheten runt skolanläggningen. HSB och SABO understryker behovet av en snar lösning av skolans integrering och finansiering.

Förslaget att utsträcka den statliga långivningen till *lokaler i äldre bostadsområden* har vunnit fullständig anslutning bland de remissinstanser som uttalat sig i frågan.

Angående kommitténs konkreta förslag beträffande *beräkningsregler*, dvs. att lokaler från belåningssynpunkt skall jämföras med bostäder, anför bostadsstyrelsen följande. En sådan anpassning pågår kontinuerligt eller igångsätts i den mån nya typer av lokaler faller inom bostadsmyndigheternas kompetensområde. Styrelsen kan vidare inte finna att det av kommittén föreslagna särskilda bemyndigandet, att efter kostnadsprövning i varje särskilt fall få göra avsteg från det schablonmässigt beräknade låneunderlaget och pantvärdet, är erforderligt. Styrelsen anser att de allmänna reglerna för beräkning av låneunderlag, pantvärde och kostnader redan medger styrelsen erforderlig handlingsfrihet. Styrelsen ansluter sig till förslaget att styrelsens beräkningsmetod skall användas för att bestämma låneunderlag och pantvärde för skoldelen i integrerade anläggningar och barnstugor. Däremot anser styrelsen det inte motiverat att genomföra förslagen om

maximering av låneunderlaget och särskilda fördjupningsmöjligheter beträffande barnstugor, eftersom de föreslagna reglerna avviker från både reglerna för bostäder och reglerna för andra lokaler.

Kommitténs förslag att införa en *särskild lånefond* för en långivning med villkor som för bostadslån till lokaler har mött invändningar från flertalet remissinstanser som uttalat sig i frågan. Bostadsstyrelsen anser att en särskild lånefond och en särskild låneform kommer att innebära en administrativ belastning. Styrelsen kan inte finna några olägenheter med att lånen för ifrågasvarande lokaler utgår i form av bostadslån och från lånefonden för bostadsbyggande. Styrelsen avstyrker därför kommitténs förslag och föreslår i stället att lån utgår enligt bostadslånekungörelsen och från nämnda lånefond.

Beträffande kommitténs förslag i fråga om *investerings- och medelsramar* anser bostadsstyrelsen att långivningen till samlingslokaler och barnstugor inte erfordrar någon särskild begränsande ram. För långivningen till skolor i integrerade anläggningar och till lokaler i äldre områden behövs däremot sådana ramar. Deras utformning bör i båda fallen vara densamma. Ramarna kan uttryckas i antingen kronor låneunderlag eller kvadratmeter våningsyta för lokaler i låneunderlag.

7.3 Tillämpad integrerad finansiering

Chefen för inrikesdepartementet erinrade i statsverkspropositionen år 1970 (prop. 1970:1, bil. 13, s. 215) om de svårigheter för genomförandet av integrerade serviceprojekt som har samband med de statliga finansieringsformerna, vilka inte sällan utformats med utgångspunkt i att lokalerna byggs fristående och med ett fixerat användnings sätt. Departementschefen anförde — efter en hänvisning till servicekommitténs arbete — att ett alternativ vid finansiering av skolbyggnadsdelen i en integrerad anläggning kunde vara att låta denna del innefattas i pantvärdet för bostadslån. Kungl. Maj:t skulle övergångsvis efter prövning i varje särskilt fall kunna medge en sådan vidgning av

pantvärdet.

Motsvarande problem berördes även av chefen för utbildningsdepartementet (prop. 1971:1, bil. 10, s. 234). I 1971 års statsverksproposition (prop. 1971:1, bil. 10, s. 230) anmäls vissa aktuella integrerade projekt. Departementschefen anför att det är angeläget att under pågående beredningsarbete aktuella projekt rörande integrering av bl. a. skollokaler inte hindras av utformningen av nuvarande statsbidragsbestämmelser för olika ändamål.

Bidrag för byggnadsarbeten inom skolväsendet har även behandlats under 1.6 ovan.

Bostadslån kan kombineras med invalidbostadsbidrag, anläggningsbidrag för barnstugor och bidrag ur allmänna arvsfonden. Då invalidbostadsbidrag beviljas för extra lägenhetsyta skall från låneunderlaget dras av belopp för motsvarande våningsyta. Beviljas anordningsbidrag för barnstuga eller bidrag ur arvsfonden skall ett mot bidraget svarande belopp dras av från låneunderlaget.

8.1 Demografiska noteringar

Samplingslokalstödet tillkom vid en tidpunkt då glesbygdsbefolkningen utgjorde nära hälften av landets totalbefolkning och påkallades av strävanden som hade sin rot i en tid omkring sekelskiftet då två tredjedelar av den totala folkmängden bodde i glesbygd. År 1965 hade andelen glesbygdsbefolkning gått ned till ca 23 % och sjunker fortfarande.

Befolkningsutvecklingen i glesbygd och tätorter länsvis under åren 1950–1965 framgår av tabell 16 (ur arbetsgruppens för glesbygdsfrågor skrift Glesbygd).

Fördelningen av tätorter och tätortsfolkmängd i olika storleksordning av tätorter

åren 1960 och 1965 framgår av tabell 17 (Norling och Jansson, Statistisk tidskrift 1967:3).

Från samma källa (Norling-Jansson) återges även – tabell 18 – en ranglista över folkmängden i tätortsregioner med mer än 50 000 invånare och dess förändringar under perioden 1960–1965.

I tabell 19, likaledes ur samma källa, har de starkast växande orterna grupperats i rangordning efter tillväxttakten.

Vidare bör noteras att befolkningsomflyttningarna fört med sig även en förändrad ålderssammansättning. Andelen personer över 65 år har under perioden 1960–1965 utvecklats på sätt som framgår av tabell 20.

Tabell 17. Fördelning av tätorter och tätortsfolkmängd på olika storleksklasser 1960 och 1965

Storlek, antal invånare	Antal tätorter		Folkmängd		Förändring	
	1960	1965	1960	1965	Absolut	Relativ
200– 499	883	818	281 437	269 564	– 11 873	– 4.2
500– 999	398	390	277 814	274 785	– 3 029	– 1.1
1 000– 1 999	226	230	321 587	322 960	+ 1 373	+ 0.4
2 000– 4 999	161	188	491 180	573 524	+ 82 344	+ 16.8
5 000– 9 999	69	69	476 417	473 549	– 2 868	– 0.6
10 000–19 999	38	48	542 182	661 384	+ 119 202	+ 22.0
20 000–49 999	26	33	744 239	1 003 326	+ 259 087	+ 34.8
50 000–99 999	10	10	688 948	744 298	+ 55 350	+ 8.0
100 000–	3	3	1 628 988	1 688 105	+ 59 117	+ 3.6
Totalt	1 814	1 819	5 452 792	6 011 495	+ 558 683	+ 10.3

Tabell 16 Befolkningsutvecklingen i glesbygd och tätorter länsvis 1950-1965.

Län	Folkmängd den 31 dec. 1950										Folkmängd den 1 nov. 1965									
	Procentuell förändring					1950-1960					1960-1965					1960-1965				
	Glesbygd	Tätorter	Totalt	Glesbygd	Tätorter	Totalt	Glesbygd	Tätorter	Totalt	Glesbygd	Tätorter	Totalt	Glesbygd	Tätorter	Totalt	Glesbygd	Tätorter	Totalt		
AB	89 121	1 012 251	1 101 372	- 17,6	18,3	15,4	- 12,9	9,8	8,7	64 002	1 314 395	1 378 397	64 002	1 314 395	1 378 397	64 002	1 314 395	1 378 397		
C	57 012	97 665	154 677	- 15,5	22,5	8,4	- 13,3	18,8	10,1	41 775	141 946	183 701	41 775	141 946	183 701	41 775	141 946	183 701		
D	78 770	135 286	214 056	- 16,9	20,0	6,4	- 20,7	16,3	5,7	51 956	188 546	240 502	51 956	188 546	240 502	51 956	188 546	240 502		
E	121 509	226 165	347 674	- 19,9	15,1	2,9	- 16,4	9,3	2,3	81 406	284 377	365 783	81 406	284 377	365 783	81 406	284 377	365 783		
F	98 094	173 381	271 475	- 10,9	14,2	5,1	- 12,0	10,5	3,8	76 939	218 864	295 803	76 939	218 864	295 803	76 939	218 864	295 803		
G	84 719	72 994	157 713	- 14,6	18,1	0,8	- 12,9	17,1	3,4	63 271	100 896	164 167	63 271	100 896	164 167	63 271	100 896	164 167		
H	111 735	125 112	236 847	- 18,2	15,3	- 0,5	- 15,5	9,8	± 0	77 216	158 375	235 591	77 216	158 375	235 591	77 216	158 375	235 591		
I	36 591	22 402	58 993	- 14,1	1,6	- 8,1	- 8,7	10,1	- 1,0	28 697	25 054	53 751	28 697	25 054	53 751	28 697	25 054	53 751		
K	58 435	87 700	146 135	- 10,7	5,2	- 1,1	- 15,8	14,1	3,5	43 918	105 236	149 154	43 918	105 236	149 154	43 918	105 236	149 154		
L	115 987	142 822	258 809	- 13,0	9,3	- 0,9	- 12,9	11,9	2,1	87 919	173 689	261 608	87 919	173 689	261 608	87 919	173 689	261 608		
M	129 314	453 108	582 422	- 8,1	11,9	7,5	- 13,9	11,3	6,6	102 426	564 729	667 155	102 426	564 729	667 155	102 426	564 729	667 155		
N	80 025	83 471	163 496	- 5,8	13,3	4,0	- 7,2	16,2	5,8	69 938	110 098	180 036	69 938	110 098	180 036	69 938	110 098	180 036		
O	90 515	467 030	557 545	- 13,5	17,2	12,3	- 10,5	8,6	6,4	70 077	595 332	665 409	70 077	595 332	665 409	70 077	595 332	665 409		
P	148 810	210 195	359 005	- 12,0	16,0	4,6	- 11,1	12,6	4,0	116 353	273 797	390 150	116 353	273 797	390 150	116 353	273 797	390 150		
R	137 346	111 051	248 397	- 14,4	19,2	0,4	- 22,9	15,1	2,0	102 406	152 214	254 620	102 406	152 214	254 620	102 406	152 214	254 620		
S	137 220	144 238	281 458	- 12,6	18,6	3,9	- 14,1	7,5	- 1,4	103 035	184 102	287 137	103 035	184 102	287 137	103 035	184 102	287 137		
T	81 237	165 786	247 023	- 15,1	16,6	5,7	- 16,8	8,9	2,1	57 404	210 585	267 989	57 404	210 585	267 989	57 404	210 585	267 989		
U	66 091	137 521	203 612	- 22,8	32,3	14,5	- 15,0	13,0	7,3	43 369	205 801	249 170	43 369	205 801	249 170	43 369	205 801	249 170		
W	92 187	174 909	267 096	- 15,3	18,9	7,1	- 14,7	3,6	- 1,4	66 607	215 486	282 093	66 607	215 486	282 093	66 607	215 486	282 093		
X	116 265	168 759	283 024	- 21,0	19,3	2,9	- 16,1	7,0	- 0,2	77 078	215 503	292 581	77 078	215 503	292 581	77 078	215 503	292 581		
Y	125 282	158 472	283 754	- 14,7	12,8	0,7	- 16,5	5,2	- 2,9	89 263	188 034	277 297	89 263	188 034	277 297	89 263	188 034	277 297		
Z	89 119	54 905	144 024	- 10,4	9,2	- 3,0	- 16,1	6,9	- 6,4	67 010	64 036	131 046	67 010	64 036	131 046	67 010	64 036	131 046		
AC	125 560	106 276	231 836	- 8,6	17,5	3,4	- 16,3	10,0	- 2,5	96 076	137 347	233 423	96 076	137 347	233 423	96 076	137 347	233 423		
BD	112 735	128 861	241 596	- 17,4	30,9	8,4	- 18,0	8,5	- 0,8	76 365	183 053	259 418	76 365	183 053	259 418	76 365	183 053	259 418		
Totalt	2 383 679	4 660 360	7 044 039	- 14,2	17,0	6,5	- 14,3	10,3	3,7	1 754 486	6 011 495	7 765 981	1 754 486	6 011 495	7 765 981	1 754 486	6 011 495	7 765 981		

Tabell 18. Folkmängd i tätortsregioner med mer än 50 000 invånare. Förändring 1960–1965

Tätortsregion	Folkmängd		Förändring	
	1960	1965	Absolut	Relativ
1. <i>Stockholm</i>	1 154 270	1 248 544	94 274	8,2
Huvudort	957 655	962 306	4 651	0,5
Förorter	196 615	286 238	89 623	45,6
2. <i>Göteborg</i>	500 398	548 623	48 225	9,6
Huvudort	443 674	471 619	27 945	6,3
Förorter	56 724	77 004	20 280	35,8
3. <i>Malmö</i>	326 248	369 071	42 823	13,1
Huvudort	227 625	254 180	26 555	11,7
Förorter	98 623	114 891	16 268	16,5
4. <i>Norrköping</i>	93 641	97 935	4 294	4,6
Huvudort	83 531	87 311	3 780	4,5
Förorter	10 110	10 624	514	5,1
5. <i>Västerås</i>	81 912	95 933	14 021	17,1
Huvudort	76 194	87 543	11 349	14,9
Förorter	5 718	8 390	2 672	46,7
6. <i>Hälsingborg</i>	85 681	91 995	6 314	7,4
Huvudort	75 770	78 153	2 383	3,1
Förorter	9 911	13 842	3 931	39,7
7. <i>Uppsala</i>	77 568	89 837	12 269	15,8
Huvudort	72 972	82 450	9 478	13,0
Förorter	4 596	7 387	2 791	60,7
8. <i>Borås</i>	80 251	87 109	6 858	8,5
Huvudort	64 345	69 913	5 568	8,7
Förorter	15 906	17 196	1 290	8,1
9. <i>Jönköping</i>	79 060	85 652	6 592	8,3
Huvudort	67 175	71 033	3 858	5,7
Förorter	11 885	14 619	2 734	23,0
10. <i>Örebro</i>	76 785	85 094	8 309	10,8
Huvudort	71 310	77 576	6 266	8,8
Förorter	5 475	7 518	2 043	37,3
11. <i>Linköping</i>	73 169	80 037	6 868	9,4
Huvudort	64 304	68 659	4 355	6,8
Förorter	8 865	11 378	2 513	28,3
12. <i>Eskilstuna</i>	67 687	76 191	8 504	12,6
Huvudort	53 919	59 038	5 119	9,5
Förorter	13 768	17 153	3 385	24,6
13. <i>Sundsvall</i>	69 015	76 187	7 172	10,4
Huvudort	41 879	46 406	4 527	10,8
Förorter	27 136	29 781	2 645	9,7
14. <i>Gävle</i>	70 812	75 903	5 091	7,2
Huvudort	59 005	62 622	3 617	6,1
Förorter	11 807	13 281	1 474	12,5
15. <i>Borlänge</i>	60 308	64 809	4 501	7,5
Huvudort	30 006	32 567	2 561	8,5
Förorter	30 302	32 242	1 940	6,4
16. <i>Karlstad</i>	54 261	60 650	6 389	11,8
Huvudort	42 710	47 955	5 245	12,3
Förorter	11 551	12 695	1 144	9,9
17. <i>Trollhättan</i>	53 352	59 834	6 482	12,1
Huvudort	30 613	35 545	4 932	16,1
Förorter	22 739	24 289	1 550	6,8
<i>Samtliga</i>	3 004 418	3 293 404	288 986	9,6
Huvudorter	2 462 687	2 594 876	132 189	5,4
Förorter	541 731	698 528	156 797	28,9
% av rikets tätortsbefolkning	55,1	54,8		
Varav huvudorter	45,2	43,2		
Varav förorter	9,9	11,6		

Tabell 19 De snabbast växande tätorterna 1960–1965

Ökning över 100 % Alla storleksklasser			
Tätort	Län	Inv. 1965	Ökning %
Märsta	B	10 372	260
Hökåsen	U	1 280	251
Tappström	B	1 111	224
Fittja	B	2 403	204
Höllviksnäs	M	1 593	167
Stenungsund	O	5 186	166
Bro	C	1 542	157
Tallboda	E	796	154
Kungsängen	C	2 216	150
Degerången	BD	585	149
Ösmo	B	1 483	142
Jakobsberg	B	19 120	126
Påarp	M	1 052	123
Häljarp	M	1 125	117
Brunna	C	445	115
Berga	D	975	114
Glöstorps	O	2 031	109
Uppåkra	M	724	105
Bjärred	M	1 754	103
Viken	M	1 664	101
Agnesberg	P	1 461	101

Ökning 50–99 %
Tätorter över 1 000 inv. 1960

Tätort	Län	Inv. 1965	Ökning %
Kallhäll	B	10 186	95
Handen	B	23 425	94
Lindome	N	2 097	89
Staffanstorps	M	3 030	84
Åkersberga	B	6 444	80
Skultorps	R	2 540	80
Bälsta	C	2 519	79
Västerhaninge	B	8 426	76
Upplands Väsby	B	8 647	72
Källered	O	2 328	69
Dalby	M	2 406	65
Mörnum	K	3 261	64
Knivsta	B	2 509	64
Floda	P	2 474	63
Askim	O	4 538	58
Bergnäset	BD	3 186	57
Tumba	B	10 200	54

Ökning 15–49 %
Tätorter över 10 000 inv. 1960

Tätort	Län	Inv. 1965	Ökning %
Roslags-Näsby	B	30 264	39
Sollentuna	B	28 534	34
Södertälje	B	44 362	32
Växjö	G	29 354	29
Mariestad	R	13 956	28
Skellefteå	AC	23 899	27
Finspång	E	14 420	27
Umeå	AC	39 889	23
Nyköping	D	21 315	22
Enköping	C	15 392	22
Hallstahammar	U	12 358	22
Värnamo	F	13 173	21
Hofors	X	12 063	19
Hässleholm	L	15 772	18
Lidingö	B	27 297	16
Västerås	U	87 543	15
Katrineholm	D	21 934	15
Köping	U	19 273	15

Tabell 20 Andelen personer över 65 år i tätort respektive glesbygd 1960 och 1965

År	Tätort	Glesbygd
1960	10,8 %	15,1 %
1965	11,6 %	17,4 %

8.2 Regional planering och fördelning

8.2.1 Allmänt

Fördelningsplaneringen i stort har fått uttryck i bl. a. statsmakternas regionalpolitiska beslut och cirkuläret till statsmyndigheterna (SFS 1969:438) om beaktande av den regionalpolitiska utvecklingsplaneringen vid beslut om lokalisering m. m. I cirkuläret anbefalls samtliga statsmyndigheter att vid beslut som rör lokalisering av offentliga investeringar eller som på annat sätt har betydelse för den regionala utvecklingen beakta det prognosmaterial m. m. som utarbetats inom länsplanering 1967 samt vad Kungl. Maj:t och riksdagen i anslutning därtill uttalat (materialet sammanfattat i SOU 1969:27).

Länsplanering 1967 redovisades för 1969 års riksdag (prop. 1969:1, bil. 13 s. 92–147, SU 57). I samband härmed antogs vissa grundsatsar för utformningen av regionalpolitiska målsättningar, som innefattar bl. a. strävan att dämpa tillväxttakten i storstadsområdena och som alternativ till dessa bygga ut ett antal växtkraftiga stadsregioner, att satsa på områden som bedömdes spontant kunna utvecklas så att de fick en differentierad arbetsmarknad och att i varje län satsa på minst en region med framtida spontan tillväxtkraft.

Länsplanering 1967 kunde inte föras fram till konkreta regionalpolitiska handlingsprogram. Genom beslut den 28 mars 1969 uppdrog Kungl. Maj:t åt länsstyrelserna att försöksvis i samverkan med kommunerna utarbeta sådana program för länen (länsprogram 1970). Enligt meddelade anvisningar skall handlingsprogrammen – med sikte såvitt möjligt på tiden fram till år 1980 – redovisa dels behovet av sysselsättningspolitiska åtgärder, dels behovet av åtgärder av annan art för att trygga goda levnadsförhållanden i områden där en långsiktig bedömning ger vid handen att en negativ utveckling är ofrånkomlig, dels den regionala fördelningen av investeringsbehoven inom den offentliga sektorn. Handlingsprogrammen skall mynna ut i en prioritering av insatsbehoven mellan olika kommunblock.

I proposition 1970:75 angavs ytterligare allmänna riktlinjer för planerings- och programarbetet. Dessa riktlinjer, som godkändes av riksdagen, innebär att ett landsomfattande regionalt handlingsprogram – med länsprogrammen som grund – skall utarbetas. Detta hela landet omfattande program förutsätts vara så konkret att det kan tjäna som vägledning för den regionala politiken. Å andra sidan får programmet inte vara så detaljerat att det utesluter handlingsfrihet på regional och kommunal nivå. För att kunna förena dessa krav bör programmet ange de ramar inom vilka länsorganen har att arbeta samtidigt som det innehåller tillräckliga preciseringar för att uppnå en enhetlig regionalpolitik i hela landet. Definitiva pro-

gram har getts in till inrikesdepartementet under hösten 1971.

Den regionala utvecklingsplaneringen är inte avslutad härmed utan avses vara en rullande verksamhet. Avsikten är att genomföra en ny länsplaneringsomgång åren 1972–1973.

I statsmakternas regionalpolitiska beslut har även ingått bedömningar om grunderna för en utklassificering. Ett förslag i sådan riktning har lagts fram av gruppen för regional utvecklingsplanering i form av en skiss till klassificeringssystem.

Avsikten är att ett regionalt utvecklingsprogram för hela landet skall utformas och föreläggas 1972 års höstriktdag.

I sammanhanget bör erinras om pågående försöksverksamhet med kommunalekonomisk långtidsplanering (KELP). Denna har till syfte att kartlägga kommunernas ekonomiska långtidsplanering på både drifts- och investeringssidan. Arbetet, som sedan år 1968 har letts av beredningen för regional planering, bedrevs till en början i begränsad omfattning. Under år 1969 gjordes en enkät samt två tilläggsundersökningar bland ca 500 kommuner. Resultatet av KELP 69 är utförligt refererat i bilaga (SOU 1971:13) till 1970 års långtidsutredning. En ny omfattande försöksomgång pågår f. n. (KELP 70) i inrikesdepartementets regi.

Härtill an knyter även den planering som innefattas i de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen (kk 1962:655, ändrad 1967:311) och som syftar till att främja att bostadsbyggandet genomförs och främjas på ett ändamålsenligt sätt.

Kommunala bostadsbyggnadsprogram skall upprättas årligen och avse de närmaste fem åren. I dessa program skall kommunerna klarlägga behovet av bostadsbyggande under programperioden och det byggande som med hänsyn till kommunens resurser och betingelser i övrigt är möjligt att genomföra. Programmet blir ett kommunalt handlingsprogram på bostadsområdet. Programmen redovisas till de statliga bostadsmyndigheterna, där de kan ligga till grund för bl. a. fördelning av låneramar i anslutning till den

regionala länsplaneringen.

Genom statsmakternas beslut om bostadsbyggnadsplan och låneramar för statliga lån och fördelningen därav på län, kommunblock och kommun möjliggörs en långsiktig planering av bostadsbyggandet. Igångsättningen av de enskilda projekten avses styras med hänsyn till den särskilda regionala sysselsättningsplaneringen så att jämn sysselsättning erhålls och besked om igångsättningstidpunkt kan lämnas i god tid före byggstarten.

8.2.2 Samlingslokaler

Bostadskollektiva kommittén betonade det kommunala ansvaret för lokalfrågornas lösende och angav vissa riktlinjer för kommunernas handlande. Tillgång på och behov av lokaler borde inventeras med särskild hänsyn till samordningsmöjligheterna. Behovet av lokaler måste beaktas redan vid bebyggelseplaneringen och vid projektering av byggen. Kommittén erinrade om den roll som kommunerna i det senare hänseendet kunde spela såsom förmedlingsorgan för de statliga bostadskrediterna.

Vissa delar av samlingslokalerna och viss verksamhet har betydelse även utöver kommungränserna, även om detta förhållande minskats av kommunsammanläggningarna. I ett enkätsvar till den särskilda utredningsmannen (SOU 1955:39, s. 23) anförde länsstyrelsen i Jämtlands län, med hänvisning till den begränsade medeltillgången, att en inventering borde ske av förekomsten och beskaffenheten av befintliga samlingslokaler inom kommunerna i respektive län. I samband med inventeringen borde behovet av statliga stödåtgärder klarläggas.

Samlingslokalbyggandets regionala fördelning och planering har hittills inte varit reglerad av annan föreskrift än i det nämnda 1969 års cirkulär. De lokala initiativen har, som framgår av *bilaga 9*, också varit mycket ojämnt fördelade. Hittills har de mindre orterna med ett mera sammanhållet och överblickbart föreningsliv kommit i förgrunden. De sista åren har dock kunnat iakttas en

tendens med ökande ansökningar för större projekt i inflyttningssorterna – dock inte de tre storstäderna.

På utredningens begäran har initierats ett inarbetande i länsstyrelsernas regionala handläggningsprogram – länsprogram 1970 – av uppgifter om planerat byggande av samlingslokaler i länen under prognosperioden för de sex åren 1970–1975. De inkomna uppgifterna utvisar i huvudsak följande:

Tabell 21. Planerat byggande av samlingslokaler enligt länsprogram 1970

- AB: Kommunerna – där Stockholms stad inte återfinns – redovisar investeringsbehov om ca 32,9 milj. kr, vilket uppges till övervägande del avse bibliotek.
- C: 2 ombyggnadsprojekt om sammanlagt 950 000 kr.
- D: 1 projekt för 800 000 kr att uppföras 1973–74.
- E: Investeringsbehoven för samlingslokaler, museer, konserthus och bibliotek uppges till ca 51 milj. kr. Därav synes ett projekt för ca 6 milj. kr avse samlingslokal i traditionell mening.
- F: 11 projekt med en investeringskostnad om 23,9 milj. kr.
- G: 4 projekt om drygt 8 milj. kr redovisas. Häre ingår ett "servicehus" för 1,5 milj. kr.
- H: 5 projekt om ca 3,3 milj. kr redovisas.
- I: Inga egentliga samlingslokaler redovisas som planerade.
- K: Investeringar i tre projekt för ca 7,8 milj. kr – varav ett drar ca 6,6 milj. kr – redovisas. Enligt länsstyrelsen är tillgången på samlingslokaler relativt god i samtliga kommunblock.
- L: 11 projekt för ca 1,1 milj. kr redovisas.
- M: 7 kommunala projekt med en byggnadskostnad av 4,2 milj. kr tas upp.
- N: 3 projekt för ca 2,1 milj. kr.
- O: Inga investeringsbehov har redovisats.
- P: 4 projekt för ca 27,8 milj. kr. Därav faller 22 milj. kr på ett projekterat "kulturhus".

- R: 9 projekt för ca 3,6 milj. kr.
 S: 4 projekt för ca 19,75 milj. kr, därav 2 allmänna samlingslokaler för 3,5 milj. kr och 2 stadsbibliotek för 16,25 milj. kr.
 T: 3 projekt i Örebroblocket för ca 1,9 milj. kr.
 U: 5 projekt för ca 14,6 milj. kr. Därav avser ca 7,6 milj. kr tillbyggnad av stifts- och landsbibliotek.
 W: 3 projekt om ca 2 milj. kr. Länsstyrelsen konstaterar ett behov av ökat samlingslokalbyggande i hela länet.
 X: 2 projekt för 855 000 kr.
 Y: 3 projekt för ca 3,8 milj. kr. I ett av projekten, med en beräknad kostnad av ca 3,2 milj. kr, ingår dock även andra centrumlokaler.
 Z: 3 projekt för 2,1 milj. kr. Länsstyrelsen ifrågasätter dock ur regionalpolitisk synpunkt lämpligheten av investeringar i 2 projekt för 2 milj. kr.
 AC: 2 projekt för ca 1,1 milj. kr synes vara traditionella samlingslokaler. Härtill redovisas ett ungdomslokalbehov för ca 4,5 milj. kr.
 BD: Minst 6 projekt för ca 19,1 milj. kr.

Flera länsstyrelser stryker under att endast byggande i kommunal regi tagits med och att i flera fall låga siffror kan förklaras med ökande projektering för samordning med bl. a. skolbyggandet. Uppenbarligen har i de flesta fall skilda utgångspunkter använts för bedömningarna. Länsstyrelsen i Hallands län påpekar att uppgifterna i KELP- och RUPRO-blanketterna inte medger en bedömning av samplanerade projekt. Det för sex år redovisade totalbehovet om närmare 220 milj. kr får därför endast anses redovisa en mycket grov tendens i den kommunala planeringen. Bl. a. saknas uppgifter från de tre storstadskommunerna.

Slutligen bör även i detta sammanhang hänvisas till vad som nedan anförs om byggplaneringsutredningens förslag, avsett att tillgodose även krav på regional investeringsfördelning.

8.3 Konjunktur- och säsongstyrning

Omfattningen av det totala samlingslokalbyggandet styrs genom de ramar för långivningen som fastställs av statsmakterna, genom byggnadsregleringen och genom investeringsavgifter. Härtill kommer möjligheterna att uppföra även samlingslokaler som beredskapsarbeten. Byggnadsreglering och investeringsavgifter har för budgetåren 1966/67 och 1967/68 medfört att av låneramen på för vardera budgetåret om 10 milj. kr endast ca 7,3 resp. 6,4 milj. kr kunnat utnyttjas. Å andra sidan har, som i annat sammanhang visats, under de första åtta månaderna år 1971 lämnats statsbidrag för utförande av samlingslokaler som beredskapsarbete med inte mindre än 7,7 milj. kr, varav närmare 5 milj. kr faller på fem projekt i Västerbottens och Norrbottens län.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i fråga om bidrag för uppförande av samlingslokaler som beredskapsarbete regelmässigt begärt yttranden från samlingslokalnämnden. Något avstyrkande yttrande uppges inte ha förekommit.

Kungl. Maj:t synes inte ha utnyttjat sin beslutanderätt i låneärenden till att omprioritera eller tidsmässigt förskjuta samlingslokalbyggandet. Lån har regelmässigt beviljats efterhand som låneansökningen tillstyrkts av samlingslokalnämnden. Nämnden å sin sida torde inte ha anlagt andra synpunkter än behovsmässiga i sin interna planering. Konjunktur- och säsongstyrningen har sålunda skett genom byggnadsregleringen — helt sedan krav på igångsättningstillstånd infördes i hela landet år 1966.

Lagen om igångsättningstillstånd (1965: 809) sammanför i en grupp ”byggande som helt eller till huvudsaklig del inrymmer kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler”. Denna gruppindelning återverkar även på den statistiska redovisningen av de projekt som provas för igångsättningstillstånd. Vid en av utredningen initierad särredovisning av den 1 november 1969 ej avgjorda ärenden, inklusive bordlagda, visade det sig att av det totalt under denna grupp

angivna kostnadsbeloppet ca 25 milj. kr hänförde sig till sådana lokaler för vilka samlingslokallån kanske varit eller kunnat bli aktuella.

Även det kommunala samlingslokalbygget styrs genom byggnadsregleringen. Byggplaneringsutredningen (SOU 1970:33) föreslog bl. a. — på längre sikt — ramar till ledning för konjunkturstyrning av de kommunala byggnadsinvesteringarna. Dessa ramar skulle delas upp på olika objekttyper, med bl. a. en ram för samlingslokaler, kyrkor, teatrar och idrottsanläggningar. I denna särskilda ram skulle inte enbart kommunala utan även enskilda projekt gå in. Enligt förslaget skulle minimiramar för tvåårsperioder fastställas och fördelas på projekt genom förhandsbesked. Avsikten var att därmed underlätta den långsiktiga planeringen. I fråga om skolor, sjukhus och åldersdomshem avsågs fördelningen på enskilda projekt som hittills ske centralt medan ramarna i övrigt skulle fördelas på län centralt och därefter på kommuner och objekt av en länsmyndighet. Länsstyrelsens allmänna bedömning och regionala planering skulle ligga till grund för fördelningsbesluten. Länsarbetsnämnderna skulle besluta om byggnadstillstånd.

Lagen om igångsättningstillstånd ersätts fr. o. m. den 1 januari 1972 av lag om byggnadstillstånd m. m. (1971:1204, prop. 1971:177, InU 38), med stöd av vilken utfärdats kk om byggnadstillstånd (1971:1205). Kungörelsen sammanför till en grupp som förut kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler, för vilka byggnadstillstånd krävs. Enligt lagen prövas frågan om byggnadstillstånd av Kungl. Maj:t om kostnaden uppgår till minst 3 milj. kr och eljest av arbetsmarknadsmyndigheterna. Det uttalas i propositionen att även regional styrning skall vara ett av målen för regleringen.

Ett förslag till nya regler om styrning av lokalbygget har lagts fram av delegationen för bostadsfinansiering och har refererats under 3.15 ovan.

8.4 Sektorsplanering

Samlingslokalnämnden har för sin del inte gett uttryck åt några särskilda planeringsprinciper utöver den praxis som utbildat sig att fördela tillgänglig låneram mellan kommunerna och respektive riksorganisations medlemmar. Denna fördelning, som realiter närmast torde vara att uppfatta som en överenskommelse mellan riksorganisationerna, har inte getts bindande verkan. Avsteg från en vid budgetårets början gjord fördelning har regelmässigt gjorts när en allmän behovsprövning påkallat detta. Den reella prioriteringen mellan anspråk på lånemedel får likaledes anses i allt väsentligt ligga i underhandsöverenskommelser mellan de tre riksorganisationerna om vilka låneansökningar som skall föras fram för prövning i samlingslokalnämnden.

8.5 Planeringsnormer

Dävarande Stockholms stads generalplaneberednings kansli har sammanställt faktiskt använda planeringsnormer även på samlingslokalsidan. En preliminär redovisning — utan ställningstagande från kansliets sida — har publicerats i beredningens meddelande nr 2 i maj 1969.

Stockholms kommunstyrelsens utredningskommitté har i utredningen Samlingslokaler i juli 1971 lagt fram förslag till lokaln timer. Normerna utgår från en stadsdel med 10 000 invånare, såsom varande en från 1950-talet vanlig stadsdelstyp. Fritidslokalutbudet kan från denna utgångspunkt anpassas till större och mindre stadsdelstyper.

Till planeringsnormerna knyter delvis an kommunala normer för lokalbidrag. Sådana normer har i april 1970 redovisats av statens ungdomsråd i publicerat koncept till arbetsgruppen Ungdom och miljö's slutliga arbete.

9.1 Allmänt

För husbyggandet gäller primärt byggnadsstadgan med bl. a. generella krav på säkerhet, hygien och komfort samt Svensk Byggnorm 67 (SBN 67) jämte supplement som utgör tillämpningsbestämmelser till byggnadsstadgan. Förutom vad som är allmänt giltigt för byggandet bör för samlingslokalernas del noteras den fr. o. m. den 1.1.1971 gällande förordningen om förevisning av brandfarlig biograffilm (kk 1970:113).

De samhälleliga bestämmelserna om normer för husbyggandet och däri åberopade andra normer återfinns i ca 400 publikationer. Uppgifter om normerna återfinns i publikationen *Byggnormförteckning*, som fortlöpande kompletteras.

Användningen av svensk standard regleras bl. a. av kk 1967:558 enligt vilken "statlig myndighet skall verka för att svensk standard tillämpas i den mån rationaliseringen inom byggnadsverksamheten främjas därigenom". Planverket har att följa utvecklingen på området. Bostadsstyrelsen har föreskrivit vissa standarder som lånevillkor. Byggnadsstyrelsen har angett att vissa standarder skall föreskrivas vid projektering av byggnader för statens räkning. För t. ex. skolor finns f. n. lämpliga standarder endast i begränsad omfattning.

Under hand åberopas viss inte fastlagd standard — så t. ex. beträffande scenutrymmen m. m.

Behovsnormerna har berörts i samband med planeringsfrågorna.

9.2 Handikappfrågor

Enligt byggnadsstadgans § 42 a skall de utrymmen i byggnad till vilka allmänheten äger tillträde eller som utgör arbetslokal i skäligen omfattning utformas så att de blir tillgängliga för och kan nyttjas av personer med nedsatt rörelseförmåga och även med nedsatt orienteringsförmåga. Bestämmelserna är direkt tillämpliga på samlingslokaler med biutrymmen, inklusive arbetslokaler. Närmare föreskrifter och anvisningar meddelas av statens planverk, senast i publikation nr 24 *Handikappbyggnormer*. Ett utkast till nytryck därav har nyligen remissbehandlats.

Regleringen omfattar nybyggnader. Det har inte ansetts möjligt vare sig från arbets- eller kostnadssynpunkt att införa en allmän skyldighet att ändra redan färdigställda byggnader.

Bestämmelserna innebär i huvudsak följande. Minst en förflyttningssväg utformas för rörelsehindrade eller personer med nedsatt orienteringsförmåga. Detta gäller såväl på tomt som entré, förflyttning inom byggnad, trappa, hiss o. d. När kapprum anordnas för besökare skall minst en kapphylla utformas så att den kan nyttjas av personer med nedsatt rörelseförmåga. Detsamma bör i erforderlig utsträckning gälla även telefonhytt.

I anslutning härtill har i olika sammanhang framhållits vikten av att lämpliga parkeringsplatser finns, att biljettkassor anpassas till de särskilda kraven, att det finns plats för rullstolar bland sittplatserna och att inte bara publikväg utan även väg till podium och scen görs användbara. Allmän information bör finnas samlad till en plats vid entrén. Vidare har för de synskadades del poängterats behovet av att med lätt iakttagbara färg- eller mönsterskillnader göra nivå- och lutningsförändringar lätt iakttagbara och att reliefskyltar sätts upp. Slutligen har för de hörselskadades del förts fram krav på hörselslingor i samlings- och sammanträdeslokaler.

Handikappinstitutet har bland sina uppgifter tagit upp att söka förse myndigheter m. fl. med material i handikappfrågor. Inom institutets tekniska avdelning byggs upp en sektion för bostads- och samhällsplanering. Bland dess avsedda uppgifter ingår att ge en konsultationsservice och vidare även information till länsbostadsnämnder och kommuner. Resultaten av institutets undersökningar, omfattande bl. a. stadsmiljö- och bostadsdetaljer, tätortsplanering samt planering av idrotts- och friluftsanläggningar publiceras i skriftserien Rapport.

De olika handikapporganisationerna har i skilda sammanhang kunnat ställa expertis till förfogande och lämna information.

Såväl nu gällande utgåva av God bostad som föreliggande utkast till en ny utgåva innehåller rekommendationer på handikappområdet som till vissa delar kan överföras på samlingslokalsektorn.

10.1 *Beskattningen av statliga och kommunala bidrag*

Beskattningen av statliga och kommunala bidrag grundar sig i allmänhet inte på direkta lagföreskrifter utan på praxis. Man brukar i allmänhet skilja mellan bidrag till näringsidkare för hans näring och bidrag av personlig art. Bidrag till näringsidkare betraktas vanligen som skattepliktig intäkt om det utges för understödjande av den verksamhet varom fråga är. Ibland kan ett bidrag vara så konstruerat att det inte gärna kan anses som en intäkt i vanlig mening. Detta gäller exempelvis bidrag till vissa anläggningar eller kostnader. I sådana fall brukar bidraget i allmänhet bedömas som ett kostnadsbidrag som vid beräkning av mottagarens inkomst av förvärvskällan dras från de avdragsgilla kostnaderna i denna. Så har i praxis förfarits med s. k. stödlån och bostadsförbättringsbidrag. På samma sätt torde bidrag för anskaffande av tillgångar för stadigvarande bruk, exempelvis byggnader, inte bedömas som intäkt, medan å andra sidan avdrag för värdeminskning på tillgångarna torde kunna erhållas endast till den del bidraget inte täcker anskaffningskostnaden för dessa.

Ett bidrag kan lämnas i form av lån. Därvid uppstår naturligt nog inga särskilda skattemässiga problem om lånet återbetalas. Om lånet däremot efterskänks kan skattepliktig intäkt uppkomma. I detta fall torde låntagaren regelmässigt ha åtnjutit avdrag för

i vart fall huvudparten av kostnaderna för projektet och till den del lånedlen använts för kostnader som varit avdragsgilla vid inkomsttaxeringen utgör det efterskänkta lånebeloppet skattepliktig intäkt för mottagaren.

Bidrag till samlingslokalförening har av regeringsrätten bedömts som skattepliktig intäkt om bidraget utgått till föreningens verksamhet och varit avsett att täcka avdragsgilla kostnader i denna verksamhet. I andra fall har utgången blivit den motsatta.

10.2 *Garantiskatt m. m.*

Enligt 5 § 1 mom. kommunalskattelagen (KL) är från skatteplikt för garantibelopp för fastighet undantagna bl. a. nykterhetsföreningars byggnader. Som förutsättning för skattefrihet gäller att byggnaden är avsedd för den verksamhet föreningen bedriver i sin egenskap av nykterhetsförening. Om fastigheten också används för industriellt eller därmed jämförligt ändamål eller mot vederlag upplåts till annan för begagnande föreligger skatteplikt för däremot svarande del av fastighetens värde.

Befrielse från skyldighet att erlägga skatt på garantibelopp för fastighet eller del därav medför p. g. a. stadgande i 54 § KL och 7 § förordningen om statlig inkomstskatt automatiskt motsvarande frihet från skatteplikt för inkomst av fastigheten.

1961 års fastighetstaxeringsutredning föreslog i ett i september 1968 avlämnat betänkande bl. a. att från skatteplikt enligt 5 § 1 mom. KL skulle undantas också byggnader inrymmande allmänna samlingslokaler och tillhöriga folketshusföreningar, bygdegårdsföreningar eller andra liknande sammanslutningar, vilka hade till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla sådana lokaler.

Vid remissbehandlingen av fastighetstaxeringsutredningens förslag uppgav bl. a. Folketshusföreningarnas riksorganisation att flertalet folketshusföreningar skulle komma att förlora på den föreslagna skattefriheten, eftersom denna innebar att förluster på samlingslokalverksamheten inte fick dras av från vinsterna på de kommersiellt bedrivna rörelsegrenarna. Följden skulle för många föreningar bli att de redovisade en förlust på den totala verksamheten men ändå blev skattskyldiga för en avskild rörelsevinst.

10.3 Statlig inkomstskatt m. m.

Enligt 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt utgör den statliga inkomstskatten för aktiebolag 40 % och för ekonomiska föreningar 32 % av den beskattningsbara inkomsten. Före 1949 års taxering var skattesatsen för såväl aktiebolag som ekonomiska föreningar 32 %. I prop. 1947:212 föreslogs en höjning av skattesatsen för såväl aktiebolag som ekonomiska föreningar från 32 till 40 %. Bevillningsutskottet förordade emellertid (BeU 1947:50) att skattesatsen för de ekonomiska föreningarna bibehölls vid 32 %, och motiverade detta bl. a. med att många av de ekonomiska föreningarna inte hade till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Särskilt med tanke på sådana fall ansåg utskottet det önskvärt, att en något lägre skattesats fastställdes för de ekonomiska föreningarna än för aktiebolagen. Visserligen kunde praktiska skäl tala för att skattesatsen bestämdes lika för de båda kategorierna. En viss risk kunde annars finnas för att aktiebolag kunde komma att ombildas till ekonomiska föreningar uteslu-

tande i syfte att erhålla en lindrigare beskattning. Även vid nystartande kunde skattesympunkter bli avgörande för valet av företagsform. Utskottet fann dock, att dessa sympunkter vägde mindre tungt än önskemålet om att bibehålla skattesatsen vid 32 % för föreningarna. Riksdagen godkände utskottets hemställan.

För ideella föreningar utgör den statliga inkomstskatten 15 % av den beskattningsbara inkomsten. I detta sammanhang förtjänar påpekas att riksdagen år 1965 (BeU 1965:23; rskr 213) begärde en utredning rörande de ideella föreningarnas beskattning. Denna begäran föranleddes av ett motionsyrkande av innebörd att handikapporganisationer och därmed likställda föreningar skulle jämföras med idrottsföreningar — dessa har sedan 1948 enligt särskilda bestämmelser i anvisningarna till 29 och 36 §§ KL möjlighet att från bruttointäkt av idrottstävlingar och liknande dra av alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande, alltså även utgifter som endast indirekt eller delvis haft samband med verksamheten. I sitt förenämnda betänkande framhöll bevillningsutskottet bl. a. följande:

Utskottet anser emellertid denna fråga vara av större principiell betydelse. För alla de ideella föreningar, som främjar allmännyttiga ändamål av skilda slag, måste det framstå som en egendomlighet att särskilt för idrottsorganisationerna tillskapats en möjlighet att vid beräkning av rörelseinkomst göra avdrag också för sådana kostnader som främjar organisationernas ideella syften. Även med beaktande av att ideella föreningar redan nu kommer i åtnjutande av viss lindring i beskattningen har den skatt som dessa skall erlagga självfallet betydelse åtminstone från den enskilda föreningens synpunkt. Enligt utskottets mening är det önskvärt, att de ideella föreningarna såvitt möjligt blir föremål för en enhetlig skatterättslig behandling. Utskottet förordar därför en omprövning av gällande bestämmelser angående de ideella föreningarnas beskattning över huvud taget.

År 1970 har riksdagen med anledning av motioner i samma ämne vidhållit sitt tidigare utredningskrav (BeU 1970:28).

Kommuner har enligt 53 § KL att betala kommunal inkomstskatt för inkomst av fastighet och av rörelse men är enligt 7 § förordningen om statlig inkomstskatt frikallad från skattskyldighet till statlig inkomstskatt.

För fastighet tillhörig bostadsförening, bostadsaktiebolag eller allmännyttigt bostadsföretag har fr. o. m. 1955 års taxering gällt en schablonbeskattning innebärande att som intäkt skall tas upp ett belopp, för helt år räknat, av tre procent av fastighetens taxeringsvärde under beskattningsåret.

10.4 Den kommunala skatteutjämningen

Enligt förordningen (1965:268) om skatteutjämning (ändr. 1970:341) utgår statsbidrag till kommunerna i syfte att åstadkomma en skatteutjämnande effekt dem emellan. Skatteutjämningsbidrag utgår dels vid brist på skattekraft till landskommuner, köpingar, städer, landstingskommuner och kyrkliga kommunenheter, då skattekraften, dvs. skatteunderlaget per invånare, understiger en viss nivå, dels vid hög utdebitering till landskommuner, köpingar och städer, då den sammanlagda kommunala utdebiteringen överstiger medelutdebiteringen i riket. Härutöver kan extra skatteutjämningsbidrag beviljas om särskilda skäl föreligger.

Vid brist på skattekraft erhåller kommun ett tillskott av skatteunderlag, som varierar med hänsyn till kommunernas geografiska läge.

Bidrag utgår med det belopp, som erhålles när tillskott av skatteunderlag enligt ovan multipliceras med den utdebiteringssats, som kommunen fastställt för bidragsåret.

För landstingskommun gäller dessutom den särskilda garantin att tillskottet av skatteunderlag inte skall understiga vad landstingskommunen för år 1965 har uppburit i tillskjutet skatteunderlag enligt tidigare bestämmelser om skatteersättning.

Om den sammanlagda utdebiteringen för allmän kommunalskatt i kommunen understiger medelutdebiteringen, skall de procenttal som gäller inom de olika skattekraftsom-

rådena reduceras. Bidraget utgår med ett belopp som motsvarar produkten av skatteunderlagstillskottet och kommunens utdebiteringssats för bidragsåret.

Skatteutjämningsbidrag vid hög utdebitering beräknas på så sätt att kommunens hela skatteunderlag (inkl. ev. tillskott) multipliceras med en viss procent av den del av den totala utdebiteringen, som överstiger medelutdebiteringen i riket.

Extra skatteutjämningsbidrag utgår i form av vanliga extra bidrag och s. k. stimulansbidrag. Vanliga extra bidrag utgår i vissa fall till kommuner där den ordinarie bidragsgivningen är otillräcklig. Syftet med stimulansbidrag är att stimulera till frivilliga kommunsammanläggningar. Dessa bidrag utgår i sådana fall där sammanläggning av kommuner leder till en inte oväsentlig minskning av den ordinarie bidragsgivningen.

Övergångsbidrag utgår i syfte att begränsa utdebiteringshöjning för delar av kommun i samband med kommunsammanläggningar. Bidraget kommer invånarna i viss del av den sammanlagda kommunen till godo. Bidraget utgår i regel under en femårsperiod, varvid bidraget successivt minskar.

De ordinarie skatteutjämningsbidragen fastställs av länsstyrelsen under året före det år som bidragen skall utbetalas till kommunerna. Storleken av dessa bidrag är, såvitt gäller bidrag vid brist på skattekraft, beroende av de utdebiteringssatser som har beslutats av kommunerna för det kommande året. Övergångsbidrag och extra bidrag fastställs av Kungl. Maj:t efter ansökan och prövning i varje särskilt fall.

De totala skatteutjämningsbidragen för åren 1966–1971 framgår av tabell 22. I beloppen ingår ej övergångsbidrag.

Tabell 22. Skatteutjämningsbidrag 1966–1971 (milj. kr.)

	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Kommuner	635	701	797	891	966	1 108
Församlingar	62	64	70	75	81	84
Landsting	355	392	440	494	561	589
	1 052	1 157	1 307	1 460	1 608	1 781

Skatteutjämningsbidragen för år 1971 fördelar sig på län och invånare enligt tabell 23.

Reglerna om skatteutjämningsbidrag till kommunerna är f. n. föremål för översyn inom skatteutjämningsrevisionen (1971:59). Denna skall enligt utredningsdirektiven ha som målsättning att med bevarande av det nuvarande systemets principiella uppbyggnad – innefattande enkelhet och lättillämplighet – uppnå en bättre och rättvisare utjämning av det kommunala skattetrycket i olika delar av landet.

Tabell 23. Skatteutjämningsbidragen för år 1971 fördelade på län och invånare

Län	Milj. kr.	Kr./inv.
Stockholms	29,1	20
Uppsala	28,6	142
Södermanlands	33,3	135
Östergötlands	60,0	160
Jönköpings	62,7	205
Kronobergs	46,4	280
Kalmar	89,2	369
Gotlands	35,4	654
Blekinge	40,1	263
Kristianstads	49,7	187
Malmöhus	34,7	49
Hallands	38,2	197
Göteborg och Bohus	56,1	80
Älvsborgs	70,1	175
Skaraborgs	69,4	271
Värmlands	93,6	328
Örebro	54,3	197
Västmanlands	35,8	137
Kopparbergs	69,4	249
Gävleborgs	114,9	392
Västernorrlands	167,4	611
Jämtlands	108,8	862
Västerbottens	162,8	696
Norrbottnens	230,9	899
	1 780,9	222

11.1 *Ramen för prövningen*

Utredningsuppdraget avser statens ekonomiska stöd till allmänna samlingslokaler. Huvuduppgifterna har varit att

1. granska resultatena och erfarenheterna av den särskilda stödformen med rekonstruktionsbidrag och att pröva hur det statliga stödet till befintliga lokaler i fortsättningen bör vara utformat,

2. undersöka regler och praxis i fråga om stöd till nytillkommande lokaler och pröva hur detta stöd kan behöva ändras,

3. behandla vissa frågor av administrativ och organisatorisk art.

Direktiven har bland annat gått ut från refererade uppgifter om ekonomiska svårigheter för samlingslokaläggande företag. Som ett mål för övervägandena om nytillkommande lokaler har angetts att de bör ha goda driftekonomiska förutsättningar som kan väntas bestå på längre sikt så att behovet av framtida rekonstruktionsbidrag utsluts eller begränsas. Om ett ökat statligt kreditstöd till byggnadskostnaderna behövs, bör det övervägas om en sådan ökning kan genomföras i subventionsfria former i förening med ett kommunalt ansvar för driftunderskott och eventuella förluster på statslånen.

11.2 *Samhällsstödets syfte*

Undersökningar och överväganden rörande grunderna för samhällsstödet till samlings-

lokaler bör redovisas mot bakgrund av de syften som stödet avses främja.

I det föregående (1.1) har visats hur synpunkterna på samlingslokalbyggandets primära syften har växlat i takt med utvecklingen av samhället. Bakom arbetarrörelsens, nykterhetsrörelsens och frikyrkornas pionjärinsatser kan anses ha legat ett behov av att även i praktiken hävda en föreningsrätt och därmed rätten att verka för vissa ideal. Dessa krav kom att gradvis förenas med föreningslivets insatser för en folkbildnings- och studieverksamhet. De banbrytande insatserna kom emellertid först senare att få samhällets fulla stöd. Detta arbete betraktas numera som en självklar samhällsangelägenhet. Det bristande samhällsstödet för strävandena att vidga bildnings- och studieverksamheten i förening med ett påtagat ansvar även för den föreningslösa ungdomens fritid drev fram en vidgning av lokalernas användning även för nöjes- och fritidsändamål. På kommersiella grunder skulle denna användning ge det ekonomiska stöd som de ideella krafterna inte ensamma kunde bära. Befolkningsomflyttningarna och en i övrigt ökad rörlighet, televisionens genombrott och nöjeslivets strukturella ändring kom att minska de avsedda möjligheterna till kostnadstäckning. Denna utveckling började redan under det första årtionde som det statliga stödet existerade. Föreningslivet framställde ett naturligt anspråk på ett stöd även till lokaler för den fritids- och nöjesverksamhet som

ursprungligen var avsedd som en finansieringsform. I takt härmed utvecklades uppfattningen att samhället måste ta ett ansvar för även fritidsverksamhet utanför ett internt föreningsliv. Denna uppfattning gick närmast ut från kravet på en sanering av det rent kommersiella nöjeslivet och från önskemål om att fånga upp den föreningslösa ungdomen i ett aktivt och fostrande engagemang. Från dessa uppfattningar växte inom kulturdebatten fram de anspråk som ser samlingslokalerna som distributionskanaler mellan produktion och konsumtion av en kultur i vid bemärkelse eller som mer betonar lokalernas roll i ett kulturskapande aktivt liv i samverkan. Samtidigt har krav rests på att samlingslokalerna skall ses från bostadssocial synpunkt samt i olika former överta äldre bostadsfunktioner och tillgodose nya och växande gemenskaps- och samverkansbehov. Dessa anspråk förenas med föreningslivets hela tiden kvarstående krav på ökade och bättre möjligheter att vidga sina strävanden att ge en i vidaste mening demokratisk fostran genom aktivt och konstruktivt opinionsarbete.

Den genomgående linjen i den ovan starkt sammanfattade utvecklingen är att ett samhällsengagemang för anordnande och bibehållande av samlingslokaler i vidgad utsträckning kommit att uppfattas som en naturlig och viktig samhällsangelägenhet. I dag är denna uppfattning så opinionsmässigt spridd att knappt från något håll detta samhällsengagemang principiellt ifrågasätts. De krav som gör sig hörda angår mera graden och styrkan av detta engagemang samt önskemål om styrning mot vissa sektorer. Utvecklingen måste även ses i samband med försöken att konkretisera en samhällelig kulturpolitik och med reformerna på organisationsstödet område, t. ex. i fråga om bidragen till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet.

De syften som samlingslokalerna med dessa utgångspunkter tjäna kan sammanfattas på följande sätt:

1. Föreningslivets behov av lokaler för sin egen verksamhet att förverkliga centrala mål

måste tillgodoses. Här i inbegrips också ungdomsorganisationerna. Ett väsentligt inslag i denna bild är att någon prövning av dessa syften inte får ske utöver vad lagstiftningen innehåller. Organisationernas egenvärde för demokratisk fostran och deras sociala funktion bör redan i detta sammanhang starkt betonas.

2. Behovet av lokaler för en kulturaktivitet i vid bemärkelse måste tillgodoses. Detta gäller vare sig dessa lokaler fungerar som distributionsled eller som hemvist för skapande aktivitet. I detta sammanhang måste regionala jämlikhetsaspekter särskilt betonas.

3. Det måste finnas lokaler för debatt och aktiv fritidssysselsättning som tillgodoser även spontana behov. Därmed öppnas vägar till ökad intressegemenskap och engagemang även utanför det organiserade föreningslivets ram. Här avses främst lokaler för sådan kontakt och gemenskap som går utöver alltför snäva gruppintressen och som motverkar sociala segregationstendenser mellan bostadsområden.

11.3 *En ny attityd till stödet för föreningsägda lokaler*

Direktiven går som berörts bl. a. ut från konstaterade betalningssvårigheter och brister i lokalföretagens driftekonomiska förutsättningar. Här förut har redovisats de uttryck därför som ligger i betalningsförsummelser beträffande de statliga lånen. Detta sammanhänger i sin tur med den ansvarsfördelning som förelåg då föreningslivet hade att ta initiativ och bära utvecklingen utan samhällsstöd och från den senare utvecklingen mot att föreningslivet hade att vid sidan av sitt medlemsstöd söka ekonomiskt underlag i närliggande verksamhet med vinstmöjligheter. Denna syn på lokaldriften, där med en välkött lokal ofta avses en lokal som för sin verksamhet kan nyttja vinster från nöjes- eller annan verksamhet, har inte ändrats i den takt som kunnat förväntas med hänsyn till den ändrade synen på samhällsstödet som princip.

Det är uppenbart att ett bokföringsresul-

tat ensamt inte säger något om samlingslokals totala driftresultat och värde. Det som sker i de fall där samhället ekonomiskt stöder en samlingslokalägande förening borde egentligen beskrivas så att samhället betalar kostnader för att lokaler tillhandahålls — kostnader för att tillgodose ett samhällsintresse. I ett fall där värderingen av samhällsintresset motsvarar samhällskostnaderna borde samhällsstödet inte anses som förlusttäckning för föreningen utan som betalning för en önskad nyttighet. Argumentationen för ett samhällsstöd i privatekonomiska termer har konserverat ett bidragstänkande som utåt skenbart förefaller röra ett stöd till en för samhället främmande verksamhet.

Det som framför allt bidragit till att samhällsstödet fortfarande diskuteras i rent privatekonomiska termer torde vara att i många fall lokalplaneringen påverkats av tidigare driftekonomiska resonemang och att ändrade förutsättningar ställt lokalägaren och samhället i en oförutsedd ekonomisk situation. Full täckning av kostnaderna uppfattas såsom inte svarande mot den faktiska nyttan. Motivet för stöd för lokaler med ett lägre utnyttjande än förutsett eller för numera omotiverat stora lokaler blir då egentligen ståndpunkten att samhället bör ta ansvaret för planeringsmisslag och bära en del av kostnaderna för kapital som med hänsyn till bl. a. befolkningsomflyttning bundits till orter där utvecklingen blivit en annan än den förutsedda.

Det anförda ger skäl att slå fast att en mer nyanserad attityd måste anläggas beträffande stödet till föreningsägda lokaler. I den mån de planeras och byggs med samhällsstöd skall detta stöd liksom andra utgifter anses vara en kostnad för en verksamhet till samhällets nytta. Värderingen av denna nytta och beslutet om att täcka kostnader blir då ytterst ett politiskt avgörande.

Kostnader för numera överdimensionerade lokaler får bedömas ur principiella utgångspunkter. I flera fall — bl. a. i fråga om bostadslångivningen och arbetsmarknadspolitiken — har genom sam-

hällsutvecklingen ändrade förutsättningar ansetts inte böra grunda ett fullt återkrav av utlånade medel. Motivet därför får anses ligga i ett samhällets antagna ansvar i dess egenskap av långgivare med samtidiga planeringskyldigheter. Motsvarande argument bör för samlingslokaler leda till stödformer med en reparativ effekt i de fall lokalerna tillkommit under nu inaktuella förutsättningar.

11.4 *Samhällets kostnadstäckning*

Med utgångspunkt i den samhällsekonomiska attityd som angetts i det föregående skulle planeringsavvägningen ytterst böra falla på samhällsorgan som med politiska viljeyttringar väger intresse mot samhällskostnad. I bakgrunden ligger även det faktum att samhällsstödet utgör en väg att fördela kostnaderna för lokalerna med hjälp av andra medel än entréavgifter och hyror. Är samlingslokalen föreningsägd skulle ett samhällsstöd vid lokalens tillkomst innebära att samhället har garanterat att en nyttighet tillhandahålls medborgarna och inte att en ideell rörelse fått ett bidrag till sin verksamhet.

Av det förda resonemanget skulle följa för de nytillkommande lokalernas del att samlingslokalernas roll som samhällslokaler betonas och att redan planeringsbeslutet innebär ett faktiskt om än inte formellt åtagande att garantera lokalkostnaderna. Utom annat har detta även den innebörden att avvägningen mellan olika sektors behov blir mer realistisk än då man i huvudsak litar till utfallet av en viss kommersiell och osäker verksamhet. Det innebär även att avgiftsfrågorna och stödet till verksamhet i lokalerna bör bedömas i sammanhang med lokalstödet.

11.5 *Kostnadsfördelningen stat—kommun*

Hittills har talats om ett samhällsstöd utan inbördes fördelning mellan stat och kommun. Flera faktorer måste påverka den allmänna bedömningen av hur denna kostnadsfördelning lämpligen bör göras. Den ursprungliga tanken bakom gällande kon-

struktion av stödet har varit att statens insats skulle vara en engångsinsats medan på kommunerna ställts förväntningar om både investeringsstöd och driftbidrag.

Det faktum att det ytterst blir kommunen som har att både planera och fatta ett avgörande beslut förutsätter ett motsvarande kommunalt ekonomiskt ansvar. Statliga bidrag kan tänkas motiverade som stimulansbidrag eller ur skälighetsbedömningar där hänsyn tas till den allmänna kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Vidare kan anföras argument för ett statsstöd grundat på ett traditionellt statligt ansvar för att ge föreningslivet arbetsmöjligheter för dess kultur- och fritidsverksamhet. Ett kommunalt stöd kan motiveras med kommunernas redan accepterade ansvar för föreningslivets arbetsmöjligheter, omsorger om barn och ungdom samt, i växande omfattning, kultursektorn. Härtill kan också läggas kommunernas ansvar för bostadsbygget och dess komplement. I sammanhanget kommer in även statens roll i fråga om en utjämning kommunerna emellan. Att staten ytterst har ansvaret för erforderligt kreditstöd får anses obestritt.

De tidigare anförda övervägandena om attityden till stödet leder liksom planeringsansvaret fram till att kommunerna bör bära det avgörande ansvaret för samlingslokaler- nas driftkostnader och därmed särskilt den normala ovisshetsrisken. Den statliga insatsen bör mätas ut med hänsyn till önskade stimulans effekter och traditionellt ansvar inom föreningslivs- och kultursektorn i vid mening. Omfattningen av denna insats får bestämmas med hänsyn till kreditstödet utformning eftersom de kommunala grundinsatserna i många fall nu blir kännbara.

Det bör i detta sammanhang slutligen erinras om att uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun är under utredning och att kostnadsfördelningsfrågorna på grund därav kan komma att prövas i ett vidare sammanhang.

11.6 Huvudmannaskapet

Allmänna överväganden av den hittills anförda typen som innebär ett betonande av samhällets slutliga ansvar i fråga om planering och kostnader skulle kunna leda till uppfattningen att samlingslokalernas inrättande och drift är en samhällsangelägenhet även i den meningen att ägande och förvaltning skall vara förbehållet samhället – då närmast kommunen. Detta är dock inte fallet.

Frågan om huvudmannaskapet för lokalerna måste diskuteras förutsättningslöst. För ett föreningslivets huvudmannaskap för lokalerna har återopats i huvudsak följande tre argument.

1. Föreningsförvaltade lokaler kan bäst tillgodose både föreningslivets och allmänhetens lokalbehov genom att lokalerna därmed får en direkt förankring i skilda intressegrupper. De stora folkrörelsernas engagemang i kultur-, miljö- och fritidsfrågor främjar anpassningen till nya idéer och rörelser.

2. Föreningsförvaltade lokaler är en konsekvens av samhällets behov och intresse för aktiva medborgerliga engagemang. Intresset att anpassa verksamheten efter skilda och växlande behov tillgodoses mer direkt över föreningslivet än över de politiska församlingar som av självklara orsaker måste arbeta i bundna former.

3. Föreningslivets engagemang är en förutsättning för att initiativen kan kanaliseras till faktiska beslut – som t. ex. det nuvarande statliga stödet. Utan dessa föreningslivets initiativ hade lokalsituationen i dag varit avsevärt sämre.

Mot dessa argument har i princip ställts att ett ekonomiskt ansvar för kommunen måste följas upp genom ett ansvar även i detaljbesluten, att öppenheten för de föreningslösa skulle bäst gagnas genom samhällsägda lokaler och att ett integrerat byggande och förvaltande av olika lokaltyper förutsätter gemensam huvudman.

En samhällslokal måste inte naturligen vara en samhällsägd lokal. Lokalernas an-

vändningsvärde ligger inte i byggnaden som sådan utan i de aktiviteter de ger plats för. Ett engagemang genom föreningslivet påverkar positivt aktiviteterna samtidigt som en känsla av ansvar för lokalerna bibehålls och därmed en lokalmiljö uppnås som svarar mot föreningarnas och deras medlemmars, olika gruppers och enskildas anspråk.

En huvudlinje blir då att föreningslivet i de fall det aktivt och meningsfullt vill engagera sig i lokalfrågorna i första hand bör få tillfälle att stå som huvudman för verksamheten. Detta innebär i de allra flesta fall också att föreningslivet i någon form står som ägare till lokalerna. I de, tills vidare, få fall där samlingslokalbyggandet ingår i ett integrerat byggande av större bostadsområden och eljest där samordningsförhållandena påkallar det kan och bör givetvis ägarfunktionen bedömas efter produktions- och fastighetsförvaltningssynpunkter. Även om t. ex. kommun eller allmännyttigt bostadsföretag därmed blir ägare till fastigheten bör dock till föreningslivet så långt som möjligt uppdras den sammanhållande lokaldriften för att därmed bibehålla engagemangets fördelar.

Det bör slutligen betonas att ett föreningslivets huvudmannaskap inte på något sätt utesluter eller hindrar ett faktiskt samarbete i fråga om centraliserad lokalförmedling eller fastighetsskötsel.

11.7 Föreningslivet och de föreningslösas intressen

Bland de syften som samlingslokalerna skall tillgodose ligger också att kunna sörja för de icke föreningsanslutnas intressen av plats för kontakt och spontan eller organiserad verksamhet. Diskussionen om hur dessa gruppers intressen skall kunna beaktas har ibland präglats av en antagen motsättning mellan det etablerade föreningslivets målsättningar och de utanför ståendes intressen. Det bör i detta sammanhang framhållas hur föreningslivets engagemang i öppen verksamhet tagit aktiva former. Föreningslivet har intresse av att även oorganiserade gruppers önskemål

beaktas. Detta är också ett grundintresse för samhället. Men i dessa intressen ligger också ett önskemål om att föreningslivet kan utbreda sig och ständigt nå nya grupper för föreningsverksamhet. Föreningslivets möjligheter att komma i nära kontakt med de föreningslösa blir större om det finns tillgång till moderna och differentierade lokaler.

11.8 Samordning

Frågor om samordnad användning och förvaltning av lokaler har något berörts i samband med övervägandena om huvudmannaskapet. Dessa frågor har en räckvidd som sträcker sig långt utanför samlingslokalsektorn och i mycket ligger inom den helt kommunala kompetensen. Nedan tas upp vissa frågor om lokalmiljön där det bl. a. konstateras att samordningsviljan inte får bli ett självändamål så att väsentliga kvaliteter offras för alla samverkande parter. Krav på samordnad lokalanvändning är därför inte lämpliga att ta in i en låneförfattning på samlingslokalområdet.

Ett finansieringssystem bör dock vara så uppbyggt att det inte lägger hinder i vägen för en samordnad användning av lokaler i de fall där det är önskvärt och tekniskt genomförbart. I nuvarande system kan främst två faktorer tas upp i sådant hänseende. Detta gäller dels statslänets faktiska anknypning till viss angiven byggnadsdel, dels uppsägningsmöjligheter vid ändrad användning. Det bör därför prövas om ett statsstöd kan knytas till allmänna funktionsbedömningar och om återkravsreglerna kan modifieras.

Samordning är också en fråga om samordnad finansiering i syfte att underlätta projektering och genomförande. Även dessa bedömningar knyter an till vidare överväganden. Ur de synpunkter som här är aktuella får övervägas dels en samordning inom samlingslokals-, ungdomslokals- och fritidssektorerna, dels en eventuell anpassning av kreditmomentet i stödet till den största och mest allmänna kreditformen — statliga bostadslån. Överväganden, som i denna del

ansluter sig till servicekommitténs av flertalet remissinstanser godtagna allmänna huvudmål, leder fram till ett förordande av att kreditgivning i subventionsfria former anknyts till bostadslångivningen och att subventionsmomentet byggs upp så att det låter sig lätt förena med denna låneform. Därmed kan även, särskilt i förening med vad nedan anförs om igångsättningstillstånd, erforderligt utrymme ges för prioriteringar enligt samhällets önskemål.

11.9 Planering

11.9.1 Investeringsutrymmet

Nödändigheten av en ekonomisk prioritering bland investeringsanspråken framkallar i första hand ett behov av underlag för en översiktlig och inte alltför kortsiktig bedömning. Det första inslaget i en sådan prövning måste ligga i den grundläggande värderingen av samlingslokalernas samhällsnödändighet, ytterst manifesterad i val mellan investerings typer inom tillgängligt ekonomiskt utrymme och sålunda en politisk viljeakt.

Nära anknuten till denna fråga är den konjunkturpolitiska följsamheten i investeringsbesluten. Nu läggs investeringsramen fast i budgeten och förnyad framställning om anslag på tilläggsstat blir nödvändig för att öka stödutrymmet om skäl finns för detta. Det torde på denna sektor, liksom nu på bostadssektorn, böra övervägas om inte Kungl. Maj:t borde ges fullmakt att om förutsättningar föreligger kunna öka investeringsramen.

Härmed hänger samman även den dubbla prövning i investeringshänseende som ligger i att, även om statsstöd ges, igångsättningstillstånd fordras för byggandet av samlingslokaler. I och för sig torde arbetsmarknadsfrågorna liksom det totalt tillgängliga utrymmet kunna beaktas i stödbeslutet och därmed förenkla förfarandet. Igångsättningslagstiftningen torde därför böra kompletteras med föreskrift om att tillstånd inte erfordras om statsstöd beviljats. Den ekonomiskt relativt begränsade andel av de totala investeringarna

som även ett utbyggt stöd innebär talar också för en sådan ordning.

De definitioner som används inom byggnadsregleringen skiljer, på grund av sitt syfte att konjunkturreglera byggandet i stort, inte på statsstödda objekt och andra inom gruppen "kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler", ett förhållande som återspeglas i igångsättningsstatistiken. I länsplan 70 har flera länsstyrelser avstått från sektoriella bedömningar under hänvisning till att samlingslokalfrågorna inte faller under någon länsmyndighets ansvarsområde. Vidare ger länsplanerna vid handen att definitionsmässiga svårigheter i många fall omöjliggör jämförande bedömningar. Vidare bör statistiken på samlingslokalsektorn specificeras så långt att därav kan utläsas om fråga är om prioriterade objekt eller om oprioriterade. En sådan ändring skulle kunna medföra en önskvärd motsvarande anpassning av de definitioner som används inom länsplanering och kommunalekonomisk långtidsplanering.

De förslag som nedan läggs fram är förenliga även med den ramkonstruktion som föreslagits av delegationen för bostadsfinansiering.

11.9.2 Regional fördelning m. m. — planeringsunderlag

En av de grundläggande faktorerna vid ett allmänt övervägande av samlingslokalstödet är att klargöra de skiftande betingelserna för samlingslokalbyggandet — t. ex. tätort i glesbygd, stabilt kommuncentrum, innerstad och nyexploateringsområde. Gemensamt för alla är dock planeringsbehovet.

Befolkningsomflyttning och tätortskoncentration har skapat regionalt ojämn balans mellan lokaltillgång och behov. Samtidigt som lokaler i avflyttningssorter har blivit uppenbart överdimensionerade saknar inflyttningssorternas nybyggda områden i många fall lämpliga samlingslokaler. Dessa nya bristområdets situation kan återföras till främst två faktorer. Den ena är att nödvändigheten att tillgodose bostadskravet har tvingat fram en prioritering av bostäder. Den

andra är att ett lokalt opinionstryck inte kanaliseras genom föreningslivet förrän intressegrupperna bildats efter inflyttningen och planeringen då varit låst.

En delvis med det anförda sammanfallande regionala fördelningsfråga är de jämlikhetssträvanden främst i fråga om tillgång till kulturutbud som gör sig gällande inom kulturdebatten och som på andra områden än samlingslokalernas även fått konkreta uttryck i uttalanden och beslut från statsmakternas sida.

Det anförda leder till slutsatsen att ett bättre planeringsunderlag bör skapas. Den möjlighet som därvid ligger närmast till hands är att kommunerna till de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen i vart fall försöksvis knyter motsvarande programuppgifter för samlingslokaler, till vilka ett särskilt statsstöd i någon form påräknas. Därvid bör tas in inte bara byggande i kommunal regi utan även byggande genom andra huvudmän. Det lokala föreningslivet och de samlingslokalägande riksorganisationerna skulle därvid mer aktivt kunna delta i en långsiktig samhällsplanering.

Vad ovan anförts om behovet av ett bättre planeringsunderlag gäller också stödet till befintliga lokaler. Önskemålet om att tillgängliga och ur ren sektorssynpunkt troligen alltid för knappa medel fördelas på bästa sätt medför att de befintliga lokalerna med däri gjorda investeringar måste tas till vara. Det vore därför önskvärt om kommunala handlingsprogram kunde beslutas i ett sammanhang för att ligga till grund för kommande bedömningar i enskilda stödärenden och för regionala bedömningar av ny- och ombyggnadsärenden. Det kan övervägas om inte vid prioriteringar företrädesrätt till stöd bör ges lokaler i kommuner där för kommunen eller området antagna handlingsprogram kan visas upp.

11.9.3 Glesbygdsfrågor

För glesbygdsområdenas del blir ambitionsnivån för samlingslokalbyggnadet av särskilt intresse. Av statsmakterna antagna riktlinjer

för ett glesbygdstöd m. m. har redan knäsat principen att särskilda åtgärder bör vidtas för att i rimlig mån tillhandahålla samhälleliga nyttigheter i glesbygd även om kostnaden därför blir större per betjänad person än i tätorterna. Som glesbygdsutredningen anförat måste även glesbygdens försörjning med samlingslokaler sättas in i ett planeringssammanhang. För de befintliga lokalernas del bör utanför det traditionella statsstödet också tillämpas en generös behandling av kvarstående statliga lånefordringar.

11.9.4 Planeringsnormer

I den nuvarande statliga bedömningen av lokalbehovet ingår inte några fastställda eller eljest uttalade normer. Sådana normer finns dock tillämpade för tätortsområden och för fördelningen av ett kommunalt stöd. Hur starkt behovsnormer än kan efterfrågas inom bl. a. planeringen av nya bostadsområden innebär dock de skilda förutsättningarna närmast oöverstigligen hinder för att nu förorda att staten ger uttryck för några generella vare sig minimi- eller maximitkrav. Förutsättningarna skiftar inte enbart mellan glesbygd och tätort utan också inom till synes enhetliga områden. Värdet av att kunna relatera till någon form av jämförelseskala motiverar dock att faktiskt tillämpade behovsnormer samlas in och görs tillgängliga. Arbete i denna riktning bedrivs inom statens planverk. I detta sammanhang har förutsatts att behovet av ett fortsatt sådant arbete får inverka även på budgetprövningen.

11.9.5 Behovskravet – prioriteringar

Behovet bör bedömas som klart varaktigt innan nyinvesteringar av någon större omfattning främjas. Befintliga lokaler som tjänar ett även till tiden begränsat behov bör dock kunna bedömas välvilligt då det gäller att ge föreningslivet lokaler att samlas i.

Ur finansieringssynpunkt är det angeläget att få en distinkt gräns mellan statsstödda allmänna samlingslokaler och samlingslokaler

som har karaktär av komplement till en mindre grupp bostadslägenheter. Samlingslokaler av den senare typen har bl. a. behandlats i arbetet på en ny version av God bostad. I publicerade utkast har dessa lokaler angetts betjäna 40–50 lägenheter och förutsatts närmast användas som gemensamhetslokaler för dessa lägenheter. Det särskilda stödet till allmänna samlingslokaler bör inte vidgas till sådana lokaler.

Med exempel närmast hämtade ur stadsmiljön har vidare införts begrepp som närcentra, respektive centra med fullständig service. Centra med fullständig service – kommunblockscentra, stadsdelscentra – är den naturliga platsen för att tillgodose ett samlingslokalbehov för flertalet anspråk. Det är också naturligt att, vid prioriteringar inom ramen för medel som inte kan täcka alla anspråk, samlingslokalerna i dessa fullständiga centra får komma i första hand med hänsyn till syftet att skapa regional spridning av ett kulturutbud. På sådant sätt kan skapas ett grovmaskigt nät av fullständigt utrustade lokaler som kan brygga över de nuvarande ojämna förutsättningarna för förenings- och kulturliv i övrigt.

Det sagda innebär självfallet inte att stödet skall helt reserveras för fullständiga centra. Behovet av lokaler i närcentra kan främst i glesbygdsområden med långa resavstånd motivera ett samlingslokalstöd. De lokaltyper det här kan bli fråga om kan variera mycket starkt från lokaler med teater och biograf till enkla lokaler i kombination med andra offentliga lokaler. Det väsentliga är dock att lokalutbudet för området vägs in i ett sammanhang genom en kommunal och regional planering.

11.9.6 Organisationskvoter

Det nu tillämpade systemet med en underhandskvotering mellan de samlingslokaläggande företagens riksorganisationer kan uppenbarligen inte alltid förenas med en behovsplanering av här ovan skisserad typ. Utvecklingen har också visat att avsteg måste göras från de antagna kvoterna. Det får förutsättas

att samlingslokalnämnden inte fastställer sådana kvoter och att organisationerna själva medverkar till att kvoter eller överenskomelser av sådan typ inte längre träffas.

11.10 Normering och utvecklingsarbete

En förordad kreditgivning genom bostadslån för in även samlingslokalbyggandet under bostadsstyrelsens överväganden i normerings- och standardfrågorna.

Handikappnormerna regleras genom byggnadsstadgan och svensk byggnorm (SBN). Avsevärda reformer har genomförts under senare tid. Den vidare utvecklingen av dessa normer bör fortfarande knytas till byggnadsstadgan och bedömningarna ske samlat. Samlingslokalernas speciella karaktär för kontakt och gemenskap medför emellertid att dessa lokaler bör vara föregångare i fråga om sin utformning så att de kan nås av alla grupper. Alla rimliga merkostnader för att lokalerna skall kunna bli tillgängliga och användbara för handikappade bör ingå i underlaget för det statliga stödet. Särskilda rekommendationer bör utarbetas även om de inte tas in i SBN.

Vidare må betonas vikten av att planering och projektering av allmänna samlingslokaler sker i samråd inte bara med vederbörande primärkommun utan även med statliga myndigheter med uppgifter på förevarande område.

Utvecklingsarbetet bör enligt min mening främst ta sikte på principlösningar avseende kommunikationsproblem, akustiska frågor, handikappfrågor samt frågor om lämplig storlek och utformning av lokaler för skilda slag av verksamhet och liknande frågor av mer principiell räckvidd. Av inte minst driftekniska skäl eftersträvas ett mångsidigt utnyttjande av de särskilda lokalenheterna. Hur långt man här skall kunna gå utan att äventyra vare sig de besökandes trivsel eller lokalens lämplighet för olika planerade aktiviteter kan också vara ett betydelsefullt moment i utvecklingsarbetet. Samlingslokalnämnden bör få i uppdrag att leda denna verksamhet och därvid anlita erforderlig ex-

pertis.

Ett samlat normarbete, syftande i vart fall till allmänna rekommendationer, är påkallat i fråga om de särskilda krav som turnerande scenkonst och musik ställer på utformningen av vissa lokaldelar. Dessa särskilda krav, som ligger utanför byggnadsstadgans naturliga område, bör snarast möjligt följas upp och utformas i samråd mellan de lokalägande företagens riksorganisationer och vederbörande statliga organ samt med tillgodogörande av erfarenheter från turnéverksamhet.

Särskilda medel — förslagsvis 200 000 kr för en tvåårsperiod — bör beräknas för ovan angivna uppgifter och ställas till samlingslokalnämndens förfogande.

11.11 Stödobjektet

11.11.1 Allmänt

Här ovan har anförts vissa överväganden om stödets allmänna syfte, vilka bl. a. fört samman anspråken på ungdomslokaler och traditionella samlingslokaler. Vidare har övervägandena lett fram till att en funktionell bedömning av stödobjektet skulle kunna underlätta en samordning. Ungdomsutredningen har tidigare föreslagit att ungdomsverksamhetens behov skulle jämföras med föreningslivets i fråga om det särskilda samlingslokalstödet. Beredningen om stat och kyrka har att ta i övervägande samfundslokalernas ställning i detta sammanhang.

11.11.2 Ungdomslokaler

Såvitt kan bedömas har den nuvarande dualismen mellan allmänna samlingslokaler och fristående ungdomslokaler sitt ursprung dels i de allmänna samlingslokalernas äldre traditioner, dels i samhälleliga budgetöverväganden som över barnavårdslagens bestämmelser leder det ekonomiska ansvaret för ungdomslokaler till kommunerna. Ett avsteg från principen ligger dock redan nu i att även för ungdom särskilt inredda lokaler belånas om de ligger i samma hus som allmänna samlingslokaler.

Med hänsyn främst till samordning av både användning och finansiering ligger det nära till hands att sammanföra stödet till dessa två lokaltyper. Föreningslivets engagemang bland ungdomen gör att detta inte heller kan uppfattas som ett avbrott i en utvecklingslinje. De finansiella aspekterna på kostnadsfördelningen mellan stat och kommun kan både principiellt och beloppsmässigt förenas med ett samordnat stöd.

Gränsdragningen mellan allmänna samlingslokaler och fristående ungdomslokaler har samband med att de senare är hänvisade till stöd från allmänna arvsfonden och att det skulle föra med sig administrativa olägenheter att ge stöd från två håll för samma ändamål. Arvsfondsmedlen är reserverade för ändamål som det inte obligatoriskt åligger stat och kommun att bekosta.

Om ett enhetligt statligt stöd skall ges till såväl allmänna samlingslokaler som fristående ungdomslokaler blir arvsfondsbidrag såväl principiellt som praktiskt därmed uteslutna. En avgränsning av det statliga samlingslokalstödet efter andra kriterier, t. ex. lokalernas storlek och upptagningsområde, måste dock ske — en avgränsning som naturligt lämnar vissa mindre lokaltyper utanför och därmed ger behov av en fortsatt användning av arvsfondsmedlen.

11.11.3 Nöjeslokaler

Gränsen mot kommersiella nöjeslokaler — där ordet kommersiell används i dess negativa innebörd — kan ibland inbjuda till ett luftigt teoretiserande. Utvecklingen av praxis har så småningom tillåtit belåning av biografier och danshallar efter glidningen i syftet från att få fram finansieringsmöjligheter till att lokalerna i övrigt skulle få en mer "kulturell" användning. Tiden torde nu vara mogen för att erkänna även dessa och liknande lokalers existensberättigande och direkt motivera samhällsstödet med syftet att tillförsäkra föreningsliv och samhälle möjlighet att ge alternativ även på nöjessektorn. Anknytningen till filmutredningens tankegångar för

kvalitetsfilmens del torde på denna punkt stå klar.

11.11.4 Idrotts- och friluftslokaler

Gränsdragningen mot idrottsrörelsen m. m. torde efter 1970 års riksdagsbeslut inte erbjuda några större svårigheter. Önskemålet om budgetmässigt skilda stödmedel bör dock inte drivas så hårt. Stöd såsom för samlingslokaler bör kunna beräknas för i anslutning till dessa uppförda bordtennisrum, bastuanläggningar o. d., vilka endast är att anse som komplement till en större anläggning. Det förutsätts dock att dessa utrymmen funktionsmässigt låter sig förena med den allmänna driften av anläggningen som helhet.

11.11.5 Biblioteken

Under utredningsarbetet har vidare övervägts på vilket sätt en anknytning av biblioteken till samlingslokalerna skulle kunna främjas – något som befunnits önskvärt inte minst med hänsyn till bibliotekens utveckling till centra för en kulturinsats i vidare mening än förut. Jag har dock i denna del stannat för att denna utveckling torde komma att beaktas inom lokalplaneringen. Redan det faktum att biblioteken, om de förläggs i anslutning till eljest statsstödda samlingslokaler, därmed får tillgång till lämpliga lokaler även för en expanderande aktivitet talar här för.

Det bör noteras att biblioteken, i den mån de inte är rena expeditionslokaler utan också ger möjlighet till studier och sammankomster, redan enligt nuvarande praxis ingår i låneunderlaget för samlingslokaler. Denna utveckling bör enligt min mening tillåtas fortsätta genom att funktionsmässiga bedömningar får läggas till grund för det framtida stödet.

11.12 Utrustning och lokalmiljö

11.12.1 Allmän lokalmiljö

Vid behandlingen av samordningsfrågorna har uttalats att kraven på samordning inte

får ställas så högt att lokalerna inte blir tjänliga för sitt ändamål. Ett huvudsyfte med lokalerna är att vara samlingsplatser som inbjuder till aktivitet och gemenskap. Den höjning av utrustningsstandarden i hemmen som ägt rum måste få motsvarande uttryck i samlingslokalerna. Självfallet bör lokalmiljön vara i sig attraktiv och ge stimulans åt verksamheten i lokalerna.

Det är uppenbart att den torftiga miljöstandard som fortfarande präglar många samlingslokaler har sin grund i att tillkommande byggnadskostnader fått gå ut över inventarieanskaffningen. Det bör därför övervägas om inte ett statligt stöd bör konstrueras så att viss del avsätts för inventarieanskaffning att utbetalas först när sådan skett.

11.12.2 Konst

Samlingslokalerna har till uppgift att förmedla konstintryck inte bara genom temporära utställningar. Konsten är en integrerad del av lokalmiljön och kan i en samlingslokal nå en mycket bred och skiftande publik. Vad som sagts om lokalmiljön i allmänhet gäller även konstinslaget. I de flesta samlingslokaler har den konstnärliga utsmyckningen i stort fallit tillbaka på de insatser som gjorts av de samlingslokaläggande företagens riksorganisationer. I samband med utformningen av ett statsstöd bör därför övervägas dels en tillämpning av den regel för konstnärlig utsmyckning som nu finns i bostadslånekungörelsen, dels att särskilda medel ställs till förfogande för ändamålet.

11.12.3 Utrustning för viss kulturförmedling

FHR:s framställning från mars 1971 innefattar en detaljerad inventering av 212 samlingslokaler med bedömningar av behovet av främst ytterligare utrustning för att lokalerna skall bli lämpliga för turnéteater, konserter och utställningar. Kostnaden för de i framställningen förordade åtgärderna har av FHR beräknats till ca 17,4 milj. kr. Anled-

ning finns inte att ifrågasätta behovsbedömningarna om man utgår från att lokalerna bör ha den kvalitet som anses nödvändig.

11.12.4 Pedagogiska hjälpmedel m. m.

Vissa tekniskt/pedagogiska hjälpmedel anknyter till lokalanvändningen på ett sådant sätt att det ur samordningssynpunkt vore olämpligt att lägga anskaffningen av dessa på skiftande lokalanvändare. I den mån särskilda medel för inventarier blir aktuella bör därför dessa bestämmas så att också denna typ av utrustning kan ingå.

11.13 *Upplåtelseskyldighet*

Samlingslokalernas uppgift att ge plats för en fri debatt och för ett obundet föreningsliv och kulturliv i övrigt leder självfallet till att de måste vara tillgängliga för alla utan hinder av åsikt eller målsättning. Som angetts finns nu särskilt inskrivet en regel om att lokalerna ”opartiskt, i skälig omfattning och på skäliga villkor skall upplåtas åt envar inom orten verksam organisation”. Det förhållande att grundsatsen framstår som en självklarhet kan kanske leda till slutsatsen att en motsvarande regel i fortsättningen är obehövlig. De förhållanden som en gång tvingade arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och frikyrkorna att lösa sina egna lokalproblem då de stängdes ute från andra lokaler är dock inte så avlägsna. Även om vi i dag betraktar det som en självklarhet att underlätta åsikts-spridning och ge ett fritt föreningsliv arbets-möjligheter kan tendenser åter uppstå att tysta obekväma och oroande åsikter genom att vägra upplåtelse av lokaler. En upplåtelse-plikt bör skrivas in för att erinra också om hittills obestridda målsättningar. Med en sådan regel godkänns givetvis inte — lika litet som hittills — vilken användning som helst av lokalerna. Däremot kan uthyrningsvägran inte användas för någon lokal åsiktsgranskning. Förbud mot viss verksamhet regleras därmed bara av generella lagar.

En annan sak är att lokalerna självfallet kan vara otillräckliga och inte medge att alla

anspråk kan tillgodoses på önskad tid. Det är en lokalhållarens mycket centrala uppgift att fördela anspråken utan mannamån.

Hittills har gällt att vissa lokaler förbehållits lokalägarens egen verksamhet för att ge inkomster för driften. Med det synsätt som här anlagts bör i all rimlig utsträckning de angelägna behoven av lokaler för debatt och föreningsliv tillgodoses först. Konflikter kan knappast väntas. Det är ju också klart att även behovet av nöjen och förströelse måste vägas in — även om inte inkomstsidan blir det avgörande argumentet.

Principen om åsikts- och handlingsfrihet inom lagarnas ram kan synas stå i dålig överensstämmelse med de nykterhetspolitiska ambitioner som hindrar upplåtelse av vissa lokaler då utskänkning av alkohol förekommer. En konsekvent tillämpning av grundregeln skulle göra även den typen av förbud otillåtna. De nykterhetspolitiska ambitionernas av samhället godtagna inriktning får dock anses motivera att uthyrning i sådana fall också i fortsättningen kan vägras då lokalägaren eller förvaltaren har som sin huvuduppgift att inom en riksorganisations ram verka för folknykterheten.

Hur förhållandet skall gestalta sig i de fall där kyrka eller trossamfund förvaltar allmänna samlingslokaler ankommer på 1968 års beredning om stat och kyrka att utreda. Intill dess någon annan lösning har godtagits skulle därför deras statsstödda lokaler vara underkastade upplåtelseskyldighet utan inskränkning.

Jag förordar sålunda att den hittillsvarande regeln om upplåtelseskyldighet bibehålls. För att undvika en eventuell tveksamhet om formellt inte organiserade grupperns rätt i detta hänseende bör regeln lämpligen kompletteras med uttrycket ”— — eller företrädare för grupp med organiserad verksamhet”.

12.1 *Kreditstöd för nytillkommande lokaler*

En grundläggande förutsättning för byggandet av samlingslokaler är att erforderliga krediter står till förfogande. Önskemålen om en så likformig kreditgivning som möjligt för de byggnadsinvesteringar som sker med statligt stöd har föranlett mig att förorda att kreditstödet utgår i form av statliga bostadslån. Härtill har även bidragit administrativa fördelar och hänsyn till de organisatoriska frågor som behandlas i det följande.

12.2 *Räntefritt lån – anordningsbidrag – driftbidrag*

Ett fortsatt statligt ekonomiskt åtagande är som redan de allmänna övervägandena visar ofrånkomligt. I valet mellan subventionsformerna har driftbidraget den fördelen att det underlättar en samordnad finansiering och ger möjlighet till att hänsyn kan tas till skiftande anspråk. Mot denna stödform talar å andra sidan den administrativa omgång detta skulle föra med sig och inte minst att det skulle medföra löpande statliga överväganden inom en sektor där avgörandena ytterst måste falla på kommunen. Ett anordningsbidrag är lättare att administrera och torde vara den enda form som ur föreningslivets synpunkt ger goda incitament för investeringar i förening med trygghet under

överskådlig tid. Med hänsyn härtill har jag stannat för att förorda en statlig engångsinsats.

I valet mellan räntefritt stående lån och anordningsbidrag förordas den senare stödformen. Skälen härtill är bl. a. att engångskarakteren av stödet stryks under genom att staten inte får några kapitalintressen att bevaka och att uppsägning av ett stående lån knappast fyller någon reell funktion. Det kan övervägas om denna ordning kräver ett förbud mot belåning av inteckningar i motsvarande förmånsläge. Ur statens synpunkt kan en regel därom dock knappast anses motiverad. Kommunen har självfallet möjlighet att genom motsvarande panter säkra ekonomiska krav eller andra villkor för den fortsatta användningen av lokalerna.

12.3 *Stöd till befintliga lokaler*

Den nu gällande möjligheten att få saneringslån och rekonstruktionsbidrag har fått användning främst för att nedbringa kapitalkostnaderna i fall där utvecklingen blivit en annan än den som förutsatts vid tidigare stödbeslut. Skälet till att lån och bidrag föredras före en avskrivning kan vara hänsyn till lokalägarens önskan att i första hand avveckla långivning med sämre kapitalkostnadsvillkor än statslånets.

Som redan antytts kan kapitalkostnaderna sänkas både genom avskrivning på statslånet och genom tillskott av me-

del som räntefritt lån eller bidrag. I valet mellan avskrivning och kapitaltillskott bör hänsyn tas till det ansvar som staten haft som långivare. Som tidigare anförts har staten i liknande situationer valt att inte göra sin återkravs rätt till fullo gällande. I statsutskottets utlåtande 1969:57 har det angetts som självklart att det ekonomiska framåtskridande som främjas genom omstruktureringarna i näringslivet får bära kostnaderna för att samhällsservicen bibehålls i rimlig omfattning och för en del av de kapitalförluster som måste drabba enskilda människor i utflyttningsområdena.

Det anförda leder fram till att ett subventionsstöd för en befintlig lokal som tar i anspråk ett oskäligt stort kommunalt eller enskilt stöd bör kunna omfatta såväl direkt eftergift av fordran som möjligheter att tillskjuta ytterligare medel. Med hänsyn till nyssnämnda principiella ansvarsöverväganden bör i första hand prövas om anledning föreligger till eftergift på grund av att planeringsförutsättningarna ändrats. Vidare bör prövas om eftergift är motiverad på redan gällande grunder. I andra hand bör ett direkt tillskott övervägas då syftet är att nedbringa kapitalkostnaderna och därmed påverka kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

13.1 Förvaltarfunktionen

För närvarande ställer lånekungörelsen inte upp några andra villkor för huvudmannskapet än de som ligger i förpliktelser att förvalta lokalerna efter visst reglemente m. m. Förut har anförts att huvudmannskapet bör ankomma på föreningslivet i den utsträckning det är möjligt och i övrigt ankomma på primärkommunen.

I linje med lokalernas allmänna syfte att vara öppna och tillgängliga för alla ligger ett krav på öppenhet i förvaltningen. Det kan resas allvarliga principiella invändningar mot att även den löpande användningen undandras inflytande från annan än ägaren. Särskilt i aktiebolagsfallen är det praktiskt omöjligt att tillförsäkra sig medinflytande utan aktieägares medverkan. Detsamma gäller de i dessa sammanhang hittills inte så ofta aktuella stiftelserna. Det gäller emellertid även ideella föreningar där medlemskap i och för sig är möjligt men där medlemskapet förutsätter en anslutning till vissa av föreningens mål — politiska, nykterhetspolitiska eller andra — som inte kan accepteras av alla. Ett subventionsstöd till föreningslivet bör därför förbehållas lokaler där den löpande förvaltningen uppdragits åt öppen förening med endast detta syfte. Vid kommunalt ägande får förutsättas att kommunen själv öppnar möjlighet för lokalnyttjarna till ett aktivt deltagande i

överväganden om den löpande driften.

En här förordad ordning innebär praktiskt inte ett så stort avsteg från vad som nu gäller. Redan nu förekommer i stor utsträckning att etablerade föreningar har låtit ägarskapet upprätthållas av särskilda byggnadsföreningar. Föreningslivets egen aktivitet får utgöra garantin för dess förutsatta ledande roll inom de öppna föreningarna.

I anslutning till vad tidigare anförts om upplåtelseskyldighet får även i fråga om öppenhetskravet göras undantag. Sålunda bör godtas den inskränkning som ligger i de krav på medlemmarna som ställs i en till riksorganisation anknuten nykterhetsförening. Det får dock förutsättas att även dessa föreningar i någon form söker skapa möjligheter för föreningslivet i övrigt och en aktiv allmänhet att utan inskränkningar påverka lokalanvändningen.

Ett villkor om att ideell förening som huvudman skall arbeta utan enskilt vinstsyfte, efter förebild i de allmännyttiga bostadsföretagen, torde i det övervägande antalet fall inte ha någon praktisk betydelse. Inte desto mindre förordar jag att ett sådant villkor knyts till stödet. Därmed skulle även eventuella farhågor om att bidrag skulle tjäna främmande ändamål vara bemötta och nedlagda medel även vid föreningens upplösning kunna bindas till fortsatt användning för det ursprungliga ändamålet.

13.2 Ägarfunktionen

Varje begränsning i kretsen av stöd-mottagare medför nackdelar för en samordnad finansiering. Även om en förening skall svara för lokaldriften kan det förekomma planeringsöverväganden enligt vilka lokalerna bör utgöra en del i en större centrumanläggning eller liknande. Detta talar för att mottagarkretsen — liksom vid bostadslån — inte begränsas. I de fall där primärkommun eller godtagbar förening enligt ovan inte är ägare till fastigheten bör krävas att lokalerna genom bindande upplåtelse på med hänsyn till stödet skäliga villkor ställs till kommunens eller sådan förenings förfogande för erforderlig tid, i regel minst 30 år. Denna förutsättning torde det böra ankomma på kommunen att beakta. Särskilda regler erfordras inte utöver att en kommuns förklaring därom skall tas upp som förutsättning för utbetalning av ett subventionsstöd.

13.3 Befintliga lokaler

De ovan gjorda övervägandena kan inte direkt göras tillämpliga på ett stöd för befintliga lokaler. Det skulle vara orealistiskt att generellt kräva omorganisation av befintliga föreningar och sammanslutningar med traditioner bakom sig. Även här får förutsättas att riksorganisationerna och kommunerna tar initiativ för att skapa ett forum för allas röster i de fall där behovet gör sig påmint. Det bör i många fall kunna godtas att dessa meningsyttringar inte knyts till medlemskap i en organisation som står som ägare eller hyresgäst.

14.1 Allmänt

De tidigare övervägandena har lett fram till att kreditstödet bör utgå i form av bostadslån och att subventionsinslaget bör gå ut genom en engångsinsats. Vidare har övervägts en utvidgning av stödet att omfatta även fristående ungdomslokaler samt vissa särskilda förutsättningar för subventioner med avseende på stödmottagaren m. m.

14.2 Kreditgivning

14.2.1 Bostadslån

Tillämpningen av bostadslånekungörelsen för detta ändamål förutsätter ändring av låneunderlagsreglerna i 19 § så att hänsyn kan tas till samlingslokaler som är belägna även utanför ett statsbelånat bostadsområde och betjänar även andra än dem, som bor i ett sådant begränsat bostadsområde. En sådan ändring syns ha stöd även ur andra synpunkter än de här närmast aktuella.

Med hänsyn till vad bostadsstyrelsen enligt ovan anført i yttrande över servicekommitténs betänkande i fråga om skolbyggnader torde de nuvarande beräkningsgrunderna för låneunderlag kunna anpassas även till byggande av samlingslokaler. Även markkostnaden kommer därvid att beaktas.

Innan tillfredsställande kostnader erfarenheter föreligger på detta område kan behov finnas av regler som inte är rent schablonmässiga. Vidare bör möjlighet finnas att göra

undantag för nya lösningar, särskilt vid integrerat byggande.

I fråga om konstnärlig utsmyckning kan reglerna oförändrade tjäna sitt syfte.

Vid bestämmande av bostadslånets storlek i relation till låneunderlaget bör — på sätt nu sker vid bidrag till barnstugor eller från allmänna arvsfonden — ett mot anordningsbidraget svarande belopp först dras av.

14.2.2 Allmänna låneförutsättningar

Bostadslånekungörelsen ställer bl. a. upp vissa allmänna förutsättningar för lån till lokaler:

1. att det kan antas föreligga ett varaktigt behov av lokalerna (6 §),

2. att husets storlek och form samt anordningar i husets närmaste omgivning är godtagbara — i princip innebärande att byggnadsstadgans krav är tillgodosedda och att detaljplan följts (6 §),

3. att det inte föreligger förlustrisk vid förvaltningen (9 §),

4. att produktionskostnaden är skälig — dvs. att den inte väsentligt överstiger pantvärdet (9 §),

5. att — vid ombyggnad — kostnaden är skälig med hänsyn till husets återstående användningstid och ombyggnaden inte är av endast ringa omfattning.

Om subventionsstödet bestämmande läggs på annat organ än bostadsmyndigheterna torde allmänna förutsättningar av samma slag böra sättas upp även för denna

prövning. Det bör emellertid undvikas att samma fråga bedöms i två sammanhang med kompetenskonflikter som följd. En reglering bör därför ske av i vilka avseenden den ena myndighetens bedömning skall anses som bindande för den andra. Detta ger anledning till följande överväganden.

1. Frågan om ett varaktigt behov föreligger av lokalerna skall avgöras med hänsyn till bl. a. försörjningsmöjligheterna och befolkningsutvecklingen på längre sikt. Ett ställningstagande i detta hänseende kräver, enligt vad ovan anförts, i regel regionala bedömningar. Översiktliga prövningar av denna art erbjuds inom länsplaneringen. Emellertid är bedömningen i fråga om samlingslokaler också en fråga om ambitionsgrad och målsättningar som ofta förväxlas med bedömningar av förlustriskerna. Med hänsyn till denna speciella aspekt på samlingslokalfrågorna bör bostadsmyndigheterna anse behovskravet uppfyllt om ett subventionsbeslut av bidragsmyndigheten föreligger.

2. Prövningen av överensstämmelsen med byggnadsstadgans krav och detaljplan bör ankomma på bostadsmyndigheterna.

3. Den i detta sammanhang centrala frågan om förlustrisk vid förvaltningen ansluter till vad i direktiven anförts om goda driftekonomiska förutsättningar och vad jag anført om en ny attityd till stödet. Det är i och för sig möjligt att samlingslokaler, som enligt eljest gällande bedömningar skulle anses för stora, inte uppvisar några reella förlustrisker för det statliga lånet på grund av att kommunen står som låntagare, hyr lokalerna eller på annat sätt förbundet sig att svara för ett underskott. Bedömningen av förlustriskerna har i praktiken lämnat ett relativt fritt spelrum för olika värderingar beroende även på vilken angelägenhetsgrad företaget haft enligt bedömarens uppfattning. Hittillsvarande praxis har visat prov på en ganska generös tolkning av den, om än inte direkt utsagda, motsvarande förutsättning som får anses innefattad i kungörelsen om lån för samlingslokaler. Utgångspunkten måste i fortsättningen vara att prövningen får ske realistiskt på grundval av ett bättre

planeringsunderlag. Med en sådan utgångspunkt bör bedömningen kunna ske hos bidragsmyndigheten. Ett subventionsbeslut innebär sålunda att bostadslån inte kan vägras på denna grund. Dolda subventionsinslag skall inte komma i fråga.

Om syftet med samlingslokalstödet inte anses kunna tillgodoses genom anordningsbidrag och subventionsfria lån av ovan nämnda typ utan förutsätter lån med ett risktagande bör detta framgå av särskilda bestämmelser som i dessa sammanhang undantar den nämnda regeln från tillämpning. Anledning finns inte att förorda en sådan lösning. Ett fullföljande av de allmänna övervägandena om samlingslokaler såsom samhällslokaler bör dock i första hand leda till en sådan fördelning av det ekonomiska ansvaret mellan stat och kommun att kommunen i någon form åtar sig att stå de allmänna ovisshetsriskerna – i princip ett åtagande att täcka framtida driftunderskott.

4–5. Produktionskostnadens skälighet bör bedömas av bostadsmyndigheterna. Detta får för anordningsbidragets del den effekten, att bidrag villkoras av att ett samtidigt sökt bostadslån beviljas. Det sagda gäller även skälighetskostnad vid ombyggnad.

Det kan vidare övervägas om inte standardkrav borde ställas på även samlingslokaler på samma sätt som enligt 6 § b) bostadslånekungörelsen ställs på bostäder. Jag har dock inte funnit skäl att nu föreslå någon ändring, närmast med hänsyn till att rekommendationer av typen God bostad ännu inte finns tillgängliga på detta område. För anordningsbidragets del bör dock en motsvarande regel tas in enligt vad som anføres i det följande.

14.2.3 Lånets storlek

Bostadslånets storlek i relation till låneunderlaget varierar mellan 15 och 30% beroende på vilken kategori låntagaren tillhör. Det förhållandet att föreningsägda lokaler med tillämpning av dessa regler normalt skulle få lån med 15 eller högst 20% av låneunderlaget medför att de i princip kommer i ett

sämre läge än kommunägda lokaler. Betydel- sen härav minskar dock genom att lånet ställs i relation till låneunderlaget sedan därifrån dragits av anordningsbidragets be- lopp. Återstående skillnader torde kunna kompenseras i bidragsbestämmelserna i den omfattning en egen insats inte anses nödvän- dig för att visa engagemangets styrka.

Det bör genom tillämpningsföreskrift gö- ras otvetydigt att 23 § a) bostadslånekungö- relsen i princip är tillämplig på samlingslokal- föreningar så att dessa kan påräkna bostads- lån med 20 % av låneunderlaget.

14.2.4 Fördjupning av bostadslån

Bostadslån kan i här aktuella fall fördjupas med högst 10 % av låneunderlaget vid ny- byggnad och med högst 70 % – med viss inskränkning – vid ombyggnad. Frågan om kreditprioritering även till dessa låneändamål bör därför i första hand lösas i anslutning till kreditmarknadsöverenskommelser. Först i andra hand bör ytterligare fördjupningsmöj- ligheter komma i fråga.

14.2.5 Uppsägning

Uppsägningsgrunden att lokalerna används för annat ändamål än som förutsatts då lånet beviljades bör i anvisningarna till lånekungö- relsen få en tolkning som ansluter till de här gjorda allmänna övervägandena. Så länge lokalerna står till kommunens eller för- eningslivets disposition bör uppsägning så- lunda inte komma i fråga på denna grund.

14.2.6 Förfarandet

Förfarandereglerna torde inte behöva ändras. Förfarandet med ett preliminärt och ett slutligt beslut är lämpligt för att överbygga de olägenheter som nu är förknippade med att lån beviljas med utgångspunkt i ofta endast schablonmässiga kostnadsberäk- ningar. Nu gällande beslutsform har ofta lett till att finansieringsförutsättningarna redan från början rubbats och att tilläggs-lån blivit nödvändiga.

14.3 Anordningsbidrag

14.3.1 Objektet

Bidrag bör enligt de allmänna övervägandena utgå såväl för allmänna samlingslokaler enligt nu gällande regler som för fristående ung- domslokaler. Som i det följande kommer att utvecklas bör dock anordningsbidrag till – även fristående – ungdomslokaler endast lämnas sådana lokaler som betjänar ett större bostadsområde. Arvsfondsmedlen bör som hittills få finansiera de ungdomslokaler som endast betjänar ett mindre bostadsområde.

Inom utredningen har övervägts huruvida bidrag i denna ordning bör ges även för kursgårdar o. dyl. som tjänar riks- eller regionomfattande sammanslutningar. Beho- vet av ett sådant stöd kan mot bakgrund av det väsentliga föreningsarbete som sker i sådan form bedömas som stort. En priorite- ring av önskemålet att i första hand skapa förutsättningar för att täcka behoven av samlingslokaler och åstadkomma en jämlik- het i ortsfördelningen av dessa har dock lett till att en ytterligare utvidgning av bidragsfäl- tet tills vidare inte förordas. Anledning finns dock att följa denna fråga och i mån av ökad tillgång på resurser ta upp den till för- nyat övervägande.

14.3.2 Ändamålet

Anordningsbidragets grundläggande syfte är att underlätta tillkomsten av goda samlings- och ungdomslokaler genom nybyggnad och ombyggnad. I första hand skall anordnings- bidraget sålunda täcka en del av byggnads- kostnaderna. Tidigare överväganden om lo- kalmiljö och utrustning har dock visat behov av att fördela en del av bidraget att särskilt avse inventarier, konst och pedagogiska hjälpmedel.

14.3.3. Bidragsmottagaren

Anordningsbidrag avseende byggnadskost- nader bör utgå till den som äger fastigheten och i förekommande fall också då står som sökande till bostadslån. En förutsättning för

bidrag till fastighetsägare som inte är kommun eller öppen förening utan vinstsyfte bör då vara att en bindande upplåtelse till någon av dessa föreligger för förslagsvis minst 30 år. Det får ankomma på kommunen att pröva om detta villkor uppfyllts och att sålunda lokalen står till samhällets och föreningslivets förfogande. Underlåtenheter i detta hänseende kommer ytterst att drabba kommunen genom anspråk på ersättningsinvesteringar till vilka statsstöd då inte torde kunna påräknas.

14.3.4 Särskilda bidragsförutsättningar

Som särskilda förutsättningar för bidrag bör ställas upp dels de ovan refererade särskilda förutsättningarna för bostadslån i till bidragsgivningen anpassad form, dels ett krav på lämplighetsprövning som svarar mot det för bostadslån för bostäder gällande standardkravet.

Föreligger, vilket regelmässigt torde bli fallet vid nybyggnad, ansökan om både bostadslån och bidrag skall bostadsmyndigheternas bedömanden bli avgörande i fråga om miljöprövningen och skäligheten av produktionskostnaderna.

Lämplighetsprövningen får tills vidare och intill dess förutsatta allmänna rekommendationer finns tillgängliga göras på grundval av samlingslokalnämndens hittillsvarande praxis och riksorganisationernas m. fl. erfarenhet.

I lämplighetsprövningen får också ingå en prövning av att möjligheterna att göra lokalerna tillgängliga för handikappade tillvaratagits även utöver byggnadsstadgans krav.

Slutligen bör upplåtelseplikt stadgas enligt vad som ovan har förordats.

14.3.5 Bidragsunderlaget

Ovan har förordats att låneunderlagsreglerna för bostadslån används, efter tekniskt nödvändig komplettering, även för bostadslån för samlingslokaler. Det finns inte skäl att frångå denna beräkningsgrund i fråga om bidrag, varigenom även markkostnaden beaktas.

14.3.6 Bidragets storlek

Utgångspunkterna för bedömningar i fråga om bidragsstorleken bör utgöras av dels det förhållandet att allmänna samlingslokaler och ungdomslokaler endast i ringa utsträckning kan bära någon andel i fastighetens kapitalkostnader, dels överväganden i fråga om fördelningen av kapital- och driftkostnader för lokalerna mellan stat och kommun. Endast en realistisk bedömning i dessa hänseenden kan medföra den önskade effekten att fortsatta anspråk på statsstöd inte ställs.

Nu gällande praxis innebär att lån beviljas med högst 1,5 milj. kr oavsett byggnadskostnaderna. Det största räntefria stående lån som hittills beviljats inom denna ram uppgick till 1 milj. kr. Tillämpningen har lett till att inflyttningsorterna kommit i ett relativt sämre läge. Maximeringen har inte fått annat uttryck än yttranden av samlingslokalnämnden som följts av Kungl. Maj:t. Grunden för maximeringen torde ligga i att man sökt fördela otillräckliga lånemedel på flera händer och förutsatt att finansieringssvårigheterna skulle vara minst i inflyttningsorterna. Utvecklingen har emellertid gått mot att inflyttningsorter tillgodoser ett eftersatt lokalbehov med jämförelsevis höga byggnadskostnader.

En motsvarande maximering är i princip främmande för ett bidragssystem. Den är också främmande i en skälig fördelning av kostnaderna mellan stat och kommun om man inte avser att ta hänsyn till kommunernas ekonomiska bärkraft. Enligt min mening bör reglerna om skatteutjämning helt få tillgodose sådana önskemål. Med hänsyn till det här anförda förordar jag att bidrag lämnas utan föreskriven eller förutsatt maximering till visst högsta belopp.

I nu gällande tillämpning kan konstateras att, i de fall där maximeringsregeln inte tillämpas, räntefritt lån utgår till kommun med i regel 25 %, till föreningar i större orter med 30 % och till föreningar i mindre orter med 40 % – allt grovt schematiserat. Bärkraftsresonemanget har sålunda inverkat

också på denna tillämpning.

Enligt min mening bör bärkraftsargumenten även i detta sammanhang få tillgodoses genom skatteutjämning. Skäl som kan leda till avvikelser från en enhetlig procentsats för bidragets storlek i relation till ett bidragsunderlag får anses föreligga endast om syftet är att främja en statsmakternas vilja att i utjämnings- och jämlikhetssyfte särskilt stödja vissa relativt sett totalt kostsamma anläggningar inom t. ex. glesbygdssområden eller att ta över en del av kostnaderna i fall där lokalerna har regional betydelse som t. ex. i vissa basorter och i turistorter.

Med hänsyn till det anförda har jag stannat för att föreslå att bidrag för fastighetsinvesteringar skall lämnas med högst 40 % av låneunderlaget då lokalerna ägs av eller upplåts till öppen förening utan vinstintresse och med högst 30 % då lokalerna ägs av eller upplåts till kommun. Bidragen bör i normalfallet sättas till 35 respektive 25 %. Skäl för att medge högre bidragsandel kan då utgöras av att lokalerna har regional betydelse enligt ovan eller att kommunen sammantaget har relativt högre kostnader för lokalerna än genomsnittligt, t. ex. i glesbygdssområden.

Härutöver bör utgå ett schablonmässigt beräknat bidrag för en första uppsättning eller vid ombyggnad en kompletteringsuppsättning av inventarier, konst och pedagogiska hjälpmedel. Detta bidrag bör bestämmas till 50 % av kostnaderna för nämnd lös egendom, dock högst 10 % av låneunderlaget t. o. m. 500 000 kr och 5 % av dess överskjutande del.

Totalbilden av en sålunda förordad bidragsandel innebär en avsevärd förbättring av det statliga stödet. Hänsyn får tas även till att nya ungdomslokaler förts in i det anslagsfinansierade stödet och därmed arvsfondsmedlen förbehållits en mindre sektor, att markkostnad liksom viss utrustning som tidigare varit lös egendom ingår i låneunderlaget, att den i praxis tillämpade maximeringen slopas och att kreditstödet förbättrats.

Mot bakgrund av dessa avsevärda förbättringar bör kunna hävdas att kommunerna å

sin sida skall bära de normala ovisshetsrisker som kvarstår även efter en statlig prövning. Förnyat statligt stöd till lokaler för vilka de föreslagna bestämmelserna tillämpats bör därför inte komma i fråga.

15.1 Allmänt

För de nytillkommande och ombyggda lokalernas del har föreslagits en låne- och bidragskonstruktion som gör det möjligt att avstå från ett återkommande statligt stöd. För befintliga samlingslokaler, tidigare statsbelånade eller inte och som inte bedöms bära byggas om, kvarstår emellertid ett stödbehov som beträffande de förstnämnda i flera fall yttrat sig genom dröjsmål med betalningar på statslånets amorteringsdel. De lokaler som bedöms fortfarande kunna tjäna sitt syfte under en inte alltför kort tid bör genom ett stöd under en övergångstid sättas i samma principiella läge som om de fått statsstöd enligt ovan föreslagna principer för nytillkommande lokaler. Detta innebär att även ökade miljö- och standardkrav skall beaktas. Vidare bör, i de fall där svårigheterna är att hänföra till befolkningsomflyttningar och strukturförändringar, staten genom eftergift eller bidrag påta sig en rimlig del av ansvaret för det fastighetskapital som därmed inte kan tjäna sitt avsedda syfte. Slutligen bör i de fall i övrigt där användbara lokaler inte kan bära sina kapitalkostnader och inte heller ytterligare kommunala tillskott är motiverade, eftergift kunna lämnas såsom en stödform utanför de eljest gällande eftergiftsreglernas område. För denna typ av eftergifter talar även administrativa skäl.

Vid de allmänna övervägandena har förordats att ett statligt stöd i här aktuellt syfte fördelas så att tillgängliga medel på bästa sätt

fyller sin avsedda uppgift. Detta skulle förutsätta en redovisad kommunal handlingslinje. För att uppnå ett sådant syfte bör stödåtgärderna i första hand riktas mot företag i kommuner som antagit i vart fall översiktliga planer för lokalhållningen inom kommunen eller en del därav.

15.2 Upprustningsbidrag m. m.

15.2.1 Stödformerna

Enligt det ovan sagda föreslås att staten i de fall där vid övergången till ett nytt stödssystem befintliga samlingslokaler fyller ett väsentligt behov kan dels meddela eftergift av ett tidigare statsstöd, dels tillskjuta medel i form av upprustningsbidrag. Stödformerna avses kunna användas såväl var för sig som i förening med varandra.

15.2.2 Stödobjektet

Eftergift och upprustningsbidrag bör komma i fråga för alla samlingslokaler enligt den för nytillkommande lokaler föreslagna utvidgade definitionen och, i fråga om upprustningsbidrag, oavsett om statligt stöd tidigare utgått eller inte.

15.2.3 Stödmottagaren

Stöd bör liksom enligt nu gällande regler lämnas till den som äger lokalerna, oavsett vilken form av rättssubjekt det är fråga om.

Upprustningsbidrag bör kunna lämnas också till den som innehar samlingslokaler med bostadsrätt eller med en hyresrätt, som tryggar besittningen till lokalerna under en med hänsyn till åtgärdernas och stödets omfattning erforderlig tid. Det skulle i och för sig finnas skäl att även för detta stöd ställa upp motsvarande förutsättningar i fråga om att lokalförvaltningen skall ske genom kommun eller öppen förening utan vinstsyfte. I detta sammanhang skulle emellertid en sådan förutsättning medföra administrativa svårigheter. Det får — som ovan anförts — förutsättas att riksorganisationerna tar hänsyn till de skäl som talar för en sådan lösning och i sitt arbete verkar för organisationsändringar med sådant syfte där det är mest befogat.

15.2.4 Särskilda stödförutsättningar

Även särskild eftergift och upprustningsbidrag bör förutsätta ett behov av lokalerna. Kravet på varaktighet av detta behov kan dock inte generellt framföras lika starkt i de fall det här blir fråga om. Varaktighetskravet får ses i relation till de statliga insatsernas storlek. Består stödet helt eller delvis i eftergift skall eftergiftsbeloppet som sådant inte vara direkt avgörande. Man bör i många fall kunna se bort från den eftergift som motiverats av statens ansvar för ändrade planeringsförutsättningar och även från sådan eftergift som skulle ha motsvarats av en direkt förlust på statslånet om inga åtgärder vidtagits.

Vidare bör den för anordningsbidrag förordade prövningen av om standardkrav kan anses uppfyllda göras även i denna stödform. Även här finns anledning att stryka under att detta krav måste ha ett annat innehåll för lokaler som fyller ett varaktigt behov än för lokaler som avses fungera under en övergångstid. Särskilt i områden med en vikande utveckling är det angeläget att dessa krav inte sätts så högt att ett fortsatt utnyttjande av fastighetskapitalet omöjliggörs.

15.2.5 Stödets omfattning

Eftergift bör inte maximeras vare sig till bestämt belopp eller i relation till tidigare stöd, bidragsunderlag eller annat. Det direkta upprustningsbidraget bör däremot – främst för att få ett samband med de kommunala intresseavvägningarna – inte få uppgå till mer än 50 % av kostnaderna för erforderliga åtgärder och i vissa fall även betalning av äldre skulder om inte synnerliga skäl kan motivera ett högre bidrag. Ett sådant skäl kan vara att kommunen i relation till sitt invånarantal har särskilt höga kostnader för samlingslokaler t. ex. i ett glesbygdsområde eller för att täcka regionala behov. Ett sålunda bestämt i regel 50-procentigt bidrag kan avlösa kvarstående behov av saneringslån och rekonstruktionsbidrag. Målet är, som angetts, att i samband med upprustning till godtagbar standard ge lokalen i huvudsak det ekonomiska stöd som de nya anordningsbidragen skulle ha gett.

15.2.6 Tidsbegränsat stöd

Syftet med stödet till befintliga lokaler är att – enligt översiktliga kommunala handlingslinjer – sätta dessa lokaler i någorlunda samma situation som de nytillkommande. Syftet med bidragsdelen är vidare att ge ett incitament till upprustning av dessa lokaler till godtagbar standard i den mån de tjänar ett någorlunda varaktigt behov. Statens insatser har förutsatts bli engångsinsatser. Med hänsyn därtill och med beaktande även av administrativa fördelar bör upprustnings-

bidrag och särskild eftergift medges endast efter ansökan som gjorts inom en begränsad tid efter ikraftträdandet. Statsfinansiella hänsyn och lokalhållarens behov av skälig projekteringstid har lett fram till att denna tid bör sättas till fem år.

Det särskilda stödet till studentkårlokaler är i vad avser bespisningslokaler motiverat av rent studiesociala skäl. I fråga om övriga kårlokaler har stödet enligt antagna riktlinjer avsetts att samordnas med de allmänna samlingslokalerna. Om stöd beviljats är lokalerna i princip att anse som öppna "om större olägenhet ej vållas låntagaren".

Utan att i detta sammanhang ta ställning till det studiesociala motivet för kårlokalstödet i vad det inte avser bespisningslokaler kan dock uttryck ges åt uppfattningen att detta motiv skulle kunna tillgodoses även inom ramen för bostadslångivningen och anordningsbidragen och därigenom bättre kunna fogas in i en allmän behovsplanering. I en sådan planeringsbild måste fogas in även den decentraliserade undervisningen och osäkerheten om kårobligatoriet. Kraven på samlingslokaler för de studerandes behov har givetvis samma styrka som övriga befolkningsgruppers och skulle om stödet fördes in i det allmänna lokalstödet få ett förbättrat innehåll.

De invändningar som kan göras torde närmast ligga i farhågor att lokalkraven lämnas obeaktade i ett större sammanhang. Enligt min mening finns dock ingen grund för sådana antaganden. Jag förordar sålunda att det särskilda stödet till andra studentkårlokaler än restauranglokaler får tillgodoses genom bostadslån och anordningsbidrag i här ovan förordade former.

Det särskilda stödet för restauranglokaler torde tills vidare få behållas i avvaktan på resultatet av universitetsrestaurangkommitténs fortsatta arbete.

17.1 *Bostadslånemyndigheterna*

Den föreslagna ordningen med bostadslån medför att lån beviljas av bostadsmyndigheterna. Det får ankomma på bostadsstyrelsen att avgöra om handläggningen tills vidare skall ligga hos styrelsen eller från början ingå i länsbostadsnämndernas uppgifter. Några sakliga ändringar i gällande ordning torde inte vara påkallade. Föreskrifter om samordning med bidragsgivningen tas upp under förfarandereglerna.

17.2 *Statens nämnd för samlingslokaler*

Den hittillsvarande handläggningen av låneärenden hos Kungl. Maj:t har i allt väsentligt inneburit beslut i enlighet med vad samlingslokalnämnden tillstyrkt. Efter samråd med departementsutredningen föreslås att en direkt beslutsfunktion ges åt samlingslokalnämnden i fråga om anordningsbidrag, upprustningsbidrag och särskilda eftergifter.

I direktiven har som riktpunkt för arbetet angetts att den sakkunskap, som i nämnden finns representerad genom företrädare för samlingslokalföretagens riksorganisationer, tillvaratas även i fortsättningen. Mot bakgrund bl. a. därav och med hänsyn till de påtagliga samordnings- och intressehänsynen i övrigt förordar jag att samlingslokalnämnden ges följande sammansättning.

Nämnden bör bestå av ordförande och sju ledamöter. Ordföranden och fem ledamöter

bör utses av Kungl. Maj:t, som i valet av ledamöter torde få beakta att samlingslokalföretagens riksorganisationer och kommunerna blir representerade. Bostadsstyrelsen och myndighet inom kultursektorn, tills vidare teater- och orkesterrådet, bör var och en utse en ledamot. För ledamöterna bör utses personliga suppleanter. Nämnden utser inom sig vice ordförande. Förordnanden ges för tre år.

Jävsfrågor i nämnden får behandlas enligt förvaltningslagen. Det kan dock i detta sammanhang förtjäna att noteras beträffande ställföreträdarjäv att dessa direkt angår endast den som är behörig att företräda ett förbund eller en förening och blir tillämpliga främst när fråga är om t. ex. bidrag direkt till organisationen. Den omständigheten att en sak rör någon som medlem av en grupp inom samhället torde inte i och för sig grundlägga jäv. I linje härmed ligger att en person, som är ledamot i nämnden i egenskap av särskilt utsedd representant för visst intresse, inte enbart därigenom bör anses jävig att ta befattning med ärenden som rör detta intresse. I det enskilda fallet får jävsfrågan prövas enligt den allmänna klausulen om jäv då särskild omständighet föreligger som är ägnad att rubba förtroendet till ledamotens opartiskhet i ärendet. En sådan omständighet kan tänkas vara att ledamoten är engagerad i saken på ett sådant sätt att misstanke lätt kan uppkomma om brister i förutsättningarna för en opartisk bedöm-

ning. En helt annan situation är det jävsfall som föreligger då någon fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon bidragssökande. Har han inte uppburit ersättning men ändå i sin biträdesuppgift engagerat sig i saken torde jäv kunna föreligga enligt den allmänna klausulen.

Såsom framgår av tidigare lämnad redogörelse för personalorganisationen hos statens nämnd för samlingslokaler omhänderhas sekreterargöromålen av arvodesanställda befattningshavare. Enligt utredningsmannens uppfattning har på det hela taget den nuvarande organisationen fungerat tillfredsställande. Genom att sekreterarna har sin huvudsakliga sysselsättning förlagd till annan arbetsplats måste dock konstateras vissa svårigheter för lånsökande och andra att få kontakt med dem. Företrädare för kommuner och enskilda organisationer liksom också arkitekter och konsulter synes ha berättigade anspråk på att under vanlig arbetstid kunna få kontakt med nämndens huvudsekreterare.

Det bör vidare framhållas att sekreterargöromålen under årens lopp blivit alltmer omfattande, vilket bl. a. återspeglas i det ökade behovet av biträdande sekreterare (föredragande). Genom att enligt utredningsmannens förslag även vissa fristående ungdomslokaler kommer att hänföras under bidragskungörelsen tillförs nu nya arbetsuppgifter. Expansionen på utbildningsområdet kan vidare väntas medföra en ökad strävan hos kommunala huvudmän att kombinera nya skollokaler med samlingslokaler.

Anförda omständigheter leder till ett förslag om att samlingslokalnämndens kansli skall förestås av en väl kvalificerad heltidstjänstgörande befattningshavare. För de rutinmässiga uppgifterna synes nuvarande kansliorganisation i princip kunna bibehållas.

Utredningsmannen har inte ansett sig böra nu framlägga något mera detaljerat förslag rörande nämndens organisation och kostnaderna för densamma. Denna uppgift kan lämpligen anförtros samlingslokalnämnden.

17.3 *Samlingslokalföretagens tre riksorganisationer*

Utredningsmannens målsättning har varit att begränsa uppgifter och organisation för samlingslokalnämnden till i huvudsak nuvarande omfattning och i stället i så stor utsträckning som möjligt tilldela riksorganisationerna nya uppgifter, som de på statens uppdrag har att verkställa. Ersättning för detta arbete föreslås utgå ur statsmedel.

I ett fall då både bostadslån och anordningsbidrag söks bör ansökan om båda ges in till det kommunala förmedlingsorganet. Efter eventuell komplettering – och om kommunen har att utföra teknisk granskning efter sådan granskning – skall förmedlingsorganet med eget yttrande och uppgift i fråga om byggnadslov översända ett exemplar till vardera länsbostadsnämnden och samlingslokalnämnden. Enligt för bostadslån nu gällande anvisningar är länsbostadsnämnden inte bunden av förmedlingsorganets yttrande. Den bör dock godta yttrandet i den del det avser förlustrisk vid förvaltningen. Sistnämnda anvisning torde böra gälla även för anordningsbidrag till samlingslokaler och därmed bli beaktad även vid bostadslångivningen.

Efter eventuell teknisk granskning hos länsbostadsnämnden överlämnas resultatet av denna och ett länsbostadsnämndens yttrande angående de särskilda låneförutsättningarna samt lokalernas standard till samlingslokalnämnden.

Samlingslokalnämnden, som redan då ansökan översänts från förmedlingsorganet kan börja sin granskning ur bidragssynpunkt, bör så snart som möjligt efter det att länsbostadsnämndens yttrande kommit in lämna ett preliminärt beslut om anordningsbidrag, villkorat av att bostadslån beviljas, och innefattande förutsättningarna för bidraget. Bostadslänemyndigheten meddelar därefter preliminärt lånebeslut. Genom däri ingående

låneunderlagsberäkningar blir även bidragsbeslutet kompletterat.

Möjlighet bör finnas för sökanden att hos samlingslokalnämnden påkalla förhandsprövning av bidragsfrågan i vad avser viss eller vissa förutsättningar för bidrag.

I den mån Kungl. Maj:t genom särskilda föreskrifter medger att preliminärt beviljat lån får betalas ut i förskott bör detta gälla även den del av anordningsbidraget som avser fast egendom.

Sedan byggnadsföretaget färdigställts inges ansökan om slutligt beslut i fråga om både lån och bidrag till förmedlingsorganet. Detta har att sända ansökningen, med bl. a. eget yttrande, till såväl länsbostadsnämnden som samlingslokalnämnden. Samlingslokalnämndens beslut bör därvid föregå lånebeslutet.

Utbetalning av såväl lån som bidrag bör ske genom bostadsmyndigheternas försorg på samma sätt som nu gäller för bostadslån.

I det fall att ansökan gäller endast anordningsbidrag, upprustningsbidrag eller särskild eftergift bör ansökan likaledes ges in till förmedlingsorganet och behandlas på motsvarande sätt.

Godtas bostadslångivning även till samlingslokaler, torde detta innebära att ändring i bostadsförsörjningslagens 2§ inte kan anses erforderlig för att påkalla kommunens medverkan i detta hänseende.

I de kommunala yttrandena bör ingå en redogörelse för samordningsaspekter på även

annat planerat byggande med anknötning till samlingslokaler än det som tagits upp i de ovan förordade femårsprogrammen.

Vad gäller arvsfondsbidrag till ungdomslokaler för speciella grupper eller för endast ett mindre bostadsområde har övervägts om inte beslutanderätten — efter nu givna möjlighet därtill — bör delegeras till samlingslokalnämnden. Med hänsyn till frågans karaktär ges dock i detta sammanhang inte något förslag i ämnet. Frågan torde få bedömas av Kungl. Maj:t med ledning av departementsutredningens material.

Utelöpande samlingslokallån förvaltas av länsstyrelserna. Länsstyrelsernas direkta befattning med samlingslokalfrågorna skulle i den föreslagna ordningen få sin tyngdpunkt inom den regionala planeringen genom bedömningar av de program som föreslagits fogade till de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen. Med hänsyn därtill och då bostadsmyndigheterna har såväl stor erfarenhet av låneförvaltning som erforderlig kapacitet förordas att de tar över förvaltningen av det i jämförelse med bostadslånen relativt ringa antalet utelöpande samlingslokallån. Därmed vinnas också en bättre kontakt med denna stödform och eventuella direkta erfarenheter av läget.

Beslut om uppsägning av äldre lån bör liksom hittills fattas av samlingslokalnämnden. Kungl. Maj:ts beslutanderätt i fråga om övertagande m. m. föreslås föras över till denna nämnd. Länsstyrelsens skyldigheter i fråga om lån bör överföras på bostadslånemyndigheten.

I fråga om översiktliga planeringsbeslut och kvoteringar har tidigare förutsatts att totalvolymen av det möjliga samlingslokalbyggandet styrs genom — och endast genom — beslut om medgivanden för samlingslokalnämnden att bevilja anordningsbidrag. Bostadslån utan samband med bidrag torde inte påverka de budgetmässiga syftena med styrningen. Härav bör följande att översiktliga fördelningsbeslut i fråga om tillgänglig ram bör fattas av samlingslokalnämnden efter samråd med bostadsstyrelsen. Regional kvotering blir därvid knappast aktuell. Ett

utbyggt planeringsunderlag torde ge möjlighet att i förhandsprövningens form ange turordning mellan olika projekt med beaktande av ovan förordade prioriteringsprinciper.

Det bör kunna förväntas att de samlingslokalägande företagens riksorganisationer kan leda utvecklingen fram till att projekter server finns. Detta underlättar i första hand planeringsövervägandena men är också av mycket stort värde i den mån arbetsmarknadsläget påkallar särskilt stöd i form av bidrag till beredningsarbeten.

19.1 FHR:s framställning

FHR:s framställning om ett särskilt stöd för upprustning av vissa lokaler för att tillgodose speciella behov kan prövas och tillgodoses inom ramen för de här föreslagna upprustningsbidragen.

19.2 Stöd till riksorganisationerna

Det har tidigare framhållits att Sverige i fråga om allmänna samlingslokaler är ett föregångsland och att denna ställning till intet ringa del är att tillskriva den verksamhet som bedrivs av de tre riksorganisationerna för sådana lokaler, dvs. Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, Våra Gårdar riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler, samt Bygdegårdarnas Riksförbund. Det kan i detta sammanhang utan överdrift påstås, att dessa organisationer under en följd av år svarat för och bekostat samhällseliga insatser av betydande värde och omfattning. De har medverkat vid tillkomsten av flertalet statsbelånade samlingslokaler och därmed gjort det möjligt att administrera ifrågasvarande långgivning till för staten synnerligen blygsamma kostnader. Av de 963 lån för ny- samt om- och tillbyggnad av allmänna samlingslokaler som beviljats intill den 1 juli 1971 har inte mindre än 774 beviljats för lokaler vars huvudmän tillhört någon av riksorganisationerna. I sistnämnda siffra har inte inräknats lån till kommuner tillhörande organi-

sationerna.

Riksorganisationerna har tagit till uppgift att i samarbete med föreningslivet samt statliga och kommunala myndigheter åstadkomma en ändamålsenlig planering av allmänna samlingslokaler och att främja tillkomsten av sådana lokaler. Målsättningen har varit och är att så långt möjligt samordna olika lokalbehov för att därigenom utan att åsidosätta kravet på goda och ändamålsenliga lokaler åstadkomma besparingar.

Organisationerna lämnar i sin dagliga verksamhet information och vägledning i hithörande frågor, biträder vid upprättande av finansieringsplaner och driftkalkyler, ombesörjer erforderliga utredningar vid den av statsmakterna föreskrivna förhandsgranskningen i samband med statlig långgivning, samt bistår medlemmarna vid upprättande av låneansökningar och skrivelser till statliga och kommunala myndigheter m. fl. Organisationerna lämnar eller förmedlar även service i arkitekt- och byggnadsfrågor samt övriga frågor av teknisk natur.

När betalningsförsummelse i fråga om statliga och andra lån föreligger, undersöker riksorganisationerna orsakerna till desamma. I regel leder dessa undersökningar till att positiva åtgärder vidtas i fråga om sanering av låntagarnas ekonomi så att lokalerna kan bibehållas för sitt ändamål.

Sedan 1947 utgår ett årligt statligt bidrag till de tre riksorganisationerna. Bidraget uppgår f. n. till 45 000 kr vilket belopp delas

lika mellan organisationerna. Stödet avses utgöra en kompensation för de kostnader dessa har för sin medverkan i den statliga lån- och bidragsgivningen genom service och rådgivning. Med ledning av vad ovan anförts och vissa av organisationerna själva lämnade uppgifter har jag kommit fram till att dessa kostnader inte torde understiga ett sammanlagt belopp av 700 000 kr. Vid beräkningen av beloppet har hänsyn tagits till centrala löne- och administrationskostnader, erforderliga resekostnader samt motsvarande kostnader på det regionala fältet. Därför har i beloppet tagits in andel av kostnader för organisationernas allmänna verksamhet. All rimlig proportion saknas sålunda mellan statens bidrag och kostnaderna för organisationernas medverkan i den statliga lån- och bidragsgivningen. Bidraget bör följaktligen höjas avsevärt. Härvid måste man emellertid även beakta att riksorganisationerna med hänsyn till angelägenheten av att de allmänna samlingslokalerna även i fortsättningen förankras i det aktiva föreningslivet bör beredas möjlighet att inte bara bibehålla utan även vidga sin planerande och rådgivande verksamhet. En utvidgad sådan verksamhet från organisationernas sida är nämligen nödvändig om den vidare utvecklingen av samlingslokalbygget skall kunna ta tillvara de lokala erfarenheterna och lämna rådgivning på ett område där den statliga administrationen saknar lämpliga instrument.

Mot denna bakgrund föreslås det ekonomiska stödet åt de tre riksorganisationerna bli dels ett stöd för deras allmänna kontakt- och informationsverksamhet, dels ett stöd för deras arbete med den statliga lån- och bidragsgivningen till allmänna samlingslokaler.

Det allmänna stödet motiveras med att de tre organisationerna i likhet med andra folkrörelser och organisationer fyller viktiga samhällsfunktioner och utför betydelsefulla insatser för demokrati och utveckling.

Stödet för organisationernas direkta arbete med statens verksamhet för allmänna samlingslokaler bör tolkas som statens ersätt-

ning för de insatser som de tre organisationerna gör på detta område. Utan organisationernas arbete skulle staten få ta kostnaden för arbetsuppgifterna i ett annat sammanhang eftersom arbetsuppgifterna under alla omständigheter måste utföras om staten vill fortsätta sitt bidrags- och lånestöd till samlingslokalerna.

Det bör ligga i statens intresse, inte minst på det kulturpolitiska området, att de samlingslokalälgande företagens riksorganisationer har tillräckliga resurser för att driva sin verksamhet. Om en rättvisare fördelning av det kulturella utbudet skall komma olika landsdelar tillgodo fordras att det finns moderna och välutrustade samlingslokaler över hela landet. Samhällets kulturpolitiska ambitioner kommer att misslyckas om man inte lokalt har förutsättningar för att ta emot kulturutbudet.

Jag föreslår således att det årliga stödet till riksorganisationernas allmänna kontakt- och informationsverksamhet utgår med ett fast belopp om förslagsvis 180 000 kr som delas lika mellan de tre riksorganisationerna. För organisationernas arbete med den statliga lån- och bidragsgivningen föreslås ett belopp om 320 000 kr för år att fördelas mellan organisationerna i proportion till sammanlagda beloppen av de statliga bidrag och lån som förmedlats av respektive organisation under de tre år som ligger närmast före det budgetår under vilket beslut fattats. Ett alternativ vore att fördela bidraget med hänsyn även till antalet beviljade bidragsframställningar.

Vidare bör bidrag beräknas för gemensam verksamhet med teknisk och ekonomisk rådgivning. Erforderligt belopp för denna verksamhet bör beräknas av samlingslokalnämnden inför varje budgetår. I initialskedet har jag beräknat dessa kostnader till 200 000 kr.

Ett stöd till gemensam verksamhet förutsätter i första hand att organisationerna kan enas om en samordning av sina utredande och tekniska resurser. Visar sig detta inte möjligt att genomföra bör sådant stöd lämnas till någon av riksorganisationerna som förklarar sig villig att uppfylla förutsatta uppgifter och kan väntas ha resurser därtill. Det får ankom-

ma på samlingslokalnämnden att ta erforderliga initiativ i denna fråga.

Men även nya uppgifter kommer att läggas på riksorganisationerna. Detta gäller i första hand de ökade kraven på allmänna rekommendationer i fråga om standard och normering av vissa utrymmen som behandlats i det föregående. Vidare tillkommer ökade insatser för att främja ett aktivt deltagande i en tidig samhällsplaneringsdebatt och aktiva insatser i samhällsplaneringsarbetet. Det vidgade fält för det statliga stödet som här förordats kommer övergångsvis att kräva både inventeringar på lokal nivå och regionala bedömningar. Det kan i och för sig diskuteras om inte en del av dessa kostnader kunde tänkas få täckning genom konsultarvoden. Den allmänna bedömningen att kostnaden dock ytterst faller på samhället medför emellertid att sådana konsultarvoden måste hållas på låg nivå och troligen differentieras med hänsyn till medlemskap i någon riksorganisation. Under alla förhållanden kan kostnaderna endast till mycket ringa del tas ut i form av avgifter. Man kan inte heller räkna med att riksorganisationerna längre kan finansiera denna sin samhällsverksamhet med viktiga intäkter från t. ex. biografier eller lotterier.

Den ovan föreslagna organisationen förutsätter att föreningslivet genom de samlingslokalägande föreningarnas riksorganisationer som hittills åtar sig väsentliga uppgifter även i fråga om lån- och bidragsgivningen. Erfarenheterna från tidigare tillämpning är i detta hänseende mycket goda. Varje försök att genom en utbyggd statlig förvaltning lösa motsvarande uppgifter skulle kräva en administrativ apparat som dels ställde anspråk på avsevärt ökade medel, dels skulle göra en instruktionsmässig detaljreglering nödvändig. Härtill kommer att etablerade kontakter och kontaktvägar i nuvarande ordning fungerar väl.

Nämnda överväganden mot bakgrund av hittills tillämpad ordning låter sig väl förena med syftet att även för framtiden förankra samlingslokalfrågorna i ett aktivt föreningsliv. Ur denna synpunkt är ett ytterligare

vidgat samarbete mellan de tre riksorganisationerna av synnerligt värde. Jag förutsätter att organisationernas egna intressen av denna utveckling leder dem till att söka nya samarbetsformer. Ett samarbete av denna art innebär inte någon risk för att de bakomliggande organisationerna mister sin identitet och ger upp centrala målsättningar. Deras eget medlemsarbete och deras regionala nära kontakter har även i ett sådant läge en stor betydelse, inte minst för tidiga initiativ i den kommunala planeringen.

19.3 *Samhället och folkrörelserna*

Föreningslivets betydelsefulla insatser vid tillkomsten och skötseln av lokaler för människorna att samlas i har framhållits i detta betänkande. De förslag som framförs är i hög grad s. k. folkrörelsemarkerade. Bakgrunden till detta är en bestämd övertygelse om att föreningslivet och organisationerna är väl lämpade att klara de uppgifter, som det här rör sig om och att samhället i eget intresse bör stimulera föreningsengagemang på detta område.

De frågor som behandlas i detta betänkande är emellertid en del i ett större sammanhang, när man begrundar folkrörelsernas roll och framtid.

Vår politiska demokrati förutsätter folkrörelser och organisationer. Deras verksamhet måste tillåtas få kosta pengar, som skall tas in skattevägen. Men de måste också få vidgade arbetsmöjligheter och ökat förtroende från samhällets sida. Det kan inte vara förnuftigt, att man i ett land som vårt med fina folkrörelsetraditioner och goda erfarenheter av organisationernas arbete bygger upp konkurrerande institutioner, som tar hand om uppgifter som bättre klaras föreningsvägen. Det bör vara möjligt att en gång för alla klart säga ifrån, att det är folkrörelserna och organisationerna, som utgör grunden för vår samhällsbyggnad, och att de har viktiga uppgifter, när det gäller att reformera och förbättra samhället. Samhället bör därför överlåta på folkrörelserna och organisationerna att klara olika samhällsuppgifter.

Omfattningen av samlingslokalbyggandet såväl i riket i dess helhet som inom en kommun bestäms — som förut anförts — ytterst av politiska beslut där den uppfattade samhällsnyttan vägs mot kostnaden för dessa och för andra samhällsuppgifter. Med föreliggande planeringsuppgifter som grund torde för de närmaste åren kunna väntas investeringar i nya eller ombyggda samlingslokaler för ca 60 milj. kr/år. Detta skulle motsvara ett behov av anordningsbidrag för fast egendom om ca 35 % därav eller ca 20 milj. kr samt för inventarier m. m. om ca 5 % eller 3 milj. kr. För fastighetsdelen återstående ca 40 milj. kr av investeringsbeloppet kan beräknas medföra ett lånebehov motsvarande 20 % härav eller ca 8 milj. kr.

En beräkning av kostnaderna för upprustningsbidrag blir mer ungefärlig. Med ledning av den av FHR gjorda inventeringen, nu kända betalningsförsummelser och en allmän bedömning av ett ytterligare behov av upprustning och sanering skulle totalkostnaderna att fördela på en femårsperiod kunna uppskattas till ca 30 milj. kr. Kostnaderna för upprustningsbidrag, ca 50 % härav, eller 15 milj. kr skulle vid en jämn tidsfördelning motsvara ca 3 milj. kr/år. Härtill bör läggas för antagna avskrivningar ett bruttobelopp motsvarande ca 15 milj. kr eller ca 3 milj. kr/år. Av detta sista belopp skulle dock en del ha fått skrivas av på redan gällande grunder och de särskilda avskrivningarna bör därför i detta sammanhang inte ses som en

kostnad till högre belopp än ca 2 milj. kr/år.

Stödet till riksorganisationerna skulle enligt det föreslagna systemet utgå med 500 000 kr. Kostnaderna för gemensam verksamhet har beräknats till 200 000 kr.

De särskilda utvecklingsuppgifter som enligt vad ovan (11.10) förordats bör initieras av samlingslokalsnämnden torde få beräknas dra en kostnad av högst 200 000 kr att fördelas på en tvåårsperiod.

Kanslikostnaderna får beräknas som hittills med tillägg för kostnaden för förordad tjänst som fast kanslichef i byrådirektörs ställning. Det har förutsatts att den omprövning av arvodesersättningarna som föranleds av allmänna löneförskjutningar och ökade arbetsuppgifter beaktas utan särskilt förslag.

De övriga frågor som alltid uppkommer vid en övergång från ett stödsystem till ett annat med ett utvidgat innehåll anmäler sig även här. Risk finns för att initiativ hålls tillbaka i avvaktan på mer generösa bidragsbestämmelser.

Möjligheter finns för Kungl. Maj:t att inom de nuvarande bidragsreglernas ram anpassa storleken av räntefritt stående lån så att det närmare motsvarar det reella innehållet av de föreslagna bestämmelserna. Vidare finns möjlighet att redan nu frångå tillämpad maximering av lån. En anpassning i dessa hänseenden fordrar dock höjning av lämnade lånebemyndiganden och fordrar därför riksdagens prövning, något som torde kunna ske över tilläggsstat så snart en remissbehandling av förslagen och en allmän bedömning anses ge anledning till ett sådant ställningstagande.

22.1 Allmänt

Frågan om att ge vissa verksamheter, regioner, varor eller tjänster särskilda skattepreferenser har upprepade gånger behandlats av riksdagen. Denna har därvid, i vart fall under senare år, genomgående intagit den ståndpunkten att ändamål av samhälleligt intresse bör tillgodoses genom bidrag från stat och kommun och inte genom lättnader i beskattningen. Endast i ett fall har riksdagen godtagit ett avsteg från denna princip, nämligen i fråga om den numera upphävda förordningen (1970:99) om investeringsavgift. Avsteget har emellertid härvid särskilt motiverats med att investeringsavgiften mera kunde betecknas som en förbudslagstiftning än som en egentlig skattelagstiftning. I detta sammanhang förtjänar också påpekas att riksdagen under senare år flera gånger avvisat motionsyrkanden av innebörd, att åtskilliga subjekt — däribland även sammanslutningar som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmänna samlingslokaler — vilka nu är befriade från gåvoskatt, befrias också från arvsskatt.

Riksdagens negativa inställning till att statligt stöd ges skattesubventionens form har motiverats av flera skäl. Det har bl. a. påståtts att ett stöd genom skattelindring inte kan graderas i förhållande till rättssubjektets och verksamhetens behov av understöd. Ett sådant stöd kan nämligen i vissa fall komma att lämnas till en verksamhet som

inte i lika hög grad som annan är i behov av eller förtjänt av sådant stöd och det kan också komma att inträffa att rättssubjekt med den bästa ekonomiska ställningen kan få den största skattelättnaden. Ett av de väsentligaste skälen torde emellertid ha varit att undantag erfarenhetsmässigt föder nya undantag, att hel eller partiell skattefrihet för ett subjekt medför krav — mer eller mindre berättigade — från andra subjekt på samma skattemässiga behandling.

Det anförda innebär givetvis inte att inte samlingslokalerna bör ges allt det stöd som kan anses nödvändigt. Det kan emellertid ifrågasättas om inte frågan om att införa särskilda beskattningsregler för dessa föreningar i första hand bör prövas i ett större sammanhang. Därmed skulle reglerna om beskattning av ideell verksamhet otvivelaktigt kunna få en mer enhetlig och lättöverskådlig utformning.

Det helt övervägande antalet remissinstanser som yttrat sig över 1961 års fastighets-taxeringsutrednings förslag har i princip inte haft något att erinra mot att samlingslokalsföreningarna på grund av sin allmännyttas ge en i visst hänseende privilegierad ställning i inkomstskattehänseende. Med hänsyn bl. a. härtill har jag ansett det lämpligt att något undersöka om och i vad mån de av förslagen berörda föreningarna i nu förevarande sammanhang bör beredas någon form av skattelättnad.

22.2 Skattefrihet för bidrag?

Anordningsbidraget från staten är som framgår av det föregående avsett som ett bidrag för anskaffande av byggnader och inventarier, dvs. tillgångar för vilka avdrag erhålles endast indirekt genom årliga värdeminskningssavdrag. Detta innebär att bidraget inte kommer att tas till beskattning hos den mottagande föreningen men att denna inte heller får skriva av anskaffningskostnaden till den del kostnaden täcks av bidraget. Å andra sidan har föreningen rätt till avdrag för sådana kostnader för reparation och underhåll som inte täcks av bidraget och också möjlighet att fördela reparationskostnader överstigande 6 000 kr på tre år.

Jag har övervägt möjligheten att — som en särskild skattefälvör för samlingslokalföreningarna — kombinera skattefrihet för anordningsbidraget med bibehållen avdragsrätt men avstått från att föreslå en regel av angiven innebörd. En sådan regel skulle nämligen strida mot det berättigade kravet på företags likställighet i beskattningshänseende och innebära ett klart avsteg från de principer som hittills tillämpats i fråga om beskattningen av statliga och kommunala bidrag.

Kommunala bidrag med samma ändamålsbestämning som anordningsbidraget torde — i likhet med detta — inte komma att bli föremål för inkomstbeskattning. Ofta har emellertid bidragen från kommunen ett annat syfte. De kan vara avsedda att täcka förluster på verksamheten. Därvid gäller att om fråga är om avdrag för att täcka kapitalförluster i verksamheten — vilka inte är avdragsgilla vid taxeringen — bidraget inte är att anse som skattepliktig intäkt, medan däremot bidrag för att täcka driftförluster alltid torde komma att beskattas. Bidraget avser ju i detta fall en kostnad som är avdragsgill. På samma sätt torde bidrag som har till syfte att möjliggöra lägre hyressättning vid uthyrning till ideella organisationer komma att tas upp till beskattning.

Inte heller i fråga om kommunala bidrag har utredningsmannen av skäl som förut

angivits ansett det lämpligt att särskilt för samlingslokalföreningar förorda beskattningsregler som innebär avsteg från vad som hittills tillämpats i fråga om beskattning av bidrag.

Tidigare har nämnts att skattepliktig intäkt kan uppkomma när ett lån efterskänks. I den mån lånemedlen använts för att bestrida kostnader som är avdragsgilla vid taxeringen utgör nämligen det efterskänkta beloppet skattepliktig intäkt för låntagaren.

I fråga om lån som utgår från norrlandsfonden har införts särskilda regler för att motverka de negativa effekter som en beskattning i efterhand av lånemedel kan förorsaka. Dessa bestämmelser återfinns i förordningen (1961:528) om skattefrihet för bidrag från norrlandsfonden, m. m. och innebär i korthet att, om — i samband med eftergift av skyldighet att återbetala lån — för låntagaren uppkommer skattepliktig intäkt, denne har rätt att göra en mot intäkten svarande extra avskrivning, under förutsättning att han haft kostnader för anskaffning av byggnad eller markanläggning för vilka avdrag medges i form av årliga värdeminskningssavdrag.

Avskrivning får inte ske med större belopp än som svarar mot anskaffningskostnaden och givetvis inte med mer än som kvarstår oavskrivet av denna.

Någon extra avskrivning får inte ske när det gäller kostnader för anskaffning av maskiner och andra inventarier. Anledningen härtill är att avskrivningstiden beträffande dessa är så kort att något behov av regler om extra avskrivning inte ansetts föreligga.

Fråga har uppkommit om en bestämmelse av motsvarande innebörd bör införas i fråga om statliga lån till samlingslokalföreningarna. Någon sådan bestämmelse torde emellertid inte vara erforderlig. De statliga lånen har givits med villkor att medlen uteslutande skall användas för uppförande av samlingslokaler eller för ny-, till- eller ombyggnad av sådana lokaler. I den mån återbetalningsskyldigheten efterges torde — redan enligt gällande regler — någon skattepliktig intäkt inte uppkomma för låntagaren.

22.3 Skattefrihet för garantibelopp?

Hel eller partiell skattefrihet för garantibelopp för fastighet medför som tidigare nämnts, enligt gällande bestämmelser motsvarande skattefrihet för inkomst av fastigheten. Jag har därför övervägt om man för samlingslokalernas del bör införa regler som befriar dem från skatteplikt för garantibeloppet utan att befria dem från skatteplikt för inkomst av fastigheten. En befrielse från enbart garantiskatten skulle — som vid remissbehandlingen av 1966 års fastighets-taxeringsutrednings förslag påpekats av bl. a. Folkets husföreningarnas riksorganisation — innebära att föreningarna hade möjlighet att dra av förluster på den ideella verksamheten från vinster på de kommersiella rörelsegrenarna.

Jag har emellertid inte ansett mig böra föreslå en regel av angiven innebörd. Förutom att det knappast kan vara motiverat att befria ekonomiskt bärkraftiga subjekt från skatt på garantibeloppet strider en sådan bestämmelse mot principen för den kommunala garantibeskattningen och den kan dessutom komma att medföra ett icke obetydligt skattebortfall för kommunerna. Härtill kommer att befrielse från skatt på garantibelopp är ägnad att ge bärkraftiga subjekt — dessa torde vanligtvis ha de största och värdefullaste fastigheterna — en relativt sett större skattelindring än de mindre bärkraftiga.

Ett sätt att begränsa stödet till sådana fall där stöd är motiverat kunde vara att ge sådana subjekt, som inte alls eller endast delvis kan utnyttja procentavdraget möjlighet att nedbringa garantibeloppet till O. Med hänsyn till att en sådan bestämmelse av subjekt som inte har samma möjlighet till skattelindring kan uppfattas som orättvis har jag avstått från att föreslå lagstiftning av angiven innebörd.

22.4 Andra skattelättnader?

Man kan givetvis överväga andra former av skattepreferenser för att underlätta samlings-

lokalsföreningarnas inkomstskatteproblem. I fråga om ekonomiskt mindre bärkraftiga subjekt kan man tänka sig en schablonbeskattning i huvudsaklig överensstämmelse med den som gäller i fråga om de allmännyttiga bostadsföretagen. Man kan också konstruera ett schablonavdrag för samlingslokal-föreningarna liknande det som gäller vid beräkning av inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter.

Vilken form av skattelättnad man än väljer kommer en sådan för enbart samlingslokal-föreningarna knappast att uppfattas som rättvis av andra högggradigt samhällsnyttiga subjekt som inte får liknande eller andra lättnader.

Med det anförda har jag ånyo velat understryka angelägenheten av att beskattningen av ideell verksamhet blir föremål för en samlad översyn. Endast därigenom torde man ha möjlighet undvika eller i varje fall motverka de negativa effekter som punktvis insatta skatteåtgärder med nödvändighet för med sig.

Chefen för finansdepartementet har numera erhållit bemyndigande att tillkalla särskild sakkunnig för utredning av de ideella organisationernas beskattning. Därmed har riksdagens tidigare framförda utredningskrav tillgodosetts. Direktiven för utredningen har, efter samråd med utredningen, utformats så att utredningsuppdraget kommer att omfatta även frågan om de lokalägande föreningarnas beskattning. Med hänsyn härtill och till vad tidigare anförts har jag ansett mig böra avstå från att framlägga konkreta förslag till bestämmelser rörande dessa föreningars beskattning.

Lagen (1966:453) om vad som är fast egendom inleds med en bestämmelse om fastighetsbegreppet. Sålunda heter det i 1 § att "fast egendom är jord". Vidare sägs att av jorden bildas fastigheter och att särskilda bestämmelser gäller om fastighetsbildning. I övriga paragrafer (2–8 §§) lämnas föreskrifter om vad som är tillbehör till en fastighet. Tillbehören utgörs av olika slags föremål som på grund av sitt speciella samband med fastigheten ansetts böra följa samma rättsliga öden som denna. Rättigheter till fastigheten liksom transaktioner beträffande denna omfattar sålunda i princip också tillbehören, medan en särskild sakrätt inte kan gälla enbart ett tillbehör. I fråga om objektet för panträtt har denna grundsats tvingande verkan. För andra fall åter tjänar grundsatsen närmast som en tolkningsprincip, t. ex. vid avtal om köp av fastighet eller vid brandförsäkring av sådan. Ingenting hindrar således att från försäkringen utesluts föremål som har karaktären av tillbehör eller att vid överlåtelse av fastighet vissa legala tillbehör undantas från köpet. När avvikande föreskrifter ej införts i avtalet gäller dock att "fastighet" har den legala betydelse som begreppet fått i lagen.

Inventarier som inte utgör tillbehör utan är att hänföra till lös egendom kan omfattas av inteckning enligt lagen (1966:454) om företagsinteckning. Sådan inteckning medde-

las i näringsidkares näringsverksamhet (1 §). Företagsinteckning må meddelas om näringsidkaren är bokföringsskyldig eller driver jordbruk eller skogsbruk (2 §).

Lagen om vad som är fast egendom upphör att gälla den 1 januari 1972, då den nya jordabalken (1970:994) träder i kraft. 1 kap. i balken har rubriken "Fastighet och dess gränser". I kapitlet preciseras begreppet fast egendom och fastighet (1 § första stycket). Bestämmelserna om tillbehör till fastighet har – med endast ett par ändringar som kan förbigås i detta sammanhang – överförts från nämnda lag till 2 kap. i balken. Hänvisningen till lagrum avser i det följande paragrafnumreringen i detta kapitel, som har rubriken "Tillbehör till fastighet".

Tillbehör till fastighet är antingen omedelbara eller medelbara. Omedelbara är de tillbehör som hänför sig direkt till jorden, t. ex. byggnader, träd, industritillbehör (1 och 3 §§). De medelbara tillbehören (2 §) hänför sig till byggnad, som i sin tur är omedelbart fastighetstillbehör.

De medelbara tillbehören anges i 2 § genom en definition jämte exemplifierande uppräknningar. Till byggnad hör, heter det i paragrafen, fast inredning och annat varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del därav. Lagen uppställer således ett generellt gällande krav på att föremålet skall tjäna till

stadigvarande bruk för byggnaden. Det räcker inte med att föremålet anskaffats för sådant bruk. Det subjektiva syfte, som byggnadens ägare kan ha haft vid anskaffningen, är således inte utslagsgivande. Avgörande är i stället den objektiva prövningen huruvida föremålet är *ägnat* till stadigvarande bruk för byggnaden. Tillbehöret skall alltså vara typiskt för en byggnad av det slag varom är fråga och normalt vara till nytta för varje ägare av fastigheten. Som framgår av lagtexten kan ett föremål ha karaktär av tillbehör även om föremålet är ägnat till stadigvarande bruk endast för en viss lokal i denna, t. ex. en samlingslokal, förutsatt att denna lokal blivit inrättad på ett sätt som gör att den inte lätt kan ändras och bli lämplig för annat ändamål.

För att ett föremål skall utgöra byggnadstillsbehör uppställer lagen utöver nämnda krav på ändamålsgemenskap också krav på ett direkt *yttre* samband med byggnaden. Detta krav är naturligtvis uppfyllt så snart inredningen är fast. För andra föremål har kravet kommit till uttryck genom villkoret att byggnaden skall ha "blivit försedd" med föremålet. Det har dock inte varit lagstiftarens mening att föremålen skall vara fästade vid byggnaden, men de bör "ha anbringats i sådant samband med denna, som motsvarar föremålets ändamålsgemenskap med byggnaden".

De exempel som anges i 2 § hänför sig dels till byggnad i allmänhet, dels till vissa huvudtyper av byggnader för speciella ändamål. I det förra hänseendet räknas upp viss fast inredning, såsom fast avbalkning, hiss, värmepanna, element till värmeledning, ledning för vatten, värme, ljus eller annat med kranar, kontakter och annan sådan utrustning, samt vidare andra typiska tillbehör såsom kamin, innanfönster, markis, brandredskap och nyckel. Bland byggnader av speciella slag, för vilka ges exempel på tillbehör, nämns *samlingslokal*, och här anges estrad och sittplatsanordning som exempel. Det må framhållas att de i paragrafen uppräknade exemplen endast äsyftar att ange sådana föremål som i enlighet med de i

definitionen uppställda normerna i regel har karaktär av tillbehör. Om det undantagsvis inträffar att en i lagen stadgad förutsättning saknas för ett i uppräkningsarna medtaget föremål skall detta alltså inte ha karaktären av tillbehör. Å andra sidan har departementschefen i samband med 1966 års lagstiftning i ämnet understrukit att utvecklingen kan leda till att föremål, som i dag ter sig alltför speciella för att rymmas inom tillbehörskretsen, i framtiden kan anses vara så naturliga inredningsdetaljer att det då kan te sig oriktigt att inte inräkna dem bland tillbehören (prop. 1966:24 s. 62).

Att med anspråk på någon större grad av säkerhet ange vilka anordningar i en samlingslokal som, utöver estrad och sittplatsanordning samt övriga i 2 § uppräknade tillbehör, i regel hör till byggnaden är självfallet vanskligt. Sådana bedömningar ankommer på rättstillämpningen och någon rättspraxis har ännu inte utbildats på området. I det följande görs emellertid ett försök att bedöma om vissa i en modernt utrustad samlingslokal – inrättad på ett sätt som gör att den inte lätt kan ändras – vanligen förekommande föremål och anordningar uppfyller de i lagen uppställda kriterierna på tillbehör.

Den del av en modern samlingslokal som utgörs av estraden brukar förses med ramp-ljus och annan scenbelysning, ljudförstärkare, högtalare, ridå samt anordningar för ridåhaling och för växling av dekorationer. Föremål och anordningar av ifrågavarande slag får anses som så typiska för den moderna samlingslokalen att det måste antas att en ny ägare eller nyttjare av lokalen – med samma huvudsakliga inriktning av lokalens användning – har bruk för dem (jfr prop. 1966:24 s. 90). De synes därför uppfylla lagens krav att vara ägnade "till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna". Motsvarande får också anses gälla sådana belysningsanordningar och högtalare som anbringats på andra ställen i lokalen för att användas vid normalt bruk av denna.

Under senare år har utvecklingen gått mot en ökad användning av heltäckningsmattor.

Ofta används heltäckningsmattan som ersättning för annan golvbeklädnad. I sådana fall synes mattan, oavsett om den klistras på underlaget eller fogas löst vid detta, vara att hänföra till den fasta inredningen och redan därigenom utgöra tillbehör (jfr SvJT 1936 s. 71, korkmattor som klistrats på papp och delvis fastspikats på golv ansågs ha tillbehörskarakter). Om heltäckningsmattan läggs på ett "färdigt" golv, t. ex. parkett eller korkmatta, är det mera tveksamt om den har karaktär av tillbehör. Med visst fog torde dock kunna hävdas att också en sådan matta är en så typisk inredningsdetalj för den moderna samlingslokalen att den får anses utgöra tillbehör till byggnaden.

Tveksamhet inställer sig också i fråga om filmprojektorer och filmduk. Emellertid är visning av film numera att anse som ett normalt inslag i användningen av en samlingslokal. Detta har lett till att projektorer ofta installeras på fasta fundament i särskilda apparaturum också i lokaler som inte särskilt inretts som biografier. Likaså brukar filmduken vara fast monterad. För utrustning av detta slag torde tillbehörskriterierna vara uppfyllda. Bärbara apparater, som ställs upp inför varje visning, kan dock inte anses vara att hänföra till tillbehör.

Föremål som svarar mot definitionen på vad som skall förstås med tillbehör skall i vissa undantagsfall inte omfattas av rättigheter till fastigheten eller transaktioner beträffande denna.

Enligt 4 § första stycket skall föremål, som nyttjanderättshavare eller eljest annan än fastighetsägaren tillfört fastigheten, ej höra till denna, om inte föremålet och fastigheten kommit i samma ägares hand. De i det föregående berörda reglerna i 2 § bygger på den underförstådda förutsättningen att det är en och samma person som äger både fastighet och föremål. I 4 § regleras däremot det fallet att det är skilda ägare till fastigheten och föremålet. Föremål som t. ex. en nyttjanderättshavare tillfört fastigheten under förhållanden som, om det gjorts av ägaren, skulle ha medfört att föremålet blivit tillbehör, bevarar enligt 4 § i

sin egenskap av lös egendom, om inte antingen fastighetsägaren förvärvar föremålet eller nyttjanderättshavaren förvärvar fastigheten. En hyresgäst, som i en samlingslokal monterat upp en anordning för estraden, som skulle hört till byggnaden om den tillförts av ägaren, äger alltså vid sin avflyttning föra anordningen med sig. Naturligtvis måste han dock reparera eller ersätta skada, som infogandet eller borttagandet kan ha medfört på fastigheten.

I 5 § första stycket regleras bl. a. det fallet att fastighetsägaren tillfört fastigheten ett föremål som han köpt under äganderättsförbehåll. I lagrummet föreskrivs att om fastighetsägaren förvärvat föremål under villkor att överlåtaren har rätt att återtaga föremålet, om förvärvaren åsidosätter vad som åligger honom enligt överlåtelseavtalet, eller att äganderätten till föremålet skall förbli hos överlåtaren till dess betalning erlagts eller annan förutsättning uppfyllts (äganderättsförbehåll), villkoret inte får göras gällande sedan fastighetsägaren tillfört fastigheten föremålet så att det enligt 1 eller 2 § hör till fastigheten. Genom regeln att äganderättsförbehåll helt saknar verkan, om ett föremål tillförts fastigheten på sådant sätt att det blir tillbehör till denna, förhindras att viktiga inredningsföremål, t. ex. hissar och värmeledningar, som sålts under äganderättsförbehåll, återtas av säljaren, vilket ju skulle kunna få mycket besvärliga följder för innehavare av panträtt och hyresgäster.

Om föremål som är intecknat enligt lagen (1966:454) om företagsinteckning tillförts fastigheten av annan än fastighetsägaren och fastigheten och föremålet sedan kommer i samma ägares hand genom att fastighetsägaren förvärvat verksamheten eller näringsidkaren förvärvat fastigheten skulle föremålet enligt huvudregeln bli tillbehör till fastigheten och därmed upphöra att vidare häfta för inteckningen. I 4 § andra stycket meddelas emellertid särskilda bestämmelser till säkerställande av innehavare av företagsinteckning.

Bilaga 2 Sammanfattning av servicekommitténs förslag i SOU 1970:68

Servicekommittén behandlar i detta delbetänkande inledningsvis

Boendeservicens mål

Mot den allmänna bakgrund som målsättningsavsnittet ger för kommitténs arbete som helhet behandlar kommittén nu två delfrågor

Finansiering av servicelokaler

Utvecklingsprojekt inom serviceområdet

Kommitténs ställningstaganden och förslag sammanfattas i följande punkter:

Avdelning I. Mål

- Servicekommittén har sett som sin uppgift att lämna ett bidrag till försöken att formulera och motivera en helhetssyn på samhällsutvecklingen och att applicera denna på boendemiljön.
- Servicekommittén anser att boendeservicens roll i denna samhällsutveckling är att underlätta betungande hushållsarbete, öka möjligheterna till personlighetsutvecklande och hälsofrämjande aktiviteter och medverka till ökad trygghet, gemenskap och jämlikhet.
- Servicekommittén anser att en prioriteringsdiskussion är angelägen med huvudsyfte att belysa arten och omfattningen av samhällets ansvar och insatser för serviceförsörjningen.
- Servicekommittén anser att det är ett samhällsansvar att planeringsåtgärder, tillhandahållande av lokaler och anläggningar

samt drift av verksamheter garanteras så att full behovstäckning uppnås inom servicefunktionerna

omsorg om barn

omsorg om äldre

omsorg om handikappade

omsorg om sjuka

- Servicekommittén anser att det är ett samhällsansvar att grundförutsättningarna för full behovstäckning i form av planeringsåtgärder samt tillhandahållande av lokaler och anläggningar skapas inom servicefunktionerna
fritidsservice och kulturdistribution
- Servicekommittén anser att det är ett samhällsansvar att grundförutsättningarna för full behovstäckning i form av planeringsåtgärder skapas inom servicefunktionerna
varudistribution och expeditiva tjänster, inkluderande receptionstjänster och förmedlingsuppdrag
mathållning, bostadsvård, tvätt och klädvård

Avdelning II. Finansiering av servicelokaler

- Servicekommittén anser att finansieringsvillkoren för olika statliga låneformer avseende lokaler skall utformas så enhetligt som möjligt. På sikt bör anläggningsstödet begränsas till en enda statlig låneform.
- Servicekommittén föreslår att krav på

möjlighet till samordning av lokaler för olika ändamål successivt skall inskrivas i varje statlig låne- och bidragsform.

- Servicekommittén föreslår att kvalitets- och behovsnormer samt villkor för lån och bidrag avseende lokaler för boendeservice skall sammanställas i en informationskrift.
- Servicekommittén föreslår att statsbidrag och lån till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet skall kunna utgå även till bostadsföretag om kommunens fullmäktige så bestämmer. Statliga lån med samma villkor som för bostadslån till lokaler skall kunna utgå till skoldelen i en integrerad anläggning. Anläggningsbidrag bör tills vidare utgå jämsides med statslånet och härvid frånräknas låneunderlaget.
- Servicekommittén föreslår att endast ett lån i fortsättningen skall utgå till anläggning av barnstugor. Detta lån bör ha samma villkor som bostadslån till lokaler och handhas av bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna.
- Servicekommittén föreslår att medel för belåning av integrerade serviceanläggningar skall utgå från en särskild lånefond varifrån utlåning skall ske på samma villkor som när det gäller ordinarie bostadslån till lokaler. Från samma fond föreslås medel utgå till belåning av barnstugor, allmänna samlingslokaler samt ny- och ombyggnad av lokaler i tidigare inte statsbelånade bostadsområden.
- Servicekommittén föreslår i samförstånd med samlingslokalutredningen att allmänna samlingslokaler i bostadsområden i fortsättningen skall belånas med statliga lån av samma slag som bostadslån till lokaler. Servicekommittén föreslår vidare att ett anläggningsbidrag motsvarande ränte- och amorteringsfri del av nuvarande samlingslokallån bör utgå jämsides med det nya statliga lånet och härvid frånräknas låneunderlaget. Långivningen bör ske med medel från nyss nämnda lånefond.
- Servicekommittén föreslår att statliga lån med samma villkor som för bostadslån skall kunna utgå till nybyggnad, ombygg-

nad och förbättring av lokaler i bostadsområden, även där husen i området tidigare inte är statsbelånade. Kommersiella lokaler som inte avser närservice samt parkeringsplatser bör dock undantagas från denna belåning. Lån bör utgå från den föreslagna särskilda lånefonden.

- Servicekommittén föreslår att bostadsstyrelsen ges i uppdrag att vidta de ytterligare åtgärder som behövs för att lokaler från belåningssynpunkt skall bli behandlade på ett med bostäder mera likformigt sätt. För att under en övergångstid åstadkomma en bättre överensstämmelse mellan produktionskostnader och låneunderlag för projekt med omfattande service bör bostadsstyrelsen ges bemyndigande att, efter kostnadsprövning i varje särskilt fall, höja låneunderlaget.
- Servicekommittén konstaterar att dess förslag kommer att öka anspråken på statsmedel endast i två avseenden nämligen förslaget att med statliga lån belåna även skoldelen i integrerade serviceanläggningar samt förslaget att med statliga lån belåna även nybyggnad och ombyggnad av lokaler i äldre bostadsområden. Medelsbehovet beräknas till 5 milj. kr budgetåret 1971/72 för att stiga till 15 milj. kr budgetåret 1973/74. Utbetalningar från den föreslagna särskilda lånefonden beräknas till sammanlagt ca 60 milj. kr budgetåret 1971/72

Avdelning III. Utvecklingsprojekt inom serviceområdet

- Servicekommittén anser att svårigheterna att genomföra utvecklingsprojekt inom serviceområdet är så stora att särskilda åtgärder är motiverade.
- Servicekommittén föreslår att en särskild delegation för utvecklingsprojekt inom serviceområdet, knuten till bostadsstyrelsen, tillskapas. Kommittén vill särskilt påpeka att behovet av utvecklingsarbete inte enbart gäller inom nybebyggelsen utan också i hög grad finns när det gäller att finna former för omdaning och funk-

tionskomplettering av befintlig bebyggelse.

- Servicekommittén föreslår att delegationen får till uppgift att initiera och/eller pröva förslag till utvecklingsprojekt, utforma förslag till villkor för genomförande och uppföljning, motta och analysera experimenterfarenheter samt medverka till information om dessa.

Bilaga 3 Sammanfattning av ungdomsutredningens förslag i SOU 1965:63

I ungdomsutredningens direktiv har departementschefen pekat på att samlingslokalsfrågan är ett besvärligt praktiskt problem för ungdomsarbetet. Behovet av fritidslokaler och fritidsområden i övrigt för ungdom omnämnes också i sammanhanget. Ungdomsutredningens behandling av hithörande spörsmål har koncentrerats till ungdomsarbets behov av inomhuslokaler för möten, cirkelstudier, samkväm, hobbyaktivitet, s. k. öppen verksamhet m. m. En avgränsning av uppdraget har gjorts gentemot den särskilda utredning som verkar inom idrottens samsarbetsnämnd och som fått i uppdrag av chefen för handelsdepartementet att pröva statsstödet till idrottsplatsanläggningar. På liknande sätt har vissa frågor, vilka kan hänföras till 1962 års fritidsutrednings kompetensområde, lämnats utanför ungdomsutredningens överväganden.

Statsstöd för anordnande av lokaler avsedda för bl. a. ungdomsverksamhet utgår för närvarande i ett flertal former. Utredningen redovisar de bestämmelser som gäller för statslån till allmänna samlingslokaler samt allmänna arvsfondens bidrag till ungdomslokaler. Summariskt återges också vissa delar av vad som stadgas om statslån till anskaffning av studentkårlokaler, bostadslåneverksamheten samt skolbyggnadsbidrag.

I omedelbar anslutning till den sistnämnda frågan diskuteras också utfärdade anvisningar om gemensam planering och gemensamt nyttjande av skollokaler för fritidsändamål. I

fråga om upplåtelse av skollokaler synes utvecklingen under senare år ha gått i en för ungdomsverksamheten gynnsam riktning. Härtill torde den allmänt positivare inställningen till ungdomsarbetet ha medverkat. På en del platser kvarstår dock vissa hinder. Dessa är främst av praktisk karaktär och kan gälla t. ex. ansvars- och kostnadsfördelningen mellan skilda kommunala organ. Utredningen erinrar i sammanhanget om, att det enligt barnavårdslagen är barnavårdsnämndernas uppgift att medverka till att främja goda fritidsförhållanden för barn och ungdom. I vissa kommuner har delar av dessa uppgifter delegerats till annat organ, exempelvis ungdomsstyrelse eller fritidsnämnd. För att undanröja återstående hinder och åstadkomma en friare och generösare upplåtelsepolitik ifråga om skollokaler förordas att kommunerna genom cirkulär från skolöverstyrelsen och socialstyrelsen (i egenskap av tillsynsmyndighet för barnavårdsnämnderna) uppmanas företa en samlad översyn av bestämmelser och praxis rörande lokalt tillämplade former och villkor för uthyrning och användning av skollokaler.

I föreliggande betänkande har ungdomsutredningen utvecklat allmänna och principiella synpunkter på lokalfrågan och framlagt förslag till åtgärder, som enligt utredningens bedömning är ägnade att påverka lokalsituationen för ungdomsarbetet i fördelaktig riktning. Bland annat anför utredningen
att lokalfrågorna över huvud taget bör ses

som en integrerad del i samhälls- och miljöplaneringen;

att många problem är gemensamma för allmänna samlingslokaler och ungdomslokaler, men att ungdomsarbetet har särdrag till vilka hänsyn måste tas;

att ungdomsorganisationerna fyller en viktig samhällsfunktion och att deras lokalbehov särskilt måste uppmärksammas;

att ungdomens fritidsvanor i ökad utsträckning måste beaktas, när åtgärder vidtas på lokalförsörjningens område;

att det öppna ungdomsarbetet (ej medlemsbundna) ställer speciella krav på anläggningar och lokaler;

att utvecklingen ifråga om verksamhetsinriktning, arbetsformer, metodik m. m. i förening med den allmänna standardhöjningen skapar nya och större anspråk på lokaler och utrustning;

att bristen på lämpliga lokaler är kännbar på många håll i landet och att en önskad utveckling av ungdomsarbetet därigenom hämmas;

att åtgärder på lokalförsörjningens område måste ges ett vidare och mera långsiktigt syfte än att komma till rätta med bristsituationen, vilket bl. a. innebär att de måste ses som led i en allmän aktivisering av samhällets fritids- och kulturpolitik;

att ansvaret för att lokaler finns att tillgå för bl. a. ungdomsverksamhet ytterst vilar på samhället;

att staten och kommunerna måste vara beredda till ytterligare insatser på det aktuella området;

att kommunerna vid sidan av insatser på investeringssidan bör ge hyresbidrag till organisationer, som har barn- och ungdomsverksamhet på programmet;

att normer och riktlinjer är värdefulla för kommunernas framåtsyftande lokalpolitik, då därmed bl. a. kan vinnas att viktiga barn- och ungdomsintressen inte förbigås vid planeringen;

att det behövs såväl centralt belägna, attraktiva anläggningar för skiftande former av ungdomsarbete som kompletterande lokaler i omedelbar närhet till bostadsbebyggel-

sen;

att särskilda forskningsinsatser är angelägna för att ge bättre grund för bedömningen av dimensionering, placering m. m. av lokaler;

att det kommunala organ, som har att bevaka ungdomsarbetets lokalbehov, ges vidgat inflytande över planering m. m. och att det erhåller tillräckliga resurser för att kunna fullgöra sina uppgifter därvidlag.

Utredningens förslag beträffande de statliga insatserna kan sammanfattas i tre huvudpunkter.

1. *Vidgad långivning.* Utredningen föreslår att § 1 i kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 367) ändras på följande sätt:

Nuvarande lydelse:

§ 1

Med allmänna samlingslokaler förstås i denna kungörelse för allmänheten avsedda hörsalar samt rum för sammanträden, samkväm och studiearbete jämte därtill hörande erforderliga utrymmen, vilka lokaler prövas behövliga för det offentliga livet och de kulturella strävandena inom orten, särskilt med hänsyn till föreningslivets behov. Som ytterligare förutsättning skall gälla att lokalerna opartiskt, i skälig omfattning och på skäliga villkor upplätas åt envar inom orten verksam organisation.

Som allmänna samlingslokaler anses även lokaler, vilka opartiskt, i skälig omfattning och på skäliga villkor upplätas för ungdomsverksamhet inom orten, under förutsättning att lokalerna äro inrymda i samma byggnad som i första stycket avsedda lokaler.

Föreslagen lydelse:

§ 1

Med allmänna samlingslokaler förstås i denna kungörelse för allmänheten avsedda hörsalar samt rum för sammanträden, samkväm och studiearbete jämte därtill hörande erforderliga utrymmen, vilka lokaler prövas behövliga för det offentliga livet och de kulturella strävandena inom orten, särskilt med hänsyn till föreningslivets och ungdomsverksamhetens behov. Som ytterligare förutsättning skall gälla att lokalerna — i den utsträckning detta inte inkräktar på lokaläggarens egen verksamhet —

opartiskt och på skäliga villkor skall upplåtas för envar inom orten verksam organisation.

Som allmänna samlingslokaler anses även lokaler, vilka på nyssnämnda grunder upplåtas huvudsakligen för ungdomsverksamhet inom orten.

Ändringen innebär att kungörelsens tillämpningsområde vidgas så, att den framgent innefattar även s. k. fristående ungdomslokaler (ungdomsgårdar och liknande). Till dessa kan samlingslokalslån inte utgå enligt nuvarande definition av begreppet allmän samlingslokal. Av praktiska skäl föreslås att enstaka, mindre hobby-, samlings- och fritidsrum, vilka kan ingå i låneunderlaget för statliga bostadskreditlån, undantas från möjligheten att erhålla samlingslokalslån.

Samtidigt modifieras nuvarande villkor beträffande upplåtelse. Utöver vad som framgår av förslagets ordalydelse förordas också vissa jämkningar i bedömningspraxis. Enligt utredningens mening bör de religiösa sammanslutningarna därigenom kunna känna sig reellt oförhindrade att söka samlingslokalslån för andra lokaler än gudstjänstrum; främst då för sådana lokaler som är avsedda för ungdomsverksamhet.

Samlingslokalslån kan till viss del vara räntefritt och stående (bidragsdel). För ungdomslokaler kan denna del uppgå till ett belopp motsvarande högst 50 % av det s. k. låneunderlaget. Utredningen förordar — utan att fixera en bestämd procentgräns för bidragsdelen — att en generös bedömning tillämpas, när det gäller att fastställa den ränte- och amorteringsfria delen av lån till ungdomslokaler.

Lån till allmänna samlingslokaler utgår från statens fond för allmänna samlingslokaler, till vilken avsättningar sker över budgeten. Fonden tillföres även inflytande kapitalavbetalningar, som därigenom blir tillgängliga för ny utlåning. Investeringsanslagen till fonden beräknas numera med hänsyn till storleken av det belopp, som under närmast framförliggande budgetår väntas bli *utbetalat*. För varje budgetår fastställs en låneram, inom vilken *beslut om lån* får meddelas.

Ramen är för budgetåret 1965/66 angiven till 10 milj. kr och föreslås av statens nämnd för samlingslokaler till 12 milj. kr för budgetåret 1966/67. Med förslaget om vidgning av samlingslokalskungörelsens tillämpningsområde växer kraven på lånemedel. Ungdomsutredningen beräknar att låneramen för budgetåret 1966/67 behöver ökas med 8 milj. kr utöver vad samlingslokalsnämnden föreslagit i sin petita. Behållningen i lånefonden var den 30 juni 1965 omkring 30 milj. kr. En betydande reduktion kan väntas de närmaste åren, då redan beslutade lån utlämnas. Enligt ungdomsutredningens bedömning torde dess förslag först budgetåret 1967/68 få fullt genomslag vad beträffar anspråken på utbetalningar från samlingslokalsfonden. För budgetåret 1966/67 synes det därför möjligt att uppföra investeringsanslaget under elfte huvudtiteln till fonden med ett formellt belopp av 1 000 kr vilket är detsamma som statens nämnd äskat.

2. *Bidrag till inventarier och utrustning.* Förbättringen av lånemöjligheterna till ungdomslokaler behöver enligt utredningens mening kompletteras med att en särskild bidragsform införes för inköp av inventarier och utrustning till vissa lokaler. Sådant bidrag skulle kunna utgå till:

A. Ägare av sådana lokaler för vars anordnande lån beviljats från samlingslokalsfonden eller till vilka arvsfondsbidrag utgått;

B. Förhyrare av lokaler om vederbörande är:

1. lokal organisationsenhet (förening, klubb, kår, avdelning, församling och motsvarande), som är ansluten till
 - a) riksorganisation, vilken erhåller statligt stöd för sin centrala verksamhet enligt kungörelsen den 4 juni 1965 (nr 510);
 - b) Sveriges riksidrottsförbund eller Svenska korporationsidrottsförbundet;
 - c) av skolöverstyrelsen erkänt studieförbund;
 - d) Riksförbundet Sveriges ungdoms- och hemgårdar;
2. kommun;
3. lokalt samarbetsorgan (t. ex. ungdomsråd)

av ungdomsföreningar.

Bidrag skall kunna lämnas för inköp av tekniska och pedagogiska hjälpmedel jämte därtill hörande anordningar samt för möbler, textilier, armatur och konst. Inventarier och utrustning för vissa lokaltyper undantas från bidragsgivningen och en inriktning sker mot mindre lokaler.

Till bidraget har knutits upplåtelsevillkor, som i allt väsentligt överensstämmer med de som föreslås gälla för samlingslokalslån.

Medel för de angivna ändamålen föreslås utgå över statsbudgeten som ett reservationsanslag under elfte huvudtiteln. Utredningen föreslår att anslaget för budgetåret 1966/67 uppföres med 1,5 milj. kr.

3. Samordningsåtgärder

Allmänna arvsfondens bidragsgivning till ungdomslokaler avser såväl anläggnings- som inventariestikostnader. Den vidgade lånemöjligheten för ungdomslokaler i förening med det särskilda bidraget till inventarier och utrustning täcker i stort sett motsvarande bidragsändamål. Stödet från arvsfonden till ungdomslokaler bör därför enligt utredningens mening upphöra vid utgången av budgetåret 1965/66. Genom de föreslagna åtgärderna skapas bättre förutsättning att samordna statens stöd till skilda lokaländamål. Samlingslokalsnämnden får framgent handlägga ett väsentligt större antal ärenden rörande lån till ungdomslokaler. Vidare blir nämnden centralt organ för bidragsgivningen till inventarier och utrustning. I ärenden av sistnämnda slag skall nämnden ha beslutanderätt. Den förskjutning i och utvidgning av nämndens arbetsuppgifter, vilken blir en följd av ungdomsutredningens förslag, motiverar att antalet ledamöter ökas från nuvarande åtta till tio. Samtidigt bör nämnden och dess kansli ges ekonomiska resurser för att fullgöra sina nya åligganden. För budgetåret 1966/67 föreslås därför förslagsanslaget under elfte huvudtiteln till statens nämnd för samlingslokaler bli uppfört med 186 500 kr, vilket med 50 000 kr överstiger det be-
lopp nämnden äskat för motsvarande tid.

Utöver vad som anförts beträffande statens låne- och bidragsgivning till lokaländamål har ungdomsutredningen i föreliggande betänkande gjort vissa allmänna uttalanden och rekommendationer. Som framgår av den tidigare punktvisa sammanställningen gäller flera av dessa kommunernas insatser på lokal försörjningens område.

Bilaga 4 Statliga lån och bidrag t.o.m. budgetåret 1970/71

Län FHR			VG			BRF			
An-tal	Lån	Ränte-fritt	An-tal	Lån	Ränte-fritt	An-tal	Lån	Ränte-fritt	
AB	12	5 585 550	3 726 425	5	220 650	140 100	11	824 300	440 675
C	8	1 500 550	906 340	7	1 395 600	845 960	16	1 083 300	662 500
D	9	3 677 250	2 105 500	4	1 269 500	841 600	9	679 150	461 883
E	16	5 425 750	3 532 350	9	1 355 200	889 325	8	689 500	394 510
F	11	4 104 500	2 323 380	9	803 200	494 120	6	654 000	436 500
G	21	5 291 900	3 227 665	8	676 950	445 242	12	989 200	584 860
H	24	7 616 150	4 263 525	11	1 219 450	797 993	7	910 700	559 850
I	2	978 000	489 000	1	22 800	18 240	22	1 103 800	732 580
K	7	1 223 250	771 700	4	139 400	112 000	—	—	—
L	12	3 949 300	2 178 450	4	292 350	233 880	5	722 950	441 980
M	12	3 537 000	2 031 450	—	—	—	8	793 200	460 323
N	5	1 633 500	852 250	4	604 600	381 050	22	1 270 000	860 220
O	23	3 688 350	2 218 990	1	163 500	81 750	6	767 000	508 300
P	17	3 577 000	2 044 990	4	1 300 800	826 040	26	2 111 875	1 273 395
R	6	1 565 500	841 000	4	168 700	127 610	26	1 791 215	1 090 343
S	33	9 363 150	6 054 030	15	2 147 040	1 348 482	12	866 400	585 632
T	24	5 038 100	3 316 000	9	1 998 575	1 182 312	3	200 500	148 250
U	11	5 183 000	3 038 300	10	1 275 875	742 310	5	795 500	427 850
W	30	4 634 400	2 778 210	18	1 521 450	1 019 345	14	1 083 100	928 787
X	21	4 002 950	2 932 218	18	2 306 150	1 476 090	2	112 000	83 400
Y	34	8 611 780	5 439 431	8	1 064 500	752 950	4	361 100	215 550
Z	16	3 416 120	2 081 583	31	5 907 100	4 036 050	12	1 720 900	963 250
AC	36	8 402 705	5 462 150	6	636 700	440 820	8	619 000	393 417
BD	41	6 276 875	4 037 193	4	349 000	210 000	9	480 050	316 090
	431	108 282 630	66 652 130	194	26 839 090	17 443 269	253	20 628 740	12 970 145

Kommun			Övriga			Totalt			Bidrag enl. SFS 1942:193 som utgick till kom- muner	
An- tal	Lån	Ränte- fritt	An- tal	Lån	Ränte- fritt	An- tal	Lån	Ränte fritt	An- tal	Belopp
10	2 617 000	1 324 500	11	2 907 500	1 791 750	48	12 155 000	7 423 450	6	617 950
4	1 925 000	962 500	3	928 500	474 250	39	6 832 950	3 851 550	2	43 000
3	903 000	451 500	1	220 000	110 000	26	6 748 900	3 970 483	—	—
4	570 000	335 000	4	432 600	226 000	41	8 473 050	5 377 185	3	75 100
3	390 000	194 500	4	1 870 098	1 170 049	33	7 821 798	4 618 549	2	108 300
5	1 037 500	518 500	4	887 000	560 000	50	8 882 550	5 336 267	1	33 750
4	592 000	320 500	9	773 500	534 634	55	11 111 800	6 476 502	3	156 500
1	300 000	150 000	1	209 500	104 750	27	2 614 100	1 494 500	1	9 100
5	1 379 000	689 500	5	580 500	305 250	21	3 322 150	1 878 450	2	37 900
4	266 000	144 000	4	213 500	129 000	29	5 444 100	3 127 310	1	51 500
3	907 000	453 500	3	291 000	145 950	26	5 528 200	3 091 223	3	372 900
6	813 000	435 750	3	114 700	87 350	40	4 435 800	2 616 620	1	87 500
2	225 000	175 000	2	92 400	59 340	34	4 936 250	3 043 380	3	69 675
5	858 000	470 000	5	350 450	203 350	57	8 198 125	4 817 775	2	42 500
4	1 034 000	469 500	3	716 000	360 667	43	5 275 415	2 889 120	5	118 350
3	689 000	344 500	3	360 000	224 500	66	13 425 590	8 557 144	—	—
3	786 000	568 000	—	—	—	39	8 023 175	5 214 562	2	80 000
6	547 500	273 750	3	155 100	77 550	35	7 956 975	4 559 760	6	313 170
7	2 428 000	1 224 000	7	473 930	302 540	76	10 140 880	6 252 882	—	—
3	846 500	412 500	5	356 000	223 000	49	7 623 600	5 127 208	—	—
5	908 000	457 000	3	1 566 000	839 500	54	12 511 380	7 704 431	2	70 850
4	1 222 000	717 000	4	243 950	121 975	67	12 510 070	7 919 858	—	—
3	986 500	495 750	2	526 000	265 865	55	11 170 905	7 058 002	2	318 900
2	855 000	392 000	2	74 600	47 200	58	8 035 525	5 002 483	—	—
99	23 085 000	11 978 750	91	14 342 828	8 364 470	1 068	193 178 288	117 408 764	47	2 660 945

Bilaga 5

Lån till annan än kommun budgetåren

1968/69–1970/71

Finansiering enligt uppgift i lånehandlingarna

Budgetåret 1968/69 Nybyggnad

Låne- liggar nr	Låntagare	Till- hör org.	Byggnadskostnad			Tomt	Inven- tarier m. m.	Staten lån kr
			allm. saml. lokaler	övr.	totalt			
LL 484	Perstorps Folkets Hus (L)	F	1 600 000	940 000	2 540 000		310 000	800 000
LL 488	Rockneby Byggnadsförening (H)	F	570 000			30 000	50 000	342 000
LL 492	Köpings Folkets Husförening (U)	F	2 315 000	4 185 000	6 500 000	250 000	350 000	1 000 000
LL 497	Bodafors Folkets Husförening (F)	F	1 868 000	132 000	2 000 000		125 000	934 000
LL 498	Södertälje Folkets Husförening (B)	F	9 400 000	2 630 000	12 030 000		1 000 000	1 000 000
LL 500	Härnösands Folkets Husförening (Y)	F	2 005 000	725 000	2 730 000		620 000	1 000 000
LL 502	Kallhälls Folkets Husförening (B)	F	2 070 000	1 020 000	3 090 000		310 000	800 000
LL 509	Våmhus Bygdegårdsförening (W)	B	335 000	35 000	370 000		20 000	134 000
<i>Om- och tillbyggnad</i>								
LL 493	Tensta Bygdegårdsförening (B)	B	110 000				20 000	44 000
LL 495	Bälstaortens JUF-avdelning, Bälsta (B)	B	45 000				7 000	27 000
LL 496	Grums Folkets Husförening (S)	F	1 000 000	70 000	1 070 000		130 000	500 000
LL 501	Nyköpings Godtempl. Byggnadsförening (D)	VG	480 000			125 000	40 000	240 000
L 387	Klippans Folkets Husförening (L)	F	725 000				50 000	362 500
LL 503	Logen Nordanborg, Kalix (BD)	VG	61 000				5 000	37 000
LL 504	Lindans Bystugeförening, Stora Tuna (W)	Övr.	78 000				3 000	54 600
LL 505	Öns Bystugeförening, Torsång (W)	Övr.	38 500				5 500	26 950
L 131	Fotskäls Bygdegårdsförening (P)	B	16 000					11 000
L 313	Ellös Byggnadsförening (O)	F	275 000				50 000	165 000
LL 508	Malingsbo Bygdegårdsförening (B)	B	58 000	35 000	93 000			29 000
LL 510	Vallda CUF-avdelning, Kungsbacka (N)	B	68 500				3 000	41 000
L 370	Burs Bygdegårdsförening, Stånga (I)	B	35 400					14 000
L 282	Morkarla Bygdegårdsförening, Österbybruk (C)	B	15 000					10 500
LL 485	Rörbäcksnäs Folkets Husförening (W)	F	62 000				10 000	24 800

i	Egen insats	Fackf. m. m.	Industri (soc. fond)	Bank- lån	Kommun			Anm.
					anslag	borgen	driftb. (hyror)	
50-30		100 000	100 000	500 000	400 000	950 000	145 000 ²	¹ Kom. borgen för amort. delen = 320 000 ² Härav hyror 20 000
50-40	10 000				300 000		13 000	
2-30,1	750 000			4 650 000	700 000		200 000	¹ Kom. borgen för amort. delen = 305 000
50-30	75 000			400 000	250 000 ²	466 000	200 000 ³	¹ Kom. borgen för amort. delen = 374 000 ² Räntefritt lån ³ även vissa hyror
6-10,6	1 030 000			9 000 000	2 000 000		400 000	
50-30	500 000			350 000		1 500 000	150 000	¹ Kom. borgen för amort. delen = 398 500
9-30	250 000			1 250 000	400 000	500 000	50 000	
-40	147 000 39 000 ¹		40 000					¹ Andelsteckning, gåvor m. m.
40-40	26 000				60 000		1 500 ¹	¹ Tensta församling (hyror)
50-40	15 000				10 000			
50-30	150 000		300 000			250 000	5 000 ¹	¹ Hyror.
50-39	146 000			184 000	75 000			
50-30				412 500			35 000	¹ Kom. borgen för amort. delen = 145 000
50-40	21 000	4 000			4 000		300	
70-40	11 400				15 000			
70-40	ca 7 000				10 000			
70-40	5 000						500	
50-40	10 000				50 000	100 000		
50-40	35 000				29 000			
50-40	14 000				16 500			
40-40	400				21 000		4 000	
70-40					4 500		3 000	
40-40	7 200		30 000		10 000			

Budgetåret 1969/70 Nybyggnad

Låne- liggar nr	Låntagare	Till- hör org.	Byggnadskostnad			Tomt	Inven- tarier m.m.	Staten lån kr
			allm. saml. lokaler	övr.	totalt			
LL 519	Byggnadsf. Näckrosen, Ingelstad (G)	Övr.	903 000				40 000	450 000
LL 522	Föreningen Gränna Medbor- gargård (F)	Övr.	2 000 000			(20 000)		750 000
LL 523	A-huset i Uppsala (C)	VG	2 400 000	7 550 000	9 950 000	(180 000)		1 000 000
LL 528	Stiftelsen Kommunala Bost., Skillingaryd (F)	Övr.	2 000 000	950 000	2 950 000		300 000	1 000 000
LL 529	Härelokalens Byggnadsf. Indal (Y)	F	1 150 000	400 000	1 550 000		150 000	400 000
LL 534	Nykterhetsfolkets i Halm- stad Byggnadsf. (N)	VG	904 000			127 000	85 000	452 000
LL 535	Starrkärrs Folkets Husf., Nol (P)	F	1 300 000	273 000	1 573 000	50 000	100 000	650 000
LL 542	Godtemplarordens i Eskils- tuna AB (D)	VG	1 750 000	5 150 000	6 900 000	(750 000)	100 000	875 000

Om- och tillbyggnad

L 426	Byggnadsf. Urania, Diö (G)	F	165 000	25 000	190 000		25 000	86 000
LL 514	Byggnadsf. Gärdhem, Vet- landa (P)	B	88 500					53 000
LL 515	Otterbäckens Folkets Husf. (R)	F	280 000				50 000	168 000
LL 516	Upphärads Bygdegårdsf. (P)	Övr.	108 000 ¹	10 000	118 000	2 000	5 000	52 000
LL 518	Lottefors Byggnadsf. (X)	Övr.	79 000 ¹				10 000	15 000
LL 520	Skelleftehamns Folkets Husf. (AC)	F	1 200 000	504 600	1 704 600	145 600	100 000	600 000
LL 524	Lesjöfors Folkets Husf. (S)	F	1 000 000 ²				84 000	600 000
LL 525	Södra Färs Bygdegårdsf., Sjöbo (M)	B	60 000	12 000	72 000		6 000	36 000
LL 526	Töcksfors Folkets Husf. (S)	F	257 000				43 000	179 900
LL 527	Umeå Folkets Husf. (AC)	F	300 000	191 000	491 000		98 000	150 000
LL 532	Lindesbergs Folkets Husf. (T)	F	700 000				50 000	350 000

i	Egen insats	Fackf. m. m.	Industri (soc. fond)	Bank-lån	Kommun			Anm
					anslag	borgen	driftb. (hyror)	
-40	177 000 ²		15 000	151 000	150 000 ³		12 000	¹ Kommunal borgen för amort.delen = 150 000 ² Varav and.teckn. 80 000. ³ Varav and.teckn. 50 000
-30				1 230 000	20 000 ¹		2	¹ Tomtmark. ² Underskott per år täckas av bidrag ³ 120 årigt amort. lån
-25	1 000 000			5 800 000	2 150 000 ¹			
-25				700 000	1 550 000		120 000	
-28				350 000	200 000 ² 750 000 ³			¹ Kommunal borgen för amort.delen = 80 000 ² Församlingen. ³ Varav and.teckn. 100 000
-30	250 000			414 000				
-30	45 000			400 000	300 000	328 000	93 000 ¹	¹ Hyra (inkl. driftbidrag)
-33	934 666 ¹ 425 000 ²			3 500 000		1 369 334		¹ Bostadslån ² Varav andelsteckn. 210 000
-40	7 000 ¹			40 000	82 000			¹ Andelsteckning
-40	5 800				30 000 ¹			¹ Ränteifr. amort. lån på 10 år (inteckn. efter statslånet)
-40				100 000 ¹	62 000		9 000	¹ Kommunal borgen för enat med inteckn.
-40	4 000 ²			4 000	65 000		800	¹ Varav köp 20 000 ² Varav frivilligt arbete 2 000
-33,4	44 000 ²		30 000					¹ Varav köp 34 000 ² Varav frivilligt arbete 14 000
-30	229 258			1 070 942	50 000			¹ Kommunal borgen för amort.delen = 240 000
-40	7 500		45 000	131 500	300 000			¹ Kommunal borgen för amort.delen = 200 000 ² Varav byggnadsvärde 300 000
-40	3 000			39 000				
-40					120 000		6 700	
-30			60 000 ¹	91 500	287 500			¹ Regleringsmedel
-30	210 000			50 000	140 000		32 000	

Budgetåret 1970/71 Nybyggnad

Låne- liggar nr	Låntagare	Till- hör org.	Byggnadskostnad			Tomt	Inven- tarier m.m.	Staten
			allm. saml. lokaler	övr.	totalt			lån kr
LL 538	A-huset i Örebro AB (T)	VG	2 158 000	7 965 000	10 123 000			1 000 000
LL 544	Mjölby Folkets Husf. (E)	F	3 670 000	360 000	4 030 000		500 000	1 500 000
LL 548	Lane-Ryrs Bygdegårdsf. (O)	B	347 000				15 000	208 000
LL 549	Baggetorps Bygdegårdsf. (O)	B	238 000	3 000	241 000		15 000	143 000
LL 550	Stiftelsen Västerljung, Vagnhärad (D)	Övr.	350 000				25 000	175 000
LL 559	Öja Bygdegårdsf. (I)	D	325 000	4 000	329 000		25 000	162 000 ¹
LL 563	Vetlanda Missionsförsamling (F)	Övr.	200 000	7 000	207 000		18 000	100 000 ¹

Om- och tillbyggnad

L 38	Vilhelmina Folkets Husf. (AC)	F	1 300 000	2 900 000	4 200 000		500 000 ¹	780 000 ²
LL 200	Korsberga Bygdegårdsförening (F)	B	100 000				10 000	60 000
LL 233	Nävelsjö Bygdegårdsf. (F)	B	110 000	2 550	112 550		15 000	44 000
L 427	Andelsf. Folkets Hus i Kallinge (K)	F	135 000				10 000	54 000
LL 453	Skutskärs Folkets Husf. (C)	F	150 000	365 000	515 000		1	90 000
LL 539	Hönsaortens Bygdegårdsf., Tibro (R)	B	68 000	1 000	69 000		1 000	34 000
LL 540	Tuntorps Folkets Husf. (O)	F	661 000	20 000	681 000		100 000	396 000
LL 546	Virso Arbetares Byggnadsf. (U)	F	292 000	8 000	300 000		50 000	204 000 ¹
LL 551	Trolle Ljungby Folkets Husf. (I)	F	167 000				23 000	108 000
LL 553	Logen 4824 Diana, Rottne (G)	VG	48 000	500	48 500		1 500	28 000
LL 558	Templet 1922 Hoppets Stjärna, Söderbykarl (AB)	VG	125 000				10 000	87 500
LL 561	Föreningen Östanbogården, Sandarne (X)	Övr.	159 000 ¹			1 000	20 000	111 000 ²
LL 565	Vänge-Guldrupe Bygdegårdsf. (I)	B	34 470					13 700
LL 566	Sandby-Gårdby Byggnadsf. (H)	Övr.	70 000	6 000	76 000			45 000
LL 567	Källunge Bygdegårdsf. (I)	B	60 000				1 500	24 000
LL 575	Östergarns Bygdegårdsf. (I)	B	90 000				6 000	49 000 ¹

in i %	Egen insats	Fackf. m. m.	Industri (soc. fond)	Bank- lån	Kommun			Anm
					anslag	borgen	driftb. (hyror)	
6,5-28	2 498 000			1 000 000 ¹ 5 625 000			10 000 ²	¹ Sekundärlån ² Kapitalkostnadsbi- drag (10 år)
41-27,3	360 000			1 670 000	500 000	500 000		
60-40	91 000				63 000		5 000	
60-40	13 000				100 000		6 000	
50-30	106 000		18 000		50 000	26 000	15 000 ¹	¹ Kommunen 10 000 och församlingen 5 000
50-40	2 500			90 000	100 000		10 400	¹ Kommunal borgen för hela länet
50-30	125 000 ²							¹ Kommunal borgen för hela länet ² Varav frivilliga dagsverken 35 000
60-40	260 000	1 160 000 ³		2 000 000	500 000			¹ Varav till övr. lo- kaler 200 000 ² Kommunal borgen för amort.delen = 260 000 ³ AMS bidrag
60-40					50 000		7 000	
-40	23 550 ¹				60 000 ²			¹ Varav andelsteckn. m. m. 3 550 ² Varav andelsteckn. 40 000
-40	26 000				65 000			
60-30			50 000	150 000	225 000			¹ Inventarier till de nyttillkommande loka- liteterna bekostas av hyresgästerna
50-40				6 000	30 000		1 500	
60-40				160 000	225 000		30 000	
70-40				6 000	140 000		17 200	¹ Kommunal borgen för amort.delen = 87 500
65-40					83 000		3 600	
8,4-40	1 100				20 900		4 000	
70-40	8 000			9 500	30 000		3 000	
70-40	5 000		46 000	5 000	10 000			¹ Varav köp 14 000 ² Kommunal borgen för amort.delen = 48 000
-40	5 770 ¹				15 000			¹ Varav skänkt virke 1 088
65-40				1 000	30 000		3 700 ¹	¹ Kommunen 2 700 och Sandby-Gårdby försam- lingar 1 000
-40	3 000 ¹	3 100 ²			31 400		2 500 ³	¹ Andelsteckning. ² Källunge skifteslag. ³ Källunge församling.
55-40	11 000 ²				36 000		500	¹ Kommunal borgen för hela länet ² Varav skänkt virke 5 500, frivilliga dags- verken 3 000

Saneringslån och rekonstruktionsbidrag till tidigare statsbelånade företag t. o. m. 30.6.1971

Lån Nr	Kostnad avseende	Tidigare beviljat lån			Sanering		Av lsn. inneh. belopp förf. annuiteter m. m.		Anm.
		beslut år	belopp	räntefri del	beslut år	lån	rekonstr. bidrag	räntor	
B 1	Nyb.	1947	84 000	42 000	1960	30 000 ¹	9 540		1 Varav 5 000 amort. del (20 år)
B 2	Nyb.	1953 1955	213 900	106 950	1962		3 099	8 571	Dessutom har innehållits 14 230 för ogulden nöjesskatt
B 3	Om-o. tillb.	1953	100 650	67 100	1963		13	11 987 ¹	1 Inkl. återst. amort. delar
B 4	Om-o. tillb.	1959	69 300	46 200	1964				Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del
B 5	Nyb.	1954	175 000	87 500	1964		9 947	37 053 ¹	1 Inkl. delamort. å återst. amort. del
D 1	Nyb.	1954 1956	243 000 23 900	121 500 11 950	1967	44 950	11 304	91 897 ¹	1 Inkl. återst. amort. del å 1954 års lån
D 2	Nyb.	1958	375 000	187 500	1969	210 000	10 128	150 302 ¹	1 Förf. och återst. amort. del
D 3	Nyb.	1950 1955	239 800	119 900	1970	160 000	11 963	71 580 ¹	1 Återst. amort. delar
D 4	Nyb.	1955 1957	172 800	86 400	1970	94 800	14 501	61 845 ¹	1 Återst. amort. delar
E 1	Nyb.	1958	100 000	60 000	1964	48 000			Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del
E 2	Nyb.	1958	81 250	43 750	1964	13 000	3 696	2 426	1 Återst. amort. del
E 3	Om-o. tillb.	1957	126 000	90 000	1966	16 400	259	29 186 ¹	1 Återst. amort. del
E 4	Nyb.	1953	221 650	110 825	1966	100 000			1 Kom. skall gå i borgen för lånet
E 5	Nyb.	1957	320 000	160 000	1967	198 000 ¹			1 Inkl. delamort. å återst. amort. del = 6 000. Kom. skall gå i borgen för därefter återst. amort. del
E 6	Köp Om-o. tillb.	1954	65 500	38 900	1968	7 100	455	7 493 ¹	1 Återst. amort. del
E 7	Om-o. tillb.	1957	249 000	161 850	1970	66 000	12 219	69 291 ¹	

Lån Nr	Kostnad avseende	Tidigare beviljat lån		Sanering		Av lsn. inneh. belopp förf. annuiteter m. m.	Anm.	
		beslut år	belopp	räntefri del	beslut år			lån
N 1	Om- o. tillb.	1956	54 000	27 000	1965	20 000	15 572 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
N 2	Om- o. tillb.	1960	21 000	14 630	1967	25 000	5 938 ¹	1 Återst. amort. del
O 1	Omb.	1947 1952	32 500	22 600	1962	10 000	4 217 ¹	1 Inkl. återst. amort. delar
O 2	Nyb.	1947	31 000	15 500	1963	7 500 ¹	1 Varav 1 000 amort. del (15 år)	
O 3	Omb.	1949	21 000	16 800	1955	8 000 ¹	1 Varav 1 600 amort. del (15 år)	
O 4	Nyb.	1946 1949	215 000	107 500	1965	150 000	5 307	9 087
P 1	Nyb.	1950	110 000	55 000	1966	30 000	28 560 ¹	1 Återst. amort. del
P 2	Nyb.	1948	85 800	42 900	1969	41 000	19 000	1 Inkl. återst. amort. del
S 1	Nyb.	1956	275 000	137 500	1964	100 000	17 625 ¹	1 Delamort. å återst. amort. del
S 2	Om- o. tillb.	1958	300 000	170 000	1964	210 000		
S 3	Om- o. tillb.	1953	81 200	64 960	1964	22 500	915	1 Inkl. återst. amort. del
S 4	Om- o. tillb.	1957 1959	141 300	80 700	1965	15 000	31 771 ¹	1 Inkl. delamort. å återst. amort. delar så att 22 000 återstår
S 5	Om- o. tillb.	1959	132 000	77 000	1965	40 000	6 583	1 Inkl. återst. amort. del
S 6	Nyb.	1961	435 000	304 000	1967	110 000	14 548	1 Inkl. återst. amort. del
S 7	Om- o. tillb.	1957	100 000	60 000	1967	10 000	14 536	1 Inkl. återst. amort. del
S 8	Nyb.	1957	63 635	31 817	1968	31 000	3 586	1 Inkl. återst. amort. del
S 9	Om- o. tillb.	1949	140 000	112 000	1969	36 000	1 486	1 Inkl. återst. amort. del

S 10	Nyb.	1954	135 000	67 500	1970	23 400	37 863 ¹	1 Återst. amort. del
S 11	Om- o. tillb.	1957 1959	133 000	90 000	1971	33 750	25 911 ¹	1 Återst. amort. del
T 1	Nyb.	1950	125 000	62 500	1965	37 500		Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del
T 2	Om- o. tillb.	1957	98 000	73 500	1967	60 000	289	1 Återst. amort. del
T 3	Nyb.	1947	117 500	58 750	1969	61 000	22 533 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
T 4	Nyb.	1957	480 000	240 000	1970	520 000	2 540	Kommunal borgen för återst. amort. del
U 1	Nyb.	1957 1961	393 000	234 000	1962	80 000	3 999	
U 2	Om- o. tillb.	1961	214 500	136 500	1965	133 000 ¹	6 442	1 Varav 40 000 amort. del (25 år). Kom. skall gå i borgen för denna amort. del
U 3	Nyb.	1952	195 000	97 500	1970	180 000	46 406 ¹	1 Återst. amort. del
W 1	Nyb.	1956	560 000	280 000	1961	200 000		
W 2	Nyb.	1952	400 000	200 000	1962	100 000		
X 1	Om- o. tillb.	1952	90 000	72 000	1958	25 000 ¹		
X 2	Omb.	1952	57 600	46 080	1958	25 000 ¹		
X 3	Nyb.	1952 1955	164 800	82 400	1963	37 500	8 866	1 Varav 5 000 amort. del (20 år). <i>Exekutiv</i> auktion 1965
X 4	Nyb.	1958	500 000	250 000	1964	178 000	11 920	1 Varav 5 000 amort. del (20 år)
X 5	Om- o. tillb.	1956 1959	157 000	101 000	1966	36 700	35 000 ¹	<i>Exekutiv</i> auktion 15/5-68
X 6	Om- o. tillb.	1953	100 000	80 000	1966	14 000	12 790 ¹	1 Delamort. å återst. amort. delar
X 7	Nyb.	1950	500 000	250 000	1966	250 000	284	1 Återst. amort. del.
X 8	Om- o. tillb.	1960 1962	84 000	56 500	1967	52 000	1 916	1 Inkl. återst. amort. delar
X 9	Omb.	1950 1952	110 500	88 400	1969	150 000		
X 10	Nyb.	1949	220 000	110 000	1970	300 000	549	1 Återst. amort. del

Län Nr	Kostnad avseende	Tidigare beviljat lån			Sanering		Av lsn. inneh. belopp förf. annuiteter m. m.		Anm.
		beslut år	belopp	räntefri del	beslut år	lån	rekonstr. bidrag	räntor	
Y 1	Om-o. tillb.	1956	360 000	240 000	1960	75 000			
Y 2	Nyb.	1956	390 000	195 000	1960	100 000			
Y 3	Nyb.	1957	500 000	250 000	1960	150 000			
Y 4	Nyb.	1959	390 000	234 000	1963	166 000			
Y 5	Nyb.	1957	300 000	150 000	1963	200 000			
Y 6	Nyb.	1947	120 000	60 000	1964	110 000 ¹	1 945	34 944 ²	1 Kom. skall gå i borgen för lånet
Y 7	Om-o. tillb.	1953	135 000	108 000	1964		39 000	18 031 ¹	2 Inkl. återst. amort del 1 Inkl. återst. amort.
Y 8	Nyb.	1956	389 000	194 500	1961 1967	100 000 105 000		164 294 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
Y 9	Om-o. tillb.	1956	430 000	215 000	1968	180 000	41 432		Kom. skall gå i borgen
Y 10	Nyb.	1960	453 000	226 500	1968	113 000	115 000	20 383	Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del
Y 11	Nyb.	1945 1953	24 000	12 000	1968	18 000		2 571 ¹	1 Återst. amort delar
Y 12	Nyb.	1949	206 000	103 000	1969	300 000 ¹	100 000		1 Varav 113 000 amort. del. Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del o. för nu ifrgv. amort. del
Y 13	Nyb.	1956	225 000	112 500	1970	27 000	53 000	57 946 ¹	1 Delamort. å återst.
Y 14	Om-o. tillb.	1956	105 000	63 000	1970		22 500	9 691 ¹	1 Delamort. å återst.
Y 15	Nyb.	1960	40 000	25 000	1971	15 000	1 582	13 418 ¹	1 Återst. amort. del
Z 1	Nyb.	1947	54 000	27 000	1958	12 400 ¹			1 Varav 5 300 amort. del (20 år)
Z 2	Nyb.	1957	325 000	162 500	1961	227 000			
Z 3	Nyb.	1955	260 000	130 000	1960	100 000			
Z 4	Nyb.	1956	136 000	68 000	1962	29 000	14 060	8 017 ¹	1 Förf. amort. del

Z 5	Om- o. tillb.	1953	196 670	168 002	1962	31 000	9 148	11 975	
Z 6	Nyb.	1955	300 000	150 000	1962	70 000			Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del
Z 7	Nyb.	1956	409 000	204 500	1963	113 000	63 914	35 575	
Z 8	Nyb.	1957	450 000	336 000	1964	110 000	14 759	10 658	Kom. skall gå i borgen för återst. amort. del
Z 9	Nyb.	1953	287 000	143 500	1965	62 500	20 298	118 536 ¹	1 Inkl. återst. amort. del <i>Exekutiv</i> auktion 9/6-71
Z 10	Nyb.	1953 1956	344 000	172 000	1966	120 000	8 947	130 651 ¹	1 Inkl. återst. amort. delar, 18.4.69 har Kungl. Maj:t medgivit att Kom. får övert. statslånet
Z 11	Nyb.	1953	187 500	93 750	1966	28 250	9 123	64 877 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
Z 12	Om- o. tillb.	1957	93 100	53 200	1967	22 000	9 000	31 000 ¹	1 Återst. amort. delar
Z 13	Om- o. tillb.	1960	84 000	56 000	1968	23 000	4 702	26 044 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
Z 14	Omb.	1953	114 000	91 200	1969	24 400	1 619	17 297 ¹	1 Återst. amort. del
Z 15	Nyb.	1953 1956	242 500	131 250	1970	63 000	59 000	71 000 ¹	1 Återst. amort. delar
Z 16	Nyb.	1952	37 500	18 750	1970	20 000	4 123	2 747 ¹	1 Återst. amort. del
Z 17	Nyb.	1961	161 000	92 000	1971	33 000	3 908	55 942 ¹	1 Återst. amort. del
AC 1	Nyb.	1951	200 000	100 000	1960	60 000 ¹			1 Kom. har gått i borgen för lånet
AC 2	Omb.	1953	93 375	74 700	1961	30 000	893	13 635 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
AC 3	Nyb.	1957	350 000	175 000	1962	160 000			
AC 4	Köp, omb.	1953	123 000	88 650	1963	28 500	249	28 251 ¹	1 Inkl. återst. amort. delar
AC 5	Nyb.	1946	41 250	20 625	1964	9 000	60	9 816 ¹	1 Återst. amort. del
AC 6	Nyb.	1948	92 000	46 000	1964	24 000	3 273	28 540 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
AC 7	Om- o. tillb.	1950	93 000	46 500	1964	40 200	4 001	31 458 ¹	1 Inkl. återst. amort. del
AC 8	Nyb.	1952 1955	109 000	54 900	1965	8 000	1 463	11 674 ¹	1 Inkl. delamort. å återst. amort. delar

Län Nr	Kostnad avseende	Tidigare beviljat lån			Sanering		Av lsn. inneh. belopp förf. annuiteter m. m.		Anm.	
		beslut år	belopp	räntefri del	beslut år	lån	rekonstr. bidrag	räntor		amort.
AC 9	Nyb.	1959	185 000	93 700	1967	82 000		1 524	77 639 ¹	¹ Återst. amort. del
AC 10	Nyb.	1950	78 000	39 000	1967	34 000	27 000	428	24 266 ¹	¹ Återst. amort. del
AC 11	Nyb.	1955	324 000	162 000	1967	64 000	84 000	21 798	128 801 ¹	¹ Inkl. återst. amort. del
AC 12	Nyb.	1953 1956	379 500	189 750	1968	230 000	150 000	4 412	122 733 ¹	¹ Inkl. återst. amort. del
AC 13	Köp, omb.	1952 1953 1955	78 900	52 320	1970	29 280	30 600	16 797	19 501 ¹	¹ Återst. amort. delar
AC 14	Nyb.	1958	61 000	30 500	1970	35 000		5 014	26 671 ¹	¹ Återst. amort. del
AC 15	Nyb.	1947 1950	73 500	36 750	1970	57 000	35 000	1 816	17 392 ¹	¹ Återst. amort. delar
BD 1	Om- o. tillb.	1953	202 000	121 200	1962		36 450	10 337	8 870	Kom. skall svara för annuiteterna å amort. delen under 10 år
BD 2	Nyb.	1958	114 300	57 150	1964	28 850	14 150	12 661	30 339 ¹	¹ Inkl. delamort. å återst. amort. del
BD 3	Köp, omb.	1953	48 000	27 600	1968	50 000		5 294	15 429 ¹	¹ Inkl. återst. amort. del
BD 4	Nyb.	1959	78 000	48 000	1970	3 600	14 400	2 907	25 380 ¹	¹ Återst. amort. del. Mellanskillnaden 10 288 har bet. av kommunen Kommunen skall gå i bor- gen för återst. amort.
BD 5	Tillb.	1961	300 000	200 000	1970	382 000	150 000		5 025 ¹	del = 78 010 kr
BD 6	Ekon. sane- ring	1946	75 000	60 000	1970	240 000				¹ Återst. amort. del (inkl. räntor)
BD 7	Nyb.	1952 1956	302 000	151 000	1971	181 000	44 000	10 582	95 620 ¹	¹ Återst. amort. delar
						Summa 9 785 530	3 850 750	658 951	3 026 265	

Sammandrag

	Lån	Rek. bidrag	S:a lån och rek. bidrag
51 saneringslån (enbart)	5 459 200	—	5 459 200
54 saneringslån och rekonstr. bidrag	4 326 330	3 028 550	7 354 880
24 rekonstr. bidrag (enbart)	—	822 200	822 200
129 saneringslån och rekonstr. bidrag	9 785 530	3 850 750	13 636 280

Bilaga 7 Saneringslån till tidigare inte statsbelånade företag t. o. m. 30.6.1971

Län	Beviljat lån	Räntefri del	Utbet. år	Anm.
AB 1	22 500	15 000 ¹	1948	¹ Avskr. 28/2-64 (Lånet avsåg även ombyggnad)
AB 2	23 550	18 840 ¹	1948	¹ Avskr. (11 040) 13/8
AB 3	10 000	8 000	1954	-65 Fastigheten såld <i>exekutivt</i> 5/4-63
C 1	72 000	72 000	1965	
E 1	23 000	11 500	1947	Genom beslut 1/2-63 har Kungl. Maj:t godtagit 8 802 kr. som full likvid för lånet. Fg:htn såld.
E 2	20 000	16 000	1949	Norrköpings stad har köpt fastigh. och hela statslånet har återbet. den 14/6-62
E 3	15 000	12 000 ¹	1949	¹ Avskr. 2/4-65
E 4	27 000	27 000	1970	
E 5	400 000	400 000		
F 1	30 900	24 720	1949	Omb. lån å 9 000 kr. bev. samtidigt
F 2	3 000	2 400	1949	¹ Avskr. 15/1-65
H 1	11 250+	9 000+	1954	¹ Rek. bidrag bev. 2/12-66
I 1	21 000	21 000		
K 1	25 000	20 000	1947	Hela lånet återbet. enl. K. Maj:ts beslut 16/11-51
K 2	44 000	35 200	1950 1956	Lånet avsåg även ombyggnad
K 3	4 000	3 200 ¹	1949	¹ Avskr. 16/12-66
K 4	30 000	30 000		
L 1	15 000	12 000 ¹	1949	¹ Avskr. 17/5-68
L 2	30 000	24 000	1950	
M 1	6 000	3 000	1947	
N 1	4 000	2 000	1945	
O 1	45 000	36 000	1948	Kungl. Maj:t har den 4/10-68 medgivit Gtbgs stad att få övertaga saml. lok. o. statslånet
O 2	15 000	12 000 ¹	1948	¹ Avskr. 15/1-65
O 3	15 000	12 000 ¹	1950	¹ Avskr. 20/1-67
O 4	4 675	3 740 ¹	1948	¹ Avskr. 2/10-64

Län	Beviljat lån	Räntefri del	Utbet. år	Anm.
O 5	9 000	7 200 ¹	1949	¹ Avskr. 27/1-67 Fören. har d. 14/6-66 försatts i konkurs
O 6	4 500	3 600 ¹	1948	¹ Avskr. 15/1-65
O 7	30 000	30 000	1968	
P 1	25 000	20 000	1954	Överfört till fonden för oregl. kapitalmedelsförluster; jfr. K. Maj:ts beslut 10/4-70. Fastigh. såld exekutivt 15/10-68
R 1	27 000	18 000	1954	Jml. K. Maj:ts bemynd. den 9/9-65 har lnsn gm beslut 28/1-66 eftergivit återstående lån (23 616:73)
R 2	4 200	3 360	1955	K. Maj:t har den 6/12-68 medgivit förtida avskrivn. av lånets räntefria del
R 3	17 000	13 600	1957	Omb.lån å 69 000 kr. bev. 1964
S 1	13 450	6 725	1947	Lånet avsåg även ombyggnad
S 2	10 000	8 000	1957	Fastigh. såld 15/10-65. Hela statslånet är inbet. samma dag
S 3	185 000	185 000	1965	
S 4	267 000	189 000	1969	Lånet avsåg även ombyggnad
S 5	180 000	120 000	1970	
T 1	25 000	12 500	1946	<i>Avskrivet</i> enl. K. Maj:ts beslut 10/4-70
T 2	20 000	16 000 ¹	1947	¹ Avskr. 11/6-64
U 1	6 450	5 160 ¹	1949	¹ Avskrivet 1/10-65
U 2	16 375	13 100 ¹	1954	¹ Avskrivet 10/1-69
W 1	63 000	42 000	1946	
W 2	30 000	20 000 ¹	1948	¹ Avskrivet 6/2-70
W 3	30 000	24 000	1951	
W 4	74 100	59 280	1954	
X 1	300 000	300 000	1970	
Y 1	31 500	15 750	1946	Lånet avsåg även ombyggnad.
Y 2	72 500	58 000	1951	
Y 3	20 000	16 000	1952	
Y 4	80 000	53 333 ¹	1954	¹ Avskrivet 30/6-71.
Y 5	25 000	15 000	1963	
Z 1	35 000	28 000	1954	
Z 2	57 750	38 500	1955	
Z 3	30 000	30 000	1962	
Z 4	36 000	36 000	1968	Lånet avsåg även ombyggnad.
Z 5	140 000	80 000	1967	
Z 6	125 000	125 000	1968	Lånet avsåg även ombyggnad.
AC 1	64 000	64 000	1964	
AC 2	40 000	40 000	1966	
AC 3	30 000	30 000	1968	
AC 4	25 000	25 000		Lånet avsåg även ombyggnad.
BD 1	45 000	36 000	1947	¹ Sanering bev.
BD 2	75 000	60 000	1947	23/10-70

Län	Beviljat lån	Räntefri del	Utbet. år	Anm.
BD 3	17 000	13 600	1949	Lånet avsåg även ombyggnad.
BD 4	25 000	15 000	1950	
BD 5	11 300	9 040	1955	

Bilaga 8 Utredningens direktiv

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 25 oktober 1968.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet *Johansson*, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om utredning rörande *statens ekonomiska stöd till allmänna samlingslokaler* och anför.

Staten lämnar sedan år 1942 ekonomiskt stöd för att främja tillkomsten och bevarandet av allmänna samlingslokaler som på det lokala planet behövs för det offentliga livet och de kulturella strävandena. Verksamheten har i hög grad varit inriktad på lokaler som tillgodoser föreningslivets behov av utrymmen för möten, studieverksamhet och förströelse.

Stödet har huvudsakligen formen av lån som täcker en viss del av byggnadskostnaden för ny- eller ombyggnad. Lån kan också utgå för avhjälpande av ekonomiskt trångmål, s. k. saneringslån. Såväl lån för ny- eller ombyggnad som saneringslån är som regel förenat med en kapitalsubvention genom att en del av lånet är ränte- och amorteringsfri och i allmänhet avskrivs när återstoden av lånet har slutamorterats. Formerna för lånestödet har i stort sett varit oförändrade sedan år 1942; vissa begränsade reformer har dock genomförts, bl. a. åren 1957 och 1960.

Sistnämnda är kompletterades låneverksamheten med ett särskilt stöd i form av s. k. rekonstruktionsbidrag. Dessa är avsedda att vid sidan av saneringslånen ge stöd beträffande samlingslokaler som inte är ekonomiskt bärkraftiga men fyller ett angeläget behov. Sådana bidrag och lån förutsätter viss kommunal medverkan.

De faktiska stödmöjligheterna bestäms emellertid inte enbart av låne- och bidragsbestämmelserna utan beror också av de ramar för verksamheten som statsmakterna bestämmer. För budgetåret 1968/69 gäller för långivningen en ram av 10 milj. kr och för bidragsgivningen finns ett anslag på 400 000 kr.

Den särskilda stödformen med rekonstruktionsbidrag betecknades när den infördes som en försöksverksamhet. Utvecklingen under de gångna åren visar att allt fler företag som driver samlingslokaler har fått ekonomiska svårigheter som äventyrar deras fortsatta verksamhet och innebär risker för förluster på de statliga lånen. Vid utgången av år 1959 fanns det 19 lokalföretag som inte betalat förfallna annuiteter på statslånet. Motsvarande antal den 31 december 1967 var 64. Statens lånefordringar hos dessa företag uppgick till ca 7,5 milj. kr. Summan av samtliga utestående lånefordringar uppgick vid utgången av budgetåret 1967/68 till ca 125 milj. kr.

Tiden synes nu vara inne att granska

resultaten och erfarenheterna av den särskilda stödformen med rekonstruktionsbidrag och att med ledning härav samt med utgångspunkt i övriga föreliggande erfarenheter på området pröva hur det statliga stödet till befintliga lokaler i fortsättningen bör vara utformat. En utredningsman bör tillkallas med uppgift att göra denna granskning och prövning.

Som allmän målsättning för utredningen bör gälla att statens stöd — tillsammans med skäligen insatser från kommunen — skall tillgodose två väsentliga syften, nämligen att möjliggöra ett bevarande av lokaler som är av väsentlig betydelse för befolkningen i orten och att i möjlig mån skydda staten från förlust på redan lämnade lån.

Stöd till avhjälpande av ekonomiska svårigheter lämnas nu ofta genom en kombination av saneringslån och rekonstruktionsbidrag. Ändamålsenligheten av denna ordning hör till de frågor som bör undersökas. Om skäl därtill föreligger, bör utredningsmannen pröva frågan om en enhetlig stödform.

När det gäller nytillkommande lokaler är det angeläget att de redan från början har goda driftekonomiska förutsättningar som kan väntas bestå på längre sikt, så att behovet av framtida rekonstruktionsbidrag utesluts eller begränsas. Utredningsmannen bör undersöka i vad mån och på vilket sätt gällande låneregler och nuvarande praxis vid beviljande av lån kan behöva ändras för att tillgodose detta önskemål. Det torde finnas anledning att i detta sammanhang överväga frågan om hur kostnaderna för det erforderliga stödet lämpligen skall fördelas mellan stat och kommun. Inte minst är denna fråga av betydelse när det gäller stora anläggningar som kräver betydande kostnader. Om utredningsmannen finner att ökat statligt kreditstöd till byggnadskostnaderna behövs, bör det övervägas om en sådan ökning kan genomföras i subventionsfria former i förening med ett kommunalt ansvar för driftunderskott och eventuella förluster på statslånen. Härmed skulle också följa ett ansvar för planeringen av nya lokaler och för ett effektivt utnyttjande av dem.

Svårigheterna att finansiera lokaldriften torde vara särskilt utpräglade i glesbygderna. Utredningsmannen bör undersöka om särskilda stödåtgärder kan vara motiverade i sådana områden och i denna fråga samråda med arbetsgruppen för glesbygdsfrågor.

Från tid till annan har önskemål framförts om en utvidgning av det statliga stödet till att omfatta även konstnärlig utsmyckning av samlingslokaler och inventarieanskaffning. Utredningsmannen bör göra de undersökningar rörande utformningen av och kostnaderna för en sådan utvidgning av stödverksamheten som behövs för ett ställningstagande i dessa frågor.

Servicekommittén torde i sitt fortsatta arbete komma in på frågor rörande de allmänna principerna rörande ansvaret för planeringen och finansieringen av servicelokaler av olika slag i bostadsområden, däribland samlingslokaler. Utredningsmannen bör därför samråda med servicekommittén. Härvid bör bl. a. frågan om gränsdragningen mellan samlingslokaler med skilda stödformer uppmärksammas liksom frågan om olika lokalers användningsområde.

Utredningsmannen bör även behandla vissa frågor av administrativ och organisatorisk art. Beslut om lån och bidrag meddelas nu av Kungl. Maj:t, sedan ärendena beretts och förslag avgivits av statens nämnd för samlingslokaler. Departementsutredningen har i uppdrag att pröva i vad mån ärenden av löpande karaktär, som nu handläggs i departementen, bör delegeras eller decentraliseras. Undersökningar rörande åtgärder av detta slag i fråga om lån och bidrag till samlingslokaler bör utföras av utredningsmannen i samråd med departementsutredningen. En riktighet för detta arbete bör vara att den sakkunskap på området, som i nämnden finns representerad genom företrädare för samlingslokalföretagens riksorganisationer, tillvaratas även i fortsättningen.

I övrigt bör utredningsmannen vara oförhindrad att ta upp även andra frågor rörande stödet till samlingslokaler än dem som nämnts i det föregående.

På grund av det anförda hemställer jag att

Kungl. Maj:t bemyndigar chefen för inrikesdepartementet

att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att utreda frågor rörande statens ekonomiska stöd till allmänna samlingslokaler,

att besluta om experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt den sakkunnige.

Vidare hemställer jag att Kungl. Maj:t föreskriver

att den sakkunnige får samråda med myndigheter samt begära uppgifter och yttranden från dem,

att ersättning till den sakkunnige, experter och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen den 28 juni 1946 (nr 394), om annat ej föreskrivs,

att kostnaderna för utredningen skall betalas från elfte huvudtitelns kommittéanslag.

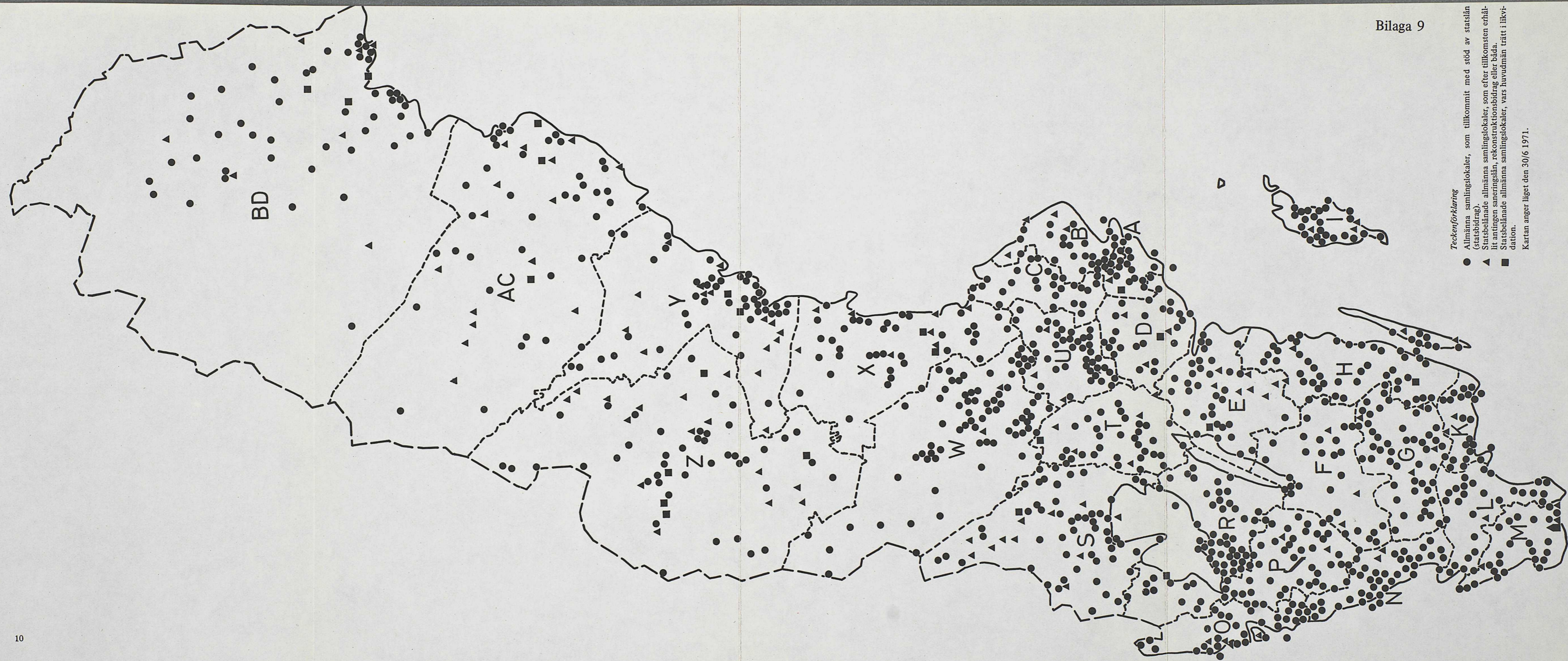
Slutligen hemställer jag att Kungl. Maj:t medger att statsrådsprotokollet i detta ärende får offentliggöras omedelbart.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

KUNGL. BIBL.
- 8 MRS 1972
STOCKHOLM

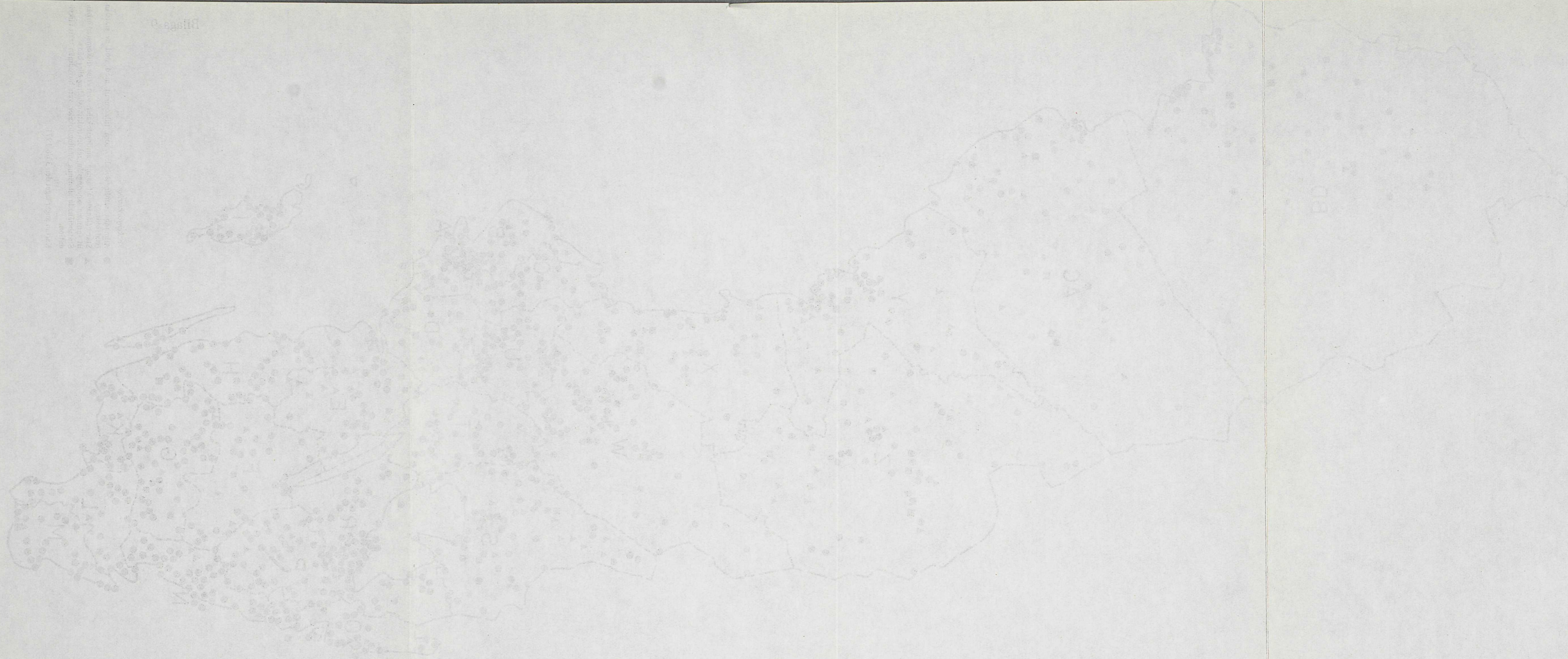

Teckenförklaring

- Allmänna samlingslokaler, som tillkommit med stöd av statslån (statsbidrag).
- ▲ Statsbelånade allmänna samlingslokaler, som efter tillkomsten erhållit antingen saneringslån, rekonstruktionsbidrag eller båda.
- Statsbelånade allmänna samlingslokaler, vars huvudmän trätt i likvidation.

Kartan anger läget den 30/6 1971.

Bliss

BD

AC

M

Nordisk udredningsserie (Nu) 1971

Kronologisk förteckning

1. Forskning med relation till utbildning för åldersklasserna 16-19 år.
2. Harmonisering av matematikundervisningen i årskurs 1-6 i de nordiska länderna.
3. Konsument- och marknadsföringsfrågor.
4. Nordiska transportproblem.
5. Nordiska ministerrådets arbetsformer.
6. Utredning angående information till u-länderna om den nordiska marknaden.
7. Studier kring gränsen i Tornedalen.
8. Undervisningen i finska i Sverige.
9. Avräkning av häktningstid m.m.

Statens offentliga utredningar 1971

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Post- och Inrikes Tidningar. [2]
Snatteri. [10]
Förslag till aktiebolagslag m.m. [16]
Ny domstolsadministration. [41]
Utsökningsrätt XI. [45]
Unga lagöverträdare I. [49]
Ny moratorielag. [56]
Rätten till abort. [58]
Högsta domstolens kansli. [59]
Maskinell teknik vid de allmänna valen. [72]
Kriminalvård i anstalt. [74]
Offentligt biträde och kostnadsersättning i förvaltnings-
ärenden. [76]
Den mänskliga faktorn i vägtrafiken. [81]
Skadestånd III. [83]
Befordran av passagerare och resgods till sjöss. [90]

Socialdepartementet

- Familjepensionsfrågor m.m. [19]
Särskilda tandvårdsanordningar för vissa patientgrupper. [38]
Läkartjänster. [68]

Försvarsdepartementet

- Utbildningen av vissa värnpliktiga i stabstjänst. [57]

Kommunikationsdepartementet

- Ny sjömanslag. [6]
Ett nytt bilregister. [11]
Utredningen angående befordran av farligt gods på väg m.m. 1. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Betänkande I. [20] 2. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Bilaga A. [21] 3. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Bilaga B. [22] 4. Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg. (ADR) Register m.m. [23]
Sjömanspension. [30]
Lastbil och Taxi. [34]
Vintersjöfart. [63]

Finansdepartementet

- SOU 71. Handbok för det officiella utredningstrycket. [1]
1970 års långtidsutredning. 1. Svensk industri under 70-talet med utblick mot 80-talet. Bilaga 2. [5] 2. Finansiella tillväxtperspektiv 1960-1975. Bilaga 4. [7] 3. Arbetskraftsresurserna 1965-1990. Bilaga 1. [8] 4. Miljövärdan i Sverige under 70-talet. Bilaga 8. [12] 5. Utvecklingstendenser inom offentlig sektor. Bilaga 6. [13] 6. Varuhandeln fram till 1975. Bilaga 3. [14] 7. Regional utveckling och planering. Bilaga 7. [16] 8. Export och import 1971-1975. Bilaga 5. [40] 9. Plan och prognos. Bilaga 9. [70]
Större företags offentliga redovisning. [9]
Mått och vikt. [18]
Betalningsbalansutredningen. 1. Den svenska betalningsbalansstatistiken. [31] 2. Valutareservern och utrikeshandelns finansiella struktur. Bilaga. [32]
Teknisk översyn av kapitalbeskattningen. [46]
Testutredningen. 1. Psykologiska urvalsmetoder inom statsförvaltningen. [47] 2. Personurval med hjälp av psykologiska undersökningar. [48]

- Alkoholpolitiska utredningen. 1. Mellanölsfrågan. [66] 2. Svenska folkets alkoholvänor. [77]
Jordbruksbeskattningen. [78]
Byggnadsindex för bostäder. [79]
Förvaltning av fonder i staten. [82]
Offentlig upphandling. [88]

Utbildningsdepartementet

- Vuxenpedagogisk forskning och utbildning. [24]
Kyrkan kostar. [29]
Produktionsresurser för tv och radio i utbildningen. [36]
Utredningen rörande lärarnas arbetsförhållanden. 1. Lärarnas arbete. En statistisk arbetsstudsstudie. [53] 2. Lärarnas arbete. Bilaga I. Tekniska rapporter. [54] 3. Lärarnas arbete. Bilaga II. Tabeller. [55]
1968 års utbildningsutredning 1. Universitetsstudier utan examen. [60] 2. Val av utbildning och yrke. [61]
3. Högre utbildning och arbetsmarknad. [62]
Fonogrammen i musiklivet. [73]
Vuxna Utbildning Studiefinansiering. [80]
Reformer inom studiemedelssystemet. [87]
Praktisk prästutbildning. [89]
Samhällsinsatser på läromedelsområdet. [91]

Jordbruksdepartementet

- Veterinärdistriktsindelningen, m.m. [3]
Bokskogens bevarande. [71]

Handelsdepartementet

- Fri affärstid. [33]
Konsumtpolitik - riktlinjer och organisation. [37]
Näringspolitiken - ny verksgorganisation. [69]
Bilen och konsumenten. [86]

Inrikesdepartementet

- Servicekommittén. 1. Boendeservice 3. Kommunstudien. [25] 2. Boendeservice 4. Projektstudien. [26] 3. Boendeservice 5. Totalkostnadsstudien. [27] 4. Boendeservice 6. Strukturstudien. [28]
Den fria rörligheten för personer inom EEC. [35]
Den svenska köpkraftsfördelningen 1967. [39]
KSA-utredningen. 1. Försäkring och annat kontant stöd vid arbetslöshet. [42] 2. Arbetskraftens struktur och dimensioner. [43] 3. Bilagor till KSA-utredningens betänkande. [44]
Invandrartutredningen I. [51]
Byggandets industrialisering. [52]
Saneringsutredningen. 1. Sanering I. [64] 2. Sanering II Bilagor. [65]
Ränteomfördelning och vinstutdelning. [67]
Finansiering av allmänna samlingslokaler. [92]

Civildepartementet

- Kommunala val. [4]
Räddningstjänst. [50]
Hushållning med mark och vatten. [75]
Kommunal kompetens. [84]
Lokalisering av skogsindustri i södra Sverige. [85]

Industridepartementet

- Malm - Jord - Vatten. [17]